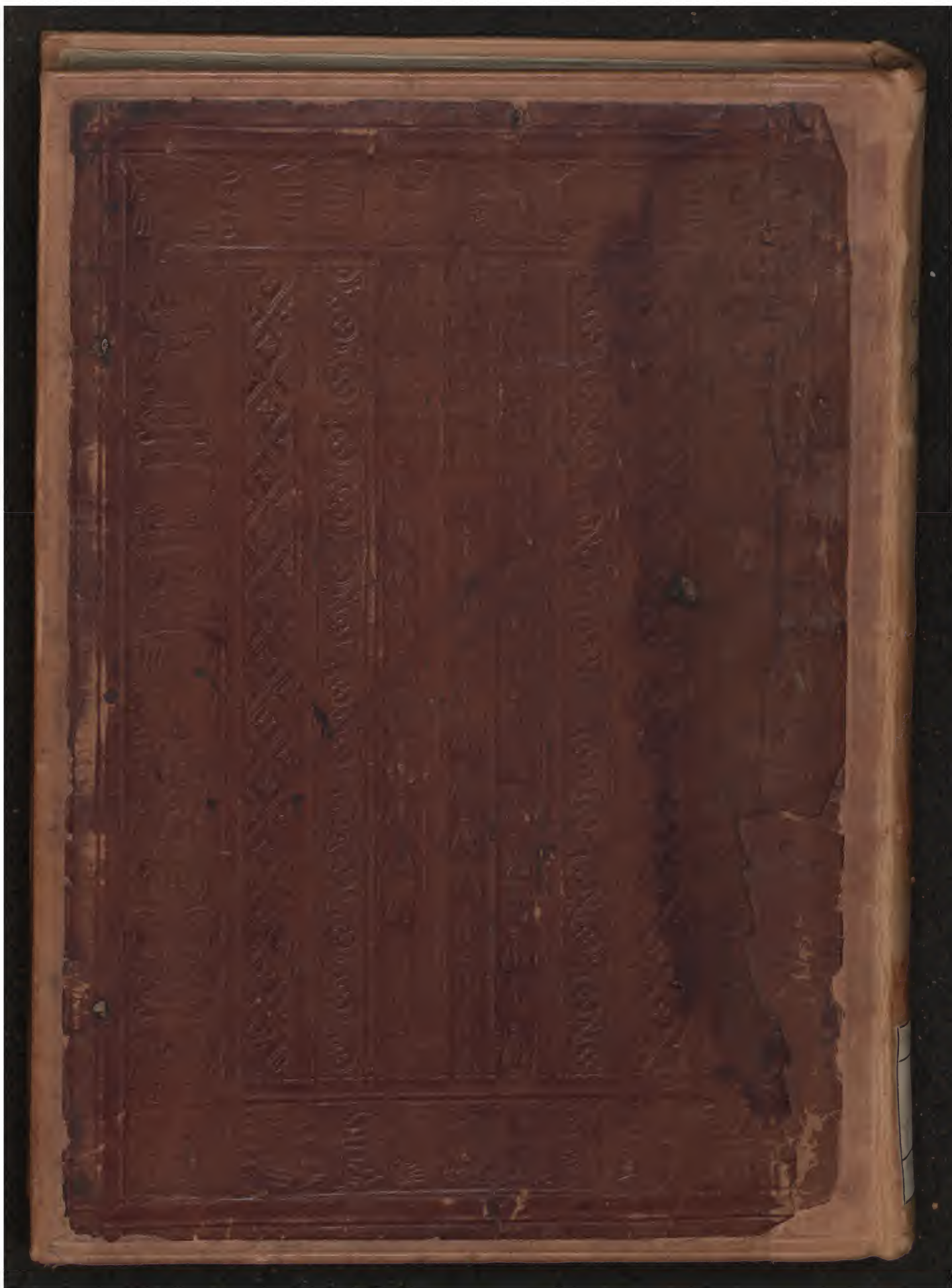

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.3.27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.3.27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.3.27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Mogl. C.3.27

INCUNABULI

C

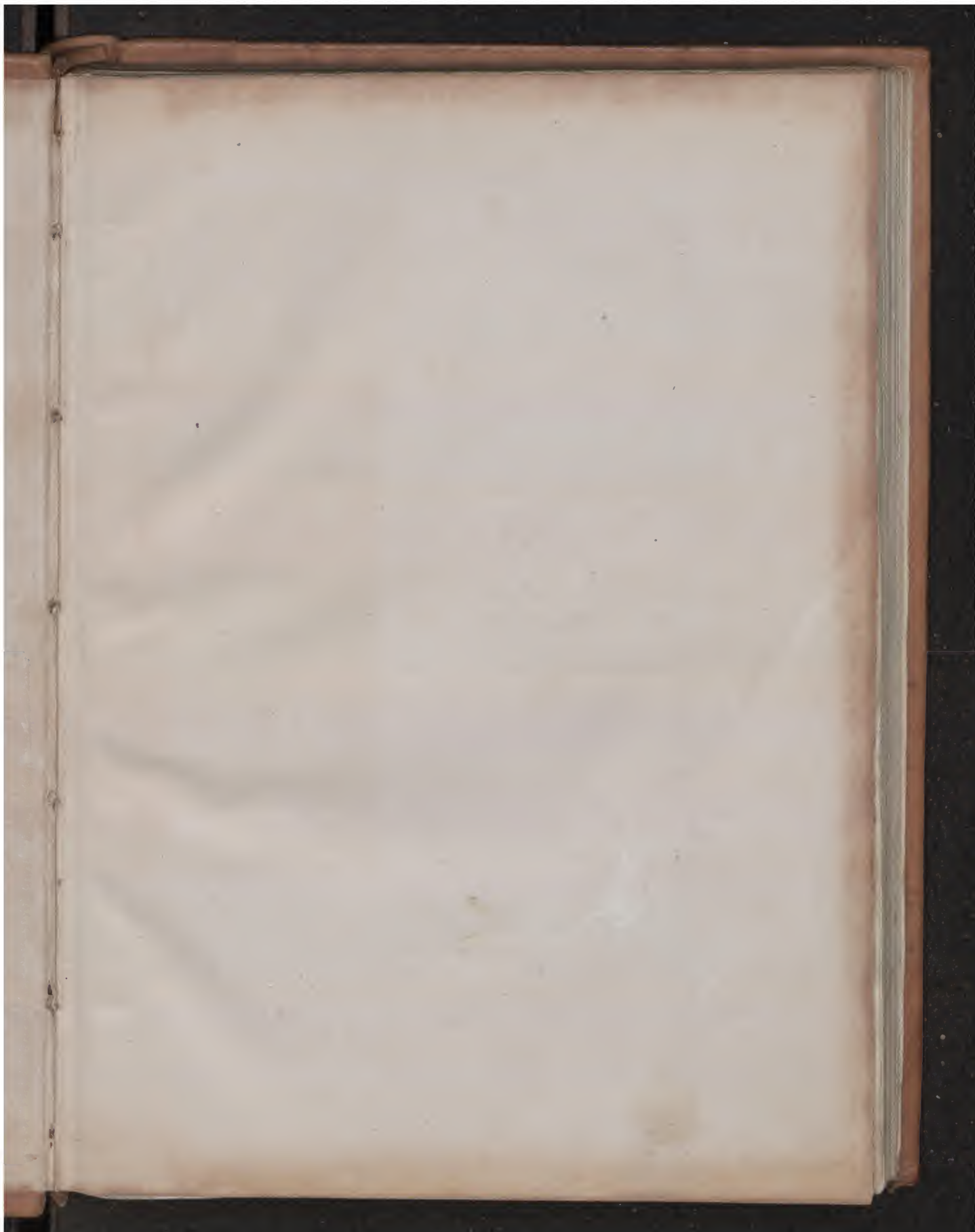
3

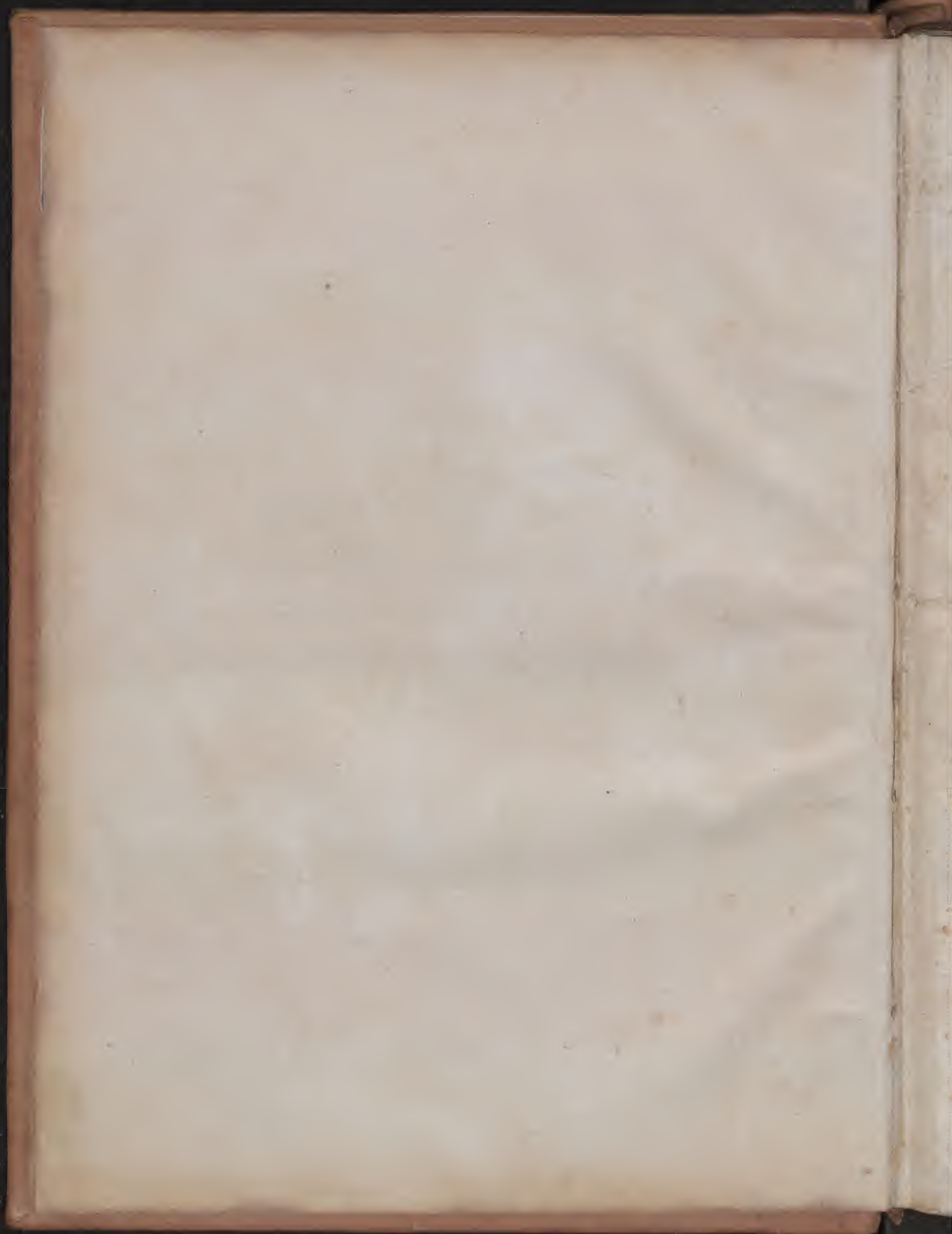
27

Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

FRANCISCI
CAESARIS AVGVSTI
MVNIFICENTIA.

C. 3. 27

C. 3. 27.

XIX.

MVS.

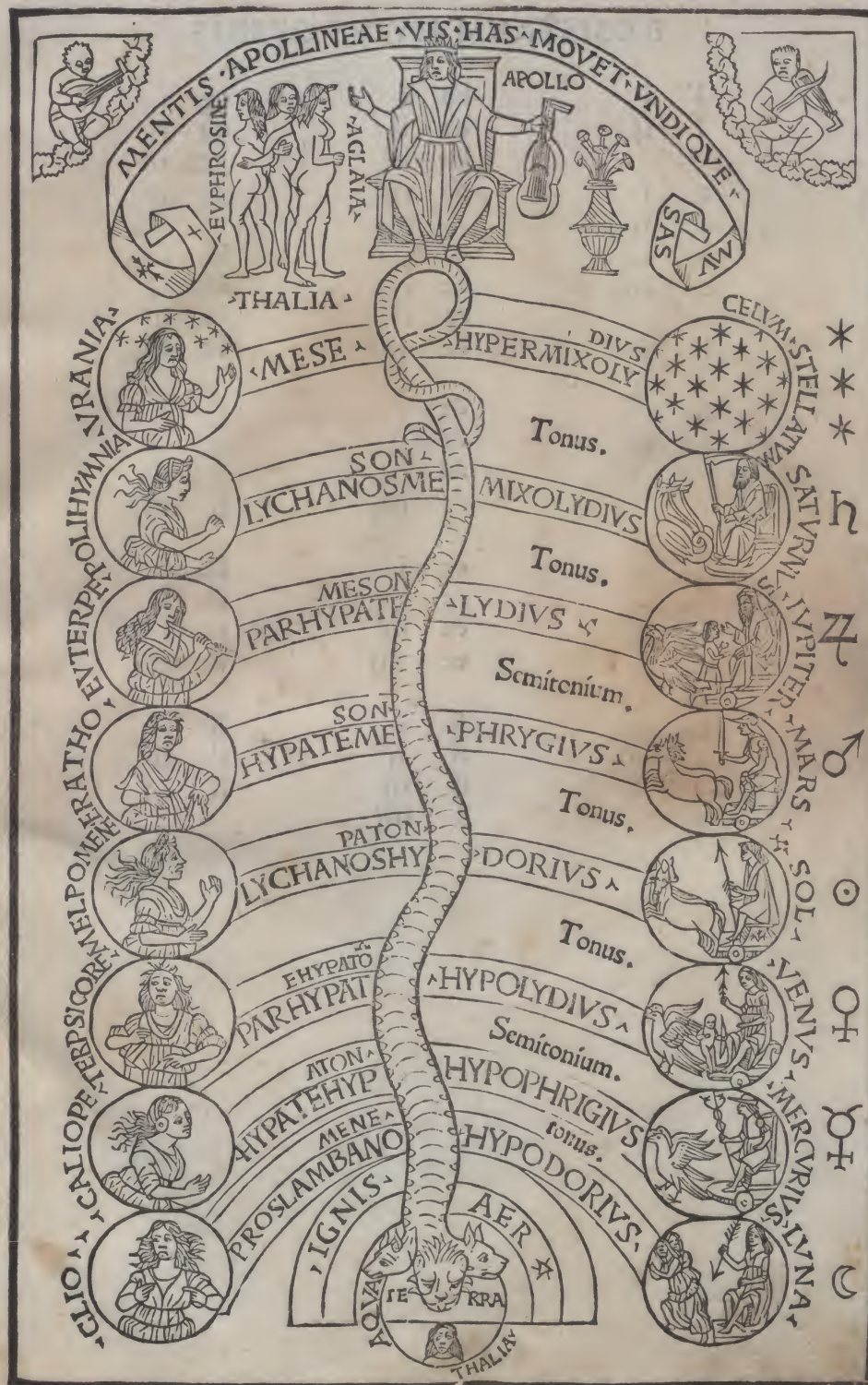
Paul. GAFORI

Opus. m. p.
1776

I

PRACTICA MUSICE FRANCHINI GAFORI LAVDENSIS.

REGISTRVM HVIVS OPERIS.

Γ	i	bb	i	gg	i
Γ	ij	bb	ij	gg	ij
a	i	bb	iiij	gg	iiij
a	ij	bb	iiij	gg	iiij
a	iiij	cc	i	hh	i
a	iiij	cc	ij	hh	ij
b	i	cc	iiij	hh	iiij
b	ij	cc	iiij	hh	iiij
b	iiij	dd	i	ij	i
b	iiij	dd	ij	ij	ij
c	i	dd	iiij	ij	iiij
c	ij	dd	iiij	ij	iiij
c	iiij	ee	i	kk	i
aa	i	ee	ij	kk	ij
aa	ij	ee	iiij	kk	iiij
aa	iiij	ee	iiij	kk	iiij
aa	iiij	ff	i	ll	i
		ff	ij	ll	ij
		ff	iiij	ll	iiij
		ff	iiij		

[Faint, mostly illegible text in a medieval script, possibly Latin or Greek, arranged in two columns. The text is heavily faded and obscured by large, irregular brown stains.]

Γ ii

Descriptio Musice actionis Franchini Gafori Laudensis.

LIBER PRIMVS.

De Introductorio ad musicam exercitationem necessario.	Caput primum.
De syllabicis sonorum nominibus & eorum distantijs	Caput secundum.
De Clauibus & pronuntiatione notularum	Caput tertium.
De proprietatibus & mutationibus vocalium syllabarum.	Caput quartum.
De Consonantia diatessaron eiusq; speciebus.	Caput quintum.
De Consonantia diapente eiusq; speciebus.	Caput sextum.
De consonantia diapasen eiusq; speciebus.	Caput septimum.
De Diuersis tonorū accidentibus ac formatione primi toni	Caput octauum.
De Formatione secundi toni.	Caput nonum.
De Formatione tertij toni	Caput decimum.
De Formula quarti toni.	Caput vndecimum.
De Compositione quinti toni.	Caput duodecimum.
De Formula sexti toni.	Caput tertiudecimū.
De Formula septimi toni.	Caput q̄rtūdecimū.
De Progressione octauī toni.	Caput q̄ntūdecimū.

LIBER SECVNDVS.

Mensurā t̄p̄is in voce Poetę & Musici breuē & lōgā posuerūt.	Caput primum.
De Varijs antiquorum figuris & earum mensura	Caput secundum.
De Consyderatione quinque essentialium figurarum.	Caput tertium.
De Diminutionibus figuris.	Caput quartum.
De Ligaturis figurarum.	Caput quintum.
De Pausis.	Caput sextum.
De Modo.	Caput septimum.
De Tempore.	Caput octauum.
De Prolatione.	Caput nonum.
De Partibus figurarum.	Caput decimum.
De Imperfectionibus figurarum.	Caput vndecimum.
De puncto.	Caput duodecimum.
De Alteratione.	Caput tertiudecimū.
De Diminutione.	Caput q̄rtūdecimū.
De Sincopa.	Caput q̄ntūdecimū.

LIBER TERTIVS.

De Contrapuncto eiusq; elementarijs vocibus.	Caput primum.
De Natura & denominatione specierum contrapuncti.	Caput secundum.
De octo regulis contrapuncti.	Caput tertium.
Quæ & ubi in contrapuncto admittendæ sint discordantię.	Caput quartum.
De Consentanea suauitate quartæ.	Caput quintum.
Quare quarta inter medium sonum & acutiorem concordat:	
discordatq; inter medium & grauiorem.	Caput sextum.
De Conformitate & diuersitate tertiæ & sextæ.	Caput septimum.
De Denominatione extremorū sonorum in concordantijs.	Caput octauum.
Alterna intensiōe ac remissione specierum: diuersa contra-	
puncti disponuntur elementa.	Caput nonum.
De diuersitate figurationis sonorum in contrapuncto	Caput decimum.
De Compositione diuersarum partium contrapuncti.	Caput vndecimum.
De consimilibus perfectis concordantijs in contrapuncto cō-	
sequenter tolerandis.	Caput duodecimum
De Fictæ musicæ contrapuncto.	Caput tertiūdecimū.
De Falso contrapuncto.	Caput quartūdecimū
De Regimine & modestiā modulantis.	Capū quintūdecimum

LIBER QVARTVS.

De Dēffinitione & distinctione proportionis.	Caput primum.
De Quicq; generib⁹ pportionū maioris & minoris inēq̃lītātis.	Caput secundum.
De Genere multiplici eiusq; speciebus.	Caput tertium.
De Genere submultiplici eiusq; speciebus.	Caput quartum.
De Genere superparticulari eiusq; speciebus.	Caput quintum.
De Genere subsuperparticulari eiusq; speciebus.	Caput sextum.
De Genere superpartienti eiusq; speciebus.	Caput septimum.
De Genere subsuperpartienti eiusq; speciebus.	Caput octauum.
De Genere multiplici superparticulari eiusq; speciebus.	Caput nonum.
De Genere submultiplici superparticulari eiusq; speciebus.	Caput decimum.
De Genere multiplici superpartiente eiusq; speciebus.	Caput vndecimum.
De Genere submultiplici superpartiente eiusq; speciebus.	Caput duodecimum.
De Coniunctione plurium dissimilium proportionum.	Caput tertiūdecimū.
De Proportionibus musicas consonantias nutriētib⁹.	Capū quartūdecimū
De pductione multipliciū pportionū ex multiplicib⁹ & supparticularib⁹.	Capū xv.

F I N I S.

ILLVSTRISSIMO & Excellentissimo Principi dño. D. Lodouico Mariæ
Sfortiæ Anglo Duci Mediolanensium inuictissimo Franchinus Gaforus Musicæ
professor Salutem.

Vantæ musicæ artis professio Illustrissime Princeps
apud Priscos nō authoritatis modo sed etiam venera-
tionis extiterit facile edocemur & summorum Philoso-
phorum exemplo q̄ se admodum senes ad hanc discipli-
nam velut in ea summam studiorum suorum manum
imposituri contulerunt: & scuerissimarum rerū publi-
carum instituto: quæ cum summa diligentia quicquid
moribus publice officeret: circuncidi curassent: hanc
tamen artem non modo non eiecerint: sed etiam velut
morum parentem Altricemq; summo studio excoluerunt: & vt claudam semel oīum
gentium oīumq; nationum cōsentienti stabiliq; cōfirmatur iudicio apud quas nihil
vnq̄ fuit cura maiore celebratum. Quæ enim alia disciplina tāto mortalium assensu:
tantaq; omnis vel ætatis vel sexus cōspiratione recepta est: vt nullius conditionis vl-
lus sit adhuc repertus qui molestias suas vel rudi saltem modulatione consolari non
studeat: Nihil. n. æque animos ad diuersissimos affectus breui momento traducere:
non optimorum modo testimonio: sed oculata (vt aiunt) fide conuincitur: A deo vt
eius Professores antiquitas non Musicos modo: sed & vates & sapientes appellare
non dubitarit. Huc accedit Poetarum authoritas: qui Linum Orpheumq; dijs ge-
nitos: quoniam quorūdam hominum duram agrestēq; vitam ad mitiorem cultū re-
duxerint: filias saxaq; duxisse sinxerunt. Sed ne forte Poetarum dictis parua adhi-
beatur fides: velut in maius omnia familiari sibi figura extollentium: reperti sunt et
sapientiæ professionis: q̄ asserere non dubitarint: non sensibilia modo sed etiam quæ
citra sensum vtcunq; viuunt modulationibus musicis permulceri. Atq; hac quidam
causa eminentissimum Authorem Virgilium non hyperbole poetica in bucolicis
dixisse ad silem cantum & duras metasse cacumina quercus arbitrati sunt. Et. n. si
Platonē credimus qui Mundi animam Musica modulatione cōstare dixit: nō video
profecto cur dubitari possit cetera quoq; qualicunq; anima degentia: quam eis cœ-
litus dariam liquet: non affici latariq; nature suæ congruentia: cum similitudi-
nem sibi amicam esse iam palam constet. His ego rationibus illustrissime Prin-
ceps tum etiam natura ad id impellente: cui non facile obsistimus motus: cum
animum iam ab inæunte ætate ad hanc vsque disciplinam appulissim: quæ pre-
sertim & moribus conferret: vt peritissimis placet: & a professione mea non ab-
horreret recepta iam diu opinione Religiosorum hoc potissimum munus esse: ne
mihi solū studia prodesse mea: librum etiam edidi antiquissimorum rationē secutus

de huius artis speculatione: quam græci Theoricam vocant quo & ratio studiorum meorum constaret: & laborum fructus latius spargeretur. Qued opus inclyte Princeps nomini tuo dicaui: cunctatè id quidem ac timide: ne tibi grauissimis curis maximarumq; rerum ponderibus occupato intemptiuis nugis obstreperem. Cæterum postea quæ perspexi quāto fauore quantaq; benignitate opusculum nostrum alioquin rude atq; incultū sis prosecutus: additum mihi ea liberalitate etiam currenti calcar: studiumq; meum nō mediocriter accensum est: ut alterā quoq; huius disciplinæ partem securus iam stomachi tui aggrederer. Musica enim nō ut cæteræ Mathematicos disciplinæ speculationi tantum vacat: sed exit in actū: moralitatiq; ut predictum est coniungitur. Neq; enim satis officio meo fecisse videbar: si in inquisitione tantum subsisterem: ad paucorum id vtilitatem spectare ratus: nisi profectui etiā publico nostra industria desudaret. Hæc namq; musicæ pars nō solum sui cognitione prodest: sed longius promotis radicibus reliqua etiā studia coadiuuat: quod grauissimorum virorum testimonio comprobātū est: quæ se nihil aliud ex Musice quā litteras didicisse professi sunt. Hanc. n. artem Fabius Quintilianus antiquissimam omnium in litteris studiorum authore Timagene cōfirmat. Cæterū cum de Musica loquor: non hanc Theatralem atq; effæminatā intelligo quæ mores publicos corrūpit potius quā informet: sed illam modestam atq; virilem antiquis heroibus celebratam: quæ Mensis Regum Conuiuia libusq; epulis adnota: recubantium cōcertatione circūlata inter eos cythara clarissimorum virorū egregia facinora decantabat: quod maximum profecto ad virtutis studia incitamentū fuit: verum hæc etiam altius euecta: cælo quoq; inscribitur: ac solis labores: errantēq; lunam: ac Titania astra celeberrimorum vatum testimonio enarrat: & quasi nō contenta impleisse meritis spatia terrarum cælos penetrat: diuinarumq; rerum mysterijs iniūgitur. Hoc igitur opus princeps oculatissime tuo ductu tuisq; auspicijs proxima fœtura apud me natum: ut plinij secundū verbis utar: atq; impressum tuo nomini qua debeo veneratione dicaui. Ad quē. n. labores meos referam cōmodius quā ad quem nō cuncta mō Italia: sed remotissimæ quoq; gentes: ius arbitriūq; nō consiliorum solū sed etiam gestorum suorum velut ad honorarium Arbitrū referre solent? Nec veritus sum ne tibi hoc munusculū nostrum maximas res obeunti molestum accederet: cū sciam te ita maximis moderari solitum: ut minima quoq; non spernas: fœlicitateq; ingenij ita cuncta digerere ut inoffenso tenore peragatur. Quāq; tibi nō inter minima habeantur: quæ ad profectū studiorū spectent. Testimonio sunt præclara gymnasia disciplinarum quidem omnium sed præcipue græcæ latinæq; facundiæ quæ tibi maxima cura per Imperij tui vrbes instituta sunt. Quis enim alius fortis fortunæq; tuæ aduocata suorum ingenia maiori iussu ad virtutem incitat tuetur fouet? Cæterum quantum ad me spectat non postulo ut scripta mea ad comparationem magnorum authorum sumantur: nec ut authoratis scriptoribus annumerer: quorum doctrinæ si quid in nostris boni fuerit libētissime acceptum refero: satis mihi superq; erit: si tan-

Fabius Quintilianus.

tum adnitar: haftenusq; industriam nr̃am commendari volo vt studioforum profes-
ctui concinna compendiosaq; breuitate consuluisse dicar: vt quæ forent sparsim per
Authorum volumina requirenda in vno opere: cōuenienti rerum ordine cōgesta re-
periantur. Elaborauimus nāq; vt res omnes suis principijs exorſe p̃ seriem ad calcem
perducerentur: ne qua lector in difficile alioquin arte confusione circūagat: scripto-
risq; magis ineptia quam rerum obscuritate laboret. Hoc nobis tātum assumimus:
hinc industriæ nostræ commendationem petendam censemus. Sume igitur huma-
nissime Princeps Munusculū nr̃um qua in cæteris soles clementia: patereq; nominis
tui saltem prefatione subniti sic recipi merebitur: quāq; commēdationem merito suo
sibi præstare non potest: dicatura consequetur. Cum alioquin nos vt omnia vel for-
tunæ nostræ vel ingenij bona tibi accepta referimus: sic quicquid studio industriaq;
effecerimus nomini tuo tempus in omne dicatum consecratumq; esse volumus.

Carmen Lucini Conagi.

Et iuuat: & vellem meritas tibi reddere laudes:
Sed quis pro meritis te Ludouice feret?
Aurea das nobis: & foelicissima princeps
Secula: nulla ducum gloria tanta fuit.
Atq; alia vt taceam rerum monumenta tuarum
Quæ superant hominum colloquia: atq; fidem.
Quando artes vllō tantum uigere sub æuo?
Aut sic ingenij pallas amica fuit?
Cernimus Iſæos: Euclidas: Pythagorasq;
Phœbigenas: & qui sydera celsa petant.
Nec tibi Chrysippi desunt: doctiq; Solones:
Et tua parthalias dant tibi sæcla manus.
Prodiit & stygia per te de sede reuulsa
Musica: nec notos attulit ipsa modos.
Ecce suas Franchinus opes: sua munera profert
Pieria quo non clarior arte viget.
Has pete tu lector: nil non laudabile cernes.
Hinc exerceri discis: & inde loqui.
Quicquid agas isto cantans cognoscere libro:
Et poteris recto promere quaq; sono.
At tu si modo sit grati tibi muneris auctor:
Ad dominum pro se fer pia vota deum.

FRANCHINI GAFORI LAVDENSIS . MVSICE ACTIO.
LIBER PRIMVS.

De Introductorio ad Musicam exercitationem necessario.
Caput primum.

L si harmonicam scientiam plerique cessante usu (quod theoricus est) longe auctius quam ipsa sunt exercitatione prosequuti: hos tamen ad tantum harmoniae usum nulla creditur scientia puenire non potuisse: Quid enim praestantissimos veteres illos primo theoricæ conscriptos commemorem: quum Orpheum: Amphionem: Linum thebeum: Arionem & Thimoteum ac reliquos ipsa posteritas celebrarit: quorum cōcentu (usu inquam) alter feras: saxa alter & siluas: Aquatiles beluas alter: agrestesq; animos & rudes demulxere. hos & disciplinæ ipsius institutis & ipsa actione cōstat celeberrimos extitisse. Nec temere Pythagoricos ipsos & Platonicos atq; Parhypateticos in medium adduxero: quorum iussu disciplinandis adolescentibus & naturalis & artificiosæ vocis usus plurimum comendatur: quod ea quidem ratione assertum est: quum Aristoxenus musicus atq; Philosophus teste Marcho Tullio primo tusculanarum questionum: ipsius corporis intensionem quādam velut in cantu & fidibus: quæ harmonia dicitur: sic ex totius corporis natura & figura varios modos fieri tanq̃ in cātu sonos affirmauerit.

Sunt & qui vanas posuere potentias nisi redigantur ad actus: qua re exercitationem melodicæ vocis sentiunt harmonicæ consyderationi plurimum contulisse: non q; variam ei multitudinem sed ipsam adhibeat perfectionem. Est igitur musicæ actio motus sonorum cōsonantias ac melodiam efficiens. Quos quidem sonos frustra ratione & scientia colligimus: nisi ipsa fuerint exercitatione comprehensi. Hinc eorum Intensiones remissionesq; ac consonantias non animo tantum atq; ratione: sed auditus & pronūtiationis consuetudine pernotescere necesse est. Sed neq;

a i

Musica dis-
sentit.

Grammaticæ.

Augustinus

Quattuor

genera mu-

sicorum.

Oratores.

Lectores.

Ambrosiani

Gregoriani

Aristoteles

Qui sint mu-

sici & canto-

res.

Theophras-

tus.

Guido

Græci

iniciabor hanc ipsam musicam actionem Grammaticæ plurimum esse discordem: quum in hac dum breui vel producta syllaba sit utendum: omnino eorum qui nos ante iuerunt auctoritate id facimus: Musicum vero rationabili vocum dimensionum inseruire necesse est: nec illam vel illam syllabam ante pronuntiare q̄ sibi per vocis ac temporis mensuram licere sciat: quod & si conuenientius primo secundi huius operis descriptum est: Diuus tamen noscitur Augustinus secundo suæ musicæ argumentis efficacibus comprobasse. Verum sonoras voces genera quattuor consequuntur. Primū genus est eorum qui circa prosam versantur. suum potius verbis q̄ melodia exprimentes conceptum: ut Oratores & lectores: & qui etiam in diuinis antiphonas modulantur & psalmos: quod (licet improprie) Ambrosiani nostri atq; Gregoriani clerici cantum planum vocant: quoniam simpliciter & de plano singulas notulas aqua brevis temporis mensura pronuntiant. Non enim concinitatis noscitur seruare naturam: sed q̄ certi ipsorum modorum (quos & tonos vocant) limites & termini atq; vocum congressiones & transitus: secundum. s. naturalem diatonici generis dispositionem obseruari per noscuntur: cantilenarum ac totius modulaminis exordia in ipso ut plurimum comprobantur. Inde soniferam lectionem quasi lectionem sustinentem sonos vel ipsis sonis substitutam: ipsum planum cantum appello: Veteres autem ut vigessimooctauo problemate partis harmonicæ asserit Aristoteles: primas huiusmodi vocum animaduersiones quas instituendis ad musicam adolescentibus preponere leges vocabant. Secundum genus est eorum q̄ non modo mentis conceptum sed & syllabas ipsas breues & longas (quod poetarum est) metrica consideratione pronuntiant: de quo quidem primo secundi gratiore licentia sermo fiet. Tertium genus est eorum qui alterutra inuicem sonoritate certis interuallorum dimensionibus melodiam ac dulcem efficiunt cantilenam. quod tertio presentis operis volumine pernotatur: hos proprie musicos & cantores vocant. Quartum genus histrionicæ & mimicæ arti dicari solet: & his qui ad vocis imitationem gestibus corporis commouetur ut saltationibus & choreis: quibus Theophrastus probatam in voce & corporis motu musicam ascripsit: Sed cum ceremonijs nostris hæc obscenitas non conueniat ad ea que diuinas laudes concernunt animum conuertimus. Constat itaq; Guidonem Aretinum ipsius frugiferæ musicæ introductorium descripsisse septem litteris: atq; sex syllabis chordas omnes denominantibus ad instar quindecim chordarum naturalis & perfecti diatonici systematis perornatum. Confert quidem plurimum humanæ vocis actioni lyrae aut cytharæ vel monochordi percussas concordas chordulas imitari: quarum alias graues: alias acutas: reliquas Græci medias dicebant. Verum ecclesiastici nostri Guidonis huiusmodi traditionem quam manum vocant: in graue: acutum

& superacutum distinguunt: vt viginti ac duarum chordularum lineis & interval-
 lis seu spacijs alternatim inscriptarum: cōnumeratis scilicet ipsius sinemenon re-
 trachordi causa & immitatione duabus coniunctis: octo priores quasi silentio &
 taciturnitati proximas: appellant graues. octo vero his superductas acutas vo-
 cant ac reliquas sex superacutas. Extat tamen in ipsis octo grauibz chordis &
 ipsum acumen: atq; grauitas in acutis. Inde est q; ex singulo earum accruo cō-
 sonantia profiliit: quam acuti grauiq; soni mixturam esse suauiter & vniformiter
 auribus accidentem Boetius deffinire solebat. Vocum igitur septem literis p
 lineas & spacia deductis ordo sic sumitur: nāq; grauiſſimo introductorij loco quē
 linea quadam signant Γ græcam litteram ascripserunt inde & syllabam vt. Vi-
 ciniori autem spacio litteram A & syllabam re. Secundæ linæ in acutum cō-
 sequenti: litteram h quadratam ex geminata Γ conuersum coniuncta: & syllabā
 mi. Sed subsequenti in acutum intervallo litteram C & syllabam fa posuerūt.
 Interuallum enim seu spaciū intelligo vacuum marginem duabus lineis acu-
 mine & grauitate contiguis interiectum. Atq; consimili progressionē litteras ip-
 sas: & septem exachordorum syllabas chordulis annotarunt: sed quamplura de
 his locus hic expeteret: quæ cum quinto theoricæ lucide deducta sint: ipsa duxi-
 mus breuitate pertransire silentio. Sitq; diatonicum Guidonis introductorium
 litteris & syllabis per lineas & spacia descriptis hac parygraphia dispositum.

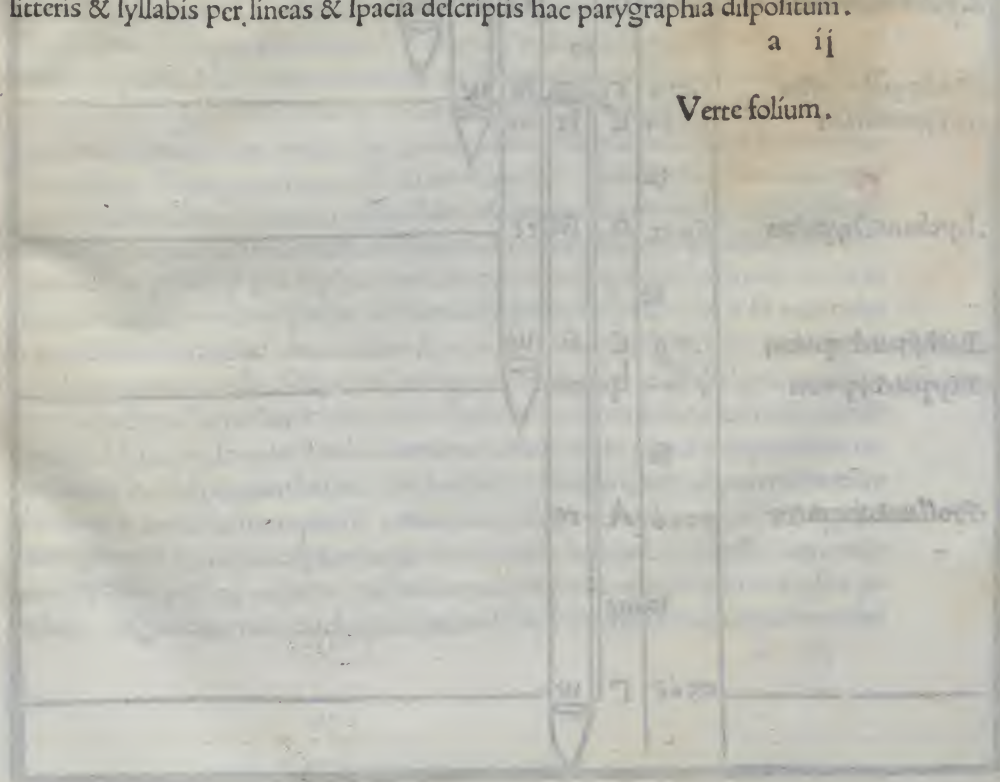
Quid sit con-
 sonantia.

Boetius.

Interuallum.

a ij

Verte folium.

Diatonicum Guidonis Introductorium Pythagorea dimensione dispositum				
	1536	g	to	la
	1944	e	re	sol
	2048	b	fa	mi
	2187	a	re	ut
.Nechyperboleon	2304	a	re	ut
.Paranetehyperboleon	2592	g	to	la
.Tritetehyperboleon	2916	e	re	sol
.Netetdiezeugmenon	3072	e	re	ut
.Paranetetdiezeugmenon	3456	d	to	la
.Tritetdiezeugmenon	3888	c	re	sol
.Paramese	4096	h	fa	mi
.Mese	4374	b	fa	re
	4608	a	re	ut
.Lychanolisefon	4184	G	to	la
.Parhypatemefon	4832	F	fa	ut
.Hypatemefon	6144	E	la	mi
		to		
.Lychanohypaton	6912	D	sol	re
		to		
.Parhypatehypaton	7776	C	fa	ut
.Hypatehypaton	8192	h	mi	
		to		
.Proslambanomenon	9216	A	re	
		tonus		
	10368	Γ	ut	

De syllabicis sonorum nominibus & earum distantijs.
Caput secundum.

Eptem tantum essentiales chordas septenis litteris a Gregorio descrip-
tas sexto encidos hoc carmine Maronis auctoritas celebrauit. Necnon
thrayrius longa cum veste sacerdos Obloquitur numeris septem discri-
mina vocum. Inde & introductorium ipsum Guido septē cōmixtis p̄fecit exachor-
dis. exachordum. n. est comprahensio sex chordarum diatonica dimensione disposi-
tarum. quarum nomina sunt: vt re mi fa sol la. Sunt enim vt re graues dum gr̄a-
cis assentior sol la acuta: & mi fa media. Ecclesiasticorū vero mos est: vt re gra-
ues dum gr̄a cis assentior sol la acuta: & mi fa media. Ecclesiasticorum vero mos
est: vt re graues vocare: mi fa acutas: & sol la superacutas. Has quidem Guido
ipse ita disposuit: vt singula perfecti ac diatonici systematis interualla duabus tan-
tum huiusmodi syllabis definiret. Nāq; inter vt & re sesquioc̄taua dimēsiōe to-
ni clauditur interuallum. Inter re & mi similiter. Sed inter mi & fa minoris se-
mitonij distantia est. Inter fa & sol atq; inter sol & la extensus est tonus. Qua re
altior est re quam vt tono: & tono item grauior vt q̄ re. Re a mi tono vincitur acu-
mine: subestq; ei tono in grauitatem. Fa q̄ sol grauior est tono: ac sol tono fa su-
peruadit in acutum. La a sol toni interuallo ipla grauitate deuincitur: sed la epe-
doa distantia sol superat in acutum: Verum fa acutior noscitur q̄ mi: solo minoris
semitonij spacio. Inde eodem interuallo mi q̄ fa grauiorem esse necesse est. Con-
stat igitur in singulo exachordo quattuor tonos diuersis notulis circūspectos minus
ac naturale semitonium medio concludere loco: quod ipsa necessitate factum exi-
stimari licet. Nam quum tres considerare volueris secundum tetrachordorum va-
rietatem diatessaron formas: nusq; in solo exachordo eas poteris diatonice compe-
rire: nisi quattuor ipsi toni medium semitonium conclauerint: quod facile per hac
quæ dicimus potest qsq; ex seipso cōtueri. Atq; iccirco singula in systemate perfecto
diatonice ac naturaliter disposita semitonía duabus ipsis syllabis mi & fa intercide-
re p̄noscutur: t̄ra fuit ad cōmixtorum septem exachordorum dispositionem ipsius
Guidonis animaduersio. Nāq; vniuscuiusq; exachordi principium vel primo p̄acce-
dentis exachordi tetrachordo cōiunxit: vel ipsum ab eo toni disiunctum instituit in-
teruallo. Qua ex re In eptachordo: duorum exachordorum prima comprobatur te-
trachorda. At vbi primum secundi exachordi tetrachordū terminatur: tertium exa-
chordum b molle dictum: quod & coniunctum dici potest: summit exordiū sup̄du-
ctum q̄dem: vt & tritoní aspit as fiat in modulatione suauior: & nōnullorum tono-
rum cōpositio possit p̄ varias consonantiarum species cōmixte atq; item acq̄sire p̄-
cedere. Quartum vero exachordū a primo secūdi exachordi tetrachordo toni in-

Gregorius.
Virgilius.

Guido.

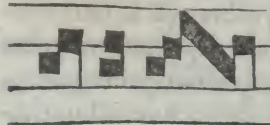
In laudem
Guidonis

Quid sit tonus.

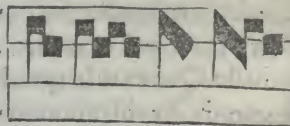
Quid sit semitonium.
Quid sit interuallum.

teruallo disiungitur in acutum. Quintū autem exachordum primo quartū exachordi coniungitur tetrachordo. Verum primo quintū huius exachordi tetrachordo sextum cōnexum est exachordum. quod sinemenon seu coniunctum potest appellari. Septimū exachordum a primo guti exachordi tetrachordo toni distantia disiungitur in acutum. Est enim tonus legitimus seiquioctauæ dimensionis spaciū duobus sonis circūscriptum. Hic duas propinquas sola sectione sustinet partes. quarum altera minor: altera maior: Hanc apotomen seu semitonium maius illam minus semitonium vocat: Abstracto quidem ab ipso tono minore semitonio relinquitur apotome: quo difficilime discors transitus procedit in vocibus. secus ipso minore semitonio: nāq; concors & suaue tonis ipsis & consonantijs præstat temperamentū vt i harmonia instrumēali notissime comprobabo. quum potissime in diatonica introductione ante vel post vel inter duos tonos naturaliter noscatur esse deductum. Hinc semitonium ipsum liceat deffiniri interuallū quod duabus seiquioctauis appositum seiquitertiam ducit proportionem seu spatium quod duobus tonis cōiunctum sonoris terminis extremis diatessaron perficit cōsonantiam. Interuallum autem seu spaciū hoc modo potest intelligi distantiam esse acuti atq; grauis soni. Sonorus autem mentis conceptus certis notulis declaratur: quarum extensionem intensio nēq; ac remissionem linearum ac spatiorum varietate dispositas ipsa voce consequi necesse est atq; iccirco notulæ ipsæ vocis signa dicuntur. Voces autem q; scribi non possint: vlu & exercitatione mandātur memoriæ ne pereant: profluunt nāq; in præteritum tempus pronuntiationes earum. Fit igitur notularum triplex descriptio simplex composita & mediocris. Simplex notula est quæ alteri notulæ non coniungitur: & quadrato corpore figuratur hoc modo quādoq; item cū virgula in latere eius dextro descendente describitur in modum longæ mensurabilis vt hic.

Cōposita notula ē quæ alteri notulæ consuitur quæ tunc diuersam consequitur descriptionē. Nā quū ligatura ascēdit: secundā. s. notulā habens altiore: prima nullam experit virgulam ascendentem descendente: cuius lateri eius vt hic.

Quū aut descendit ligatura secundā. s. notulam habens grauiorem: primæ tūc ascribitur virgula descendens in latere sinistro: siue obliqua fuerit siue quadrata hoc modo.

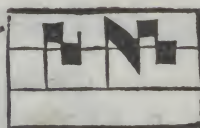
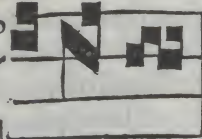
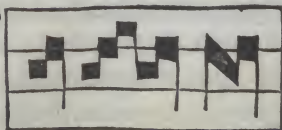
Philosophus

Quā qdem principijs ligaturarū cōgruentiam veterum auctoritas proprietatē instituit vocitandā. Est igitur proprietas cōueniens principijs ligaturarū descriptio a musicis auctoribus instituta. Vltimis aut cōmissura notulis: q; omnium rerū pfectio teste Philosopho finī attribuitur: pfectionē ascripserunt. Hæc. n. tribus modis denotatur: Aut. n. vltima

ligaturæ notula ē sub penultima q̄dro corpore descripta vt hic.

Aut supra penultimam dirrecte vt hic.

Aut supra penultimam indirrecte recto
scilicet gradu: quadrato corpore & descen-
dente virgula
in latere dextro
hoc modo.

Est itaq; pfectio cōgrua vltimis liga-
turarū notulis figuratio. Huiusmodi au-
tem positionibus dissentiētes a vetusta

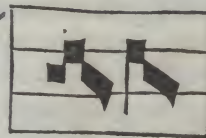
tis auctoritate recedunt. Quo fit vt q̄ vltimam ligaturæ no-
tulam obliquo corpore describunt vt hic.

In errorem ducantur: cōceduntur tamen duæ
tantum in corpore obliquo notulæ hoc modo.

Verum corpus obli-
quum ascendens vt hic.

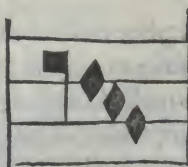
vsus perhorrescit.

Medijs autem ligaturarū notulis quæ. s. inter extremas iūgun-
tur nulla figurationis ascripta est diuersitas: nāq; vt quadra-
tæ simplices figurantur vel obliquæ hoc modo.

Ois insup ligatura quāq; multas complexa est notulas vni-
cam subtrahit syllabā pronūtiandā. Oēs igitur musicæ hu-
iusmodi pgressionis notulæ: & si diuersis figurationibus de-
scribūtur æquali tēporis mēsurā debēt pronūtiari. Me-
diocris notula est quæ nec simpliciū nec cōpositarum figurarū formā sūmit: sed i sui
simplicitate obliquo corpori certa similitudine cōparat neq; sola describit: sed duæ
saltē aut plures in forma mēsurabilis semibreuis descēdētes plerūq; pnotāt hoc mō.

Cæteris aut æquales sunt in pronūciatione & temporis mēsu-
ra. licet nonnulli eas duplo strictius cæteris cōmensurent: quod nō
ratione sed cantoris arbitrio duximus cōcedendū. Plerique enim
plani cantus notularū pronūciationē & mensuram proprio im-
perio cōseq voluerūt. Inde nō absre Persij dictum. Velle suū cuiq;
est: nec voto viuitur vno. Sunt & qui notulas huiusmodi plani
cantus æque describunt & cōmensurant figuris mēsurabilis cōsyderationis vt
longas breues ac semibreues. vt. constat in Symbolo cardineo: & nonnullis profis
atq; hymnis: quod Galli potissime ad ornatorem modulorum pronūciationē ip-
sa diuersitate concipiendam celeberrime prosequuntur.

Persius.

De Clauibus & pronuntiatione notularum. Caput tertium.

Musici.
Aristoteles.

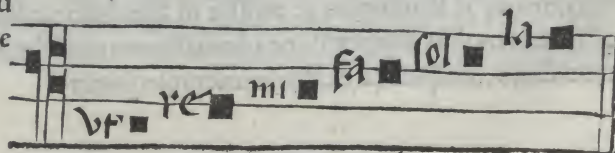
Ost hac: qbus signis notularū nomina & grauitates atq; acumina & extensiones p lineas & spacia picipiuntur necesse est apperire. Omnis .n. littera siue sedes lineali vel spaciali loco in introductorio disposita clauis vocatur: quoniam notula oēs lineis ipsis vel spatijs clauditur. Sed neq; necessariū fuisse constat lineas omnis & spacia proprijs litteris & clauibus declarare propter .s. mutuum contiguā descriptionis conculcationē. Qua re cōgruum arbitratī sunt Musici paucioribus signis omnes introductorij chordas apperire. Frustra .n. vt Aristoteli placet id fit p plura: quod fieri potest p pauciora. Duobus nāq; signis quæ clauē dicuntur & graues & acutas atq; supacutas introductorij chordas discernere solēt. Ac primum qdcm signum (vt veterum primordia subsequar) est sola iter quattuor aut quinque linea rubro colore referta: quæ quum linealem possidet in introductorio locum: ffaut graue demonstrat. si spaciali loco descripta sit: ffaut declarat acutā. Secundum signum est sola linea inter quattuor aut qnq; lineas glauco colore referta: hanc quū linealem locum obtinet C solfaut ascribunt: sin spaciali loco descripta sit: vel C solfaut graue vel C solfa supacutā indicabit quod & Ambrosianis pnotationibus frequētat: Adde quod veteres obseruabāt solā chordā celesti colore signatā ac spaciali loco descriptā: B fa acutā intelligi: lineali vero B fa supacutam. Atq; ita ceteras oēs voces & notulas cōsequentes in graue & in acutū p lineas & spacia cōsiderādas facile discernēbāt. Recētiore aut Gregoriani & q rursus mensurabiles cātilenas describunt quoniam lineas omnes vno eodemq; colore describi asseuerant: clauē ipsam linealem ffaut grauis: tribus notulis lineæ ipsius capitū hoc ordine in scriptis solent pernotare. Ac C solfaut lineæ capitū duas scorsum notulas quadratas ascribunt hoc modo.

Verum B fa

acuta: ipsius litteræ descriptione declaratur vt hic.

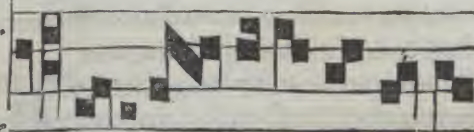
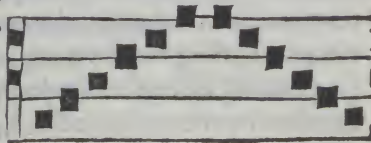
Atq; hoc ordie clauis describit vbi vnus cuiusq; exachordi primū tetrachordū terminat in acutū. Neq; incōueniēter vno cōsensu musici ei notula quæ ad graue sibi ppingorē semitoniū deduceret: clauē ascripserūt: Nāq; semitoniū ipsum magis artificiosum & ipsa proportioe atq; platu natura & arte difficilior est tono: hinc magis indiget demonstratiōe. Tribus insup modis voces quas notula declarat pronūtiari solēt. Primo modo solfizando id est syllabas ac nomina vocū exprimendo scilicet vt re mi fa sol la: vt hic.

Quem quidem pnuntiationis modū tanq̄ legē inītiandis pueris preponēdā tradūt.

Secūdo modo: sonos ac voces tātū emittēdo
ommissis penit̄ litteris ac syllabis & dictioni-
bus: quod exercitat̄ cātor facile p̄seq̄ hoc mō.

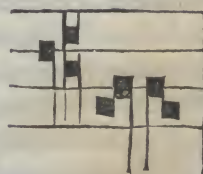
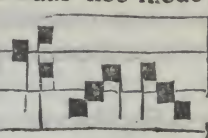
Tertio mō: quascūq; dictiōes vt antiphonas
& respōsoria: & ipsarū verba cāriēnarū notulis
ipsis subscripta pronunciando: Ad
quem tanquam ad finem electi mo-
dulaminis clerici deducuntur. vt hic.

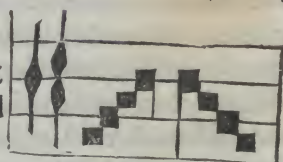
At syllabarū pnūciationē notulā
ipsā hoc ordine declarāt. Cū. n. re sit
tono acutior q̄ vt: eius sonitus ipsius
toni interuallo extollendus est: & vt
econuerso a re toni interuallo deprīendus hoc modo.

Salue rex glo ri e chri ste

Itē sonitus notulā mī a re tono ex-
tollit̄: & re a mī eiūsdē toni interuallo
deprimitur: quod his notulis cōsiderat̄

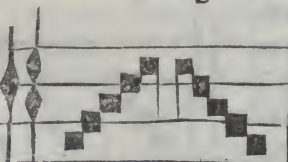

Fa sonit̄ a mī minoris semitonij in-
tenditur interuallo. & mī a fa eiūsdem
semitonij interuallo remittitur in graue: vt hic.

Sol aut̄ syllaba sonitū intēdit sup̄ fa toni interuallo: &
fa a sol eiūsdē toni interuallo remittit̄ in grauitatē quod
hæ notulā declarant.

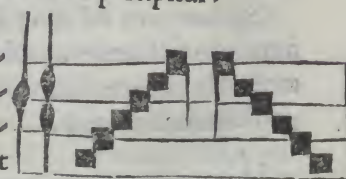
Sonitus itē sylla-
acutior ē: & sol a la:
harū dispositiōe no-

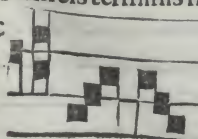
bē la eo quī est sol toni interuallo
eodem est tono depressus: quod
tularum facile percipitur.

Rursus mī ab vt di-

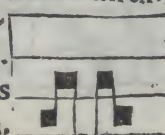
toni interuallo tēdit̄ i acutū & vt a mī eodē distātia depri-
mit̄ i graue: q̄ duob̄ modis euēit. s. cōposite & simplici-
ter: cōposite quū duorū tonorū interualla circūscribūt duo-
bus extrēis terminis medio & cōi termino interscripto vt

hic

Incōposite aut̄ quū duorū tonorū distātia duobus tm̄ ex-
tremis terminis nullo medio interscripto cō-
cluditur quod his notulis dilucide pcipit̄.
Hunc Boetius & Ptholomeus enarmonicis
tetrachordis ascripserūt natura concinnū.

Boetius.
Ptholomeus.

Quid sit di-
tonus.

Semiditon⁹.

Pythagoras.

Chromaticū

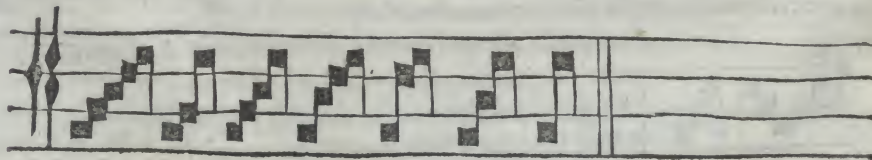
Enarmonicū

Est. n. ditonus duorū tonorū acruus. Semiditonus vero toni ac minoris semitonij cōmixtio: a semum dictus quasi imperfectus vel diminutus ditonus. hūc Boetius chromaticis tetrachordis trihemitonium incōpositum proponit. natura qdem concinnum. Pythagorica nāq; exq̄sitione in singulo diatonico ac naturali tetrachordo (auribus inq̄ dissono) incōpositum quoddā natura consonū mediarū. f. chordarū laxatione repertum est: quod cū duplici cōsyderatione deprahensum sit: ditono. f. & trihemitonio: duo ipsa Chromaticū & Enarmonicū genera naturali diatono sunt interiecta: at latius in harmonia instrumētali hæc ipsa cōtractabimus. Igit̄ fa sonitus a re semiditonij intervallo recedit i acutum & re similiter a fa laxatur i graue. duobus item modis: cōposite inquam & incōposite vt his descriptionibus potest ex se ipso quisq; percipere.

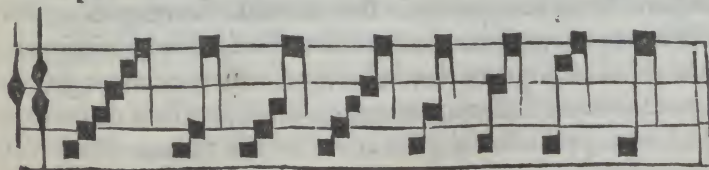
Sol autem sonitus q̄ mi semiditonij rursus intervallo acutior est: & mi q̄ sol grauior: atq; itē cōposite & incōposite cōsyderat̄. Distat aut̄ hic ab eo q̄ inter re & fa deductus est. Ille. n. semitonium tono acutius: hic tonum semitonio seruat acutiorem: quod his notulis probatur.

Fa aut̄ sonitus ab vt in singulo exachordo: diatessaron cōsonantia seu epitrito intervallo extollitur in acutum: & syllabe vt sonitus a fa cōsimili distantia premitur i graue: quod quattuor modis euenit: Aut. n. tribus distinctis intervallis: a quattuor notulis circūuentis: duobus. f. tonis ac semitonio disponitur & procedit. Aut duobus intervallis: toni. f. & semiditonij. Aut duobus rursus intervallis ditoni & semitonij. Aut vnico & incōposito extremorū sonorū intervallo: quod his deducit̄ exēplis.

Sonitus vero sol ab vt diapentes intervallo sustinetur i acutū: tribus. f. tonis & semitonio: quod variatis notulis per diuersa tēditur intervallo vt his deductionibus cōsyderatur.

Sonitus autem la ab ut diapentes ac toni distantia deducitur in acutum: tonis quatuor ac minore semitonio: quod tam ex graui in acutum quam ex acumine in grauitatem diuersis potest interuallis sustineri: ut his monstratur exemplis.

De proprietatibus & Mutationibus vocalium syllabarum.
Caput quartum.

Proprietas in notulis vocalibus secundum Marchetum paduanum est derivatio plurius vocum ab uno & eodem principio. Tinctoris autem proprietate dicitur singulare deducendarum vocum qualitatem. Non enim proprium & proprietas idem sunt. nam proprium est concretum: proprietas vero abstractum veluti Album & Albedo est enim proprium quaedam res & substantia coniuncta cum qualitate siue maius dicere cum accidente: & hoc est concretum. proprietas vero est quaedam passio siue qualitas seu accidens quod dum abstrahitur ab ipsa substantia cui inhaeret dicitur abstractum veluti est proprietas aut albedo. Verum proprietatem huiusmodi modulationis dicimus esse singularem vniuscuiusque exachordi in introductorio dispositi deductionem. Deductio est sex ipsarum syllabarum diatonica ac naturalis progressio: ut ascendendo: hoc ordine: ut re mi fa sol la. descendendo vero: la sol fa mi re ut. Haec enim septem exachorda vocant proprietates seu qualitates: quarum tres h quadræ vel h duræ: duas naturæ: ac duas b rotundæ vel molli ascribunt. Quæ autem h quadræ dicuntur sub littera G exordium sortiuntur. Naturales autem in littera C Sed B molles in littera F principium possidere noscuntur: quod ex ordine introductorij liquido percipitur. Primam igitur exachordi figuram grauissimam chordam scilicet Γ græca littera producit: quam linea h duralis qualitatis noscitur sustinere. Secundam exachordi figuram: tertia litterarij nota quartam chordam in spatio disponens producere cognoscitur: hanc naturalem proprietatem seu qualitatem vocant. Tertiam autem exachordi figuram sextus litterarij character septimam chordam attingens recto ordine produxit: hanc b mollem qualitatem nominant. Ac iteratas huiusmodi proprietates Introductorij descriptione pernotescere constat. Mihi insuper nequaquam placet Anselmi ratio qua naturæ proprietate inter scilicet h quadræ & b rotundam

Marchetus.
Tinctoris.

In Anselmū.

seu melius dixerō inter \sharp durā & \flat mollem mediā collocauit quasi ipsa naturæ proprietas suauior secundum scilicet chromaticum genus sit disposita: Asperior autē \sharp quadrā in diatonico: Longeq; suauior \flat mollis in Enarmonico deducte sint. Nam vnūquodq; exachordū siue \sharp durā qualitatis: siue naturalis: siue etiā \flat mollaris: secundum diatonicum genus noscitur esse dimensum: hinc potius mihi ipsi persuadeo ipsam naturæ qualitatem quartæ chordæ inscriptam esse q; prioris ac grauioris hypaton tetrachordi diatonici scilicet ac naturalis generis: potissimū diastema contineret. \flat mollem vero q; primum sui ipsius tetrachordum ad coniunctam videlicet tritessinem non chordam perficiens: tritoniam \flat fa positione mollicet asperitatem. Ac \sharp duram e conuerso per disiunctam tonum ipsum inter Mesen & Paramesen per \sharp mi reddat asperiozem Quod si hanc chordam medium chordonum terminum instituerō: primus varistrorsum ductus circinus: grauiori sibi ipsi consimili atq; æquisonæ scilicet \sharp mi per diapason dupla mutabitur habitudine: qua re: cum \sharp mi ipsa sit tertia exachordi ipsius chorda ac tertium obtineat Introductorij locum: in prima & grauiissima chorda scilicet \sharp ut exordium propriæ qualitatis suscipiat necesse est. At quibus proprietatibus qualitibus ue syllabe omnes vocales ascribuntur: his tribus figuris facile percipitur.

La in e	La in a	La in d
sol in d	sol in g	sol in c
Ois fa in c cantatur	Ois fa in f cantatur	Ois fa in b cantatur
mi in \sharp p \sharp qdrā.	mi in e p naturā.	mi in a p \flat mollē.
re in a	re in d	re in g
ut in g	ut in c	ut in f

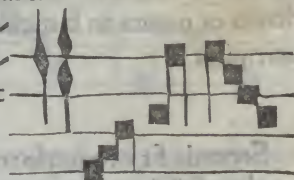
Mutatio qd.
Baccheus.
Gregorius.

Martianus.
Briennius.

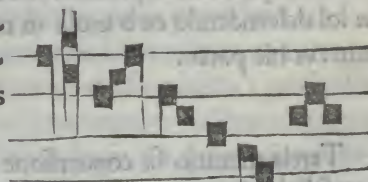
Boetius.
Aristoteles.

Multimodas insuper sonorum mutationes clerici protestantur. Est enim Mutatio apud Bacchum Alteratio subiectorum seu Alicuius similis in dissimilem locum transpositio. Hinc in moralibus Mutari Gregorius inquit est ex alio in aliud ire & in semetipsum stabilem non esse: vnaquaq; enim res quasi tot passibus ad aliam tendit: quot mutabilitatis suæ motibus subiacet. Verum huiusmodi mutationem Martianus transitum appellat: quem vocis variationem in alteram soni figuram interpretatur. Briennius autem mutationem dixit esse subiecti systematis ac vocis characteris alienationem. Fit autem Mutatio secundum genus quū scilicet in tetrachordo diatonico lychanos vel etiā parantes chorda remittitur semitonio in graue: transeundo in chromaticam figuram: vel tono transeundo in enarmonicam: quæ nusq; accedit ex grauitate in acumen variari ut Boetius noster in quarto explicuit. Id quoq; & Aristoteles ipse in musicis problematibus

intelligi voluit quū diceret Quod sapit naturam acuti plerūq; pertrāsit in grauem: quod autem sapit naturam grauis non permutatur in acutum. Est & alia mutationis consideratio in voce ac sono: nam quum sunt in motu & fiunt tantum voces et soni ipsi de genere credūt entium successiuorum vt vīgessimo septimo problema te interpretes exposuit: qua re vocis ipsius ac soni generatio consistit in quodā fieri & transmutari. Verum huiusmodi introductio definitā a Marcheto consequitur mutationem. Is enim inquit: Mutatio est variatio nominis vocis in alterū in eodem sono. Syllabæ enim ipsæ vocibus & chordis suis. s. notulis ascriptæ si in vna eadēq; linea vel eodem spatio consistunt: dicuntur quantitate pares sed qualitate seu proprietate diuersæ. Inde quum mutatio sit qualitas vnus exachordi in alterius qualitate transfertur stante eadem vocis quantitate: vt testatur Anselmus tertio suæ musicae. hinc mutationem voco alternam vocis in vocem delationem vniformi extensione deprehensam. Voces autem ipsas exachordorum syllabas intelligo. Nō igitur vox mutatur in vocem per intensionem aut remissionem sed syllaba in syllabā & proprietates seu qualitates in qualitates. Quo fit vt quum syllabas tantum modulato transitu exprimimus ipsa quadret mutatio. Litterarij autem characteres in introductorio obseruati neq; proferunt neq; mutantur. Syllaba item quæ vel lineā vel spaciū sola occupat mutationi non congruit. Quia re in F vt: In Ae: In H mi: & In Ela: nusquam fit mutatio: q; quum fieri necessitate contingeret: exachordorum conglutinatorum pristinum ordinem iterabīs. In C faut duæ alternatim eueniunt mutationes: primā mutando præcedentem syllabam in sequentem scilicet fa in vt diciturq; ascendens mutatio ex H quadra in naturam. vt harum exponit natularum descriptio.

Secunda mutatio sit quum modulando mutamus sequentem syllabam in præcedentem scilicet vt in fa: quæ quidem dicitur descendens ex natura in H quadram vt hic patet.

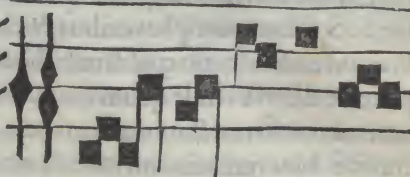

Constat. n. tribus de causis mutationem fieri oportere. Primo vt supra & infra vnūquodq; exachordum voces ipsæ modulato transitu possint in acutum intēdi atq; remitti in grauitatem. Secundo: ad cōcipiendum suauioris modulationis tran-

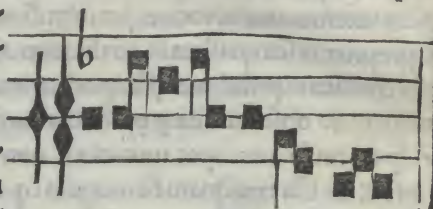
Petrus appo-
nensis.
Marchetus.

Anselmus.

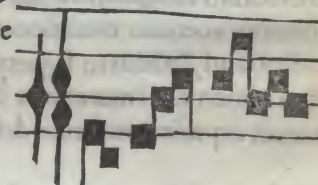
fitum . plerūq; enim non minus melitum & suauem cantum reddit variata vocum qualitas : q̄ permutata quātitas modulati soni . solet quandoq; b mollis qualitas in locum b quadrae deducta (quod Ambrosiani sapius obseruant) modulationem reddere suauiore . Tertio ad faciliorem consonantium figurarum scilicet diatessaron ac diapentes transitum in tonorum pmixtione dispositum . In D solre : item & in Elami duæ consimiles fiunt mutationes . In F faut autem duæ con-

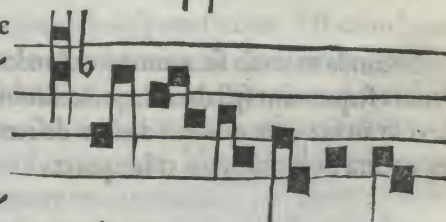
surgunt mutationes : prima intensiōis grātia fit mutando natræ qualitātē in b mollem : seu primam syllabam in secundam scilicet fa in vt : quod præsens indicat notularum descriptio .

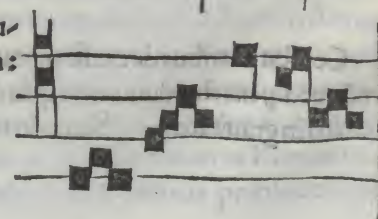
Ex G solreut sex prodeunt mutatio- nes . Prima fit ex modulato transitu primæ syllabæ in secundam scilicet ex sol in re ascēdendo ex natura in b mollem : vt hac dispositione percipitur .

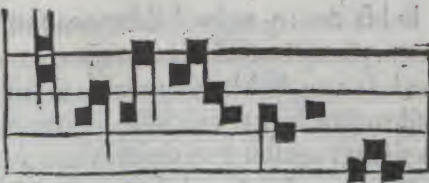
Secunda fit e conuerso : mutando secundam syllabam in primam scilicet re in sol descendendo ex b molli in naturam : vt hic patet .

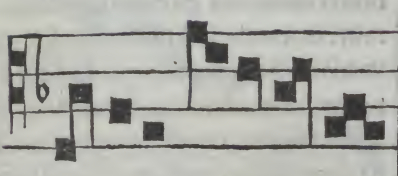
Tertia mutatio fit conuersione primæ syllabæ in tertiā querendæ intensiōis causa scilicet sol in vt : ex natura in b quadram : quod hoc percipitur exemplo .

Quarta fit econuerso querēs. f. re-
missionem: mutata vt in sol ex h qua-
dra in naturam: vt hic patet.

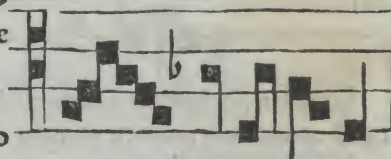
Quinta mutatio fit quum modu-
lando mutatur secunda syllaba in ter-
tiam scilicet re in vt ascendēdi gratia:
ex b molli in h quadram vt hic.

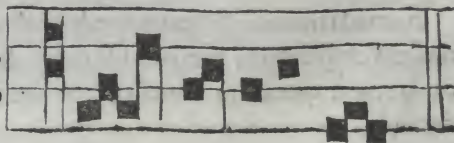
Sexta fit mutando tertiam syllabam in
secundam. f. vt in re descēsus gratia ex h du-
ra in b mollem: vt hoc declaratur exē-
mplo.

Fit plerūq; hæc sexta mutatio vide-
licet tertiæ syllabæ in secundam vt in
re: respiciens ascensum in primo disun-
ctionis gradu: tunc ipsam irregularem seu in-
directam mutationem voco. quod hoc sane
pernotatur exemplo.

Est enim directa & regularis mutatio
quæ præcedenti & sequenti vnisonæ opponi-
tur mutationi: vt. f. gratia exempli: quum prima fit ascendendi causa: secunda de-
scendendi: tertia ascendendi: quarta descendendi: quinta ascendendi: sexta descen-
dendi. Indirecta autem & Irregularis mutatio dicitur quum præcedenti aut se-
quenti vnisonæ mutationi persimilem ducit proprietatis seu qualitatis motum: vt
sexta huiusmodi ascendens: quæ quinæ præcedenti ad ascēsum ductæ: persimilis
efficitur in motu: Est enim Ascendens mutatio quum mutato vnisonæ vocis no-
mine primus vocis motus tendit in acumen. Descendens vero quum primus vo-
cis motus remittitur in grauitatem. In Alamire sex fiunt mutationes: eisque
in G sol re vt deductæ sunt: consimiles.
Ac sexta rursus irregulariter & indir-
recte procedit idest quintæ præceden-
ti ex b molli in h duram ascendenti p-
similis: vt hic.

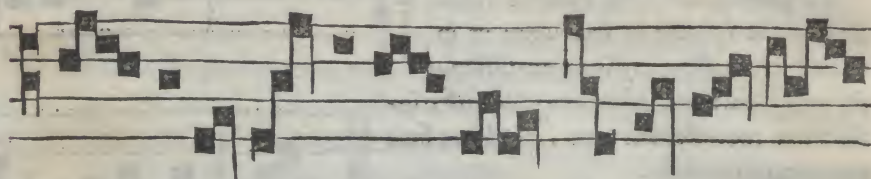

Directa mu-
tatio.

Indirecta
mutatio.

Marchetus
Anselmus

In bfa hmi: q; ambæ syllabæ non sint eiusdem soni: nullam posse fieri mutationem pleriq; consentiunt: maiore enim semitonio ab inuicem sunt disjunctæ: nã cum b fa a mi de Alamire: minore sit semitonio disjuncta in acutum ac hmi q; re eiusdem alamire sit tono acutior: Cũq; tonus minus semitonium maiore semitonio vincat: constat hmi maiore semitonio q; bfa esse acutiorem. Qua re: quum necessitate coacti ipsam deducimus in bfa hmi mutationem & qualitatis & quantitatis conueniet mutatio: qualitatis inquam idest proprietatis b mollis in h duram: mutando fa in mi: ascensus gratia: vel e conuerso descendendi causa. quãtitatis idest transcundo per fa ad mi ex grauiore ad acutiorem sonum: ipsius apotomes interuallo: aut e conuerso: per mi in fa descendendo ex acuto in grauiorem quem quidem transitum quoniam difficilis & admodum dissonus est: omni solertia deuitandum musicorum scola precepit: hunc Marchetus & Anselmus permutationem vocant. Est enim ad inuenta Irregularis & Indirecta mutatio ad euitandũ dissonum huiusmodi permutationis transitum. quem vrgente notularum dispositione fieri necesse est: vt hoc constat exemplo.

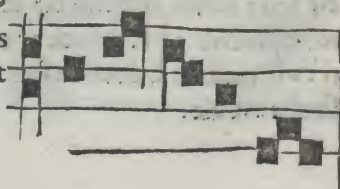
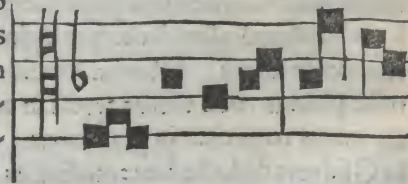
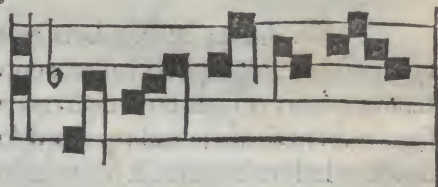
Quid sit permutationis.

Est igitur permutatio mutua qualitatis & quantitatis inuicem variatio.

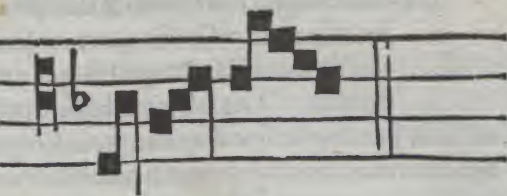
In C solfaut: sex ducuntur mutationes. Prima quum modulando mutamus primam syllabam in secundã. s. sol in fa: ascendendo de b molli in h duram: vt hic.

Fit in super hæc prima mutatio aliquando Indirecte & irregulariter scilicet descendens in primo transitu mobili ad diffugiendam in bfa hmi dissonam & incongruam permutationem: vt hac notularum dispositione probatur.

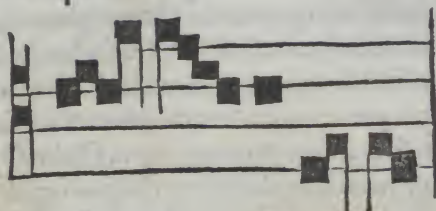
Secunda mutatio fit quum modulando mutatur secunda syllaba in primam. s. fa in sol: descensus causa: ex h quadra in b mollem: vt hoc constat exemplo.

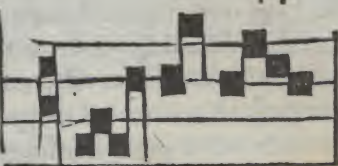
Tertia mutatio fit quum modulando mutamus primam syllabam in tertiam: videlicet sol in ut ascendendo ex b molli ad naturam: ut hoc exemplo percipitur.

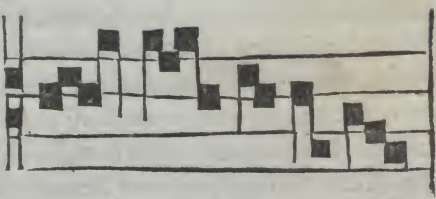
Quarta mutatio fit quum modulando mutamus ut in sol: descendendo de natura in b mollem ut hic patet.

Quinta mutatio fit quum modulando mutamus secundam syllabam in tertiam. s. fa in ut ascendendo ex h quadra in naturam ut hic constat.

Sexta & ultima mutatio fit quum modulando mutatur tertia syllaba in secundam videlicet ut in fa descendendo ex natura in h quadram: ut hoc percipitur exemplo.

Complures quoque possunt indirecte & Irregulariter fieri mutationes: ut quisque ex se ipso facile potest considerare.

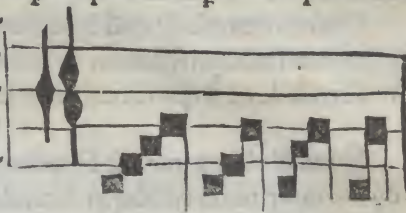
In Diatole: sex consimiles ducuntur mutationes. Ac duae In Elami. Atque in Ffavt. Nec non & in ceteris consimiles mutationum motus concernentibus: singula. s. singulis consimilibus referendo. Mutationum Insuper pluralitatem asserunt fugiendam: quum modulationis progressum unica mutatione constiterit esse congrue dispositum. Ac tardius longiusque quo ad fieri possit mutationem prosequendam esse ferunt. Euenit quandoque disiunctus mutationis transgressus: quum modulando fit transitus ultra ordinem exachordi: puta ascendendo vel descendendo per septem aut octo voces vel etiam per plures: quod in mensuratis cantilenis frequenter obseruatur. Possent item & per coniunctas complures fieri mutationes si tonorum interuallis disponderentur syllabae exachordorum tonos ipsos in duo inaequalia partientes semitonia. At cum vel chromatico vel permixto generi Id sane competat: praesens haec cura refellit: diatonicam tantum Guidonis referens Institutionem.

b i

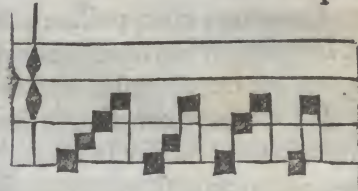
De Consonantia diatessaron & eius speciebus.

Caput quintum.

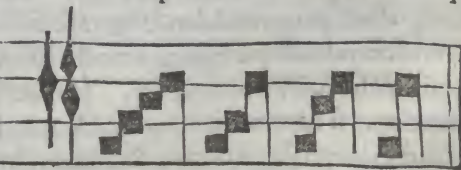
Iatessaron est consonantia quattuor sonis duos tonos & minus semitonium
 d circumscribitur ducta: qua in singulo tetrachordo naturalis expostulat mo-
 dulatione. Tris. n. figuras habere potestur cum omnis consonantia siue dia-
 tessaron siue diapente siue diapasen vnam semper minus habeat speciem vel figuram quam
 sint eius voces. totidemque interualla naturaliter ac diatonice disposita. Dicta enim est
 diatessaron per quattuor. Genere quidem vna: sed specie diuersa: tres igitur ut dictum est
 diuersas species seu figuras comprehendit. Prima pertransit ex graui in acutum tonum se-
 mitonio ac tonum interuallis harum circumscriptione syllabarum re mi fa sol: sorti-
 turque principium in Arc: ubi prima & acquisita perfecti quindecim chordarum systematis
 residet chorda & terminatur in Dsolre. Quocumque insuper similis praescribit processus:
 primam semper diatessaron formam celebra-
 bis. Haec. n. vel singulis diatonici generis in-
 teruallis distinctis procedit: vel tonum & se-
 miditonia incoposito vel semiditonia in-
 composito & tonum: vel incoposito diates-
 saronico. ut his percipitur figuris.

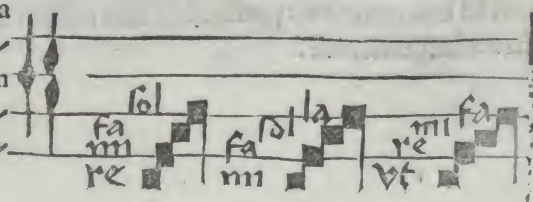
Secunda diatessaron figura procedit ex graui in acutum semitonio ac duobus con-
 is tonis distincte & coposite dispositis. his. f. syllabis: mi fa sol la: prosequiturque exor-
 dium prime videlicet in mi secundum diatonice primi exacordi dimensionem. descenditque eco-
 uerso ex ^{acuto in graue} ~~acutum~~ ^{acutum} ~~acutum~~: duobus. f. tonis ac se-
 mitonio: atque consimilis interuallorum ac syllabarum
 transitus ubique secunda praestat diatessaron formam
 quam & diuersis ut prius disponit interuallis hoc modo

Tertia diatessaron forma tenditur a graui in
 acutum per diatonice conglutinatorum exacchordorum
 consequentiam a Cfauc ad Ffauc: his syllabis ut re mi fa: tono. f. ac tono atque semito-
 nio: sed e contrario ex acuto in graue semitonio. f. & duobus tonis. Atque ideo consi-
 milis & syllabarum & interuallorum consideratio tertia semper affert diatessaron formam: quam
 & diuersis interuallis praeberi: subiectae
 descriptiones delacrant hoc modo.

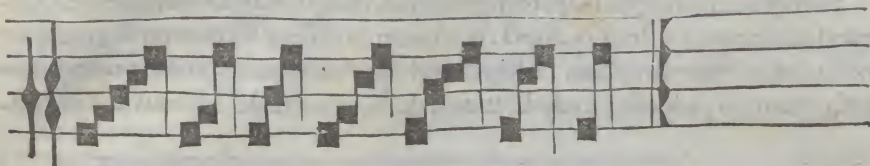

Possumus tamen tres ipsae diatessaron fi-
 gurae in singula specie considerare varia-
 ta mediarum chordarum dimensionem: ut in
 harmonia Instrumentali aequalissima
 partitione & numerorum annotatione
 notissime demonstrabo. Verum
 hic ipsis tantum syllabis ut com-
 prehendi possit quod dicimus de-
 monstremus hoc modo.

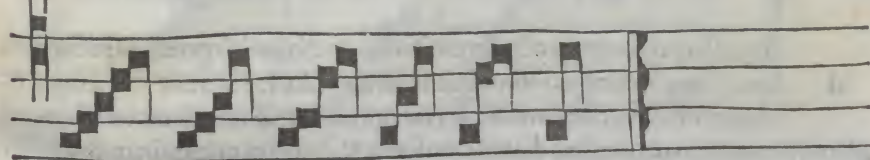

De consonantia diapente & eius speciebus. Caput sextum.

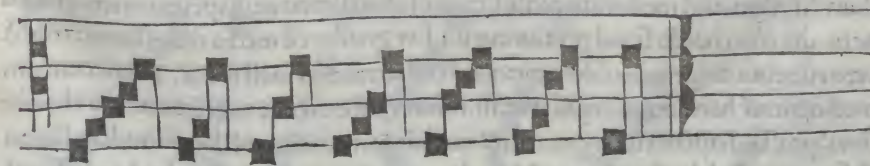
d Iapete est consonantia quinq; sonoru tris tonos & vnu min⁹ semitoniū quat-
tuor diatonicis intervallis cōplectentiū: dicta. n. est p quinq;. Atq; q̄ttuo-
r habet species seu diuersas figuras: quarū positionē semitonius transitus
hincinde vagus noscitur declarare. Prima. n. diapentes figura fit ex prima diatē-
saron & tono in acutū: retinetq; semitoniū naturale in secūdo intervallo pcedens his
syllabis re mi fa sol la cuius exordium summitur in Dsolre & terminat in alamire.
Cōsimilis aut̄ intervallorū & notularū transit⁹ primā semp diapētes speciē colloca-
bit. Sed & diuersis cōtrahitur intervallis vt hic constat.

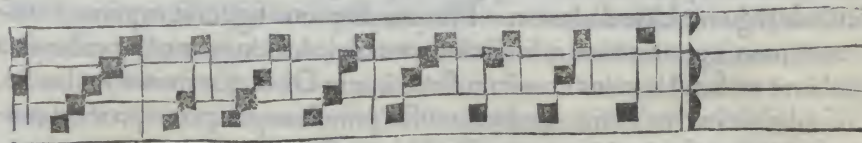
Secūda diāpētes figura cōponit̃ ex secūda diatēssaron & tono in acutū: in primo & grauiori interuallo semitoniū continēs his. f. syllabis ducta: mi fa sol la mi: Cuius initium disponitur in Elami graue atq; terminatur ad Emi acutam. Similis quoq; vocum & interuallorum dispositio secūdam semp diapentes speciem noscit̃ comprobare: quam & diuersis interuallis concipi hæc declarat positio.

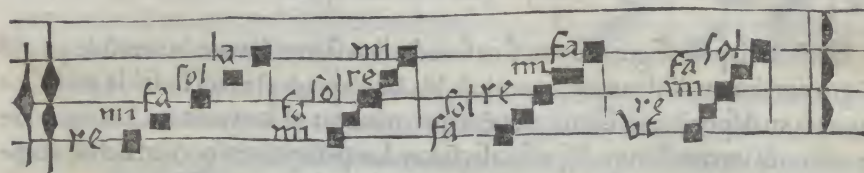
Tertia diapētes figura formatur ex tritono ac semitonio in acutum: in quarto. f. intervallo confutum habēs semitonium: & procedit his syllabis: fa sol la mi fa: ori-
tur autem in Ffauf grauē tendens ad Csolfauf in acutum. cui omnis confimilium
vorum & intervallorum processus: femper confimilem offert diapētes fpeciem: quae
& per diuerfa potefit intervalla diatonice protendi vt hic patet.

Quarta diapētes figura disponit̃ p̃ tertiā diatēssaron & tonū in acutū procedens a Gsolreut ad Dlasolre: his syllabis: vt re mi fa sol. obtinetq; semitonū i tertio interuallo. Vbiūq; autē similis vocū & interuallorū fuerit successio: quarta semp diapentes species cueniet: quā & diuersis interuallis plerūq; disponunt hoc modo.

Poterit irem in singula diapētes figura vniuscuiusq; speciei formula comprobari: quod in harmonia instrumētali ipsa chordarum dimēsiōe & numerorū annotatiōe duximus demonstrandum. Hic vero primam diapentes figuram a ceteris circūscriptam: in proposita consyderationis declarationem describimus hoc ordine.

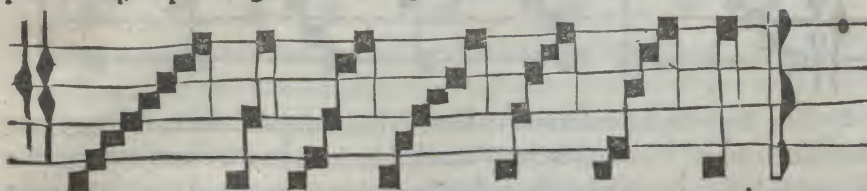
De Consonantia diapason & eius speciebus. Caput septimum.

Ptholomeus
Baccheus.

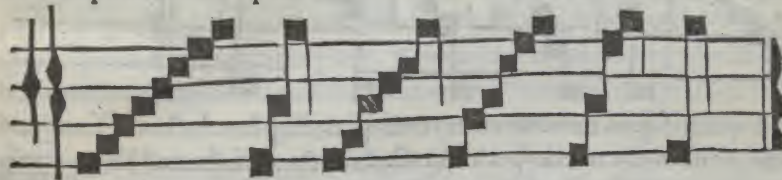
diapason ē cōsonantia octo sonorū secūdum diatonicū genus dispositorum quinq; tonis & duobus minoribus semitonis ducta: fit. n. ex diatēssaron & diapētes cōmixtiōe: medio ac comuni existēte cōiunctiōis termino quē qdem comunē dixero quū finis diatēssaron fuerit & diapētes p̃cipiū: aut ecōuerso. Dicta. n. ē diapason p̃ omne: quasi oibus discretis sonis melopeiam. seu modulatiōis effectiōem sustinēs. Oēs discretos sonos septē tantum esse cōstat: octauum vero hāc suscipit primo qdē sono ipsa iteratione p̃similē: qua re æq̃sonā vocāt sane inq̃ a Ptholomeo dictū Diapason cōsonantiā talem vocis efficere cōiunctiōē vt vna eadēq; vox videat̃ simul esse prolata. Quot. n. sunt diapason species: tot Bacche⁹ asserit cōsonantiarū formas qbus totius extat modulaminis plenitudo. Verū Alia secundum Arythmeticā medietatē consistit: quū. s. diatēssaron ac diapētes extreme tantū ac media cōis chorda simul pcutiuntur ita. s. vt grauior cū media diatēssaron: media vero cū acuta diapenten obseruent: quod collateralibus inest tonis. Alia secundum mediocritatē harmonicā copulatur: fit. n. hāc quū extrema tantū ac media chorda simul pcut̃sa diapētem inter grauem & mediā: ac mediā inter & acutam: diatēssaron obseruant: quod ducibus seu autēticiis obuēnit tonis. Atq; ita tres ipsa chorda simul

pulsa harmonicā pbāt cōsistētiā: huius ratio est pportioata ī chordotono cōueniē-
tia extremorū & differētiarū ad iuicē: quod ī harmonia īstrumētali lucidi⁹ exponet.

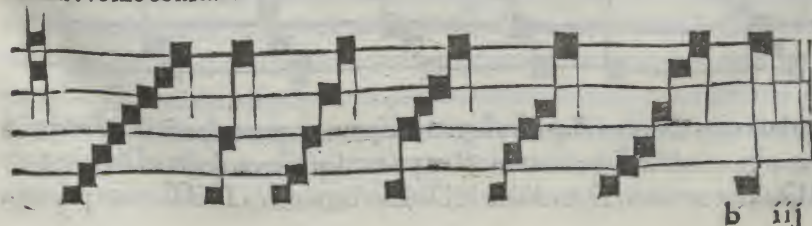
Septē itaq; figuras seu species cōtinet diapason cōsonantia. quarū Prima format̃
ex prima specie diatessaron ducta ab Are ad Dfolre & ex prima specie diapētes facta
a Dfolre ad Alamire acutā: mediāt̃ aut̃ ī Dfolre Arythmetica dispositiōe: continet
.n. qnq; tonos: & duo minora semitonía: horū primū ī secūdo: secūdo ī qnto trāsicu
seu interuallo diatonice ducto collocat̃. Cōsimilis quoq; vocū & iteruallorū trāsicus
primā semp diapason figurā declarat: quā diuersis pōt iteruallis extēdi vt hic cōstat.

Secūda figura diapason format̃ ex secūda specie diatessaron facta a Emī graui ad
Elamī grauē: & ex secūda specie diapētes ducta ab Elamī graui ad Emī acutā: me-
diatur. n. ī elamī grauē secūdo. s. mediocritatē arythmeticā. Rursus cōsimilis vo-
cum interuallorūq; processus: vbiq; secundam deducet diapason formā primū se-
mitonium ī primo: secundum ī quarto sustinentē interuallo. quā & diuersis in-
teruallis protrahendam præsens indicat dispositiō.

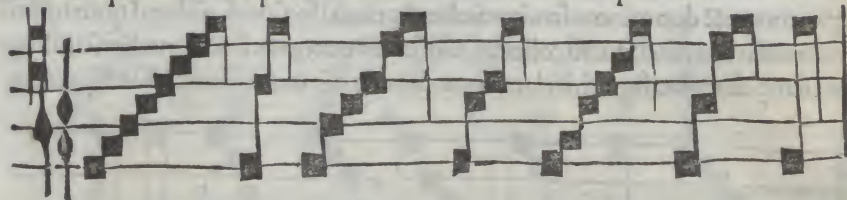

Tertia figura diapason formatur ex tertia specie diatessaron facta inter Cfaut &
Ffaut graues & tertia specie diapētes deducta ab Ffaut graui ad Cfolfaut acutam:
mediatur. n. ī Ffaut grauē Arythmetica consyderatione: primum semitonium ī
tertio: secundum ī septimo continens interuallo. Atq; similis vocum & interuallo-
rum dispositiō tertiam probat diapason formam. multimodis interuallis explana-
bilem: vt hic constat.

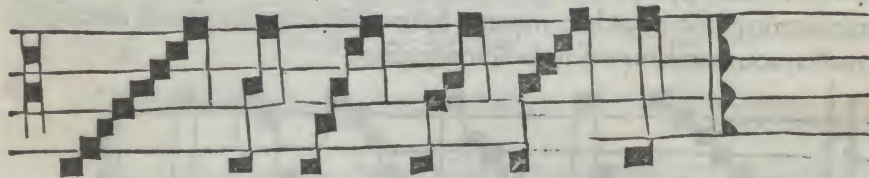

b iiij

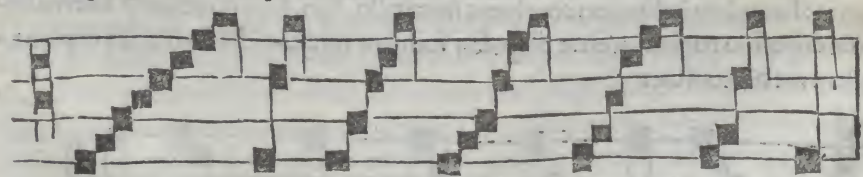
Quarta diapason figura cōponitur ex prima specie diapētes ducta a Dsolre ad Alamire acutā: & ex prima diatessaron facta ab Alamire ad Dlasolre: mediatur autē harmonice in Alamire primum tenēs semitonium in ^{secundo} ~~tertio~~ intervallo & secundum in sexto. Cōsimilis autē & sonorū & interuallorū deductio quartā semp efficit diapason formam: quā & diuersis potest interuallis sustineri: vt hic patet.

Quinta diapason figura format ex secunda specie diapētes ducta ab Elami graui ad Elami acutam: & ex secūda diatessaron habita inter Elami & Elami acutas: mediatur quidem in Elami acutam secundum harmonicam mediocritatem: continens primū semitonium in primo intervallo & secundum in quinto. Omnisq; eiusmodi & sonorum & interuallorum processus quintam semp pficiet diapason speciem: quē & diuersa poterit interualla continere: vt hic.

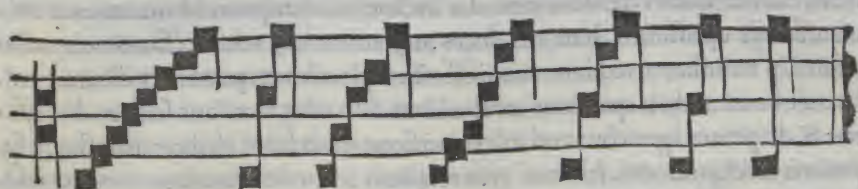

Sexta diapason figura contexta est ex tertia specie diapētes ducta ab Ffaut graui ad Csolfaut acutam: & ex tertia specie diatessaron facta a Csolfaut ad Ffaut acutā. Mediatur enim in Csolfaut secundum medietatem harmonicam: continens primū semitonium in quarto intervallo: & secundū in septimo. huiusmodi autem sonorum & interuallorum consyderatio sextam semper & ubiq; diapason formulam comprobabit: quā multimodis potest interuallis variari: vt hic.

Septima vero & vltima diapason figura cōcipitur ex quarta specie diapētes facta a Gsolreut graui ad Dlasolre acutam: & ex prima diatessaron ducta a Dlasolre acuta: ad Gsolreut acutam: Et mediatur in Dlasolre harmonica. s. cōsistentia: primum

semitonium in tertio: & secundum in sexto possidens intervallo. Confinilis quoq;
& sonorum & interuallorum deductio septimam semp producet diapason figuram.
cuius interualla difformiter variantur. vt hic patet.

Constat itaq; septem has diapason figuras inuicem esse differentes tum locali se-
mitoniorum varietate: tum diatessaron ac diapentes formularum diuersitate: Alte-
ram quoq; diapason speciem tono aut semitono acutiorem secundum. s. diatonice
distributam sonorum consequentiam: alteram grauiorem. Rursusq; in vnaquaq;
diapason figura stantibus extremis sonis possunt reliquæ eius formulæ cõperiri va-
riatis. s. interuallorum dimensionibus: quod sane deducitur in harmonia instrumẽ-
tali. Has autem diapason formulas Antiqui cõstitutiones dixerunt quasi plenu
quodammodo modulationis corpus ex cõsonantiarum coniunctione consistens vna
quaq; species cõduceret. Ptholomeus autem q; ipsas & modos appellarent proprijs
nominibus distinctos: vt totum perfectissimi quindecim chordarũ systematis hĩsce
modulationibus adimpleret octauum modum superduxit in acutum: a prima dia-
pason nõ specie sed integro primæ ipsius intervallo distatẽ; quã hypermixolydiũ
quasi supra mixolydium nũcupauit. Verum hos omnes eorũq; affectiones in ipso
harmonico instrumento exacte explicabimus. Placet tamen eorum hĩc nomina re-
censere. Primam. n. diapason speciem quam duximus ab Are graui ad Alamire
acutam: in Dsolre. s. mediatam: Hypodorium vocabant. quasi subiectum Dorio
seu placalem vel subiugale dorijs propter eius tetrachordum in graue reflexum a me-
dia chorda quã clerici finalem vocant. Secunda Hypophrigius vocitata est: quasi
sub Phrygio: quæ deducta est a hĩmi graui ad hĩmi acutam mediatam in propriã finalem
. s. Elami grauem. Tertiam speciem diapason Hypolydiũ dixerunt quasi sub ly-
dio quoniam varistrorsum subuertit acutum lydijs tetrachordum. hanc deduximus a
Cfaut graui ad Cfolfaut acutam i Ffaut graue finalem suam Arythmetice mediatã.

Quarta diapason species ducta a Dsolre graui ad Dlasolre acutam. harmoniceq;
in suam cõfinalem. s. Alamire acutam mediatam Dorius est vocata ab his quidem qui
eiusmodi melodiam primũ instituire vel vt qdam volunt quos plurimum ipsa delect-
taret. Quintã diapason speciem quã duximus ab Elami graui ad Elami acutam
harmonice mediatam in hĩmi acutam eius cõfinalem. Phrygium appellabant cuius
modulationem & inuenisse & vsos ea plurimum Phryges scrunt. Sextam dia-

Antiqui mu-
lici.
Ptholomeus.

Hypodorius

Hypophri-
gius.
Hypolidius.

Dorius.

Phrygius.

Lydius.

b iij

pason speciem quā inter Ffaut grauem & Ffaut acutā disposuimus harmonice me-
 diatā in Csolfaut confinalem suam Lydium nominarunt: q̄ gens ipsa eius sit plu-
 rimum modulatione delectata. Hos autem tres: Dorium: Phrygium & Ly-
 dium celeberrimos veterum comendat auctoritas: tanquam ad incitatiores ani-
 mi affectus aptissimos. hinc eos duces atq; autenticos vocant. Suos vero colla-
 terales q̄ remissiores reddant animi affectus: placales atq; comites dicunt: col-
 laterales autem dicti quoniam consimilibus ducuntur lateribus scilicet diatessa-
 ron & diapentes speciebus: vel ex conuersione vnus lateris scilicet diatessaron su-
 perioris seorsum ducta. Horum vero omnium naturales convenientias atq; ipso-
 rum auctores in harmonia instrumentali latius explicabo. Septima diapason
 species inter Gsolreut grauem & Gsolreut acutam ducta: & in Dlasolre harmo-
 nice mediata mixolydium quasi mixtus lydium nūcupata est. Plerūq; enim alter-
 na lydiæ & mixolidiæ modulationis commutatione redditur concentus suauior:
 quod potissime Ambrosiani nostri in ecclesiasticis obseruant modis quum quin-
 tum ipsum & septimum commutatione h duræ qualitatis in b mollem tanquam
 diapentes vel diatessaron specie commixtos modulari solent. Hypermixolydi-
 um vt dictum est Ptholomeus eam diapason figuram: quæ septem ipsis inuicem
 differentibus superesset instituit vocitandam: ductam quidem a Mese ad Ne-
 tenhyperboleon: ac Arythmetice mediatam in paranctendiezeugmenon. At oc-
 to iplos modos quos & tonos vocant quasi ex tonis eorūq; partibus scilicet se-
 mitonijs ductos: Alij tropos propter accidentalem vnus in alterum conuersio-
 nem toni vel semitonij intensiōe seu remissione deductam: vel propter alternam
 diapentes diatessaronq; specierum commixtionem: quattuor maneribus eccle-
 siastica distinxit auctoritas. Nāq; primam maneriem dixerunt Protum: secundam
 Deuterum: tertiam Tritum: quartam Tetrardum singulis ipsis diapason & dia-
 tessaron cōferentes. Ita vt Protus Dorij atq; Hypodorij limites obseruaret & ter-
 minos: vt in compluribus ecclesiasticis modulationibus peruidemus vt puta In
 quadragesimali salutatione virginis. Salue regina. Deuterus Phrygij & Hypo-
 phrygij. Tritus lydiij & Hypolydiij. Tetrardus Mixolidij & collegam: quem re-
 flexo lub diapenten tetrachordo reliquorum similitudine hypomixolydium pos-
 sumus nominare. Posteritas autem has ipsas maneries diuisit ita vt ab anti-
 quitatis auctoritate ordinem non diuerteret. Nāq; Protum qui dorus est primū
 posuere: Hypodorium secundum. Deuterum tertium dicunt qui & Phrygius est:
 Hypophrygium quartum: Tritum quintum scilicet lydium: Sextum hypolydiū.
 Tetrardum Mixolydium videlicet septimum in ordine. Octauo non admittitur
 propriū nomen: nisi forte aliorum vt diximus imitatione hypomixolydium ap-

Ambrosiani

pellauero. Hos itaq; binos ac binos ecclesiastica ipsa dinumerauit posteritas. Ita ut cum vnitas sit prima impar: primi combinati impares dicantur & autentici seu duces: secundi a binario pari pares & collaterales seu comites. quorum celeberrimum ordinem sic deducunt. Primus impar & authenticus: secundus par eius placalis. Tertius impar authenticus: quartus par eius placalis. Quintus impar authenticus: sextus par eius placalis. Septimus impar authenticus. Octauus & ultimus par eius subiugalis. Est enim huiusmodi tonus apud Guidonem regula per ascensum & descensum omnes descriptas ac etiam pernotabiles modulationes in fine diiudicans. Sed de hijs eorūq; accidentibus: singillatim est dicendum.

Quid sit tonus
Secundū Guidonem,

De Diuersis tonorum accidentibus: & de formatione primi toni.

Caput octauum.

Rimi toni modulatio formatur ex prima specie diapentes inter Dsolre & Alamire disposita & prima diatessaron ab Alamire ad Dlasolre acutam: hæc enim est quarta in ordine diapason forma in qua dorium locauimus. Finitur quidem regulariter in Dsolre. Vbi videlicet sua diapente sumpsit exordium: Ac reliquorum tonorum modulationes regulariter propriæ diapentes initia suis pariter terminationibus ascripserunt: propterea quidem quod vox humana in acutum ducta amplius defatigatur quam in graue: namque ex acuto in grauitatem remissa sit quieti propinquior: quattuor ipsas finales tonorum chordas in grauiū vocum ordine eligendas duxerunt. (eas inquam) quibus congrue subsisteret coniunctum in graue vniuscuiusque collateralis toni tetrachordum. Ecclesiastici autem Romanam & Ambrosianam sectantes institutionem: vocem vnā sub finali cuiuscunque authentice modulationis toni intervallo deponunt quasi inter octo priores diapason voces & hanc nonā: scilicet octaua inuicem habitudine tonus resultet. quod & si naturaliter ac diatonice tribus ipsis ducibus primo. scilicet & tertio ac septimo cōuenit quinto tñ tono dissonū probat diatonicus sonorum transitus. namque sub ipsius finali chorda. scilicet Ffaut graui semitoniū illico naturaliter decedit in graue: qua re nonnulli asserunt notulā ipsam inter Dsolre & elami graues esse relaxandā: maiore. scilicet sub Elami semitoniū ut inde ipsa a finali tono distet in grauitatem. Nos autē diatonice pcedētes: naturalē vocū in introductorio dispositio- ne minime subuertēdā esse existimamus: cū potissime octo ipsæ diapason consonantia

Clerici Ro-
mani.
Ambrosiani

voces dupla distentæ sint dimensione quinque scilicet scisquioctauis atq; duobus minoribus semitonijis iccirco non necessariam puto huiusmodi vocis substitutionem tanquā modulationi diapasonicæ congruentem: sed potius superfluum: ecclesiastica tamen auctoritate probandam. Primū igitur toni modulationes plerunq; principia propria consequuntur in Cfaute quidem tanquam superflue: In Dsolre: In Ffaute: In Gsolreut: graues: & In Alamire acutam tanquam naturales & perfectæ. Commixte autem in Elami grauem: Sed mixte atq; item superflue in Are & hmi graues. Comixtus tonus dicitur si authenticus est: quum in eo species alterius q̄ sui collateralis disponuntur. Sin autem fuerit placalis: dicitur comixtus quum alterius q̄ sui ducis & imparis consonantes continet formas. Mixtus tonus dicitur si authenticus est: quum vel totum grauius sui placalis attigerit terrachordum: vel duas saltem eius chordas. Imperfectus tonus siue authenticus siue placalis est qui nō implet propriam diapason figuram deficiens vel ex parte diapentes vel ex parte diatessaron vel ex parte vtriusq; hunc proprie diminutum dicunt. Plusquam perfectum vero seu superfluum putant tonum: quum (si authenticus fuerit) ultra diapason: notulam vnā aut duas diatonice ductas tenuerit in acutum. Quum autem placalis fuerit tunc in graue. Sunt & qui Irregulares dicunt singulorum tonorum modulationes quum in suam confinale chordam terminauerint. Sunt enim quattuor confinales chordæ: secundum scilicet octo tonorum combinationem. Est enim chorda confinalis in quacūq; manerie vox illa in qua diapentes formula terminatur in acutum: hinc distat confinalis cuiuscunq; toni a sua finali integro diapentes intervallo. Nāq; primus tonus & secundus regulariter terminatur in Dsolre. Irregulariter vero in Alamire. Tertius & quartus regulariter in Elami grauem Irregulariter in hmi acutam. Quintus & sextus regulariter in Ffaute grauem: Irregulariter in Csolfaute acutam. Septimus & octauus regulariter in Gsolreut grauem terminantur. Irregulariter in Dlasolre acutam: quanquam Antiphonis & gradualibus: cæterisq; Gregorianis modulationibus raro concesserint confinale: dicunt enim eos semper regulariter terminare. Ambrosiani autem sæpius septimum hunc tonum in sua confinali conterminant: octauum raro. Potest insuper vnusquisq; tonus in introductorio concipi vbicunq; eius latera seu species noscuntur extendi: quem extra naturalem ac primariam eius dispositionem ductum: possumus fictum vel acquisitū appellare. Est etiam consideranda distinctio in tonorum huiusmodi modulationibus quā Guido voluit intelligi: quātum in quolibet cātu cōtinuatim quoadusq; vox quicuerit pronuntiatur. Hac. n. pneumas sane declarat. Neuma. n. est vocū seu notularū vnica respiratio cōgrue pronūciandarū aggregatio. Neuma græce: latine nutus solet interpretari. Describunt. n. notatores in Antiphonis & nocturnis respōsorijs atq; gradualibus ipsam

Gregoriani.
Ambrosiani

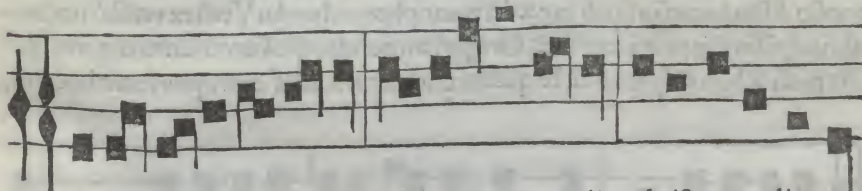
Distinctio.
Guido.
Neuma.

certa linea in modum pauſæ cantilenas terminantis omnia linearum interualla cō-
plectente: diuidentem diſtinctiones: qua qdem innuunt vocis ipſius reſpirationem.
neq; reſpirandum eſt ante vltimam cuiuſuiſ diſtinctionis ſyllabā: niſi cōplures fuerint no-
tula ſoli ſyllabæ ſuppoſitæ: tunc. n. neceſſitate vrgēte poterit cantor poſt nō vltimam
diſtinctionis ſyllabā reſpirare. Debent inſuper diſtinctiones ipſæ ſecundum Guidonem
fieri & terminari vbi ſæpe & cōdecentius tonus ille in quo fuerint poterit regulariter
fortiri primordia. Eſt itē mirabile (vt Guidonis ipſius nō abutar ſententia. Quod
in nocturnis reſpoſorijs ſomnoletorum more grauiter & diſſolute ſummus ille pon-
tiffex ſanctiſſimus Gregorius ad vigi-lādum nos videtur exhortari. Et in Antiphonis
plane atq; ſuaui-ter ſonat. In introitibus vero quaſi voce preconis ad diuinum clamat
& euocat officiū. In Alleluja & verſibus quos Ambroſiani melodiæ aſcribebant
ſuaui-ter videtur diuino iubilo gaudere. Sed in Tractibus & Gradualibus plane &
proteſe atq; humili voce incedere pernoſcitur. In offerendis autem & Comuni-
onibus: quantū in huiuſce modulationis affecti-onibus preualuerit patefecit. Eſt. n. in
eis omnimoda huius inſtitutionis el-
cuatio: de-poſitio: extenſio: duplicatio: ſuauiſ
delectatio cognoscentibus: laboris refrigeriū diſcētibus: mira & ab aliorū modu-
lantium inſtitutis longe diſtans diſpoſitio: nec modo hæc ipſa arte muſica introdu-
xit: ſed & muſicæ diſciplinæ auctoritatem & argumenta noſcitur cōtul-iſſe. Diuum
vero Ambroſium ſolam modulationis dulcedinem mirabiliter exquiſiſſe Guidonis
ipſius verba teſtantur. Alios quoq; quamplurimos pro vt a domino acceperūt di-
uerſa munera eius gazophilatio contuliſſe. Eccleſiaſticam itaq; primi toni modula-
tionem hoc declarat exemplar.

Guidonis
ſententia.

Gregorius.

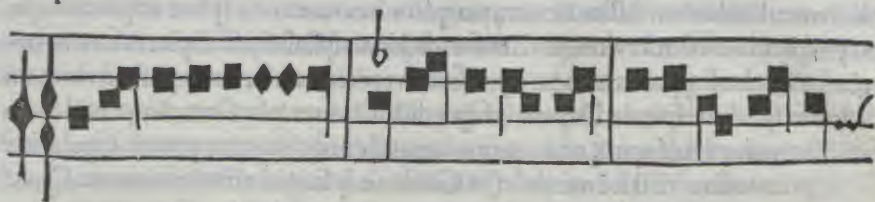
Ambroſius.

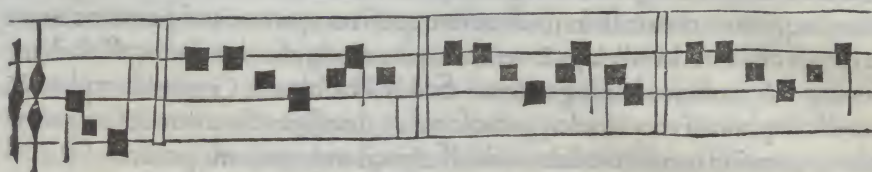
Al me pa ter am bro ſi no ſtras preces audi chriſte exaudi nos

Quum autem poſt antiphonæ denūtiationem pſalmodiam Gregorianam pri-
mi toni volueris educere (ſic enim fit) nāq; antiphona primi toni pſalmodiam re-
quirat eiſdem: ac in reliquis eodem modo: pſalmi ipſius modulationem incipi-
es in tertiam notulam ſupra ſinalem antiphonæ procedendo hiſ ſyllabis fa ſol la.
Mediantur itē diuerſimode pſalmodiæ ipſæ atq; terminantur multifariam. ſe-
cundum ſcilicet annotationem ſuorum ſeculorum Amen vel ſuorum Euouae.
Nihil enim reſtat Euouae: niſi ſeculorum Amen: ſunt enim omnes eius
vocales cauſa breuitatis in vnum collectæ. Proccedit igitur Gregoriana primi

toni psalmodia hoc modo.

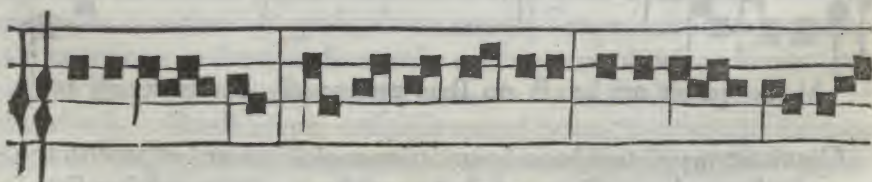

Primus tonus sic incipit sic me di a tur et sic fi ni tur

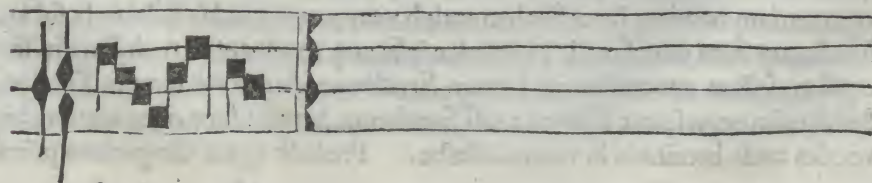

Se cu lo rum a men Euouae Euouae

Cui. n. tono gradualium: & Alleluya atq; responsorium canticum tribuuntur: eidem & eorum versus sunt ascribendi. Inde sicut se habet principium Euouae ad finem antiphonae. Ita principium versuum ad praecedentem suorum canticorum terminationem. Quod quum canticum fuerit autentici toni: eius versiculus eidem deferuiet: & econuerso. quanq; saepe versiculus placalis canticum species autenticae modulationis attingit & econuerso. Tunc. n. ambo vnica manerie considerantur. Principium autem Euouae primi toni diapetes in teruallo distat i acutum a finali praecedentis antiphonae chorda: Verum ex versibus nocturnalium responsorium primi toni solent Gregoriani notulas quasdam necessarias eligere: quibus Gloria patri & filio & spiritui sancto quadeccentissime modulatur quum opus fuerit hoc modo.

Glori a pa tri et fi li o et spi ri tu i

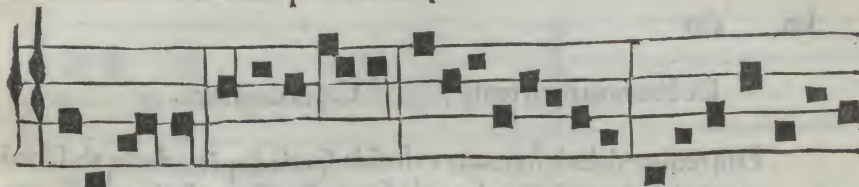
san cto.

De Formatione secundí toní.

Caput nonum.

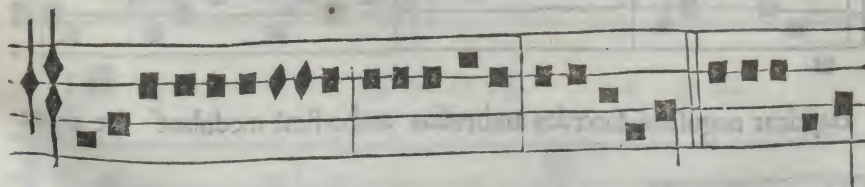
Ecúdi toni modulatio formatur ex prima diápetes figura comuni: quæ & primo cõpetit: & ex prima specie diatessaron facta ab Are ad Dsolre. Hęc enim est ipsa diapason figura quam in ordine primam posuimus inter Are & Alamire acutam: Hypodorio qdem ascriptã. Speciem comunem voco illam quæ in quouis autentico & eius placali immobilis existit: ijsdem. s. chordis consydera-
rata. Qua re cõstat diatessaron in autentico & eius collateralí non esse speciẽ comu-
nem vt Marchetus asserit quippe quæ in autentico acutiorem: in placali locum ob-
tinet grauiorem. hic enim diatessaron sub diapente: Illic supra diapenten noscitur
collocata. Quinquæ enim chordæ secundo tono principia cõtulerũt. Are: Cfaüt:
Dsolre: Elami: & Ffaüt graues: In sui aut excessu seu supfluitate (licet raro) In Gvt
eius principium posuere. In Dsolre vero regulariter propriam obtinuit terminatio-
nem. cuius formulam hæc probat descriptio.

Marchetus.

In Honorem apo sto lorum fabricauit bassianus domino tẽ plũ nouum

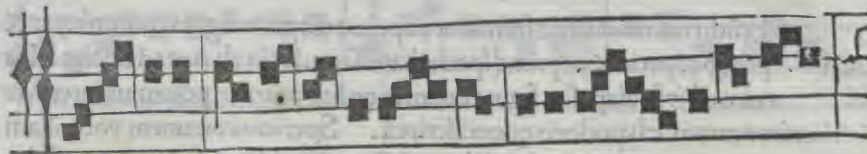
Plerique etiam consentiunt placales tonos supra diapenten in acutum ecclesia-
stica licentia vnicam attingere vocem. Cum igitur Antiphona finierit In Dsolre:
eiusq; seculorũ in Ffaüt grauem possideat primordia: secundi toni lege iudicabitur.
Cuius psalmodiam incipiunt per vnicam vocem a finali tono depressam proceden-
tes his notulis vt re fa. quod præsens monstrat dispositio.

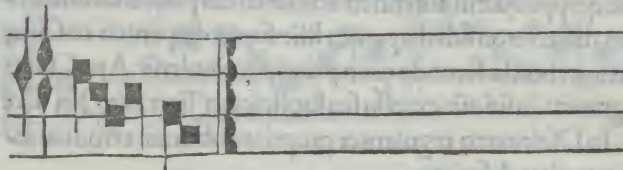
Secundus tonus sic incipit sic mediatur & sic finitur Euouae

Solent etiam versiculi nocturnalium responsiorum huius secundi toni: vni-
ca voce toni intervallo sub finali chorda cantici præcedentis depressa propria

modulatioe pcedere: hifce. f. notulis vt re mi fa: Excipi itē solēt ab eorū modulatio-
nib⁹ notulæ qbus Gloria patri & filio & spiritui sancto cōgrue modulantur hoc mō.

Glo ri a pa trī et fi li o et spi ri tu i

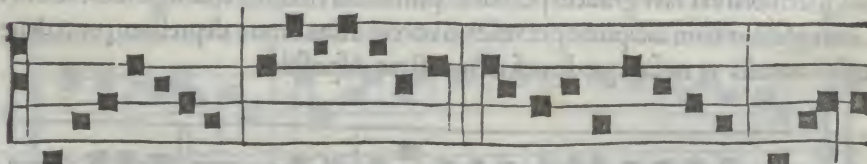

san cto

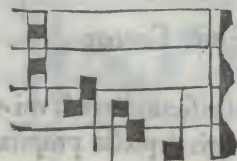
De Formula tertij toni.

Caput decimum.

Ertij toni modulatio formatur ex secūda specie diapētes ducta ab Elami
t graui ad lami acutā: & ex secunda specie diatessaron facta a lami acuta
ad Elami acutā: hęc. n. est qnta diapason figura quā Phrygiū nuncupau-
mus. huic autem tono quattuor accidūt principia: Elami: Ffaut: Gsolreut graues:
& Csolfaut acuta. cuius finalis chorda est Elami grauis: Eius autem compositioni
competit hæc formula.

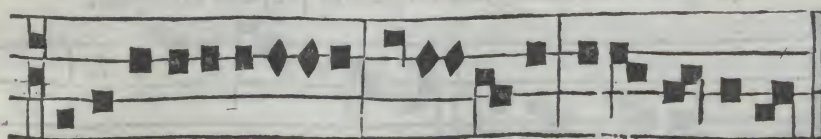
Baptizat augustinū sacerdos ambrosius -ambo statī modulantē te dcum

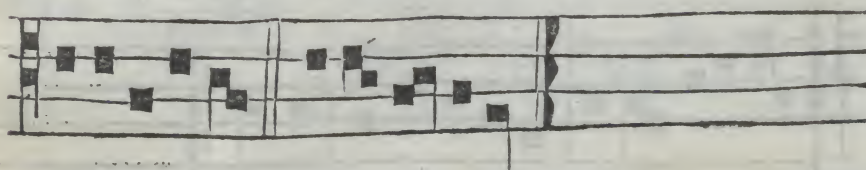
lau da mus

Euouae autē tertij toni incipitur in C solfaut. s. in sextam supra finalē antiphonæ secundū Gregorianos ubi tetrachordum in principio psalmodiæ sumptū terminatur. Ambrosiani autē suauiorē pcedentes principium Euouae huius tertij toni in quintam supra finalem antiphonæ chordā in qua. s. sua diapentes figura terminat tāquā harmonica medietate suauiorē: sicuti in relijs autēticis dispoluere. Incipit vero Gregoriana huiusmodi psalmodiā i tertiā supra finē antiphonæ: pcedens his notulis ut re fa: cuius mediatio & terminationes hoc describuntur harmento.

Gregoriani.
Ambrosiani.

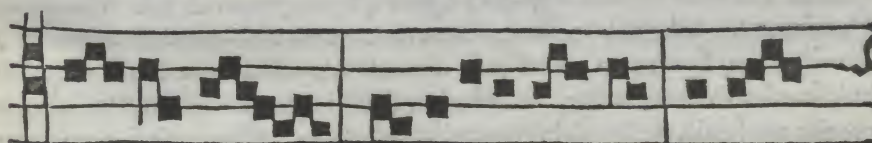
Tertius tonus sic incipit sic mediatur & sic finitur

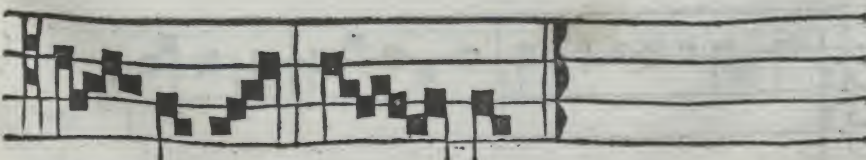
Euouae

Euouae

Similiter & Responsoriorū versibus inest cōgrua progressio modulandi Gloria patri & filio & spiritui sancto. his notulis excepta.

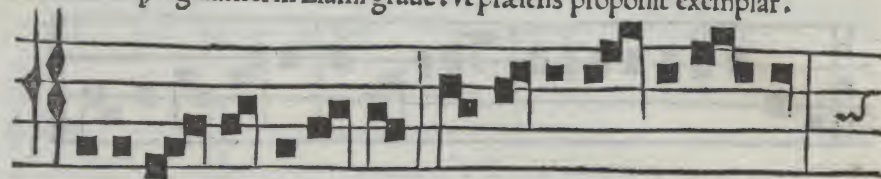
Glo ri a pa tri et fili o et spi

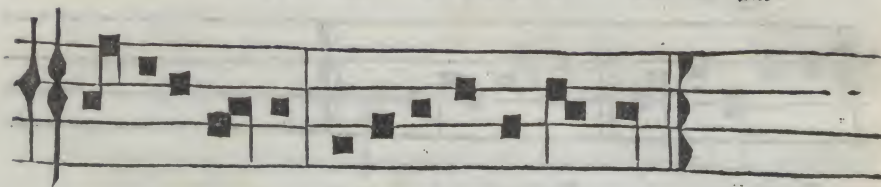
ri tu i san cto.

De Formula quarti toni. Caput vndecimum.

Varti toni modulatio formatur ex secunda specie diapentes: quā & tertio ascripsimus: & ex secunda figura diatessaron ducta a Elami graui ad Elami grauem. Est. n. secūda i ordine diapason species: ducta a Elami graui ad Elami acutam quam hypophrygium vocant. Sex autem assumpsit quartus tonus propria videlicet Cfaul: Dsolre: Elami: Ffaul & Gsolreut graues: atq; Alamire acutā: terminaturq; regulariter in Elami graue: vt praesens proponit exemplar.

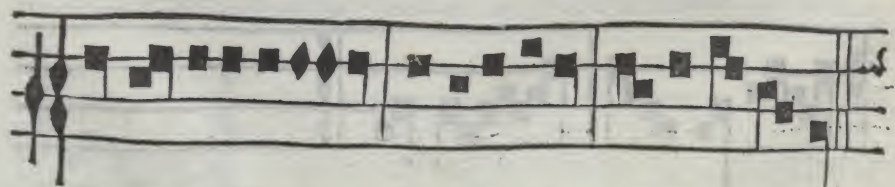

Marceli nus sacer dos et Petrus e xor ci sta

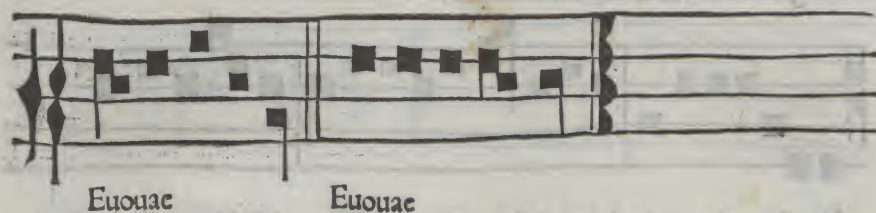

martires christi intercedant pro no bis.

Plerūq; terminatur hic quartus tonus in Alamire acutam procedēs per species acquisitas. Est enim secunda diapentes figura ipsi competens ab ipsa Alamire ad Elami acutam deducta b mollis qualitate: siue a mese ad Netendiezugmenon p tetrachordum sinemenon procedendo. secunda vero diatessaron forma acquisito huiusmodi quarto tono cōgruens deducitur ab Elami graui ad ipsam Alamire quae propria tūc finalis est: seu ab Hypatemeson ad mēsen. Omne aut Euouae quarti toni incipit in quartā chordam supra finalē antiphonae praecedētis: cuius psalmodia cadē summitur voce: procedēdo his notulis la sol la vt hac depositione pēcipit.

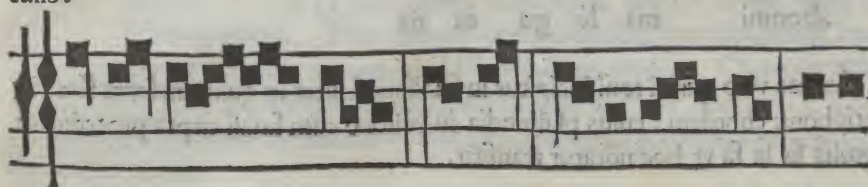
Quartus tonus sic incipit sic medi a tur et sic fi ni tur.

Euouae

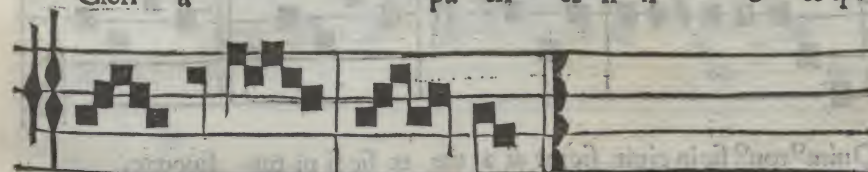
Euouae

Quod si versiculus responsorii terminati in Elami grauem inceperit in Alamire acutam videlicet in quartam supra finalem precedentis cantici: erit quarti toni. vel quum responsum terminauerit in Alamire acutam: & versus principium fuerit in Diasolre: b mollari qualitate deducta: erit item quarti toni acquisiti: Cuius naturalis modulatio Gloria patri & filio & spiritui sancto his procedit notulis.

Glori a

pa tri et fi li o et spi

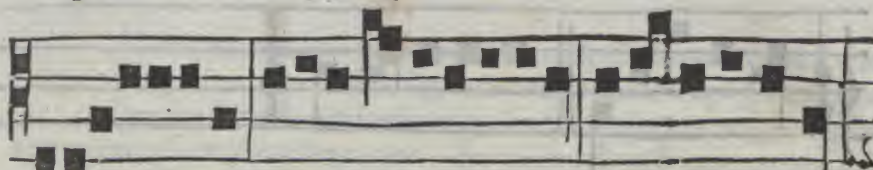
ri tu i san cto

De Compositione quinti toni. Caput duodecimum.

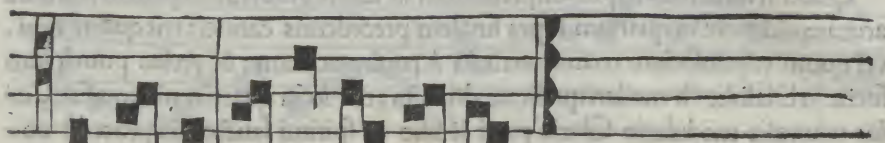
Vinti toni modulatio formatur ex tertia specie diapētes ducta ab Ffaut graui ad Csolfaut acuta: & ex tertia specie diatessaron quæ fit a Csolfaut ad Ffaut acutam. Hæc enim est sexta in ordine diapason forma quam Lydium vocant. Competunt enim quinto tono quattuor principia Ffaut & Csolreut graues; Alamire & Csolfaut acuta: terminaturq; regulariter in

c i

Ffaut grauem: vt hoc notatur exemplo.

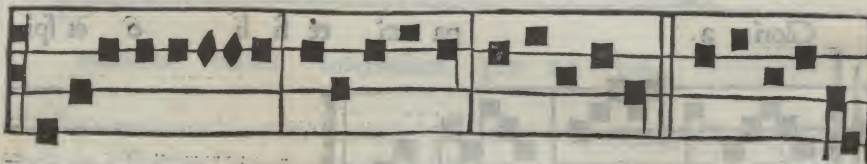

Precibus & meritis be a ti bla sij mar ti ris defende nos deus

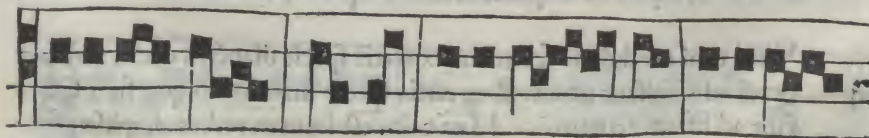
ab omni ma lo gu tu ris

Euouae vero quinti toni incipitur in C solfaut scilicet in quintam supra finalem antiphonae chordam: cuius psalmodia in vnifono cum finali capta procedit his notulis fa la fa vt hoc notatur transitu.

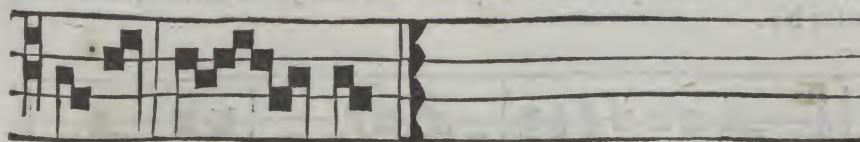

Quint⁹ ton⁹ sic incipit sic me di a tur et sic fi ni tur Euouae.

Atq; item versiculi principium habentes in C solfaut quorum responsoria terminauerint in Ffaut grauem quinto ascribuntur tono. horum modulatio Gloria patri & filio & spiritui sancto sic procedit.

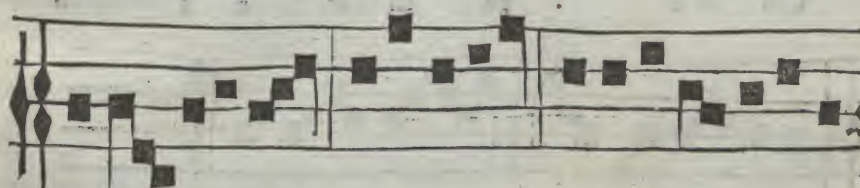
Glori a pa tri et fi li o et spi ri

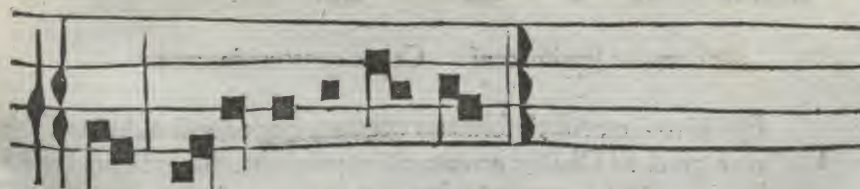
tu i san cto

De Formula sexti toni Caput tertiumdecimum.

Ex ti toni modulatio formatur ex tertia specie diapentes quæ & quinto ascripta est : & ex tertia specie diatessaron ducta a C faut gravi ad F faut grauem. Hæc enim est tertia diapason figura : disposita inter C faut grauem & C sol faut acutam : quæ Hypolydium vocant. Quattuor enim propria ei ascribuntur principia scilicet C faut : D solre & F faut graues : & Alamire acuta : atq; regulariter terminatur i F faut grauem : cuius progressio hac compositione percipitur.

San cte Heraf me mar tir in cli te fun de pre ces ad do mi

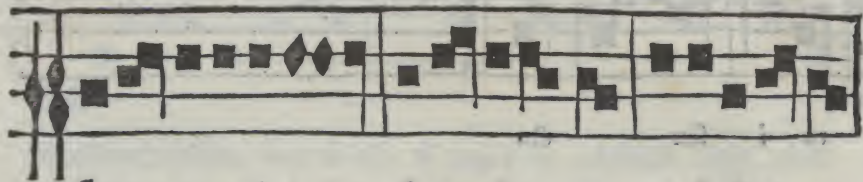

num no stra pro sa lu te.

Quum aurem antiphona terminauerit in F faut grauem : Cuius Euouæ principium teneat in tertiam supra finalem scilicet in Alamire acutam sexto tono de

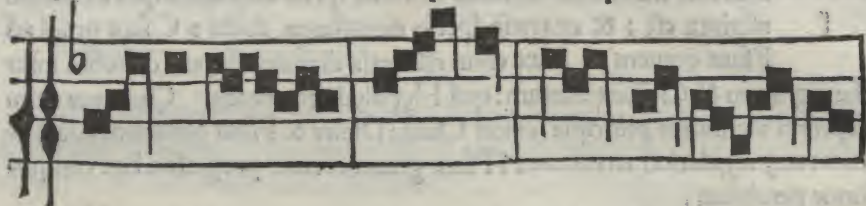
c ij

scribenda est. Cuius psalmodia incipitur in vnifono procedēs his syllabis fa sol
la : vt hic.

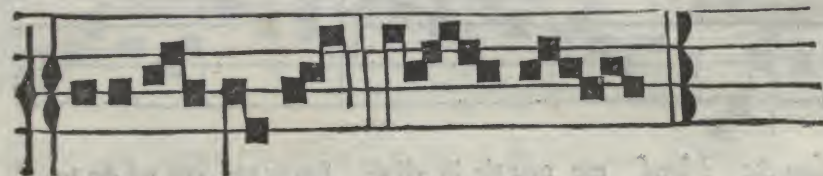

Sex tus tonus sic incipit sic me di a tur et sic fi ni tur

Similiter & versiculi responsiorum sexti toni incipiuntur in Alemire : quæ
tertia est chorda supra finalem canticæ præcedentis ex his item excipiuntur notæ
la aptissimæ ad modulandum Gloria patri & filio & spiritui sancto : hoc modo.

Glo ri a pa tri et fi li o

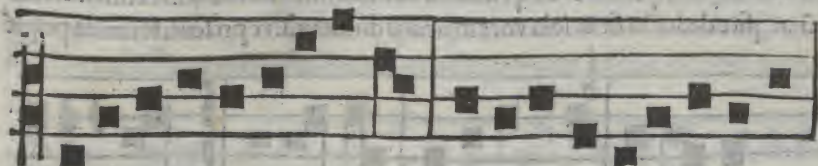
ex pi ri tu i san cto.

De Formula septimi toni. Caput quartumdecimum.

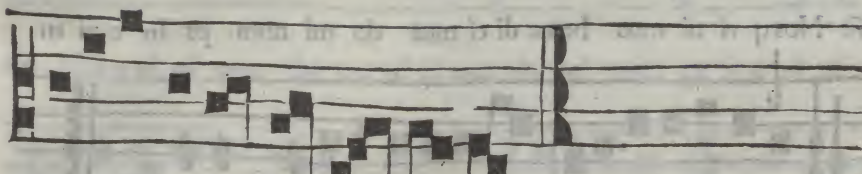
Septimi toni modulatio formatur ex quarta specie diapætes ducta a Gsol
reut graui ad Dlasolre acutam : & ex prima diareffaron figura facta a
Dlasolre ad Gsolreut acutā. Hæc enim est septima diapason figura quam
disposuimus inter Gsolreut grauem & Gsolreut acutam : mixolydius nuncupata.

Habet enim septimus tonus quinque propria principia scilicet Gsolreut gra
uem : Alamire : Emi : Csolfart : & Dlasolre acutas : vnum quoq; scilicet F faut gra
uem ecclesiastica depolitione concessum . atq; terminatur regulariter in Gsolreut

grauem vt hac notatur dispositione.

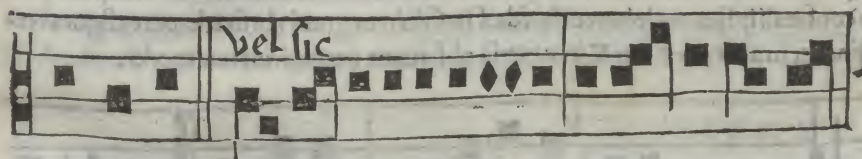

Pro ta si um et ger ua si um eadem si des et pas si o

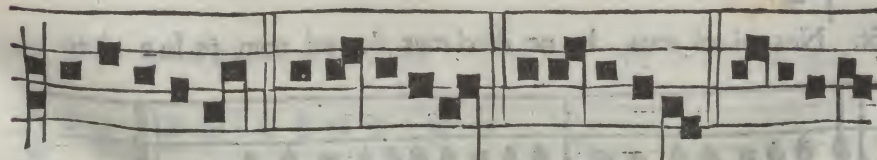

ve re fe cit es se ger ma nos

Euouae igitur incipiens in D lafolre: cuius antiphona terminauerit in G folreut
grauem: septimo solet ascribi tono: cuius psalmodiam veteres in quintam su-
pra finalem antiphonae chordam incipiebant procedentes his notulis sol fa sol.
Posteritas autem in quartam supra finalem principium frequentauit huiusmodi
psalmodiae: modulans his syllabis fa mi fa sol: vt hic constat.

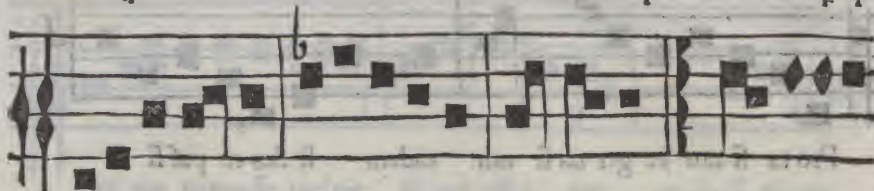
Septimus tonus sic in ci pit sic me di a tur

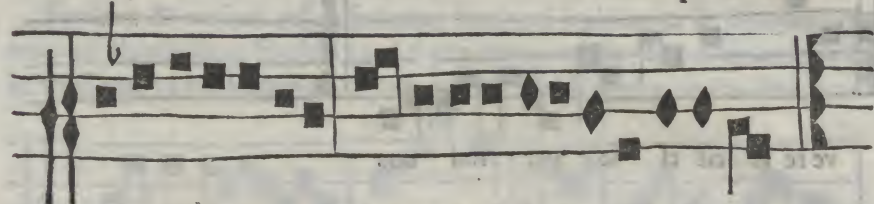
et sic fi ni tur Euoua e Euoua e Euoua e

Sunt insuper & aliae huius septimae psalmodiae terminationes quas in ipso anti-

Gregoriani. phonario cōperies pnotatas. Extrat & altera septimi toni psalmodia quā Gregoriani obseruant sup antiphona Nos q viuius benedicimus dominū in cōfinali terminata cū acq̄site deducta sit & sola voce in acutū diminuta: vt presenti formula p̄cipit

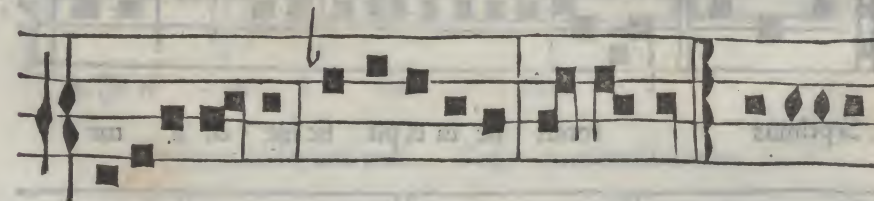
ant. Nos q vi ui mus be ne di ci mus do mi num. ps In e xi tu

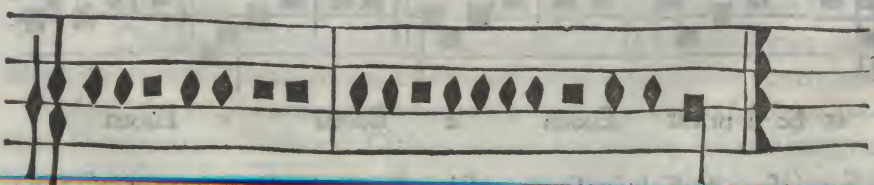
ys ra el de e gip to do mus iacob de po pu lo barba ro.

Ambrosiani

Hæc. n. psalmodia in principio p̄similē retinet q̄rto tono modulationē in medio sexto q̄a antiphona cōmisceat ei propriam diatessaron speciem. f. tertiā cōprehendēs In fine tertio Verū Ambrosiani; & si antiphonā ipsam iisdē notulis & clauibus prosequuntur: alteram tamen huius psalmodiæ modulationem celebrant: nāq̄ incipiūt in cōfinali ipsius antiphonæ chorda. f. in G sol re ut graui vbi sua diapētes figura terminatur in acutum: sicuti & in ceteris obseruant autenticis: hoc modo.

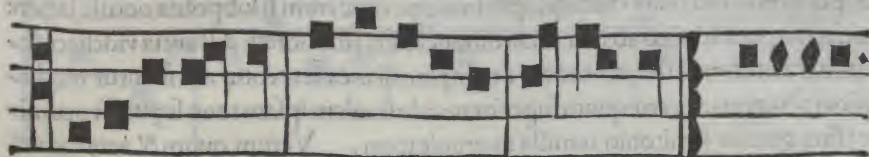

ant. Nos q vi ui mus be ne di ci mus do mi num ps In e xi tu

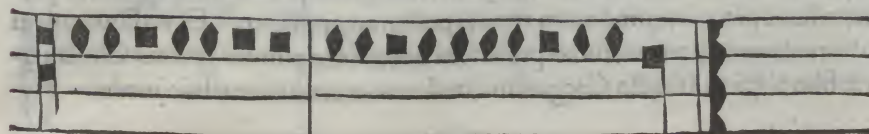

ys ra el ex e gip to dom⁹ iacob de populo barba ro.

Hanc tñ primitus antiphonā a diuo Ambrosio pprijs septimī toni clauibus ductā. vbi & septimā diapason figurā & ipsum mixolydium demōstrat. videlicet ī G sol re ut grauē: & in D la sol re ppria cōfinali (quod plurimū in auctēticijs instituit) terminatā fuisse: vetustissimus antiphonarum liber mihi ppalauit: vt hoc notatur processu.

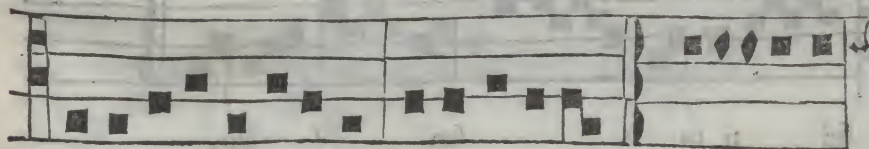
ant Nosq vi ui mus be ne di ci mus do mi num ps In e xi tu

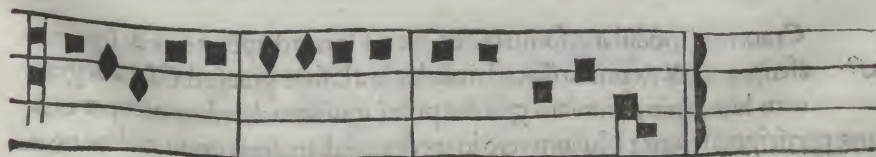
ys ra el ex e gip to dom⁹ Iacob de popu lo barba ro

Idem quoq iudiciū proponimus sup Antiphona nomini tuo da gloriā domi ne: quam nos Ambrosiani super ipsum psalmum In exitu ysaël ex egypto in vespē ris dominicalibus alternatim modulamur.

Plerūq insup autiphonas breuiōres quarū notulę a finali voce dittono tātū ascē dūt Ambrosiani nrī autētico ascribūt tono quod hac antiphona & psalmodia dispōit

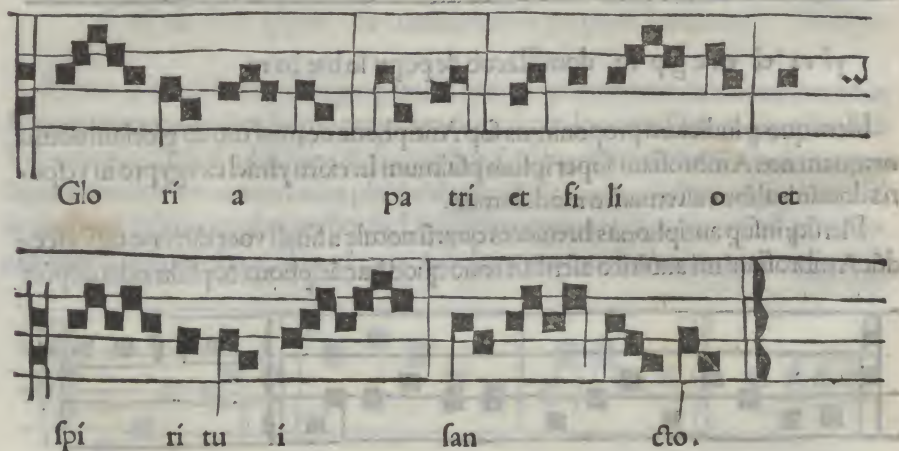

ant Vbi cha ri tas et a mor ibi de us est ps Ec ce q bo num

et q io cū dum ha bi ta re fra tres in v num

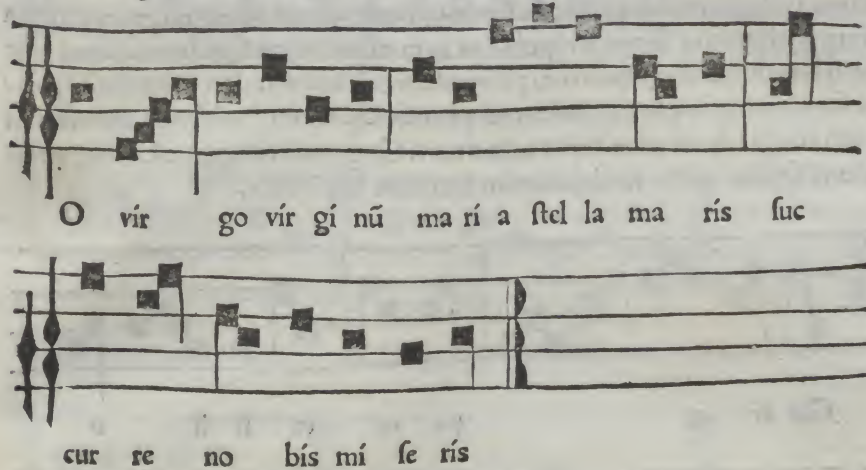
Secus vero existimant: quum notula tãtum a finali voce trihemitoniam suscepint intensionem: tunc. n. cantica ipsa placali consyderatione sustentant. Sunt & nõnulla cantica: puta versiculi breuium responsoriorum & ipsa quoq; responsoria quorum notula æquo excessu a finali voce intensa pariter & remissa disponuntur: puta vnica sub finali vnicaq; supra finalem: tunc enim si subposita notula latiore interuallo puta tonato ab ipsa finali disiuncta sit: strictioreq; distantia videlicet semitoniam acutior distet ab eadem finali: placali mea sententia ascribentur modulationi: Autentica vero quum superior notula finalem ipsam tono supradit acumine: sitq; grauior semitonio remissa in grauitatem. Verum quum & acutioris & grauioris æqua fuerit ab ipsa finali voce distantia: puta grauior tono depressa sub finali: tono item intensa acutior supra finalem canticum ipsum seu modulationem propriæ manerici sentio ascribendum: quasi vtriusq; toni placalis. s. & autetici sit particeps: hunc propriè promiscuum tonum possumus appellare. Ex versibus autem nocturnalium responsoriorum septimi toni notula excipiuntur quibus Gloria patri & filio & spiritui sancto Gregoriani condecenter modulantur hoc modo.

De Compositione octauæ toni. Caput quintumdecimum.

Octauæ toni modulatio formatur ex quarta specie diapætes qua & septimo ascripta est: & ex prima diatessaron ducta a D solre graui ad G solreut grauiem. hunc enim quoniam grauius primi toni tetrachordum occupat eius naturæ participem ferunt: Nullum vero in modorum diapasonicum ordine nomen sortitur: nisi forte per consequentem subuersionem vt septimo capite diximus

hypomixolydium vocaero." Habet insuper quinque principia scilicet D solre:
Ffaut: G solreut graues: Alamire & C solfaut acutas: atque terminatur regulariter
in G solreut grauem: ut hæc monstrat dispositio.

Constat. n. ex deductis tonorum principijs canticis placalibus in quintam su-
pra finalem suam: ubi. s. sua diapentcs forma terminatur non esse ab ecclesiasticis as-
scripta principia. Euouae autem octauæ psalmodiæ incipit in C solfaut: inten-
sum quidem diatessaron intervallo supra finalem antiphonæ vocem: cuius psalmo-
dia incipitur in ipsa finali procedens his notulis: ut re fa: vel ut re ut fa in solemnibus
ut hic constat.

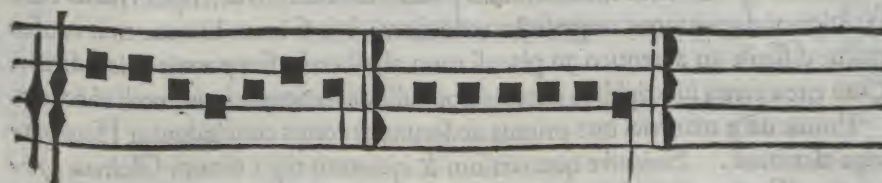
Ex premiffis itaq; facile percipitur nullam psalmodiam in acutiore voceq; quæ principio fui, feculorum amen nofcitur competere: esse initiandam. Velociore tamen temporis menfura feriales & minores proferunt psalmodias: tardiore folemniores. Cõsequitur itaq; psalmodia fuæ antiphonæ tonum. nãq; Anti grace pro atq; cõtra interpretatur latine: In cõpofitione item æqualitatem fignificare dicunt Inde antiphonam quafi æqualem cum psalmodia modulationem: huc vnus eiuſdẽq; toni fimphoniam in ipſo cantico & eius psalmo difpofitam. Verum ex verficulis nocturnaliũ refponforiorũ huius octauĩ toni: Gregoriani congruam Gloria patri & filio & ſpiritu ſancto modulationem excipiunt hoc modo.

Solent quoq; Cantores eccleſiaſtici in Canticis: vt ſunt Alleluya & Verſus: ac in eo genere plurima: circa vnã eandẽq; vocalẽ cõtinuato & perenni tranſitu modulari. Id Ambroſiani comuni nomĩne melodiam appellant: diuinã. ſ. trinitatem & angelicã harmoniã (vt ipſi aiunt) mēte & animo interea percurrentes. Ii item vt plurimum psalmodiam cuiuſcũq; toni in ea incipiunt chorda inquam principiũ eius Euouac fuerit pernotatum: ipſamq; eadem voce proſequuntur nullius differentia intermiſſione ad ipſum vſq; Euouac: cuius pernotationem finis ipſius psalmo dia conſequitur. Eſt. n. finis teſte Auguſtino ad quem cuncta referuntur: cuius cauſa fiunt reliqua omnia Quandoq; item in nonnullis psalmodijs (potiſſimum primi toni) principia & mediaciones gregoriani ritus ipſi Ambroſiani ſolemniter modulantur. Verum psalmodiarũ huiusmodi terminationes quas Ambroſiane modulationes frequentius comitantur hiſ; deſcriptionibus in lucem prodeunt.

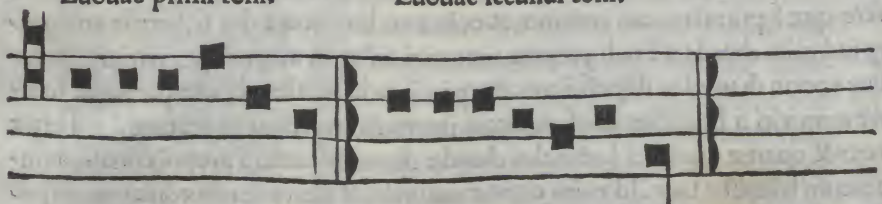
Ambroſiani

Auguſtinus.

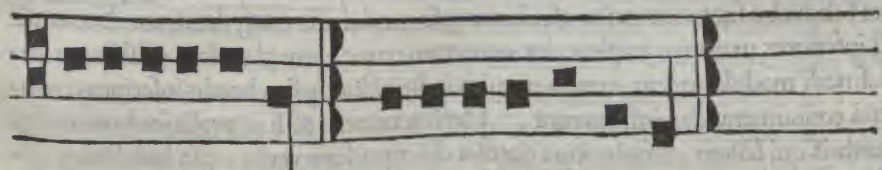
Euouae primi toni.

Euouae secundi toni.

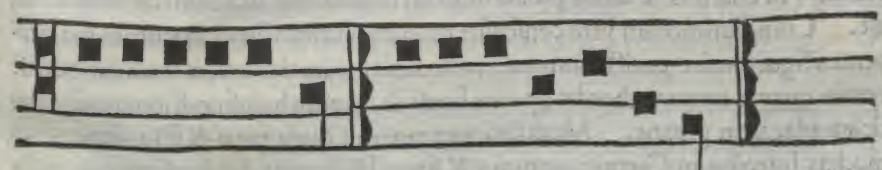
Euouae tertij toni.

Euouae quarti toni.

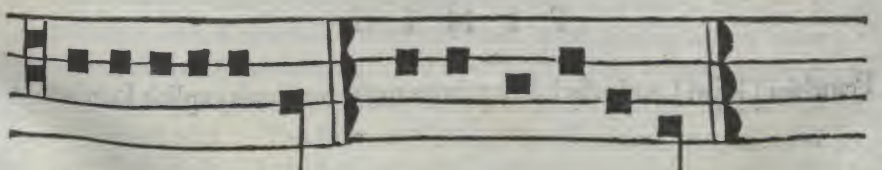
Euouae quinti toni.

Euouae sexti toni.

Euouae septimi toni.

Euouae octauí toni.

Euouae octauí toni.

Euouae octauí toni.

Sunt insup nonnullae modulationes paucioribus notulis descriptae: huius causa: solemnī diminutione imperfectae redduntur. has si suum Euouae non consequitur difficile an autentico an placali tono ascribendae sint poterit quis iudicare. Quo circa certis iudicialibus chordis nonnulli discretionem huiusmodi cōcessere.

Primae nāq; maneriei qua primus ac secundus tonus concluduntur Pfaut grauem ascribunt. Secundae quae tertium & quartum regit tonum Gsolreut grauem. Tertiae cui quintus & sextus tonus insunt Alamire acutam. Quartae vero quae septimū tonum continet & octauum hmi acutā. Ita scilicet vt vnaquaeq; iudicialis chorda a finali propriae maneriei distet in acutum per tertiam inclusive vocem diatonica dispositione. Atq; iccirco iudiciales chordae primae & secundae maneriei a finalibus suis semiditoni intervallo recedunt in acutum. Tertiae vero & quartae maneriei iudiciales chordae ditoni distantia a proprijs finalibus in acutum seiunctae sunt. Id enim expetit naturalis & diatonica chordularum dispositio. Qua re quum in cuiusvis maneriei modulatione plures fuerint numero notulae supra ipsam iudicialem chordam scilicet in acutum dispositae: q̄ quae in graue subductae sunt: autenticae ascribitur ipsa modulatio considerationi. Secus aut si inferiores maiorem impleuerint numerum: tunc enim placalem existimant huiusmodi modulationem. verum notulas iudicialibus ipsis chordis inscriptas: neutris connumerandas instituerunt. Plerūq; tamen: & si in prolixioribus modulationibus qui scilicet compluribus notulis descripti sunt veritas ipsa huiusmodi iudicio saepius perlucescit: in his quos notularum paucitas exprimit: vt in Antiphona Vbi charitas & amor propositum est: huiusmodi iudicium commētitiū est. Complurimorum vero consensu: repetita pluries a finali in acutum sua diapentes figura vnico potissimum intervallo autenticam declarabit modulationem. verum quartae tantum chordae ab eius finali in acutum huiusmodi iteratione canticum placalem putant. Modulationes autem Gloria patri & filio: super psalmodias Introituum Gregorianorum: & super Psallendas Ambrosianorum vnicuiq; ex se ipso breuitatis causa relinquimus perquirendas.

F I N I S.

Franchini Gafori Laudensis Liber primus musicae actionis. explicit feliciter.

LIBER SECVNDVS.

Mensuram temporis in voce Poetae & Musici breuem & longam posuere.
Caput primum.

Vsicā vocis actionem quam superiori volu-
mine secundum aquam temporis mensuram
in singulis notulis constat esse dispositā: diuer-
sis pro temporis quātitate figuris Poetae atq;
Musici sano prosequētes iudicio omne vocis
tempus: breue longum ue posuere: omnis in
de syllabas vel breues vel longas consideran-
tes. Quare vnus temporis mensuram breui
syllaba ascripserūt: longā vero duorum tem-
porum quātitatē. Dualitas. n. prima est vnitate subsequēter bis numerās.
quo fit vt ante breuis syllaba q̄ longa reperta sit vt Diomedes gramaticus
inqt nāq; prius vnum q̄ duo. Breuem profecto putant syllabam esse vel na-
tura vel propter sequentem vocalem. longāq; exacte cognoscūt vel natu-
ra vel positione vel ipsa etiā auctoritate. Ponūt & syllabas quasdā esse cō-
munes: puta quū suapte natura breuis est consequaturq; ligda mutam: tūc
syllaba ipsa indifferenter ponitur modo. s. breuis modo lōga vt tenebre &
patris quod & multis tū apud graecos tū apud latinos poetas exēplis col-
ligitur. Atq; ita omne carminis genus diuerforū pedū admixtione lyta ci-
tharaue sonitu cōstruxerunt: quod primo q̄dem theoricā dictū in harmo-
nia istrumētalī quū primos modorū auctores deduxero latius explicabit.
Verū oīum carminū genera diuersis pedibus noscunt esse disposita: Pedes
vero diuersis tpibus. Nāq; dactylus (vt nōnullorū quātitates cōmemorē)
tris syllabas cōtinet primā q̄dem longam at reliquas breues vt Armiger &
principis. Inde & quattuor tpibus sustinetur. Spōdeus itē quattuor habet
tēpora duabus syllabis lōgis disposita vt felix & astas. Iambus celer pes
dictus tria habet tēpora duabus syllabis ducta: prima inquā breui & vlti-
ma lōga vt pias. Trocheum constat Iambo esse cōtrarium q. tribus itē
tēporibus duas cōcludat syllabas primā lōgam & vltimā breuem vt mufa.

aa i

Anapestus a græcis antidaetylus dictus: q̄ tris ducat syllabas: duas quidem breues & vltimam longam vt pietas & Erato contrarius est dactylo. Pyrrichius duabus syllabis breuibz cōstat vt miser & pater. Tribracho tres syllabæ breues ascribuntur vt dominus. Amphibracho autem tres syllabas tribuunt: primam breuem: secundam longam & tertiam breuem vt Carina. Creticus vel Amphimacrus tris syllabas comprehendit primam longam: secundam breuem & tertiam longam vt insulæ. Bacchius ex tribus syllabis constat prima breui & duabus reliquis longis vt Achates & vlives. Proceleumatiæus lyrico vt plurimum cōgruens carmini quattuor habet syllabas breues vt Auicula. Dispondeum octo tēporibus construxerunt q̄ttuor. s. syllabis longis vt Oratores. Coriambus quattuor syllabis constat: prima longa: duabusq; sequentibus breuibz & quarta longa vt Armipotens. Bilambum quattuor syllabis ducunt: prima videlicet breui: secūda longa: tertia breui & quarta longa vt propinquitas: Epitritos quos & hippios Diomedes vocat quattuor ponunt. Ac primum quidem quattuor syllabis: prima breui ac reliquis tribus lōgis septem tempora comprehendentibus constat esse dispositum vt sacerdotes. Secundus epitritus quattuor item habet syllabas: secundam breuem: reliquas tres longas vt conditores.

Tertio epitrito quattuor syllabæ disponūtur: tertia breuis ac tres reliquæ longe vt demosthenes. Quartum epitritum quattuor syllabis formant quarta scilicet breui ac reliquis tribus longis vt Fesceninus. Horum autem ac reliquorum quosdam simplices vt spondeus & lambus quosdam compositos sentiunt vt dispondeus & bilambus. Atq; omnium quidem motum & naturā Diomedes ipse: & Aristides primo suæ musicæ satiusq; Augustinus in secundo contractasse noscuntur. Verum figuras quasdam veluti propria & congrua nomina: qbus concepta inde mensuratorum temporum diuersitate omnem conficerent cantilenam (nec secus q̄ omne pluribus pedibus carmen) musici ipsi vocum quantitibus ascripserunt. Rectam autem brevis temporis mensuram Physici aquis pulsuū motibus accomodandam esse cōsentiunt: Arsim & thesim quas Diastolen & Sistolē vocāt in vniuscuiusq; pulsus mensura aequaliter cōprobātes: Cōstat tamen febricitatiū pulsus inæquali diastoles & sistoles proportionē accessionem seu alterationē suscipere quod ipsis physicis curæ est. Diastole græce dilatio seu eleuatio interpretat̄ latine: Sistolē vero cōtractio. Poetæ aut Arsim & thesim. i. sublationē & positionem habent in pedibus: quorū esse passiones sunt: vtunturq; ijs in pronūtiatione vt gratiore sono carmen aures feriat animosq; demulceat: Quas & si in pedibus vtcūq; versum faciāt repire est: tñ apta & concinna dictionum coniūctio Illas apprimē palā facit: & decoram enūciationē iuuat: Fit aut verborū annexio secundum varia carminū genera alio & alio modo prolationi cōgruens: ita vt textura ipsa versuum numeros qui incitati quidam sunt cursus: & dictionum certo ordine

Diomedes
Aristides
Augustinus

Physici
Arsis
Thesis
Diastole
Sistole
Poetæ

iunctura rythmūq; suauem & sponte sua fluentem aperiat. Rythmus vt Quinti-
 liano placet temporum spatio constat: tempus q; sit motus statufq; dimensio moru-
 lam ipsam pronuntiandi accipio. Verum Beda ī eo tractatu quem de figuris & me-
 tris composuit Rythmum interpretatus est modulatam compositionem nō metri-
 ca ratiōe sed numero syllabarum ad aurium iudiciū examinatam: vt sunt carmina
 vulgarium poetarum. videtur autem rythmus metris esse consimilis. Et quidem per
 se sine metro esse non potest. Est. n. metrum ratio cū modulatione Rythmus modu-
 latio sine ratione. Plerūq; tamen casu quodam inuenies etiam rationem in rythmo
 non artificii moderatione seruata: sed sono & ipsa modulatione ducente: quem vul-
 gares poetę necesse rustice: docti faciunt docte. Græci vero Rythmum ex arsi & the-
 si atq; tempore quod vacuum nōnulli vocabant cōstare asserunt. hunc Aristoxenus
 dixit esse tempus diuisum in vnoquoq; eorum que numerose componi possunt. Se-
 cundum vero Nichomacum Rythmus est ordinata temporum cōpositio. De stru-
 ctura autem huiusmodiq; contextu non nostrum est regulas & canones ad omnia
 præfinire: Ipsis nāq; poetis relinquimus sua propria: quos tamen vt in poemate
 hanc assequantur elegantiam auritos maxime optarim: Liceat tamen exemplum
 nobis subijcere: ne plura hic desiderentur & ex exemplis per exempla meditates
 coniectura faciliore transitum habeant ad reliqua. Amittit exametrum heroi-
 cum decori plurimum quoties pes secundus partem orationis finit: minus vero of-
 fendit si in tertio terminet loco per monosyllabam dictionem. Honestius & grate
 in primo quarto quicūque loco per orationis partem claudit: prohibetq; carmen ille-
 pidum fieri & intercisā oratione succussare vt illud *Dono ducite: doq; volentibus*
hoc magnis dijs: habet & hic spondeum in quinto: qui magis aures ledit. Con-
 fert non nihil ad hanc etiam rationem pedum varietas vt alternis dactylis spondei
 temperentur. Prodest etiam aduertere q; carmen heroum in trisyllabam desinens
 fortius insurgere videatur in monosyllabam nisi enclitica sit vox illa refrangitur.
 Male in plurisyllabam desinit: gratius in bisyllabam. frequentior vocalium con-
 cursatio maximeq; eiusdem vocalis eiusdemq; litteræ & syllabæ assiduitas vitan-
 da est & fugienda. Dissonantia & sibilatio offendunt siquidem aures & enun-
 tiationem harmonicam impediunt vel insuauiore reddunt. Hoc idem in omni
 carminum differentia considerandum est: Nam quantum intersit in duobus his
 pentametris cuius est discernere: *Icareosq; canes herculeasq; feras & sunt famu-
 li tres mulae duæ equi totidem.* Et *saphicos hos: Ad fori curris geminum sedi-
 le.* Non tua hæc spectacula cede Musis: Et *hos Asclepiadeos Odi diuicias vul-
 gus & arceo.* Nec mouit corybantes *Semeles puer.* Ex annotatis igitur Arsim
 & thesim si concinata sit dictionum connexio liquet vim suam commodius osten-
 dere posse vt sine anfractu aliquo carmen fere se ipsum enuntiet sustineat & ef-
 fundat.

Rythmus
 Quintilia-
 nus
 Beda
 Tempus i
 rythmo

Græci
 Aristoxe-
 nus
 Nichoma-
 cus

aa ij

De varijs antiquorum figuris & earum mensura. Caput secundum.

Onorum mensuram diuersis figuris pronuciacione & diuisione musi
ci promulgarunt: Est enim duplex vna quæ in ipsius soni continuata
quantitate consistit quam tempori ascribunt: hanc unicuique figuræ ab
ipsis auctoribus constat esse institutam: tum ratione: tum instituentis arbitrio:
quod & ipsis Pythagoricis rationi ipsi docentis auctoritatem æque ducentibus:
mos fuit. Altera quæ in sonorum interuallis distantijs ue: secundum proportiona-
bilem dimensionem sola ratione disponitur vt in musicis instrumentis. Est igitur

1

a

2

b

3

c

4

d

5

e

Aristoteles

Græci

1

f

2

g

3

h

Musici

1

i

2

k

3

l

tur mensura temporis dispositio quantitatis vniuscuiusque figuræ (duobus quidem
modis cōsideranda) primo quum mensuramus essentialē singulæ notulæ men-
suram iuxta primariā musicorum dispositionem (Figuras enim & notulas in-
differenter ponimus) secundo quum figurarum quantitates accidentaliter con-
numeramus: quod & duplici cōsideratione procedit: tum quidem secundū hu-
ius figurabilis descriptionis accidentia: puta alterationem: imperfectionem: dimi-
nutionem: diuisionem: & huiusmodi. tum ipsis accidentibus diuersarum propor-
tionum quoquomodo commensurabilium: quæ quarto huius operis volumine ple-
ne describuntur. Quare hanc figurabilem seu mensurabilem disciplinam essentialia
& accidentibus constat esse deductam. nāque figuræ & pauſæ essentialia ipsam pro-
prijs quantitatis usurpant: modo. s. tempore atque prolatione: Quæ vero præter
tria hæc ipsis figuris obueniunt accidentibus ascribuntur: Ipsa enim accidentia
neque necessaria neque per se esse possunt vt primo posteriorum Aristoteles inquit.

Omnis enim mensurabilis descriptio vel notulis: vel pauſis quæ ommissas &
mensurabiles voces monstrant: vel signo: vel canone pernotatur. Verum va-
rias in rythmo figuras disposuere Græci hoc ordine: Breuem. s. vnius tēporis hoc
modo signabant a Lōgā vero minorem quam bitēpoream dicebāt sic b Lon-
gam triū tēporū sic c Lōgā quattuor tēporū sic d Lōgam quinq; tēporum sic e

Artem autem intelligebāt appposito unicuique figuræ puncto hoc modo f g
h h Theſim vero vnaquæque sine puncto notula declarabat. Consonas vero in-
tensiones puta diatessaronicas: diapenticas: diapasonicas: diatonicas: semidiatonicas
& reliquas harmonicis cantilenis accommodatas certis descriptionibus expri-
mebant: quas ritibus nr̄is absurdas atque alienas breuitatis gratia duximus omitti-
tēdas. Musici autē nostri notulam breuem vnius. s. tēpis: quadratam plenam figu-
rabāt hoc modo i Longā vero duorū. s. tēporum: quadratā cum virgula in latere
dextro descēdente vel ascēdēte tantæ. s. longitudinis: quāte fuerint quattuor ipsius
quadrati latera hoc modo k Nonnulli tñ nimia ipsius longitudinis difformitate:
virgulam ipsam a quadrata notula deriuantem triū tātum quadrati ipsius laterum
longitudinē æquabāt vt hic l Alij duabus tantum ipsius quadrati costis virgulam

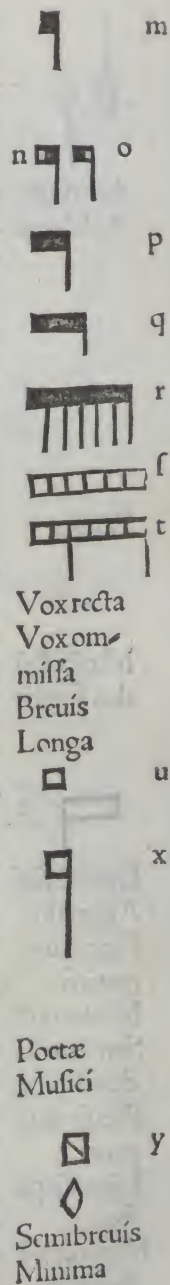
ipsam æqua longitudine disponebant hoc modo m Longam vero trium tem-
porum quadrangulam pariformiter describebant: tertia quadrati corporis parte
euacuata vt hic n vel sic o Quattuor autem temporum longam signabant
plenam quadrangulam duplicato in extensione quadrato hoc modo p Hanc
duplicem longam vocabant. Triplicem postremo longam: tripla quadrati ex-
tensione sex. f. tēporum consyderatione ponebāt hoc modo q Fuere etiā nōnul-

li vnica figura cōplures lōgas cōplectētes singulis vīrgulis declaratas hoc modo r
Posteri tñ huiusmodi pnotationis ordinem subuertētes: notulas ipsas vacuas cō-
scripsere: vnico inde corpore plures breues quadratas conducentes hoc modo f
Vniiformiter quoq; lōgas breuibus: breues longis: vnica figura conscribebant hoc
modo t Verum cum figurarum huiusmodi descriptiōes ab vsu recesserint: libuit
de eis parumper sermonem habere: quo cuique recentiores Neotericorum habitus
facilius innotescant.

De consyderatione quinq; essentialium figurarum. Caput tertium.

Igura ē representatio rectæ atq; ommissæ vocis: rectā. n. vocem dicimus quæ
f certa est mensura cantabilis seu pronuntiabilis. Ommissam vero quæ ipsa
taciturnitate certa tēpis mēsurā cōsyderatur. Rectæ qdē vocis figuræ sunt
ipse notulæ. Ommissa vero vox pausis declaratur. Verū notularum Alia breuis
Alia lōga: naturaliter nāq; correptio & productio sonis ipsis veluti & syllabis inesse
noscūt. qua re Musici breuē primo notulā quadrato corpore tradiderūt hoc mo-
do u quā cū ipsi vnus inesset tēpis mēsurā tēpus vocāt. Longā quoq; quadra-
tam cū vīrgula i latere dextro sursum vel deorsum ab ipso qdrato deriuante signarūt
quā quattuor ipsis quadrati lateribus æqualē quātitate ducebāt. Inde & dupla bre-
uis vocabat vt hic x Cantilenarum vero scriptores cōmēsurabilē huiusmodi vī-
gulæ quātitatē plerūq; irrationabiliter disponūt. Cū aut in metrorum dispositione
poetæ ipsi lōgis syllabis modum quasi maiore i vocis quātitate terminum iponerēt:
quē nullatenus altera excederet tēporis mēsurā: lōgam ipsam notulam musici mo-
dum appellarunt. Breuē inde quadratā duas in partes æquas diametraliter par-
tiētes musici semibreuē erectis sursum atq; deorsum angulis cōduxerūt quam pro-
lationē vocāt: dimidiā ei breuis quātitatē ascribentes hoc modo y Neoterici
postremo recte semibreuē tēporis vnus mensuram ascripserunt: diastolen & sistolen
vnus cuiusq; semibreuis sono cōcludentes. Cūq; Diastole & Sistole seu Arsis &
Thesis quæ cōtrariæ sunt ac minime qdem in pulsu: solius temporis mēsurā cōsyde-
rentur: semibreuē ipsam integra tēpis mēsurā dispositā: duas in partes æquas distin-
xere: quasi altera Diastoles in mensura pulsus tanq̃ in sono: altera Sistoles quantita-
tem cōtineat. Huic enim minūmā vocis plenitudinē ascripserūt ipsam inde minū-

aa iij

o p z

Aristides
Anselmus

Franco

Maxia spō
deo similis

9 a

Dactilo filif
Anapesto
Procelu-
matico
Minia ton9
Semibreuis
diatessaron
Breuis dia-
pente
Lōga diapa-
son
Maxima bif
diapason.

mam nuncupantes: cuius figuram describunt semibreuem appolita alteri angula-
rium summatum virgula: plerūq; acutiori: hoc modo z Breuis autem notula q; pri-
mum solo tempore: & longa duobus temporibus constet: in ipso soni mensurabilis
tempore propriissima dicuntur elementa: quarum magnitudines concinnis toni di-
stantijs sunt æquales. Tonus. n. vt Aristides & Anselmus posuere in quattuor con-
cinnas dies enarmonias diuiditur. Atq; ita Longa notula in quattuor semibreues.
Et breuis in quattuor minimas resoluuntur. Minimę igitur quantitas quartam
partem breuis occupat quasi ex vno quattuor angulorum ipsius breuis quadratę
profluens: vel vt quibuldam placet ex vno ipsius breuis quadratę latere. Cum
igitur vnumquodq; minimo sui generis perficiatur: vt ipsa vnitate: qua (cum mi-
nima sit) omnis numerus suscipit incrementum: fitq; item in ipsam omnium nu-
merorum resolutio. Atq; ipso itē puncto omnis linea concrefcit: decrefcitq; om-
nis lineę quantitas in ipsius vsq; puncti terminationem: constat minimā ipsam
notulam omnem musici temporis mensuram perficere: quam qm̄ in ipsa prola-
tione consistit vtpotē pars potissima semibreuis: prolationis partem dixerunt.
Inde minimum tempus musicum vt Franconis vtar sententiā non dicitur quod-
cunq; minimum: sed quod est minimum in plenitudine vocis: quod & Aristides pri-
mo suę musicę his verbis videtur asserere Tempus est indiuiduum & minimum
quod & signum vocatur: minimum autem vocat quātum ad nos quod primum
est sensu comprehensibile: verum signum appellat eo q; est indiuiduum: nam &
ipsi geometrę quod apud eos indiuiduum est signum nuncuparunt: hoc autem
indiuiduum locum obtinet vnitatis. Deniq; duplicem lōgam superduxere mu-
fici in tenoribus motetorum quattuor breuia tempora continentem Spondeo q;
dem q; duabus longis constet non absimilem: quam q; reliquas tēporum quan-
titate & corpore figuras excellat: maximam appellant hoc modo descriptam a
Hāc quoniam ei inest maior q̄ ceteris temporalis sonorum modulatio maiorem
modum vocant. Ipsa autem additio: pro stambanomenos chordę compara-
tur quę ceteris perfecti systematis chordis sonum efficit grauiorem ipsa tempo-
ris tarditate ob ampliorem chordę longitudinem. Ac reliquę pariter figurę cē-
teris possunt chordis facile comparari. Verum cum quattuor ipsa breuium tem-
pora varijs conducat modis: diuersis quattuor temporum pedibus maximā ipsam
correspondere arbitrantur: nam quum in ipsa vnam longam & duas breues consy-
deraues: Dactilo eam per similem efficies. si vero duas breues & vnam longam
Anapesto. si quattuor breues: pcelumatico cōsentiet. Est igitur huiusmodi figurarū
processus hoc ordine. Minima. Semibreuis. Breuis. Longa & Maxima. Alij autē
a maxima in minimam ordinem retrogradum ponunt. Has. n. si ad theoricum
consonantiarum ordinem conferamus. Minima toni locum obtinebit. Semibreuis
diatessaron. Breuis diapentes. Longa diapason. Maxima disdiapason.

De diminutionibus Figuris Caput quartum.

Inimam figuram certis anfractibus diminutam ad elegantiores orna-
 m tāq; melodiam tāquā tonum in partes Posteritas inde disposuit: Nāq; mi-
 nimam ipsam duas in partes æquas secūdum temporis mensuram distin-
 xerunt: quas Profdocimo teste semiminimas maiores vocant. Tinctoris vero mini-
 mas in dupla proportionē cōsiderat: descriptas qdem vt minimas retorta dextror-
 sum virgulæ sumitate hoc modo a Vel vt minimas sed pleno corpore hoc modo
 b Rursus vacuam huiusmodi virgulæ sumitate retortam duas i partes æquas di-
 stingunt: quas semiminimas minores nomināt: pleno tamen corpore scriptas hoc
 modo c vel vacuo: retorta dextrorsum binarij numeri caractere virgula vt hic
 d Tinctoris aut minimas in quadrupla pportione ductas vocat. Plerique aut
 (quod nobis magis placet) primos huiusmodi anfractus: ppinquas. f. minime par-
 tes: semiminimas quasi seiunctas & separatas minimas sunt interpretati. Rursus pri-
 marias huiusmodi seminimarum partes: a diminutione temporis & quātitatīs men-
 sura semiminimas appellarunt. Atq; ita seminima minimam consequetur sicut
 semitonium maius tonū. Semiminima vero minimam ipsam respiciet velutī ipsum
 tonum semitonii minus. Tertiā vero diminutissimam minimā partiunculā quā
 Tinctoris minimam in octupla proportionē voluit nuncupari: Alij semiminimam
 minimā: Nōnuli autē coma: Nos dīsim quæ minima est in toni diuisione concinna
 particula duximus vocitādā. hāc pleriq; describūt seminimam plenam retorta. f.
 dextrorsum virgulæ sumitate: angulo insuper deorsum retorto vt hic e Verunq;
 mira admodum difformitate aliarum huiusmodi diminutionum descriptiōibus dis-
 sentiat: plenam signamus retorta sinistrorsum virgulæ sumitate hoc modo f Est
 enim latus dextrum auctius atq; perfectius sinistro in huiusmodi notularum cōsy-
 deratione. Sunt & qui varias ipsis notulis descriptiōes tradidere. Francho enim
 & Phisiphus de caserta Necnon & Ioannes de muris atq; Anselmus parmensis i ter-
 tia suæ musicæ diēta: Longam plicam ascendente atq; breuē vtrinq; caudatas du-
 cunt. Rursus breuium alterā maiorem: alteram minorem: alterā mediā Anselmus
 posuit: breuem maiorem figurabat quadratā descendente virgula in latere sinistro:
 hoc modo g Breuē minore quadratam ascendente virgula in sinistro: hoc modo
 h Breuē vero mediā quadratam sine virgula hoc modo i Item Semibreuē ma-
 iorem descripsit quadratā cum duabus virgulis ascendente. f. altera: altera descēden-
 te in latere dextro hoc modo k Minorem semibreuem quadratā cum duabus vir-
 gulis in latere sinistro vt hic l Mediā autem semibreuē quadratā virgula p rec-
 tum quadratæ mediū sursum deorsumq; traducta signauit hoc modo. m Cōsi-
 mili quoq; cōsideratione variatas duxit & reliquas. Quarum descriptiōes q; ab
 vsu recesserint: reiciendas potius q̄ approbandas esse Neoterici arbitrati sunt.

aa iij

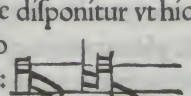

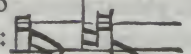

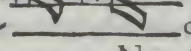

Profdoci-
mus

Tinctoris

Francho
Phisiphus
Ioānes de
muris
Anselmus

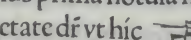
Igatura est simpliciū figurarū p tractus debitos ordinata cōiūctio . Ligabi-
 1 les notulae sunt quattuor: Semibreuis: Breuis: Longa: & Naxima . Sicut .n.
 notula simplex ligabilis pōt ligari: ita & ligata seu cōiūcta solui pōt atq; dis-
 iūgi: & i simplici figuratiōe: p̄ter semibreuē cui? primaria ac simplex figura cō-
 polita nō scit̄ aliena & eas itē p̄ter: quē vnico videlicet obliquo corpore cōscribū-
 tur: quarū descriptio figurabili simplicitati minime cōuenit . Ligaturarum igitur

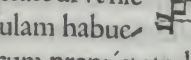
Alia vnico corpore disponitur vt hic Alia pluribus &
 diuersis hoc modo Ligaturarū quo-
 q; Alia ascendens: Alia descendēs .

Ligatura ascē- dens dicit̄ quum secūda notula supeſt p̄ie vt hic
 Nec refert si i huiusmodi ligatura plures fuerint notulę
 descēdētes: cū ascensus & descensus in ligaturis penes
 primum gradum mobilē inter secundā & primā no-

tulam ductum consyderetur . Descēdens ligatura dicitur quum prima notula su-
 peſt secūda hoc modo Ligaturarū principia . Alia

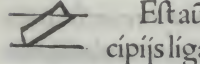
cum proprietate. dicū- tur: Alia sine proprietate:
 Alia cū opposita pro- prietate. Omnis .n. liga-

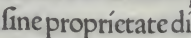
tura ascendens: cuius prima notula nullā habuerit virgulam ascēdentem vel descen-
 dentem cū proprietate dī vt hic Itē oīs ligatura descēdens cuius

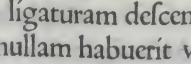
prima notula virgulam habue- rit descendentem lateri scilicet sinis-
 tro adherentem cum proprietate dicitur vt hic.

 Oīs vero ligatura cū pprietate primā notulā red-
 dit breuē . Errāt id circo q primam obliq corporis
 notulā i ligatura ascēdente longā ponunt hoc mō

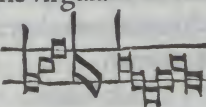
Francho

 Est aut̄ pprietas secūdum Frāchonē ordinata cōstitutio & positio prin-
 cipijs ligaturarū in cātu plano a primis auctoribus attributa . Qua re oīs i
 cantu plano ligatura solā proprietatē possidet: Sine pprietate aut̄ ligatura & cū op-
 posita pprietate notulis cātus plani nūq̄ conueniūt: qppe quē essentialiter a ligatu-
 ra cū proprietate differētes: figuras & noīe & quātitate diuersas efficiūt: quod i can-
 tu plano nullatenus admittit̄ cuius notulas æqua tpis mensura musici disposuerunt.

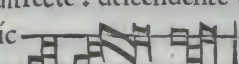
Omnis ligatura ascendens cuius prima notula virgulam habuerit a latere dex-
 tro descendentem sine proprietate dicta est vt hic

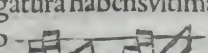
Omnem item ligaturam descendentem cu-
 ius prima notula nullam habuerit virgulam si-
 ne proprietate dixerunt vthic .

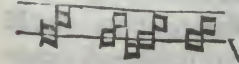
Verū ligatura oīs sine pprietate

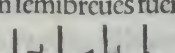
primam ducit notulam longam. Omnis autem ligatura tam ascendens q̄ descendens cuius prima notula habuerit virgulam ascendentem in latere sinistro dicitur cum opposita proprietate vt hic Et ligatura omnis cum opposita proprietate primam semper notulam reddit semisam: sed ex cōsequēti: breuem: atq; secundam non vt se ip̄ nā sola semibreuis notula ligaturā incongrua est: duæ autem aptissime cōiungūt. Cōstat qd̄ ex deductis: Lōgam & Breuē atq; semibreuem: ligaturarum tātū principiis aptissime cōpetere. Maxima autē q; longo semp atq; quadrāgulo corpore æqualiter describatur nulla vnquā quantitatis diuersitate variatur: principiis nāq; & medijs atq; terminationibus ligaturarum noscitur conuenire vt hic.

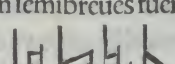

Vltimis autē ligaturarū figuris pfectio atq; impfectio cōuenire noscūt. Nā omnis tā ascēdens q̄ descēdens ligatura vltimā habēs notulam quadram directē supra penultimā hoc modo Vel indirectē: descendente virgula in eius latere dextro vt hic vel sub penultima qdrato corpore hoc modo

 Cum perfectiōe declaratur: ac vltimā ipsam in huiusmodi ligaturis musici longam posuerunt. Verum omnis tam ascēdens q̄ descendens ligatura habens vltimā notulam supra penultimā in corpore obliquo hoc modo Vel in quadro sine virgula indirecte vt hic

 Vel sub penultima in corpore obliquo hoc modo

 dicitur sine pfectione. cuius quidem ligaturæ vltimam semp notulam musici ipsi breuem instituerunt. Hinc cōstat lōgā & breuē non modo in principio sed etiam i fine ligaturæ posse constitui. Semibreuis vero minime: nisi in ligatura oppositæ proprietatis quum. s. duæ tantum semibreues fuerint cōiunctę: tūc. n. prima & vltima semibreues dicuntur vt hic Medijs autem ligaturarum notulis nulla inest essentialis

 differentia cum omnes in quantitate conueniant: hinc vnicum nomen sortiantur necesse est. Sunt enim vt Franchoni & Anselmo cunctisq; musicis placet omnes mediæ breues: Quare falso arbitrantur qui longam notulam mediā concludunt puta hoc modo Lōga quidem solum principio atq; fini ligaturarum applaudit: Semibreuis p̄cipio ac medio quū scilicet plures q̄ duæ fuerint in oppositæ proprietatis ligatura coniuncta. Principio & fini: si tantum duæ. Breuis vero vt predictis considerationibus

Franchoni
Anselmus

deductum est in ligaturarū principio: medio: atq; fine: congruum obtinuit locum. Minimam autem figuram musici nusquā ligare consueuerunt. Verum quæ simplices figuræ patiuntur accidentia: puta alterationem: imperfectionem & huiusmodi: hæc & ipsis ligatis solent intinari.

De Pausis. Caput sextum.

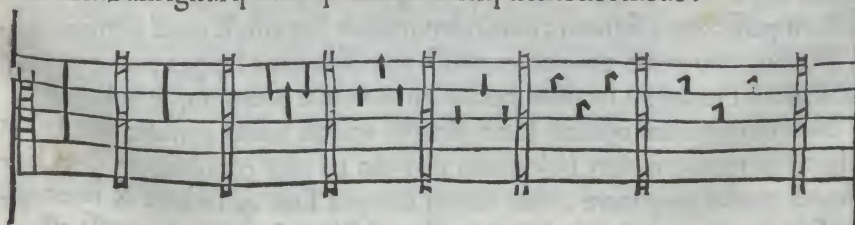
Ausa quam græci quietem vocant est figura artificiosam a cantu desistentiam monstrans. quæ cantoribus innuit a cantu se continere. Hanc musici & ad oportunam quietem atq; refectionem vocis post laboriosam elationem: & ad cantus suauitatē instituerūt. Namq; quæadmodum fastidium auditorem sæpius ioco quodam diuini verbī concionator orator vel lenit gratiorem & attentiores reddens: sic cantilenarum auditores cantor moras quasdam vocibus intermiscens ad reliquas cantilenæ partes præstat attentiores. Est. n. figura pause lineæ seu virgula quædam per spatium vel spatia seu spatij partem protracta nulli notulæ addita sed a notulis penitus disuncta. Quattuor. n. pausas in cantilenis veteres posuere: quæ qm̄ ommissas & mensurabiles declarant voces notularum ipsarū noia sunt sortitæ. Earum nāq; Alia Breuis: Alia Longa: Alia Semibreuis: Alia Minima. Pausa breuis est virgula deducta in descriptione cantilenæ a lineæ ad lineam propinquiorem: interuallum seu inter medium spatium complectens.

Pausa longa duarum scilicet breuium est virgula duo integra trium linearum complectens interualla. Est & pausa trium temporum: quæ quattuor lineas proprijs extremitatibus attingens tria integra occupat spatia. hanc longam perfectam dicunt q̄ tria æqualia propria taciturnitate pertranseat tempora. quæ & breues nominantur. Ternarius namq; numerus in figurarum huiusmodi quantitatibus perfectus existimatur: tum ratione prioritatis: namq; primum parem binarium quem sœm̄neum putant atq; imparem primū scilicet se ipsum monstrat: qui & masculus dicitur: horum alterna coniugatione ceteri numeri procreantur: tum ratione omnium diuersarum partium suarum que ipsum efficiunt nam vnitas aliquota & binarius aliquāta ipsum ducunt: tum ratione concordie in ipsis tribus prioribus naturaliter consequentibus dispositæ vt inquit Augustinus primo sue musicę: namq; ternarius ex vno & duobus perficitur quibus nullus naturaliter intercidit numerus: quod in reliquis non euenit: nam duo & tria non reddunt quattuor precisæ: & tria & quattuor non efficiunt præcise quinarium naturaliter eos subsequenter: atq; in reliquis eodem modo. tum ratione ternariæ æqualitatis: in ipso namq; ternario principium: medium: & finis: æque disponuntur: quare in summo deo diuinam profiteamur trinitatem. tum etiam ratione mutue aggregationis: nam si ipsum ternarium binario multiplices vel binarium ternario: senarius illico confurget: quem proprijs

Numerus
ternari⁹ p-
fectus est

Augusti-
nus

partibus aliquotis pfectū prädicant Mathematici. Maior autē q̄ trium t̄porū pausa non cōmēsuratur ceteris cantilenæ notulis: sed concentus declarat terminationem. Quod quū duabus vel tribus huiusmodi pfectarum lōgarū pausis opus fuerit iuxta cōpositoris dispositiōem: sex. s. vel nouem t̄porū taciturnitate cōmēsurādis: duæ vel tres trium huiusmodi spaciōrū pauzæ describēdæ sunt: atq; itē plures pro instituētis arbitrio. Pausa quoq; Breuis tres plerūq; semibreues ipsa taciturnitate ptransit: quā pfectæ breuī ascribūt. Ipsi musici: tēpns tūc pfectum nūcupantes. Semibreuis pausa est virgula quæ alicui lineæ adherēs ad mediū propinoris spatij descēdit. Sūt & q̄ eā voluere tertiā vnius t̄pis partē cōtinere si modo tertiā tātum spatij partem cōprehēdat: atq; duas insup t̄pis partes quum duas ipsius interuallī tertias partes cōtinuerit: qbus neoterici dissentiūt. Arbitratur enī ij duas cōtiguas semibreues pausas rectius duas tertias ipsius pfectæ breuis cōtinere: quod & recētiōres frequentant. Minimā pausa est virgula lineæ apposita ascēdens ad mediū interuallī vicinioris. Interuallū siue spatium voco distātiā vel vacuū incōpositum duarum linearum. Hæc. n. pausa dimidiā semibreuis mēsurabilē obtinet quantitatem. Plerūq; tertiā ipsius semibreuis partē: quum. s. pfecta prolatio semibreuē ipsam custodierit. Quod si duas tunc ipsius partes tertias pausare curaueris: duas minimas pausas cōtiguas describendas esse cōsentiūt. His qdem facile cōsyderatur semibreuē notulam eiusq; pausam trīs ī minimas (quod pfectæ ascribitur prolationi) esse resolubilē. Atq; itē duabus ipsis semibreuiū pausis cōtigue dispositis: breues ipsas ternariæ cōsentiētes esse diuisioni (quod pfecti t̄pis est) cātoribus ipsis inotuit. Seminimæ pausam veteribus musicis ignotā recētiōres describūt vt minimā. s. ascēdentem retorta dextrorsum sumitate: hæc. n. dimidiā minime cōsequitur respiratiōem. Seminimæ aut pausam a nullo vsquam auctore deductā. figurari decet ascēdentem veluti minimam: retorta sinistrorsum sumitate: hæc. n. dimidiā obtinet seminimæ pauzæ respirabilem quātitatē. Constat qdem in figurarum cōsyderatione sinistrum latus a dextro deuinci: nā quū quadratæ breuī notulæ virgulam ī dextro latere descēdentem vel ascēdentem apposueris: lōgam illico pfiguratam conspicias: q; si sinistro eius lateri adhereat descēdens virgula aut ascēdens: breuis aut semibreuis ipsa notula resultabit. Sunt igitur ipsarum pausarum descriptiones hoc modo.

Longa perfecta Longa imperfecta Breuis Semi-breuis Minima Seminia Seminimia

Mathematici

De modo. Caput septimum.

Odus est regula vel ordo dispositæ quãtitatís in lōga secūdum diuisionem
 totius in propinquas partes. Nōnulli autem dicunt modum esse mēsuram
 breuium in lōgis & longarum in maximis. Est. n. (quēadmodū & in cēte-
 ris rebus) in notulis: secundū tēporis mensuram & ipsarū numerum notularū sem-
 per obseruādus modus: quē a moderata modulatiōe dictum putāt. Alij a modificā-
 do: q̄ variata tēporum cōsyderatione diuersos modorum motus efficiat. Tēpora
 .n. notulas breues intelligo. Prædictum q̄dem fuit lōgam poeticiis adstruccionibus
 duabus breuibz esse equalem: qua re cum dualitas sit par numerus ac scēmineus vt
 Pythagoras censuit: binariā ipsam notularum cōsyderationem imp̄fectam existi-
 māt. perfectam vero ternariam ac masculinam: mares. n. ipsa p̄fectiōe scēminas ex-
 cellunt. Est igitur imp̄fectus modus quum in ipsa lōga duo tēpora seu duę tātum
 breues consistunt: quod antiqui cantilenarum scriptores: duobus pūctis quadran-
 gulæ figuræ infixis declarabant hoc modo a Perfectus autem in longa modus
 quum. .f. tris breues cōtineret: tribus pūctis ī quadrato deductis signabat hoc mo-
 do b Hanc autem longæ cōsyderationem: modum minorem vocant recētiōres:
 respectu modi ī maxima cōsistentis. Veteres autem illi vnicum. .f. & maximæ & lon-
 gæ posuere modum ac si vnus sine altero p̄fectione computata cōstitui nō posset.
 Hos sequi musici: pausam trium tēporum p̄ p̄fecto minore modo in longa exi-
 stente instituerunt (facilitatis & comoditatis gratia) notulis preponēdā: quasi tres
 breues vnica longa contineri noscantur. Imperfectum vero ipsius longe modum so-
 la longæ ipsius notulæ descriptione in qua cōsistit demonstrari dicunt. Omnis nāq̄
 notula longa alicuius minoris modi est: quam precedente p̄fectionis signo (pau-
 sa. .f. trium temporum) minori modo p̄fecto ascribunt. Deficiente autem signo: qua-
 si ex priuatione ad habitum cōsyderatio fiat (est enim dignor habitus atq̄ p̄-
 fectior priuatione) longam ipsam minoris atq̄ imp̄fecti modi esse voluerunt:
 duas tantum ei breues conferentes. Maiorem Inde modum quem duplici lon-
 gæ notulæ inesse voluerunt: q̄ duas tantum longas ipsa duplex longa compre-
 hendat imp̄fectum crediderunt: quam quidem figuram: q̄ nullum sit ei ap-
 positum p̄fectionis signum: maximam maioris imp̄fecti modi nominarunt.
 Duabus vero trium temporum pausis appositis quas longas pausas perfec-
 tas diximus: maiorem modum p̄fectum maximæ notulæ inesse iudicarunt.
 Non incongruum quidem fuit: ascripta minori modo p̄fecto sola trium
 temporum pausa: maiori inde modo p̄fecto ad eius cognitionem duas hu-
 iusmodi pausas preponere. duę namq̄ maiores sunt quantitate & temporis
 mensura q̄ vna: qua re: maiorem modum q̄ sola ipsa indicent necesse est.

Pythago-
ras
Modus in
perfectus

a

b

Modus
maior

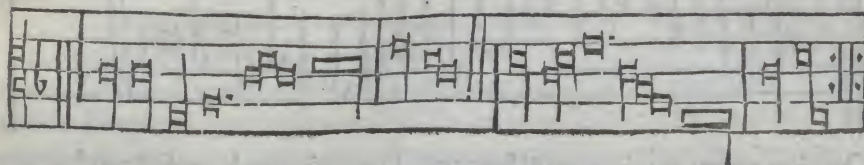
Verum maxima ipsa tris habens longas: si longa huiusmodi tris duxerit breues: nouem breues siue tempora continebit: quare Musici omnes consentiunt nouem ad plus tempora huiusmodi teste Anselmo vnica figura posse contineri. quæ & solo hiatu potest haud facile propria voce cantor excedere. Constat quoq; ternariam longarum dispositionem nouenariæ ipsorum temperum consistentiæ certissima perfectionis comparatione esse commixtam: nãq; ternarius primum imparitatis latus est qui in se ipsum ductus quadratum suum imparem probat. s. nouenarium. hunc si ternario seccueris: tris in ternarios illico conuertetur: hinc non immerito ternariam huiusmodi considerationem Ausonius ad Symachum in crippo ternarij incredibili commendatione descripsit. Eloy igitur in modis doctissimus in missa sua dixerunt discipuli duabus ipsis longarum perfectarum paulis modum maiorem perfectum declarauit atq; vnica insup trium temporum paula minoris modi perfectionem ostendit. Quod & Donstable in tenore Veni sancte spiritus disposuit hoc modo.

Musici
Anselmus

Ausonius

Eloy

Donstable

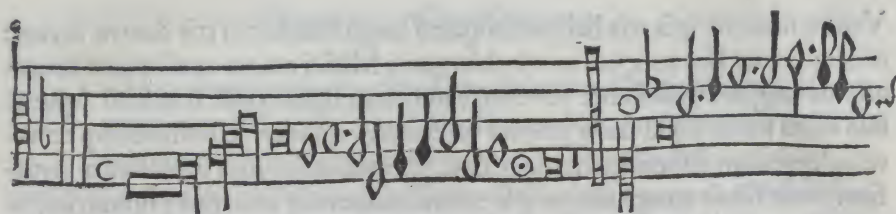
TENOR

Veni Sancte spiritus.

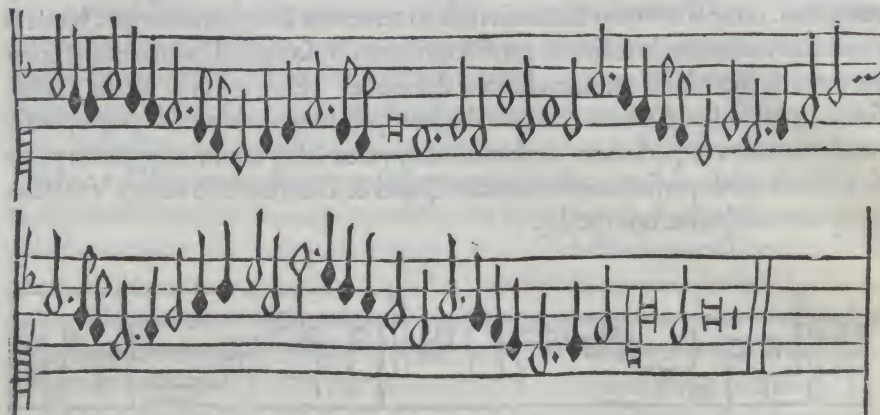
Solent a plerisq; pauas huiusmodi longæ essentialiter & indicialiter inter cantilenæ notulas pernotari. Essentialiter dico: quum tot breues ommittendas notulis alterius partis (puta supremæ) commensurent: quot fuerint ipsarum incoposita inter lineas interualla. Indicialiter vero q; modum maiorem indicent perfectum duæ ipsæ: perfectum quoq; minorem vnica. quod expresse cõprobatur in præscripto tenore: Veni sancte spiritus. Plerumq; autem incommensurabiles disponuntur videlicet indicialiter tantum: quum. s. antecedunt temporis signum videlicet circulum vel semicirculum in principio cantilenæ descriptum: tunc enim duæ ipsæ trium temporum pauas modum tantum maiorem perfectum declarant. tertia minorem quod & Tinctoris in tenore sui magistralis moteti. Difficiles alios delectat pangere cantus decenter consignauit. Nec refert iisdem linearum interuallis tres ipsæ pauas contrahantur an diuersis: Indiciales autem & incommensurabiles huiusmodi pauas in hoc tenore describuntur hoc modo.

Tinctoris

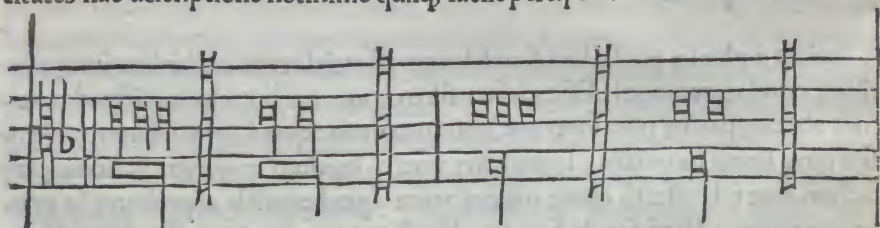
TENOR

CANTUS

Omnium autem maximarum & longarum in quocūq; modo considerandas quantitates hac descriptione notissime quisq; facile percipiet.

Modus maior
perfectus

Modus maior
imperfectus

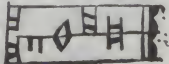

Modus minor
perfectus

Modus minor
imperfectus

De Tempore Caput octauum.

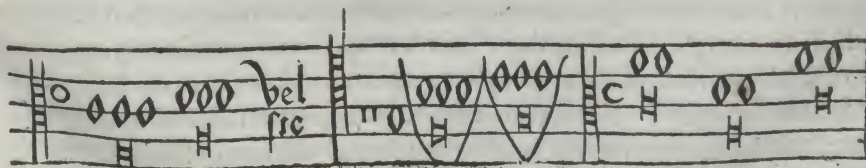
Tempus
perfectum

Empus quantitatem breuibus notulis ascriptam musici intelligi voluerunt. Est enim duplex perfectum. f. & imperfectum. Perfectum tempus breui notule tris semibreues ascribit. quod declaratur per circulum in principio cantilenæ descriptum. Putant enim musici appositione circuli ternariam atq; perfectam ipsius brevis diuisionem declarari: quoniam in ipsa circūferentia prin

cipium medium & finis æqualiter cōsistunt: vel (quod mihi magis placet) quia sena-
 rio numero qui perfectus est spherica & circularis illa circūferentia: secundum ipsius
 distantiam a medio puncto (quem centrum appellat (naturaliter noscitur esse pro-
 ducta. Si enim centrum a circūferentia solo distet digito. Ipsa tunc circūferentia sex
 digitorum mensurabitur quantitate. hinc Mathematici circūferentiam ipsam sextum
 vocant. Sunt & qui perfectam ac ternariam in breuibz notulis diuisionem
 probant duabus semibreuium notularum pausis principio cantilenæ descriptis
 quas ceteris quidem subsequentibus figuris connumerant hoc mō
 quibus facile p̄cipi potest pausam vnius breuius tris in partes æquas
 diuisibilem perfecto tempore inesse cuius duæ ipsæ sunt eius partes tertie. q̄ quum
 duas semibreuium pausas temporis imperfecti disponere contigerit solam breuius
 pausam pleriq̄ asserunt rectius conuenire addo nisi altera duarum ipsarum semi-
 breuium pausarum precedenti: altera subsequenti fuerit connumeranda. Non
 nulli itē tribus notulis breuibz plenīs: buiusmodi. s. plenitudine accidentaliter im-
 perfectis: perfectam temporis diuisionem in cantilenis percipiunt. Imperfectum vero
 tempus breuem figuram in duas semibreues distinguit: nam semibreuem a semis:
 quod dimidiū est: traxerunt & breuē: quasi ipsius breuius dimidiā ducat quantita-
 tem. Huiusmodi autē binariā breuiū resolutionē in cantilenis semicirculi declarat
 positio. Neq̄ semicirculū ipsum vt dimidiū circulū existimes: sed imperfectū: nā semū
 imperfectū sonat. qua re semicirculo ipso tēpus imperfectum in breuibz exprimi vo-
 luerunt: non eadem vt vnicuiq̄ breui notulæ dimidiā perfecti temporis conferat
 quātitatē: quæ est semibreuius cū dimidiā: sed vt duas tertias ipsius perfecti temporis
 partes tanq̄ imperfectam temporis diuisionem. quod sane posset mathematice cōsy-
 derari: quū semicirculus ipse duas precise tertias partes circularis circūferentiæ cu-
 stodiret. Id enim disposita triangulari æquilatera figura in ipsa circuli circūferentia
 æquissime demonstratur hoc modo. a Hoc quidem scriptores & cantilena-
 rum notatores aduertere nō solent: cum semicirculum ipsum vel equum vel plus vel
 minus dimidiū circuli in quantitate describant. Perfecti itaq̄ temporis & im-
 perfecti demonstrationes hoc notissime disponuntur exemplo.

Quare com-
 passus voca-
 tur sextus a
 mathemati-
 cis.

Tempus im-
 perfectum.

TEMPVS PER-
 FECTVM.

TEMPVS IMPER-
 FECTVM.

Errant insuper qui semibreuem imperfecti temporis q, dimidium brevis cōprehēdat maiorem vocant. eā vero quā tertiā brevis pfecta continet partē: putant minorem: cū vnaquaq; semibrevis eadem prolatione cōputata alteri semibreui sit semp̄ æqualis. nec obstat q, vna dimidiā: altera tertiā brevis notulæ possideat partē: cum breues ipsæ dissimili sint quantitate dispositę. Complures vero ternarij atq; binarij numeri characteribus perfectas atq; imperfectas huiusmodi notularū quantitates exprimi asseuerant p̄cedētem quantitatem círculo: quum pfecta numerositate disposita sit: vel semicirculo si imperfecta: ac reliquas subsequēter perfectas ternarij numeri characterē: Imperfectas binarij cōsiderantes: vt si cātilena fuerit in modo maiori pfecto: & minori pfecto & tempore pfecto cōposita: his noscatur signis. O 33. Si autem in modo maiori pfecto: & minori imperfecto ac tempore pfecto hoc ordine O 23. In modo autē maiore pfecto: & minore pfecto ac tempore imperfecto his signis. O 32. Verū quum cantilenā deducūt in modo maiore imperfecto: & minore pfecto ac tēpore imperfecto hæc signa notulis p̄ponunt. C 32. Si autē in modo maiore imperfecto: & minore imperfecto & tēpore pfecto hæc signa describūt. C 23. Atq; ita diuersimode singula signa singulis figurarū quātitatibus referēdo. Quod quū duo tantum signa p̄ponunt modum ipsū minorem & tēpus intellīgi voluerunt: vt modū minorē pfectum & tēpus pfectum hoc modo. O 3. Et modū minorem pfectum atq; tēpus imperfectum hoc modo. O 2. Sunt insup̄ & qui non modo ipso ternarij vel binarij numeri characterē tēpus pfectū vel imperfectū declarant: sed & sesquialteram quoq; vel duplam in semibreuib; cōsiderant proportionem. Rursus modum minorem imperfectum & tēpus imperfectum his duobus monstrant signis. C 2. Modum vero minorē imperfectū & tēpus pfectum hoc modo. C 3. Nos autē hæc predictarum quantitatū signa duximus reprobanda. Cum apud Philosophum Frustra fiat per plura quod fieri potest per pauciora. Nam si vnico signo duobus. s. triū tēporū pausis pfectus modus maior ab imperfecto discernitur: imperfectus vero nullo signo: sed sola ipsius figura pbatur. Atq; eadē cōsideratione Minor ipse pfectus modus vnico signo: sola videlicet triū tēporū pausa (vt pote habitu quodā) p̄cipit. Imperfectus nullo (tāq; priuatione) sed sola propriā figuræ descriptione cōsideratur: Cōstat diuersa signa diuersis quātitatib; eiusdē nominis nō esse describēda: sed ipsis tantum pfectis instituēda. Inde ē est q, cū veteres musici atq; recētiore: circulū & semicirculū pfecto atq; imperfecto tēpori ascripserint eos a modorū nos cōsideratiōe seiungim⁹. Rursus q, ternarij ac binarij numeri characteres sesquialteram ac duplam proportionem apud nonnullos inconsiderate efficiere credantur: quib; in primo quarti rationabiliter dissentio ad omnem tollēdā hāsitationem: eas minoris modi vel temporis quantitatibus: alienas existimo. Verum Musici quantitates ipsas perfectas in figuris ipsis certa & continua quantitate descriptis: Geometrica conuenientia significari voluerunt. Sunt enim primæ ac potissimæ cōsiderationes apud Geometras: punctus: circulus & linea.

Philosophus

Musici

Geometre

Quod cum punctus minimum quoddam sit & continuæ quætitatis initium velut vnitas in numeris : & sonus in musicis : circulusq; ac linea puncti ipsius aggregatiõe concreſcant : vim quandam perfectionis in continuis noſcitur pernotare : nam vnũ quodq; (vt tertio capite deductum eſt) p̄ficiẽt minimo ſui generis. Hinc muſici ipſi ad minorum figurarum p̄fectam quætitatem deſcribendam quam prolationẽ vo- cant : ipſum ſigno vtriuſq; temporis inſcribendum inſtituerunt . Ipſo autem circulo q; p̄fecta figura ſit : perfectum vt diximus tempus breuius aſcripſerunt . Inde & p̄fectum minorem modum in longis Ipſa trium interuallorum pauſa computandum tradidere : Demum p̄fectam maximarum quantitatem : q; maior in ipſis modus cõ- ſiſtat : duabus ipſis triuni ſpaciõrum pauſis mathematicè declararunt.

De Prolatione Caput nonum.

Prolatio eſt eſſentialis quantitas ſemibreuius aſcripta diuiſionem mon- ſtrans totius in partes propinquas . Conſimilem . n . ceteris eſſentialibus quantitibus retinet partitionem . Alia nãq; ternariam in ſemibreui reci- pit ſectionem diuidens ipſam in tres minimas : quam perfectam vocat : Alia binariã duas tantum vniciq; ſemibreui minimas aſcribens : hanc imperfectam dicunt . Sũt & qui ternariam ac perfectam huiusmodi prolationem appellant maiorem : Mino- rẽq; binariam . quod mihi non placet : cum penes vnica figurã . ſ . ſemibreuem vtra- quæ prolatio conſyderetur : nõ enim ſemibreuis ſemibreui diſſimilis eſt : vt eſt maxi- ma longæ : quibus & maior & minor modus ſingulatim ineſſe noſcitur : Placuit tamẽ antiquorum nonnullis prolationis huiusmodi conſyderationem & ſemibreuius & minimis aſcribere : maiorem nãq; prolationem ſemibreuius diuiſibilibus in mi- nimis aſcribere : minorem minimis in ſeminimis : nam & minimam tris in partes æquas fi- gurabiles deſcribebant : ut monſtrat Anſelmus : qua re : eam quæ ſemibreuius in- eſſet maiorem dicebant prolationem : minorem vero minimis aſcripſerunt : Moder- ni autem ternariam ipſius minimæ diuiſionem ommiſerunt minimam ipſam eiũq; anfractus binariæ tantum aſcribentes diuiſioni . Perfectam Itaq; prolationem punctus temporali ſigno inſcriptus declarare cõſuevit . Imperfecta vero deficien- te huiusmodi puncto facile conſyderatur . Nonnulli duabus minimarum pauſis cõtiguis notulis cantilenæ cõnumerãdis perfectam prolationem exprimere conſue- uerunt . Sunt & qui diuiſionis pũctum ante vel poſt minimam notulam vel inter duas poſitum : p̄fectæ prolationis ſignum putant : cum minimam notulam cui ap- ponitur propinquiori ſemibreui applicet ternariã diuiſione cõputãdam : perfectione prolationis computata . quod & ſi ternariam pũctus huiusmodi indicet minimarum computationem : plerũq; tamen i prolatiõe perfectã diſponitur numerus ternarius in minimis : vbi ipſo diuiſionis puncto ad huiusmodi cognitionem non opus fuit :

Prolatio
perfecta
Prolatio
imperfecta

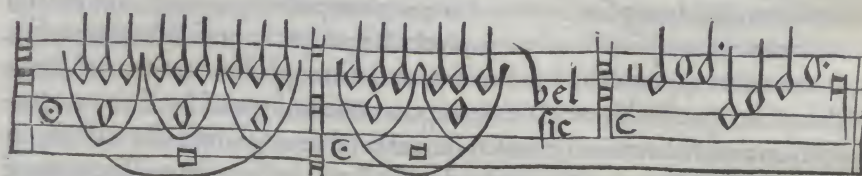
Anſelmus

bb i

puta quum tres semibreues seu tres mínimas in cātilena disposuero: oīs enim semibreuis trīs mínimas cōtinet in prolatione perfecta: atq; tres ipsæ mínimæ simul cōputātur: nec ibi quidem cōpetit diuisionis pūctus: quare si potissimū ac solum esset perfectæ prolatiōis signum nō admitteretur semibreuis perfecta: sicut est similis ante sibi similem: quod esset incōueniens. Cōstat igitur punctum signo temporis interpositum perfectæ prolationi ab auctoribus ascriptum fuisse: inde & prolationem sine tempore. Atq; modum maiorem sine minore: & minore item sine tempore in cantilenis constitui nō posse notissime comprehendipotest. Perfectionem itaq; vtriusq; modi atq; prolationis signa ipsa tāquā habitus quidam pbant. Imperfectionem vero ipsæ secum figuræ deferūt deficientibus signis. Secus vtrūq; tempus nāq; Perfectum circulo Imperfectum semicirculo: vt vtrobiq; posset per punctum pfecta notari Prolatio: declarari solent. At Prolationes huiusmodi his demonstrātur exemplis.

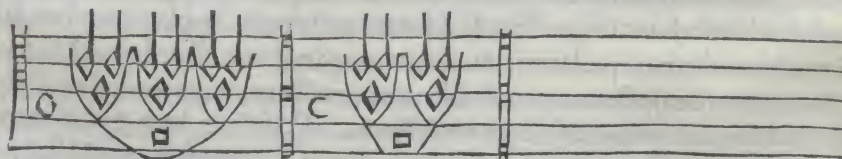
Prolatio perfecta in
tempore perfecto.

Prolatio perfecta
in tpe imperfecto.

Prolatio imperfecta
in tempore pfecto.

Prolatio imperfecta
in tēpore imperfecto.

De Partibus figurarum Caput decimum.

Igarum Alia dicitur pars ppinqua. Alia remota. Alia remotior. Alia remotissima. Pars ppinqua est illa in quam immediate resoluit suum totum. vt longa respectu maximæ & brevis respectu lōgæ: & Semibreuis respectu brevis: atq; minima respectu semibrevis. Pars remota est illa iter quam & suum totū vnica mediā naturali ordine intercīdit: vt Brevis respectu ma-

xime quas inter sola longa refidet: Atque semibreuis respectu longa: quibus sola breuis interponitur: Et minima respectu breuis quæ solam semibreuem intercipiunt.

Pars remotior est illa inter quam & suum totum duæ notulae maiores naturali ordine disponuntur ut Semibreuis respectu maximæ quæ (extremitate concepta) longam & breuem medias circūcingunt. Pars remotissima est illa inter quam & suum totum tres figurae maiores naturaliter refident ut minima respectu ^{maximæ} longa: quibus longa breuis & semibreuis naturaliter intercluduntur. Idem quoque iudicium deducit de anfractibus minimæ respectu singularū figurarū. Ex huiusmodi namque consyderatione constat maximam figuram semper esse totalem: ac diuisim semper partialem: sex vero reliquas scilicet longam: breuem: semibreuē: minimam: semiminimam: & semiminimam totales & partiales. Quod cum tres illi anfractus a minima diminuti ternariam non recipiant sectionem: ultra minimam nullam proponemus minorem figuram imperfectibili consyderationi: namque minima ipsa apud neotericos ternariam claudit diuisionem. Quare quinque tantum prioribus figuris accidentia ipsa musica figurabilis ascripta sunt.

De Imperfectionibus figurarum Caput vndecimum.

Imperfectibilium figurarum. Alia patiens tantum. Alia tantum agēs. Alia agens & patiens est. Figura patiens tantum est sola maxima: hæc cum a diuersis possit figuris multimode imperfecti: nullam vnquam figuram imperfectit: namque maiorem in quantitate figuram nusquam præcedit aut sequitur in cantilena: cui possit tamquam pars tertia imperfectibilis applicari. Inde duo sunt generaliter annotanda. Vnum quidem: notula imperfectiēns semper minor erit sua imperfectibili. Alterum: Imperfectibilis figura semper est in numerositate suæ perfectæ quantitatis consyderanda: vel saltem eius pars si quo ad ipsam imperfectiatur. quod & Anselmus in tertia musica suæ dicta his verbis asseruit. Quantitas autem detractionis est pars tertia mensuræ quam ea notat figura a qua detrahitur: sistunt siquidem mensuræ diuisionē in ternario. Est igitur Imperfectio reductio quædam tertiæ partis ad plus ad suum totum: secundum ternariam eius positionem prius in ipso consyderatā. Verum dispositis in cantilena figuris secundum propriam binariæ ac imperfectæ quantitatis rationem: eas plerumque certo augmentationis puncto perornant: quo dimidia vniuscuiusque figuræ quantitas superexcreuit: hinc ternariam sectionem acquirunt: ipsi æquipolentes perfectioni. Figura autem agens tantum est vnica videlicet minima quæ & si alias puta semibreues in prolatione perfecta imperfectiat quoniam ternariam propriæ quantitatis resolutionem ipsa non patitur ab altera nunquam potest imperfecti. Figura autem agens & patiens est quæ imperfectere potest & imperfecti.

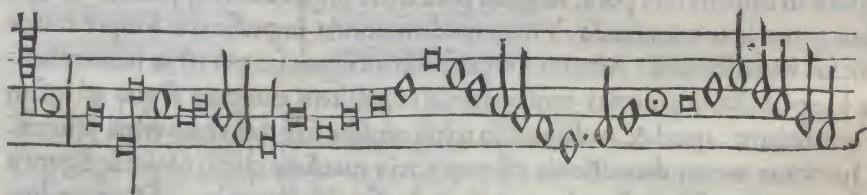
bb ij

Primum notabile
Secundum notabile
Anselmus
Imperfectio

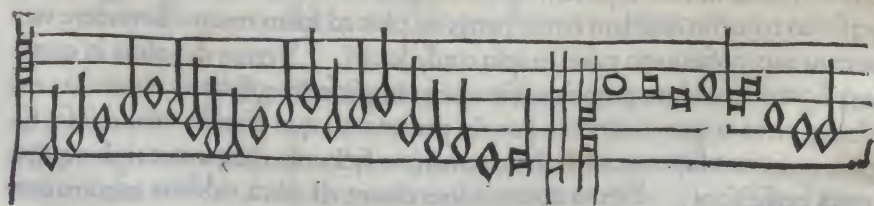
Sunt enim tres: Longa: Brevis & Semibrevis. potest enim unaquæq; & maiorem imperficere & a minore imperfici. Omnis enim figura imperfectibilis potest vel a parte ante: vel a parte post tantum: vel ab utraq; imperfici. Quocirca figura habens tertiam partem tris in partes aquas indissolubilem (puta semibrevis perfecta prolationis cuius tertia pars est ipsa minima ternariam non implens diuisionem) potest ab una tantum imperfici parte. Omnis insuper notula quæ imperficitur applicatione suæ tertie partis abstractæ dicitur imperfici quo ad totum. Quod quum imperficitur per reductionem abstractæ tertie partis suæ partis propinquæ dicitur Imperfici quo ad partem propinquam a parte sua remota. Atq; eodem modo figura potest imperfici a parte remotiore quo ad partem remotam. Et a parte remotissima quo ad partem remotiorem ut maxima figura a minima in prolatione perfecta. Generaliter item musici posuere notulam omnem ante sibi similem (perfectione quantitatis disposita) semper esse perfectam: nec vlllo vnquã casu reductione partis eius abstractæ imperfici posse. quare ante maiorem vel minorem figuram Imperfectibilis ipsa notula necessario disponitur. Tria quidem sunt quæ imperfectibilem figuram imperfectam esse demonstrant. Numeralis imperfectio. Punctualis diuisio: & Notularum plenitudo. Quo ad primum igitur. Quotiescûq; notulæ minores ante vel post maiorem describuntur: diminuta aut superflua ternaria notularum numerositate: tunc maior ipsa imperficitur a propinquiore minore (nisi hæc ad alias prius reduceretur) vel a propin-
quioribus remotis partibus: vel remotioribus: vel a propinqua & remota: atq; ita diuersimode: ut hoc constat tenore.

Tria sunt fi-
gna imper-
fectionis
Prima im-
perfectio
nis cogni-
tio

TENOR

CANTVS

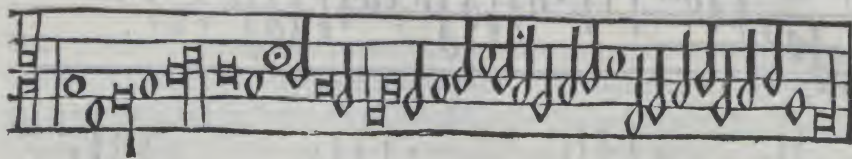

In hoc (vt p̄cipitur) tenore: prima brevis imp̄ficit lōgam sequētem a parte ante quo ad totū q̄a pars eius tertia est & propinqua. Prima vero semibrevis imp̄ficit breuē precedētem a parte post quo ad totum. Duæ autē ipsæ minimæ inter breuē & lōgam posite breuē ipsam a parte post imp̄ficiūt quo ad totū: quæ & si eius partes remotæ sint: cū propinquæ eius parti æqualeant: solius propinquæ partis effectū producere noscūtur. Lōga ambas ipsas minimas sequēs imp̄ficit quo ad totū a parte post a prima breui. Prima brevis sub signo t̄pis p̄fecti & p̄fectæ plationis imp̄ficitur a parte post quo ad totum. s. a parte propinqua: & quo ad partē. s. a parte remota: quæ ipsius partis propinquæ est tertia pars. Rursus imp̄fectibilis figura pōt imp̄fici a parte ante & a parte post simul quū. s. ante ipsam fuerit sola tertia pars suæ propinquæ partis & post ipsam similiter sequatur pars tertia alterius partis pp̄in-

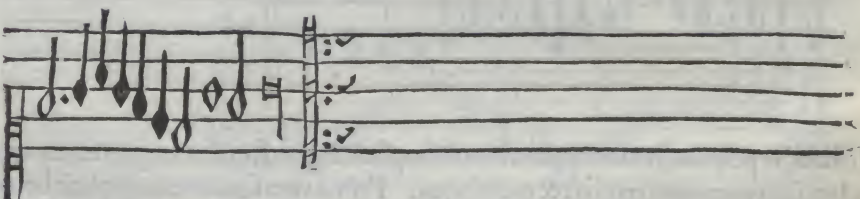
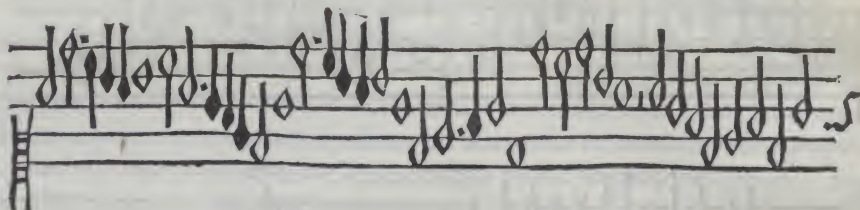
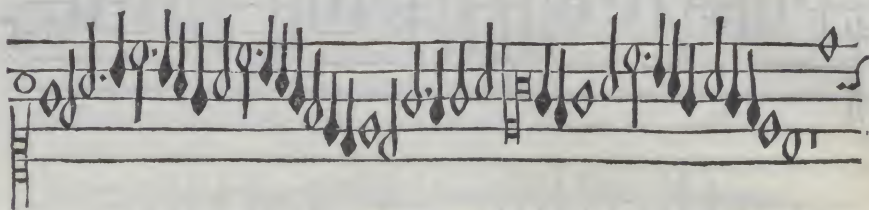
bb iij

quæ: tūcq; dicitur impfici quo ad partes: qua re cōpluribus modis secūdum musico-
rum institutionē ipsa possunt impfici figuræ vt hoc tenore lucide cōprobat. .

TENOR

CANTVS

In hoc tenore prima semibreuis impficit lōgam sequētem a parte ante quo ad partē
propinquā: nā semibreuis ipsa partis propinquæ ipsius longæ pars est tertiā. Item
& semibreuis sequēs ipsam impficit lōgam a parte post quo ad ipsius longæ partem
propinquā. Cōsimili etiā cōsideratione pernotatur prima breuis sub signo pfecti
tpis atq; pfectæ prolatiōis descripta: nāq; a partibus remotis videlicet minimis quo
ad duas partes propinquas a parte ante & a parte post impfici declaratur. Prima
duarū lōgarum cōiūctarum nō impficitur: qm̄ similis ante sibi similem non potest
impfici. Secunda lōga impficitur a parte post quo ad totum. s. a parte propinqua
quæ est breuis: & breuis ipsa impficiēs impficitur etiā a semibreui subsequente quo

ad totū. Est interim intelligēdum similitudinem notulā aū sibi similitudinem nūquā impfici posse de similibus figuris corporaliter separatis quā & totales sunt: nō autē de unitis in toto quā figurā unitā puta duā breues tēpīs pfecti in longa modi minoris impfecti cōsiderata: tūc. n. & si brevis ante breuē cōsideretur possunt impfici. Quod qdem accidit quum figura impficitur a parte ante & a parte post quo ad ambas partes: ut constat etiam in longa ppositi tenoris a parte ante & a parte post a duabus ablati semibreuibus diminuta. Et in breui tēpīs & prolatiōis pfecta a duabus ipsis circūductis minimis impfecta. Verū si similis ante sibi similem vnico corpore cōsiderata impfici nō posset: nulla vnquā esset impfectibilis figura a parte ante quo ad partem propinquā seu etiam remotā. quod facile potest ex seipso vnusquisq; cōsiderare.

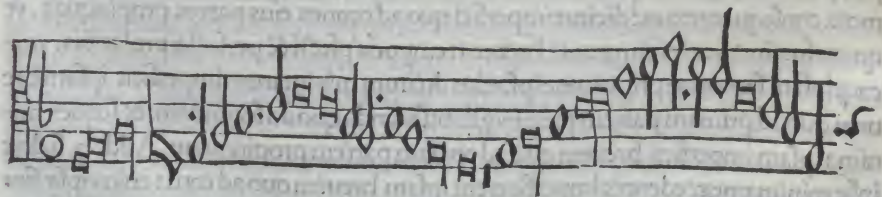
Non est insuper admittendum solam minimā posse aliam figuram impficere nisi in dispositione pfecta prolationis. quāquam Gulielmus de Mascandio breuē temporis pfecti & impfecta prolationis a sola minima impfectam posuit: quod absurdum ē: nāq; notula vel a tertia sui parte: ut longa minoris ac pfecti modi ab vna breui vel a tertia parte partis suae dimidia ut longa impfecti modi & temporis pfecti ab vna semibreui vel a tertia suae partis parte: ut brevis temporis pfecti & pfecta prolationis a sola minima: solet impfici. Sūt & qui breuem temporis pfecti atq; pfecta prolationis a duabus minimis simul pcedentibus vel simul sequētib; impfici velint: quod nisi duae ipsae minimae dictam breuem cōtiguam imperficerent quo ad totum cuius ipsae sint pars propinqua. scilicet tertia per alterationem secundae: ut accidit in secundo tenore de alteratione: & cōplurimis cantilenis: non admittit. vel (quod parum est in vfu) nisi prima minima impficeret primā semibreuem unitam: & secunda tertiā per reductiōem. Asseritur insuper figurā tris in partes ternarias diuisibilis: quum a parte ante & a parte post a partibus remotis quo ad partes propinquas impficatur: primam tunc partem propinquā unitam impfici a parte ante quo ad totum: & tertiā a parte post. Secundā vero huiusmodi unitam in sua perfectione remanere quod in prima longa pcedentis tenoris a duabus ipsis semibreuibus circūuenta percipi potest. Verum si huiusmodi figurā tris in partes propinquas ternarias diuisibilem duae eius partes remote pcesserint: vnaq; eam pars remota consequatur: tunc dicitur impfici quo ad omnes eius partes propinquas. ut quum fuerint duae minimae ante breuem temporis pfecti & pfecta prolatiōis: vnicaq; ipsam sequatur: prima tunc ipsarum duarum minimarum impficit ipsam breuem quo ad primam partem propinquā: secunda quo ad secundam: & sequēs minima ipsam impficit breuem quo ad tertiā partem propinquā. Adde q; si duae ipsae minimae pcedentes imperficerent ipsam breuem quo ad totū: cuius ipsae sint tertia pars per alterationem secundae minimae: tunc sequens minima impficiet ipsam quo ad tertiā partem propinquā a parte post: & secunda pars propinqua perfecta est. Atq; ita brevis ipsa integra nouem minimas continens: huiusmodi de-

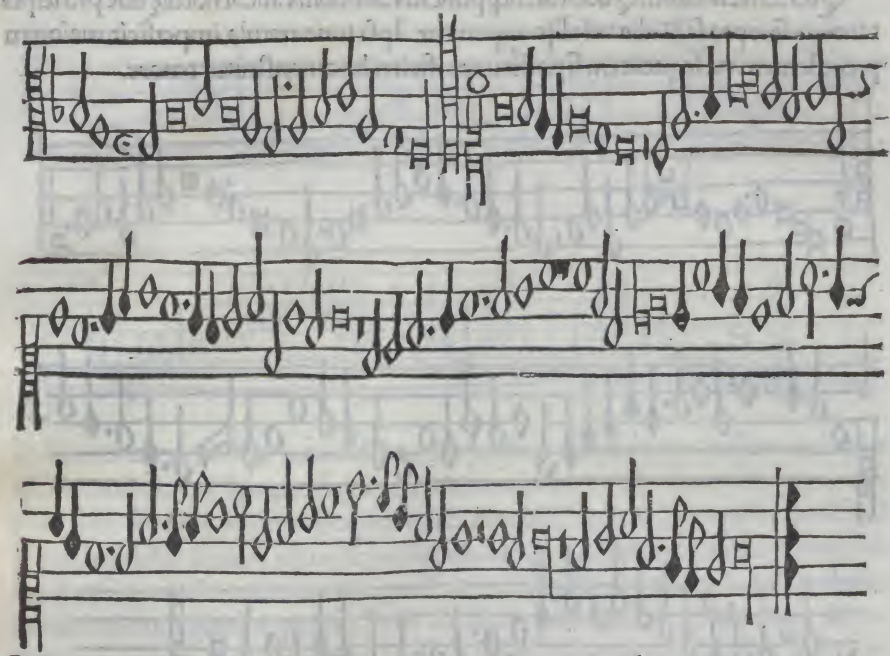
Gulielmus

bb iij

tractione: quattuor propriæ quantitatis minimas relinquit. Cōsimili item consideratione complures consentiunt notulam maiorem tertiā sui parte diminui: quā quo ad totum imperfectam dicunt: inde & tertiā parte partis propinquæ: quo scilicet ad partem: rursus & tertiā parte alterius partis propinquæ quo ad ipsam partem: Insuper ipsam impficiunt quo ad partes remotas: ita ut pars maior & auctior quantitatis ipsius figuræ q̄ dimidia ab ipsa figura per huiusmodi imperfectiōnem retracta sit: ut si a longa modi minoris p̄fecti: & temporis p̄fecti atq; p̄fectæ prolationis quæ viginti ac septem continet minimas abstraxero breuem p̄fectam scilicet tertiā eius partem nouem minimas deducentē. Inde semibreuem tertiā. s. partis propinquæ partem tribus minimis ductam. Rursus & alteram semibreuem alterius partis propinquæ partem tertiā trīs minimas complectentem. Item & minimas quattuor ab ipsis quattuor relictis semibreuib; ita ut ex viginti ac septem minimis quas longa ipsa integra iure contineret decem ac nouem reducibili abstractione ablatae sint. Verum variæ huiusmodi imperfectiōnis consideratio parum in lucem prodijt & vsum, quam potius cuitādā esse duximus q̄ probandā: quoniam imperfectio est abstractio partis tertiæ vel minoris applicandæ ad suum totum: ad implendam ternariā quātitatē diuisionē. Id enim natura fert ut quum tertiā partem alicuius totius auferimus: binaria relinquitur partium consideratio, qua re omnis figura in sua perfecta quantitate secundum. s. ternariam propinquarum partium aggregationem disposita: si tertiæ suæ partis abstractione impficitur imperfecta existat necesse est: binarięq; inherere diuisioni tanquā imperfectæ eius quātitati substituta. Figura autem imperfecta in duas tantum perfectas partes propinquas diuisibilis: a parte ante & a parte post quo ad ambas partes dicitur imperfici: quum scilicet vnica eius pars remota ipsam præcesserit: vnicaq; ipsam fuerit subsecuta. Atq; item quum ambæ ipsæ partes remotæ ipsam imperficientes simul præcesserint simul ue fuerint subsecutæ: siue simplices & disiunctæ: siue ligatæ existant: prima primā imperfectibilem imperficit partem: secunda secundam: quod pleriquæ asseuerant in notationibus cantilenarum: ut et presenti tenore notissime percipitur.

TENOR

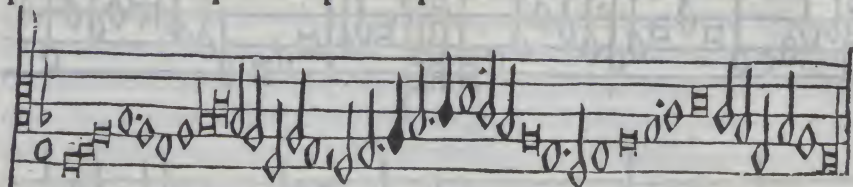
CANTVS

In hoc tenore: prima longa impficitur a parte post quo ad ambas partes propinquas a duabus sequentibus ligatis semibreuibus: quarum prima primam breuem unitam a parte post impficit secunda secundam. Secunda longa imperficitur a parte ante quo ad ambas partes propinquas a duabus precedentibus semibreuibus: quarum prima primam breuem unitam a parte ante: secunda secundam impficit. Tertia longa impficitur a parte ante & a parte post quo ad ambas partes propinquas. namque precedens semibreuis primam breuem unitam a parte ante impficit. sequens vero semibreuis secundam breuem unitam a parte post impficere denotatur. Quarta longa est perfecta quo ad ambas partes propinquas: quoniam est ante sibi simile non unitam: licet sit minoris modi imperfecti. Quinta longa impficitur a parte post quo ad ambas partes propinquas coniunctas: a semibreui & a duabus consequentibus minimis: nam prima semibreuis primam breuem coniunctam a parte post impficit. Duæ autem minime (quantitas semibreuis) secundam breuem unitam similiter a parte post impficiunt. Verum prima brevis: sequens imperfecti temporis & perfectæ plationis signum impficit a parte ante & a parte post quo ad ambas partes propinquas unitas: quarum primam a parte ante secundam a parte post impfici constat. Sequens autem brevis a parte post tantum quo ad ambas partes impficit a duabus minimis sequentibus: quarum prima primam partem unitam secunda secundam impficit a parte post.

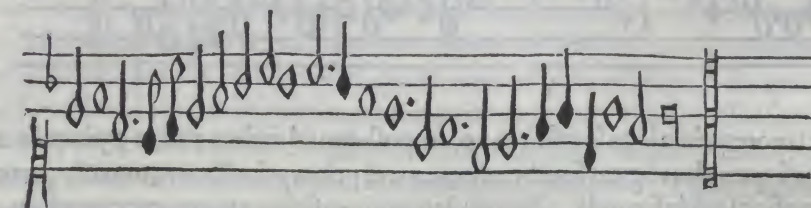
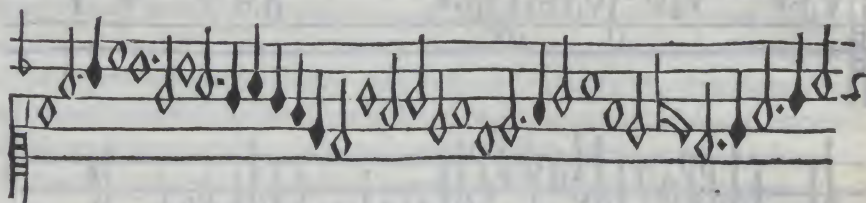
Secunda
imperfec-
tiois co-
gnitio

Quo ad secundum. Quotiescūq; punctus diuisionis alicui notule siue pro seipsa tantum: siue pro se & alia vel alijs apponitur. Ipsa tunc notula imperficit maiorem precedentem vel sequentem si possit imperfici: vt hoc monstratur tenore.

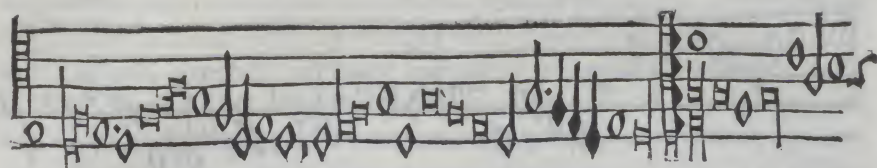
TENOR

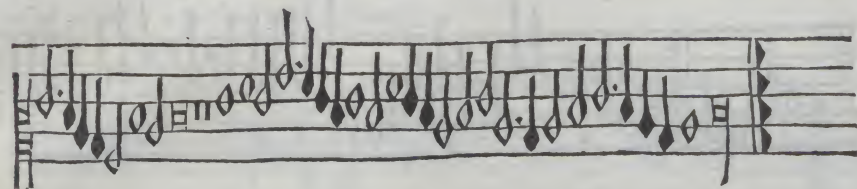
CANTVS

In hoc tenore: tertia breuis imperficitur a parte post quo ad totum: quod monstrat punctus diuisionis prima semibreui postpositus. Quarta breuis imperficitur a parte ante quo ad totum: quod lucide indicat punctus diuisionis antepositus duabus minimis ipsam precedentibus. Punctus vero diuisionis inter duas semibreues ultimis breuib; interiectas descriptus quitam ipsam breuem a parte post & sextam a parte ante declarat imperfici. Si autem maior illa figura precedens vel sequens ipsam minorem cui appositus fuerit punctus non fuerit imperficibilis: tunc ipsa minor reducetur siue transferretur ad priorem notulam ubi regulariter ternaria possit numerositate coniungi. Idem quoq; quum minor notula sine puncto maiorem precesserit: quæ imperfici non possit. tunc enim minor ipsa ad priorem transferretur locum ternaria connumeratione perficiendum: vt presenti tenore percipitur.

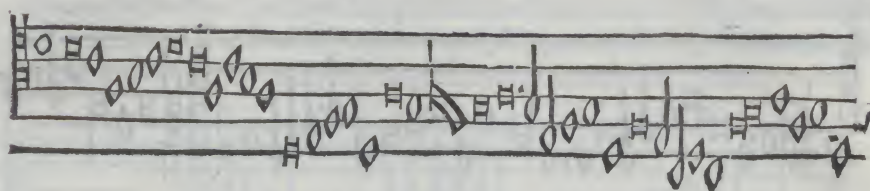
TENOR

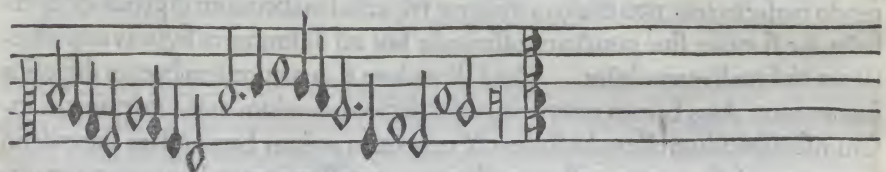
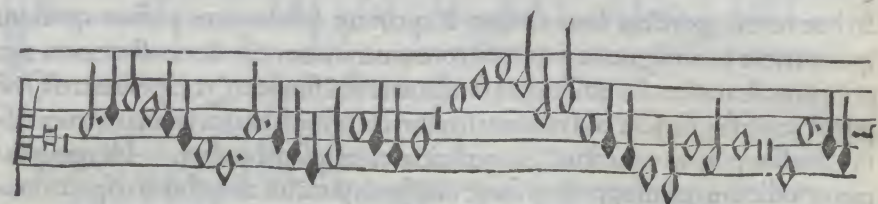
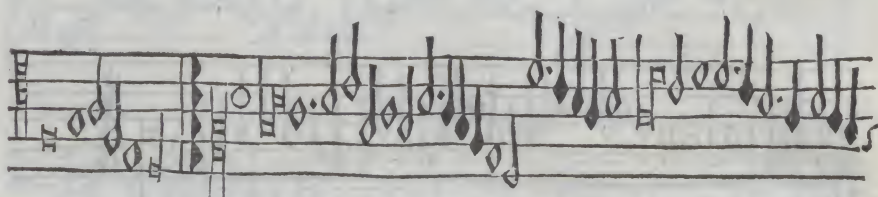
CANTVS

In hoc tenore: punctus inter tertiam & quartam semibreuem positus quartam ipsam tertiae breui ligaturae sequentis connumerandam esse demonstrat cum nec prima nec secunda adici possit: quia similis ante sibi similem (vt expositum est) non potest imperfici. Eadem etiam ratione: semibreuis precedens tres ultimas breues disiunctas sine puncto reducitur & imperficit tertiam ipsam breuem. Idem quoque sumetur iudicium quum appositus fuerit diuisionis punctus alicui breui respectu longarum in minori modo perfecto: & alicui longae respectu maximarum in maiori modo perfecto: nec non & alicui minimae respectu semibreuium in prolatione perfecta. Ac si etiam sine puncto transferendae sint ad distantiores figuras imperfectionis eiusmodi receptibiles. Quid dicendum si quattuor semibreues dispositae fuerint inter duas breues temporis perfecti: dico secundum antiquos primam ipsarum semibreuium esse reducibilem & connumerandam breui ipsam praecedenti quam imperficit a parte post quo ad totum: potissime quum breuis quattuor ipsas semibreues sequens fuerit perfecta scilicet vel puncto perfectionis punctata: vel ante sibi similem posita. Secus autem si ipsa breuis sit imperfectibilis id est possit imperfici: tunc enim breuis prima quattuor ipsas precedens semibreues erit perfecta ex se ipsa: & quarta semibreuis imperficiet breuem sequentem a parte ante quo ad totum. Laudo tamen ad hesitationem tollendam: precedentem huiusmodi breuem ex se ipsa perfectam puncto perfectionis esse describendam: nisi diuisionis punctus inter tertiam & quartam semibreuem fuerit appositus, quod praesentis tenoris comprobatur descriptio.

TENOR

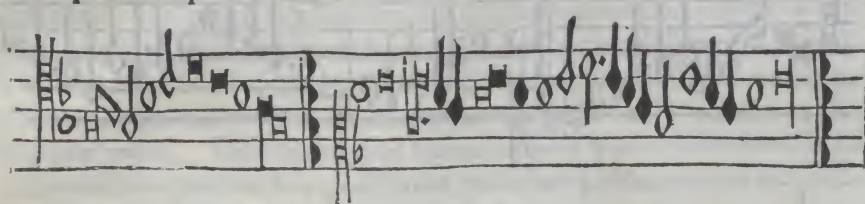

CANTVS

In hoc tenore Prima brevis imperficitur a prima semibreui : quia secunda brevis imperfici non potest . Tertia brevis imperficitur a parte post quo ad totum a prima semibreui eam sequente . Quarta brevis est perfecta . Quinta brevis imperficitur a parte ante quo ad totum a semibreui ipsam immediate precedente . Sexta brevis perfecta est : quia est ante sibi similem . Septima brevis perfecta est puncto perfectionis notata . Octava brevis imperficitur a parte ante quo ad totum a precedente semibreui . Nona brevis perfecta est quia ante sibi similem sedet . Decima brevis perfecta est : quia ternarius integre numerus semibreuium subsequitur inter ipsam & punctum diuisionis deprehensus . Vltima brevis imperficitur a parte ante quo ad totum a semibreui eam precedente : quod indicat punctus ipse diuisionis semibreui ipsi antepositus . Idem quoque sentiendum est

de quattuor minimis duabus semibreuibus perfectæ prolationis interpositis : & de quattuor breuibus inter duas longas modi minoris perfecti descriptis. Si autem breuem temporis perfecti & imperfectæ prolationis immediate consequantur sola minima & vnica semibreuis : tunc breuis illa non poterit imperfecti a tertia sui parte propinqua eam immediate sequente quo ad totum : quoniam pars ipsa propinqua sequens scilicet quantitas semibreuis est distincta in dissimiles partes non copulatiuas : in minimam videlicet & in dimidiam sequentis semibreuis partem vt presens tenor ostendit.

TENOR

CANTVS

Quo ad tertium . Quotiescūq; in ternaria ac perfecta quantitatis acruatione notula impletur : tunc de tertia propriæ quantitatis parte imperfectitur : cui pars ipsa tertia consimili plenitudine succedat necessum est : qua quidem plenitudine sola reductio comprobatur . Nec refert si immediate an mediate pars ipsa tertia reducibilis maiorem tanquam suum totum precedat aut sequatur : dumodo perfectiendæ numerositatis gratia ad ipsam reducatur maiorem . Solet namq; ad maiorem partem tanquam ad suum totum minor semper pars ipsa deduci . quod presenti tenore percipitur .

Volue folium.

TENOR

CANTVS

Quia n. tres similes figurae implentur mediate vel immediate: tunc prima pars unita secunda
notula ad primam reducitur: secunda tertiae sequenti plenae ad perficiendam ternariam di-
uisionem applicatur. Sunt & qui longae notulae dimidium implent corpus: ultimam
breui in ipsa deprehensam a tertia sui parte subsequente imperfecta considerantes: quae

& si vacuum area in altera eius parte spacium habeat: in altera plenum: mea nihilominus sententia ad id significandum loga ipsa non admitteretur: quia vacuum & plenum per naturam mirum in modum inter se repugnant: nec vnam & eandem rem demonstrant: ideo maluerim ambas ipsas breues vacuum. f. & plenam distinctis corporibus figurabiliter pernotari: quod tamen abstrusissimam non exigit disputationem: quandoquidem arbitrio scribentium haec appposita esse manifestissime constat. Solent & figurae imperfectae quantitates consideratione dispositae plerumque describi plenae: quas musici sesquialtera diminutioni aequifacere solent: ut in quarto monstrabitur ubi de ipsa sesquialtera amplissime disputatur. Verum si vnica huiusmodi figura: aut duae tantum: ipsa fuerint plenitudine descriptae: dimidia (quod rationale est) traquam primariae scilicet duplae proportioni subsistentes propriae quantitates parte minuuntur: ut posuit Bonadies preceptor meus. Fuit insuper apud veteres musicos usus notulas omnes in suis essentialibus quantitatibus consistentes: describere plenas. eas vero quae accidentaliter imperficiebantur vacuas pernotabant.

Bonadies

De Puncto Caput duodecimum.

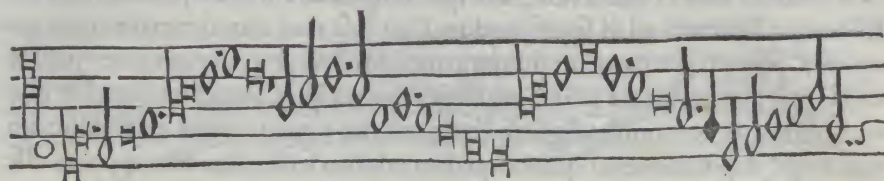
Vnctus est minima & indiuisibilis quantitas cuiuscunque continui. Conuenientius autem punctum dicimus minimum quoddam signum quod notulis accidentaliter preponitur vel postponitur vel interponitur: continuam quidem quantitates principium ut lineae vel circuli. Est enim duplex punctus scilicet diuisionis & perfectionis. Punctus diuisionis est qui prepositus vel postpositus alicui notulae ipsam nec auget nec minuit: sed ad praecedentem vel sequentem eam indicat applicandam & connumerandam: pro perficienda ternaria in notulis diuisione. quod quidem dupliciter accidit: mediate scilicet & immediate. Dicitur. n. notula mediate per punctum precedentem vel sequenti connumerari & applicari quum punctus ipse cuius notulae prepositus vel postpositus ipsam diuidit: propinquiori vel propinquioribus praecedentibus vel sequentibus minime connumerandam. hunc propriae transportationis seu translationis punctum decet appellari: cum notulam cui appositus est ad distantiores figuras transportat computandam. Immediate autem applicare dicitur quum notula ipsa cui appositus fuerit punctus: propinquiori seu propinquioribus notulis connumeratur. quem proprie voco punctum diuisionis: ut hoc monstratur tenore.

Punctus diuisionis

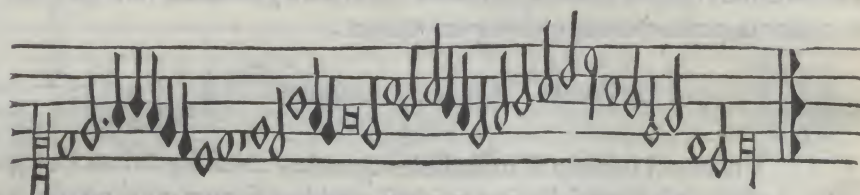
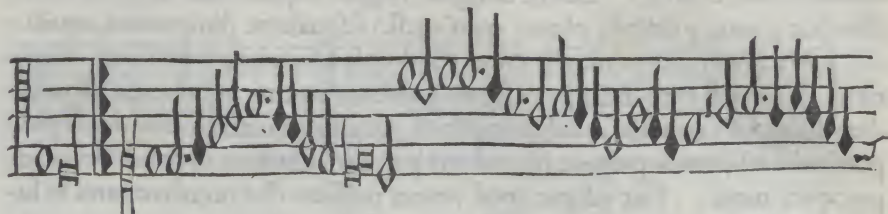
Punctus translationis

Punctus diuisionis

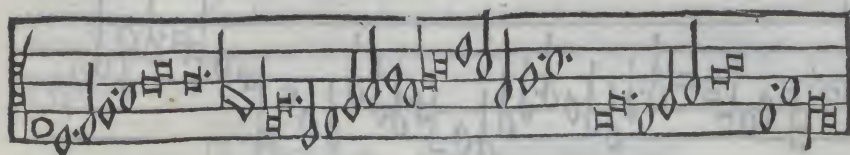
TENOR

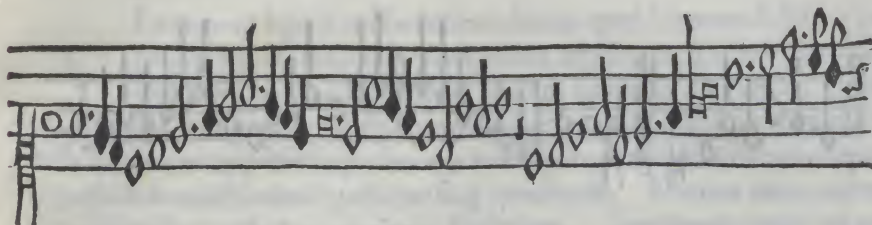
CANTVS

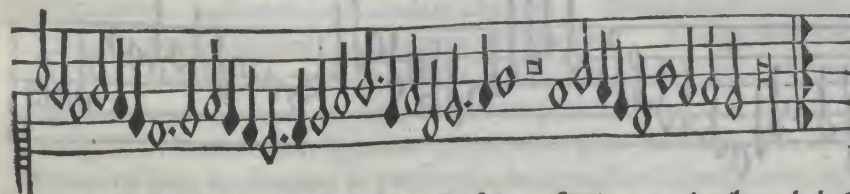
In hoc tenore : punctus post primam semibreuem sequentem primam breuem appositus : semibreuem ipsam breui ipsi ad perficiendam temporis acceruationem indicat applicandam . Punctus vero ante semibreuem immediate precedentem secundam breuem : ipsam eidem connumerari facit ad ternariam temporis diuisionem perficiendam . Verum punctus ante eam semibreuem quae immediate precedit tres breues consequenter positas appositus : semibreuem ipsam ad ultimam illarum breuium monstrat esse transferendam : ipsiq; ad perficiendam ternariam temporis diuisionem connumerandam . Non enim primae breui neq; secundae semibreuis ipsa potest applicari : nam similis ante sibi similem non potest imperfici . Punctus autem inter duas semibreues duabus breuibus interpositas descriptus : primam semibreuem primae breui : secundam secundae in diuisione comprobatur applicari . Aduertendum quoq; est q; punctus transportatio- nis notulam cui apponitur : non ad anteriores notulas sed ad posteriores : ad priorem scilicet quem possit acquirere locum : transferendam instituit . Sunt & qui notulam huiusmodi transportandam duobus utrinq; punctis circumueniunt ut hoc tenore percipitur.

TENOR

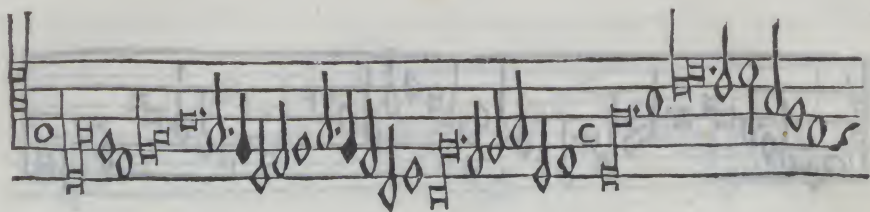
CANTVS

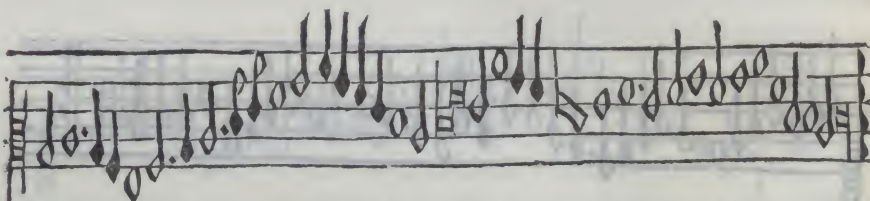
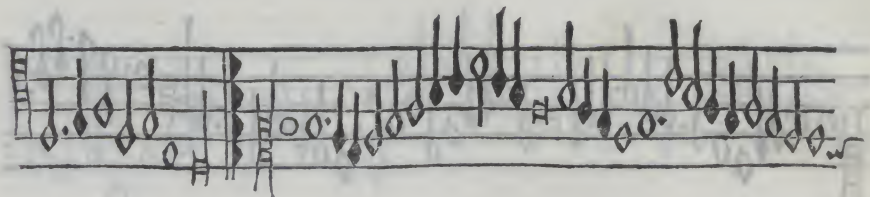
Punctus itaq; diuisionis notulis tantum in suis perfectis quantitatibus deductis apponitur. hinc quum longæ notulæ fuerit appositus maiorem perficiet modum: si breui minorem: si semibreui tempus: si minimæ prolationem. Maximæ autem non adhæret punctus talis: cum nulla maior describatur figura cui maxima ipsa conducatur tanquam pars tertia. Punctus autem perfectionis est qui postpositus alicui notulæ ipsam perficit: tris in partes æquas diuisibilem reddēs. Hic item duobus modis consideratur. Primo quum alicui notulæ in sua quantitate perfecta dispositæ apponitur: tunc enim & si a minore eam præcedente vel sequente posset imperfici in propria facit perfectione remanere: atq; iccirco perfectionis nuncupatur punctus. Secundo quum postponitur alicui notulæ quæ secundum imperfectam suam quantitatem disposita sit: tunc enim notulam ipsam recto propriæ quantitatis dimidio noscitur augere: qua re augmentationis punctum vocant. qui cum notulam ipsam ternaria diuisione perornet perfectæ eam æquifaciens figuræ: perfectionem quandam sibi vendicare presumpsit: hinc & perfectionis punctum vocant. quod præsentî tenore discernitur.

cc i

TENOR

CANTUS

In hoc tenore pūctus appositus primæ breuī ipsam in sua facit perfectione remanere: quæ nisi pſiceretur a puncto posset a tertiā sui parte scilicet a minīma punctata cum subsequente semīnīma imperfici. Idemq; facit punctus appositus tertiæ breuī. Punctus autem appositus secundæ breuī sub signo temporis imperfecti ipsi augmentum præstat dimīdij propriæ quantitatis: tris in partes æquas eam resolubilem monstrans. Atq; idem efficit punctus appositus tertiæ semibreuī sub eodem signo: ipsam enim adauget integro suæ quantitatis dimīdio: ternariæ eam subiiciens diuisioni: qua re semibreuī perfectæ prolationis dicī æquipolere. Hoc idem & maximis & lōgis appposito huiusmodi puncto euenire cōtinget: quæ in sua perfecta quantitate dispositæ propriam pſectionem obtinebunt: in imperfecta vero augmentum suscipient. Consideratur plerūq; vnus atq; idem & diuisionis & augmentationis punctus: puta quum postpositus fuerit semibreuī immediate subsequenti breuem temporis perfecti imperfectibilem: indeq; statim consequatur minīma sola ac duæ semibreues quouismodo: tunc. n. punctus ipse & semibreuem breuī commensurat: & dimīdio suæ quātītatis eam adauget. Inde & diuisionis & augmentationis punctus huiusmodi comuniter vocitatur. Solam itaq; præpositus notulis punctus diuisionem: postpositus vero & diuisionem & perfectionē poterit pernotare. Sed neq; notula puncto per-

fectionis ornata (quod nonnullorum pace dixerim) imperfectionem tertiae aut quocumque partis suae sibi ipsi conducendae poterit sustinere. cum perfectio & imperfectio inuicem contrariae sint & contraria in eodem subiecto Philosophus non admittit.

Philosophus

De Alteratione. Caput tertiumdecimum.

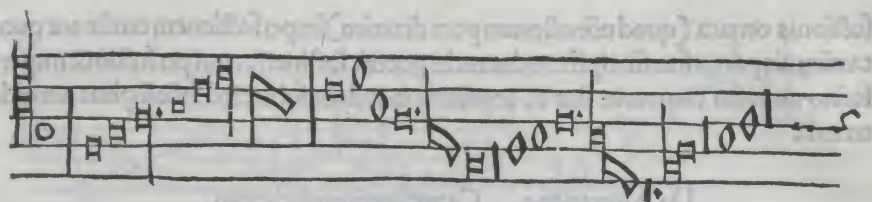
a Lteratio in figuris mensurabilibus dicitur apud Ioannem de Muris proprii valoris secundum notulae formam duplicatio. dicta enim est alteratio quasi alterius actio. Euenit quidem notulis in sua perfecta quantitate dispositis: atque in imperfecta quum sunt propinqua partes sui totius perfecti: ut semibreuis imperfectae prolationis in tempore perfecto: & Breuis temporis imperfecti in modo minori perfecto: sicque huiusmodi. Minima enim alteratur ad perficiendam perfectae prolationis diuisionem. Semibreuis autem ad perfecti temporis diuisionem perficiendam alteratur. Breuis ad perficiendam modi minoris perfecti numerosam integritatem alteratur. Longa ad modi maioris perfecti ternariam considerationem implendam solet alterari. Quotiescunque duae tantum minimae inter duas semibreues perfectae prolationis: vel inter duarum ipsarum semibreuium figuratas quantitates: puta inter duas pausas semibreues: vel inter semibreuem & pausam seu inter pausam & semibreuem reperiuntur secunda semper alteratur: duarum aequiualens quantitati minimarum: nisi punctus diuisionis fuerit ipsis interpositus. Idemque accidit quum duae semibreues duabus breuibus perfecti temporis vel earum quantitatibus includuntur: Similiter & quum duae breues inter duas longas minoris modi perfecti vel inter earum quantitates descriptas reperiuntur. Itaque quum duae longae inter duas maximas modi maioris perfecti vel inter earum figuratas quantitates descriptae sunt: secunda semper alteratur: nisi (quod praedictum est) punctus diuisionis interiectus sit. ut presenti pernotescit tenore.

Ioanes de Muris

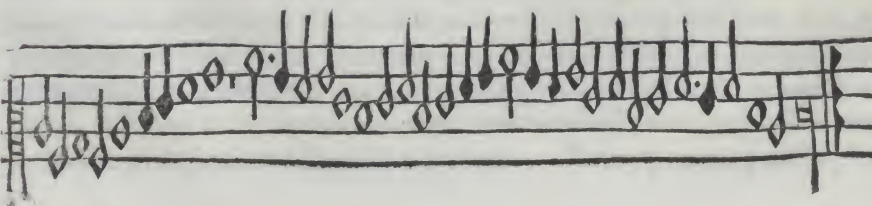
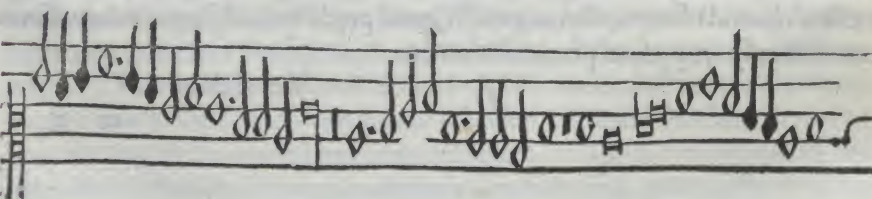
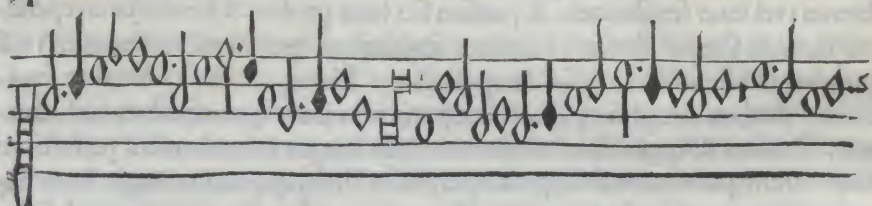
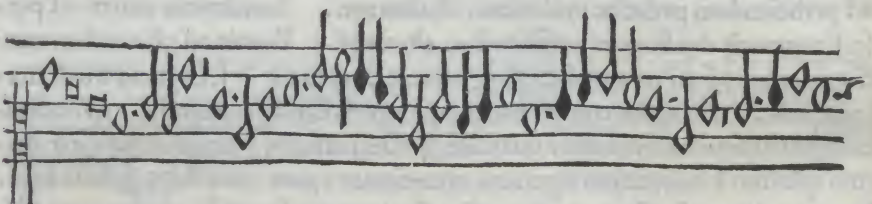
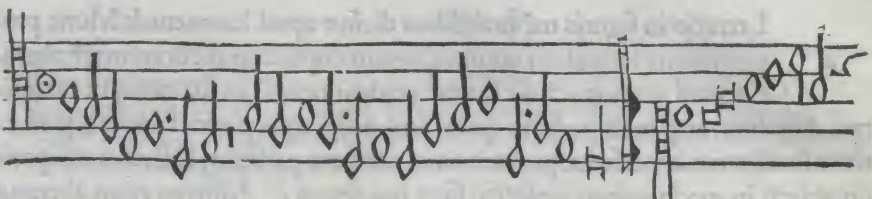
Verte folium.

cc ij

TENOR

CANTUS

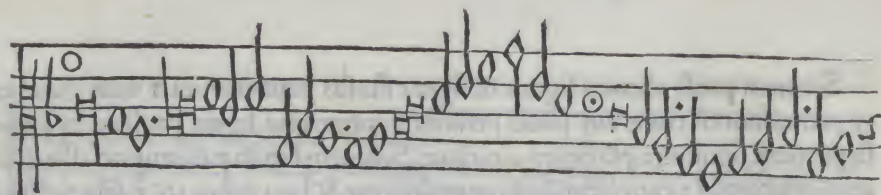

Si autem pausa alicuius figuræ & figura similis ponantur inter duas maiores
 vt premissum est: tunc aut pausa precedit figuram: aut figura pausam. Si pau-
 sa precedit figuram: ipsa figura alteratur. Si autem figura pausam præcesserit nõ
 eueniet alteratio: cum secunda semper alteretur & non prima: & pausa nequaquã
 possit alterari. Fuere tamen qui & pausas alterationi ascripserunt: quos comu-
 nis musicorum scola reprahendit. Duo insuper potissima sunt quæ non primæ
 duarum notularum sed secundæ alterationem concessere. Primum q̃ distincto
 duabus æquis quantitatibus chordæ sonoræ intervallo maior semper erit in secun-
 da parte proportio quam in prima: tanq̃ respectu finis: cui maiore & perfectio-
 rem ascribere solent partem. Id clare comprobatur Arythmetica medietas conti-
 nua diápason interuallum in chordotono duabus æquis differentiis scindens. pri-
 ma nãq; & grauior pars diatessaron epitritam: secunda diápenten hemioliam cõ-
 tinebit. Secundum est q̃ prima duarum huiusmodi notularum puta semibre-
 uium ad hoc vt duplum propriæ quantitatæ assumeret in alteram posset formam
 transmutari: nam quadrata figura posset denotari. Inde breuis diceretur: cui ad
 ternariâ diuisionem implendam secunda tunc semibreuis adhereret. qua re decen-
 tius quadraret breuis figura a sequente semibreui imperfecta q̃ ipsa prima semibreuis
 alterata. Secunda autem huiusmodi semibreuis alteratur: quia ad hoc vt
 dupla sui ipsius quantitate concresecat alteram non potest sumere formam: nãq;
 si quadratam breuis suscipiat descriptionem: non duarum modo: sed trium se-
 mibreuium quantitatibus æquabitur: cum similem tunc ante sibi similem quæ im-
 perfici non potest euenire contingat. quod cantor quisque ex se ipso potest faci-
 le contueri. Est item aduertendum q̃ quum duæ similes notulæ simplices seu
 ligatæ imperficiunt aliquam maiorem figuram quo ad ambas partes in quas so-
 las sit ipsa resolutibilis: non ascribuntur alterationi idest secunda illarum non alte-
 ratur. Quod si duæ ipsæ minores imperficiunt ipsam maiorem quo ad totum re-
 solubile tris in partes perfectas seu ternarias: cuius sint tertia pars: secunda illa-
 rum tunc alterabitur: vt hoc monstratur exemplo. cc. iij.

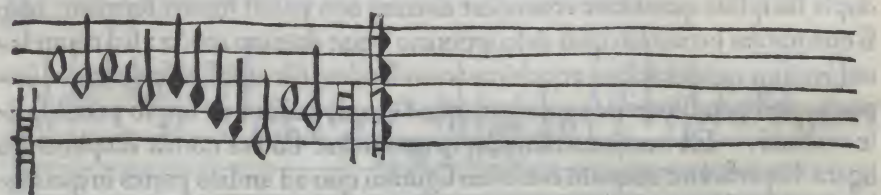
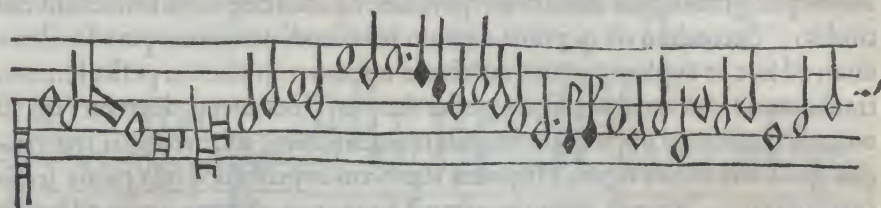
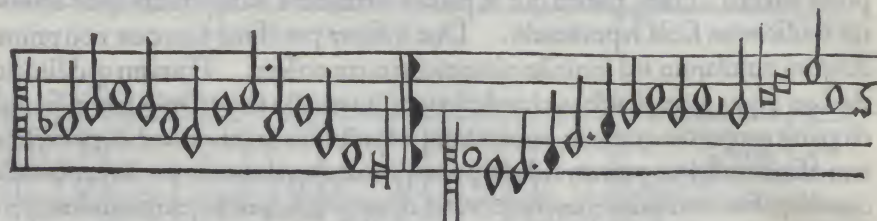
Arythmetica
 Medietas

Verte folium.

TENOR

CANTUS

In presenti tenore secunda semibreuis sequens primam longam non alteratur: quia ambae ipsae semibreues non imperficiunt ipsam longam quo ad totum tanquam pars propinqua: cum ipsa sit in modo minori imperfecto: sed quo ad ambas partes.

Secunda illarum duarum semibreuium ante duas breues ligatas descripta alteratur: eo quod secunda sit inter distinctum valorem unius brevis & breuem. Secunda illarum duarum minimarum primam breuem sub signo temporis perfecti & perfectae prolationis immediate consequentium alteratur quia ambae ipsae minimae imperficiunt ipsam breuem: quo ad totum scilicet de tertia eius ternaria parte: quae propinqua vocatur. Postremo notulam alteratam a parte ante imperfici ut Ioannes de Muris asserit: duximus impugnandum: cum nullo pacto tris unquam in partes sit divisibilis. ac similem a simili imperfici posse nusquam creditum sit.

Ioannes de
Muris

De Diminutione Caput quartumdecimum.

Diminutio in mensurabili cantilena est abstractio certi ualoris quantitativi ab ipsis figuris. Tribus enim modis solet a musicis demonstrari. Primo modo Canonice. Secundo Proportionabiliter. Tertio Virgulariter. Canonice consideratur diminutio quum figurarum quantitates declinant & variantur in mensura secundum canonis ac regulæ inscriptam sententiam. Puta hac descriptione Maxima sit longa : Longa brevis & huiusmodi. tunc maxima ipsa ponitur pro longa : Longa pro breui: Brevis pro semibreui. Semibrevis pro minima. Atque item hoc modo diminutio a contrario sensu plerumque accipi solet: hoc scilicet canone Brevis sit maxima. Semibrevis longa : Minima brevis: sicque diuersimode : quod arbitrariæ musicorum dispositioni conceditur: qua re improprie sumpta est huiusmodi diminutio: cum potius augmenti quam diminutionis producat effectum: Hinc huiusmodi diminutionem dicimus variationem mensurabilis quantitatis: secundum primariam notularum institutionem. Vel sic diminutio est propriæ ac primariæ quantitatis secundum notulæ formam variatio. Proportionabiliter sumpta diminutio est quæ proprijs numerorum characteribus certam proportionem probantibus constituitur. Hæc enim figuras ipsas minuit secundum dispositæ proportionis considerationem. Rursus improprie sumitur hæc diminutio: quum scilicet minoris inæqualitatis proportio custoditur: tunc enim licet figuræ augmentum suscipiant quantitatis: Diminutio tamen a contrario sensu: nec secus quam lucum Grammatici quæ luce careat: ac pisci nam quæ piscibus sit priuata: solet nuncupari. Proportionabili autem huiusmodi diminutioni quartum figurabilis considerationis librum ascribimus. Virgulariter disposita diminutio est quæ in hac mensurabili figurarum descriptione per virgulam signum temporis scindentem declaratur: hæc propriæ temporali competit mensuræ: non ipsis figuris: namque tali signo ipsa minuitur mensura: non notularum numerus. Brevis enim temporis perfecti siue diminue siue integre deducatur tres semper continet semibreues integra perfectione seruata. Eodem quoque modo duas semper semibreues possidere pernoscutur brevis temporis imperfecti: etiam ipsi diminutioni subiecta: quod presenti notatur exemplo.

Grammatici

Vertefolium.

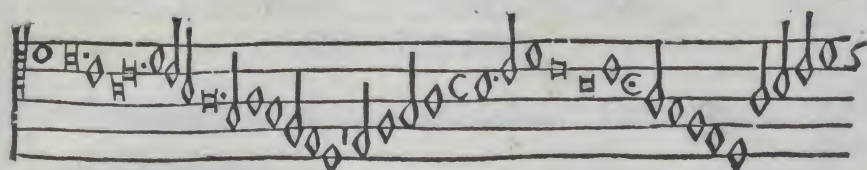
cc iiij

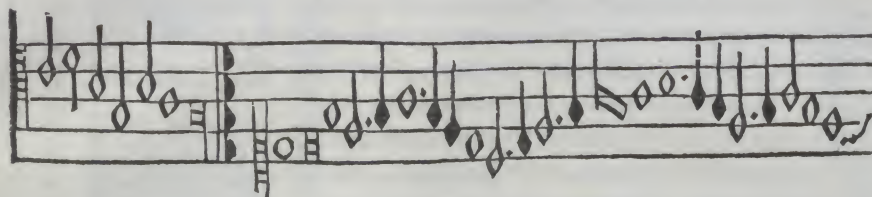
Verum cum dupla proportio ceteris & diuisione & pronuntiatione sit proportionibus notior atq; facillima: mensura huiusmodi virgulariter considerata diminutio: in duplo velocior: dupla. s. æquipolens proportioni: solet a cantoribus frequentius obseruari.

De Sincopa Caput quintūdecimū & vltimū.

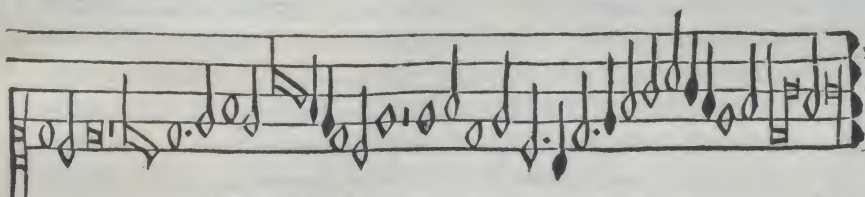
Incopa in cantilena mensurabili est reductio notulae ultra maiorem vel maiores suas ad aliam vel ad alias quibus conueniat in connumeratione. Euenit enī sincopa in cantilenis quotiescūq; per plures figuras proceditur sub diminuta connumerandarum notularum numerositate: siue binaria siue ternaria fuerit earum quantitatiua dispositio. vt hoc tenore potest notissime comprehendī.

TENOR

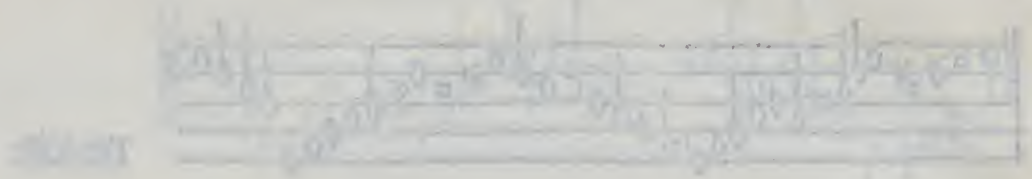

CANTVS

Conuenere autem auctores minimam notulam vltra pausam breuem: per sincopam non esse transferendam: sed vltra pausam semibreuem tatum (etiam raro) similiter notulam semibreuem vltra pausam breuem raro: nunquam vltra pausam longam debere reduci. Atque reliquas consimili ordine censuerunt esse considerandas. His tamen multi ex recentioribus cantilenarum compositoribus dissentiunt. Non modo enim semibreuem notulam vltra pausam breuem per sincopam ducunt: imo (quod distantius est) vltra pausam longam semibreuem ipsam per sincopam statuunt transferendam: ceteras consimilibus translationibus disponentes. Quod si nonnulla quae forte & ecclesiastica & mensurabili institutioni necessaria existimes videntur omissa: Id industria factum putes. Lectorum enim diligentia fretus cosiquidem existimo nihil quod ad huiusmodi institutionem pertineat ignoraturos: si haec ipsa studiose euoluerint volumina. Difficile est non reliqua esse nota: quibus omnia aut pleraque optime cognita fuerint. **F I N I S.**

Franchini Gafori Laudensis Liber secundus Musicae actionis explicat feliciter.

Handwritten text in a Gothic script, likely Latin, consisting of several lines of prose.

Handwritten text in a Gothic script, likely Latin, consisting of a single line of text.

LIBER TERTIVS.

De Contrapuncto & eius elementarijs vocibus. Caput primum.

Armonici modulaminis Genus auctore Bacheo est mos vniuersum quid subindicans diuersas in se habens ideas idest exemplaria: seu diuersas cantilenarum compositiones: quod quidem contrapunctum vocamus: quasi concordem concentum extremorum sonorum inuicem correspondentium contraposis notulis: arte probatum. Hunc enim & si certis est regulis institutus: tanto tamen pulcherrimum aestimari licet: quanto euenerit vsui nobiliori. Est itaque contrapunctus ars flectendi cantabiles sonos proportionabili dimensione & temporis mensura: Namque Melodia ex vocibus constat & intervallis atque temporibus. Vocum autem Alia pedestris qua. s. orationes legimus & loquimur. Alia equestris qua poetica carmina secundum Artem & thesim enuntiamus. Alia modulata qua & naturaliter & in instrumentis secundum harmonicam canentes aliquid operamur. Hae enim voces certa dimensione determinata habent intervalla. Pedestres indiffinita. Equestris vero quasi quodammodo ex utrisque commixta. Intervallorum Alia acquisitionis vocibus extremis dupla dimensione intercluduntur. Alia consonis hemiolia & epitrita. Alia ex utriusque commixtis tripla dispositione atque quadrupla. Alia (minima quidem) sesquioctava. Alia rursus incerta irrationalique dimensione extremis vocibus concluduntur intervalla: quorum longiorem in harmonia instrumentali prosequemur enarrationem: De his item Guido sic scribit. Ditonus & Semiditonus atque semitonium & si voces ad canendum coniungunt nullam tamen recipiunt diuisionem. Irrationalia igitur & incerta dicimus huiusmodi intervalla: quae in chordotono a tribus primis multiplicibus seuincta sunt: & a prioribus duabus superparticularibus segregata: cum omnem potissime melodicam considerationem vel multiplici vel superparticularitati ipsi ascripserint Pythagorici. Hae enim sunt huic arti con-

uenientia Tritecordi scilicet incompofiti: ac incompofiti exachordi interualla: ex quorum extremitatibus concordantia proueniunt: quas (non abs re) surdas possumus appellare. Coniunctorum igitur sonorum qui certa auribus conueniunt concordantia tres sunt differentia. Alij enim sic inuicem sunt compofiti ut auribus tantum deprehendantur accommodati ut Tritechordum incompofitum atq; incompofitum exachordum. Alij non solum auditui conueniunt sed similem quoq; sibi ipsis sensum perficiunt ut diapente incompofita: atq; incompofita diapasondiapente. Alij vero in tantu deuenere ut unicum videantur auribus sonum efficere: quaq; sunt inaequalis toni ut incompofita diapason atq; disdiapason. Verum Sonos qui solum auribus conueniunt Briennius emeles idest concinnos vocat. Symphonos vero quam similitudinis participes sunt. Sed qui idem videntur homophonos vel Antiphonos. Boetius autem Ptholomeo consentiens priores huiusmodi coniunctos sonos q; recte aurium iudicio ad melodiam aptentur emeles vocat: Symphonos vero quasi iam similitudine participes ex superparticulari exquisitos consideratione: consonos appellat. sed eos qui idem videntur in multiplicitate consistentes: aequisonos nominauit. Horum quidem omnium Posteritas ipsa In contrapuncti arte distinctionem ita deduxit ut Antiphonas seu aequisonas voces: perfectas dixerit contrapuncti species. Emeles imperfectas: atq; Consonas medias: quod quidem & a Franchone assertum est: & a Guidone constat esse hac sententia declaratum: Nullus sonus cum suo quinto perfecte concordat. Nullaq; vox cum altera praeter octauam perfectam efficit concordantiam. Finita insuper est Ars ipsa contrapuncti: quam cantilenae variantur. Non enim arbitraria & varia sunt eius mandata: sed communia atq; nota. Nam & si cantilenarum modos & diuersitates ad infinitum variari contingat: non tamen differt Ars contrapuncti a ceteris artibus quarum sunt finita mandata & communia: ac paucis limitata cum ad infinitum partialia & singularia procedant ut Anselmus asserit. Quare in hac arte quanto figurae fuerint magis distinctae: auctiorq; fuerit earum numerus: ipsis non confusus additamentis: quibus tamen apte quaeque voces ad melodiam dispositae valeant debitis temporibus decantari: eo habilius atq; utilius ipsi Cantores memoriae commendarent: Tradit itaq; contrapuncti facultas coniunctos sonos concordantes per proportionabilem interuallorum mensuram. Interualla vero cum sint quidam taciti transitus a sono ad sonum non sunt audibilia ut Baccheus inquit sed intelligibilia. Omnem igitur ordinatum arte concentum: quamquam vocis suauitas deest: septimo legum diuus Plato longe meliorem putat quam quum est sine ordine.

Briennius

Boetius

Ptholomeus

Cōcordan-
tiarum.

Alia pfecta.

Alia ipfecte.

Alia media.

Franchone.

Guido.

Anselmus

Effectus &
pprietas cō-
trapuncti.

Quid sit in-
teruallum.

Baccheus.

Plato.

De Natura & denominatione specierum contrapuncti. Caput secundum.

Pecies seu elementa contrapuncti in instrumentorum fidibus atq; vocali concentu grauium acutorūq; sonorum commixtionem qua harmonica cōsurgit melodia proportionabiliter cōsequatur necesse est. Quod & si vnifono qui simplex & solius existit naturæ minime cōtingat: tamen q̄ cæteris concordantijs (nāq; deriuantur ab ipso) plurimum conferat augmenti: velut & numeris vnitas: ac lineæ punctus: musici ipsum vnitatis loco obseruantes concordantijs concorditer ascripserunt. Imposuere autem ipsis nomina a sonorum vnusculiusq; secundum diatonicum genus dispositorum numerositate. vt ditonum q̄ tribus sonis constet tertiam dicant: Diapenten quinq; vocibus ductā: quintam nominent: Diapenten cum tono sex sonis sextam appellent. Diapason octo sonis probatam octauam vocent atq; reliquas eodem modo. At cōcordantiarum huiusmodi Aliæ simplices & primariæ: quæ scilicet inter septē essentialiores & discretos sonos concipiuntur vt Vnifonus: tertia: q̄nta: & sexta. Aliæ replicata & secundariæ vt octaua: decima: duodecima: & tertiadecima: hæc n. æq̄sonæ sunt præcedētibus dupla dimēsiōe cōceptæ: nāq; octaua æq̄sonat vnifono: decima tertiæ: duodecima q̄ntæ: tertiadecima sextæ. Aliæ triplicata & tertiariæ vt q̄nta: decima: decima septima: decimanona: & vigesima: Quintadecima enim aquisōnat vnifono & octauæ. decima septima tertiæ & decimæ: decimanona quintæ & duodecimæ. Vigesima sextæ & tertiadecimæ. Harum item cōcordantiarum Aliæ mediam chordam sustinent consonam. Aliæ minime. Earum vero quæ mediam chordam sustinēt cōsonam Aliæ strictiore interuallo atq; distātia ab extremitatibus disiunctā habet: Aliæ longiore distantem. At quanto auctius & variabile fuerit mediū ipsarum extremitatum interuallum: tāto huiusmodi cōmixtio naturam præcipiet harmoniæ. Quod si sola chorda fuerit media (quāq; variabilis) puta in ea specie quam tertiā vocāt cui q̄dem secunda vox sola medium prebet: ob sui simplicitatem ab harmoniæ suauitatis natura longe disiuncta est. quam q̄dem primam in ordine cōiunctarum ac concordantium vocum ponūt: quasi ab vnifoni simplicitate prima cōcorditer discedēs veluti binarius numerus primus ab ipsa vnitate. Quæ vero vocum commixtiones nullam cōtinent mediam chordam diatonice dispositā a cōtrapuncti lege recedūt: vt tonus & semitonium. Tertia itaq; dupliciter disponit ditono. s. & semiditono: quæ licet (quū ditonalis ē) semitōij subtrahitōe i semiditoniā formā trāsmutet (quū vero semiditoniā ē) suppositiōe semitoniij in ditoniā cōuertat: ppriā tñ cōcordantiā atq; naturalē ei⁹ denotiatiōe nō dīpmutare. verū quæ ditoniā est: tertiā maio. ē vocant a maiore ei⁹ iteruallo: quæ vero semiditoniā tertiā minore. Atq; iccirco huiusmodi varietate & incerta ei⁹ dimēsiōe: tertiā ipsā vagatē & imperfectā cōtrapuncti specie duxerūt appellādā. At tertiā ipsam

Vnifonus

Tertia

Quinta

Sexta

Octaua

minorem quam semiditoniam vel trihemitoniam asserunt distantiam conuenire. Antiquorum diligentia natura duce ex permutatione generis diatonici in chromaticum incoposito maiore intervallo a singulo tetrachordo concordē excepit: qua re ipsam nonnulli chromaticam vocant. Ditoniam vero tertiam incopositam enarmonicam dicunt quod rarissimum atque incopositum enarmonici tetrachordi intervallū circūueniat. ut tertio capite primi præactum est: sed in harmonia instrumentali hæc latius explanabo. Ex variatione igitur huiusmodi tertiae: quæ vel semitonij subtractione vel additione fit: certam constat generis in genus fieri permutationem. Quinta autem quam diapente integra tribus. scilicet tonis ac minore semitonio ducta sesquialtera dimensione producit: mediam obtinet concordem chordam cum extremis. Componitur. n. ex duabus primis simplicibus. scilicet tertia minore atque tertia maiore cōcordi medietate seruata. Inde suauiorē ducit extremitatū cōcordiā quasi quæ certa imitatione harmonicae adhareat medietati. Huiusmodi medietatis chorda si in acutum exachordi intervallo fuerit intesa: acutiorē inter ipsas extremitates harmonica medietate cōcludet: diapason cōpositā efficiēs æquisonantiam. Atque ideo quod maius & potissimum huius harmonicae cōsistentiæ intervallum diapente ipsa cōtineat quæ ipsi secundum diatonicum genus dispositæ sesquialtera dimensio gratiorē atque suauiorē cōfert harmonici modulaminis formā. Sexta a sex chordis diatonice dispositis dicta quoniam certā in chordotono dimensionem non acquirit imperfecta est. Chordotonus. n. est chorda tenens omnes cōsonantias musicis proportionibus dispositas. Rursus sextam ipsam quattuor tonis ac minore semitonio ductā maioris semitonij subtractione variari cōtingit atque minui quāquā propriam sonoritatem & denominationem non amittit: diciturque altera maior: altera minor. Sexta maior fit ex diapente & tono: Minor vero ex diapente & semitonio. Inde huiusmodi variatione sextā ipsam vagantē veluti & tertiam possumus appellare. Habet. n. sexta solā chordam mediā & cōcinnam quæ. scilicet tertia est ad grauiorē & diatessaron subsonat ad acutā. Diatessaron. n. cōsonantia & si simplex ducta dissona fit: cōiuncta tamen concordī cōmixtionī cōcordem efficit cum extremis medietatem: quasi harmonicae medietatis proxima sit & particeps. Plerumque autē sexta huiusmodi mediata quum scilicet mediā ad grauiorem tertiam ditoniam sonuerit: mediā ipsam chordā aliquātulo postulat relaxari (quod instrumentorum edocemur experimento) tūc. n. certa soni continuatione quarta ipsa ad quæ participationem aliquāto suauis flectitur: & tertia ipsa maior aliquāto dirimitur subuersa in minoris ac suauioris tertiae semiditoniae continuationem. Non igitur incongruum est tertiam & sextam imperfectas & vagas cōcordantias nominare cum vnius & eiusdem quodammodo sint cōsiderationis & progressionis participes. Octaua quæ æquisonantem diapason quinque tonis ac duobus minoribus semitonij dupla chordotoni dimensio ne constat esse deductam perfecta est contrapuncti species: & prima quidem harmonica medietate consistens. Namque quæ proportionē longior eius corda grauiorē

uiorem sonum emittens breuiorem quā acutissimum sonum efficit & æquisonum custodierit: eadem item interuallum seu differētia longioris & mediæ quod diapente est: ad differentiam idēst interuallum mediæ & acutioris quæ diatessaron implet: noscitur esse deductum. Rursus maius interuallum q̄ maioribus numeris circūscriptum sit: maiorem obtinet consonantiam scilicet diapenten. Minor autem distātia paucioribus numeris ducta minorem scilicet diatessaron continet consonantiam. quod quidem harmonicæ medietatis proprium est. vt in harmonia instrumentali mathematicè declarabo. Cōstat igitur medium esse cōstitutiuum harmonicæ vt Petrus de hebano interpret testatur xij^o problemate partis harmonicæ. qua re cum prima sit ac minor diapason æquisonantia quæ harmonicè mediata est Aristoteles ipse de cimo octauo problemate solam asserit perfecte consonare. Ad hæc inter grauissimam & mediam chordam: mediam quandam & concordem scilicet tertiam maiorem & minorem vicissim suscipit: quod cum quintæ conueniat in ipsius consideratione præactum est. Est itaq; octaua harmonicè mediata prima ac simplex illa harmonia qua musicus omnis cōcentus gratiore atq; suauiore modulatione perfulget. Decima autem q̄ ad tertiam octaua est Ipsius tertiæ sapit naturam: est nāq; imperfecta & vaga: cum subtractione semitonij minor sit: additione maior: nō enim recipit mediam chordam sonoram inter ipsam & octauam: quoniā prima species est ab ipsa discedens veluti simplex tertia ab vnisono. Tres enim medias sustinet sonitates concordēs decima ipsa scilicet tertiam: quintam & octauam: Quæ & si harmonicam cōsistentiam inter. s. primam grauiorem & quintam atq; octauam cōcludūt: admixtione tamē vagantium imperfectarum scilicet tertiæ ad grauiorem: & sextæ inter quintam & decimam ipsam acutiorem dispositæ: ipsam obtundunt & reddūt insuauiolem. Nam vnūquodq; bene atq; recte dispositū: quum quid difforme & incongruum susceperit propriæ naturæ patietur alterationem. Duodecima vero quintæ æquisonans octo tonis constat ac tribus minoribus semitonij: fit enim ex diapason ac diapente: quæ quum solam octauam chordam mediam serauerit: duplam scilicet & sesquialteram sustinens dimensionem: harmonicæ acquiescet medietati tripla & extremorum & differētiarum consideratione deductæ. quod quidem probatur his numeris 12 6 4 si enim 12 numerum grauissimæ ac longiori chordæ quæ est vt ascripsero: ac numerum senarium eius octauæ. s. Gsolreut: Inde ipsi duodecimæ quaternarium. s. Dlasolre extremi ad se inuicem termini atq; ipsæ inuicem differentia vna eadēq; proportionē seruantur: nā quæ admodū duodecim ad quattuor triplā efficiūt proportionē: Ita differentia duodenarij ad senarium quæ est senarius differentiam senarij ad quaternarium quæ binarius est tripla comparatione custodit. Est item & maior proportio in maioribus numeris: Inde & maior consonantia: & in minoribus minor: quod (vt prædiximus) harmonicæ medietatis proprium est. Sustinet insuper & quintam chordam inter primam

Petrus ap-
ponensis
Aristoteles

Decima

Duodecima

Tertiade-
cima

Quinta
decima

Decima
septima

Decima
nona

Vigessima

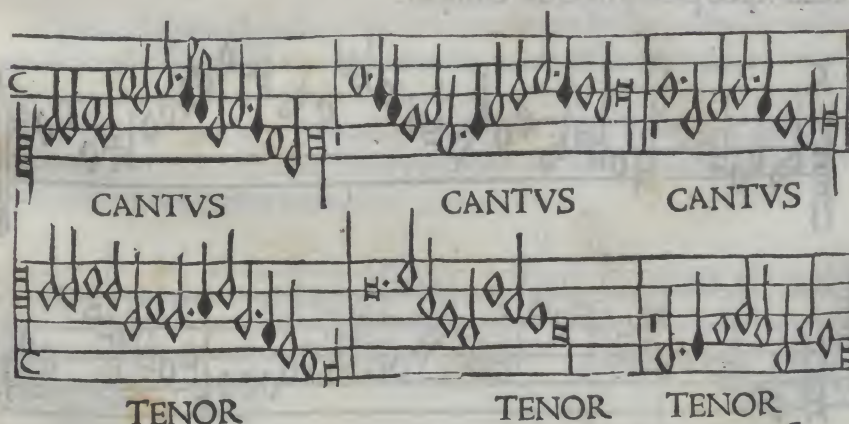
& octauam harmonica medietate dispositam: ad quam duodecima ipsa octaua est. Quod si tertiam ipsi interposueris chordam atq; ipsius tertiae octauam quae scilicet ad primam decima est: quoniam surda & irrationales sunt: suauitas ipsius harmonicae consistentiae suspendetur. Tertiadecima sextae naturam imitatur quippe quae octauo loco ab ipsa distat in acutum: est enim imperfecta & varia: minor quidem semitonij subtractione: ac maior additione: Mediatum autem concorditer a tertia: sexta: octaua: & decima: harmonicae consistentiae suauitatem inficiens. Quintadecima disdiapason aequisonans decem tonos & quattuor minora semitonia continet. Omnem insuper harmonici modulaminis vim atq; naturam sibi ipsi conseruauit: nam septem harmonicae consistentiae scilicet diapason species sustinet & gubernat: qua re quindecim essentialium chordarum dispositionem perfectissimo systemati ascripsit antiquitas. Haec ideo continua solius chordae medietate disposita ob corpoream ipsam magnitudinem quam duabus aequis aequisonantis diapason dimensionibus sortita est Geometricae proportionalitati noscitur adiacere. Qua enim proportione maior numerus medium seruat: ea ipsa & medius ad minorem accedit. Ac rursus differentia maioris & medij ad medij atq; minoris differentiam pari consideratione relata est: quod Geometricae proportionalitatis proprium est. ut quum longiore chordotoni chorda cuius grauius sonus est videlicet Γ ut numero 16 pernotauero: eiusq; octauae scilicet G sicut numerum 8 ascripsero: atq; item suae quintadecimae quae est G sicut acuta quaternarium apposuerim. Hac enim consideratione 16 ad 8 duplam efficit proportionem diapason aequisonantiam instituentem. & 8 ad 4 similiter duplam. Rursus maiorum differentia scilicet 8 ad minorum differentiam quae est 4 duplam pariter probat habitudinem: Atq; ita per proportionatos huiusmodi chordarum terminos soni ipsi intelligendi sunt: per differentias autem ipsa chordarum interualla: nam sicut se habent inuicem termini in dupla: Ita grauius & auctius interuallum ad minus & acutius. Sustinet item quintam chordam & duodecimam harmonicae mediatas atq; suauiter consonas. Verum interposita tertia ac decima chorda suauissima huiusmodi harmonia auribus accedet obumbrata atq; infecta. Decimaseptima tertiae & decimae aequisonans: quintadecima est ad tertiam: & octaua ad decimam. Est enim vaga & imperfecta: tertiae ipsius sonoritatem consequens: ac tertia: quinta: octaua: decima: duodecima: & quintadecima concorditer mediatum. Decimanona ad quintam disdiapason: ac diapason ad duodecimam aequisonat: sustinet enim tertiam: quintam: octauam: decimam: duodecimam: quintadecimam & decimaseptimam concorditer mediatas. Vigessima autem aequisonat diapason ad tertiamdecimam: & disdiapason ad sextam: ac plurimas quidem sustinet medias concorditer chordas scilicet tertiam: sextam: octauam: decimam: tertiadecimam: quintadecimam

& decimaseptimam: verum quæ quintadecimam excedunt quoniam corpoream geometricæ mediocritatis magnitudinem superuadunt: surdæ quodammodo sunt & debiles a propriæ sonoritatis natura aliquantulo destitutæ. Reliquæ autem sonorum coniunctiones insuauiter aurium sensum ledunt: quum simul extremæ feriuntur chordæ: puta secunda: & quarta simplex: & septima: ac quæ ipsis simplicioribus æquisonant: Inde ab ipsis contrapuncti elementis disiunctæ sunt. quippe quæ in cantilenis (nisi velocissimo mensuræ temporalis transitu) nullum consequuntur stabilem locum.

De Octo mandatis siue regulis Contrapuncti. Caput tertium.

Vibus vero modis Ipsa cantilenarum elementa sese inuicem consequuntur octo regulis musici distinxerunt. Prima enim regula est q. principia vniuscuiusq. cantilenæ sumantur per concordantias perfectas videlicet vel in vnisonum: vel in octauam: vel in quintadecimam: seu etiam in quintam ac duodecimam: quas & si perfectæ minime sint: ipsa tamen suauiore sonorate perfectis ascribunt. Verum hoc primum mandatum non necessarium est: sed arbitrarium: nãq. perfectionem in cunctis rebus non principijs sed terminationibus attribuunt. Inde & imperfectis concordantijs cantilenarum exordia Plerique instituerunt. vt his exemplaribus comprobatur.

Prima Regula.

Prima enim huiuscæ cantilenæ compositio p. tertiam summit exordium. Secunda per sextam. Tertia per decimam: quæ & si imperfecta sunt cõcentus elementa: congrue tamen atq. concorditer noscuntur huiusmodi principijs conuenire. Secunda regula est. q. duæ perfectæ species eiusdem generis non possunt consequenter & immediate simul ascendendo vel descendendo in cantilena cõstitui:

Secunda Regula.

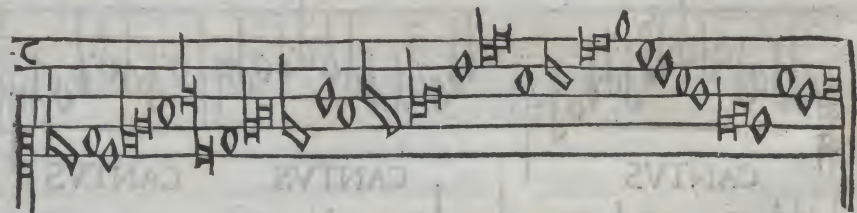
dd i

puta duo vnisoni: vel duæ octauæ: aut duæ quintadecimæ: siue etiam duæ quintæ aut duodecimæ: quæ & si perfectæ non sunt: perfectis tamen (ob quam sortiuntur suauitatem) connumerantur: ipsarum regulas atq; mandata seruantes. Hæc enim regula nō arbitraria est: sed legalis: omnem penitus exceptionem reiiciens. Nonnulli tamen sunt arbitrati duas quintas simul ascendentes vel descendentes pronuntiari posse: modo diuersis proferentibus sint quantitibus & interual-
lis: vna scilicet perfecta: altera subtractione vel defectu semitonij diminuta: puta procedendo ab Are ad Elami: siue a proslambanomene ad hypatenmeson: Inde subsequenter & immediate ascendendo a hmi graui ad Ffaut: siue ab hypatehy-
paton: ad parhypatenmeson. quod mea sententia falsum est: Nāq; quintam semi-
tonio diminutam q̄ maxima & nota sit huiusmodi diminutio: cantilenæ incon-
gruam esse nemo dubitat. Hinc diapenticarum specierum ordinem a Proslam-
banomene duci non patitur harmonica medietas diatonice disposita. Tamen quæ
ta ipsa (quod organistæ asserunt) minimæ ac latentis incertæq; quodāmodo quan-
tatis diminutionem patienter sustinet quæ quidem ab ipsis participata vocatur.

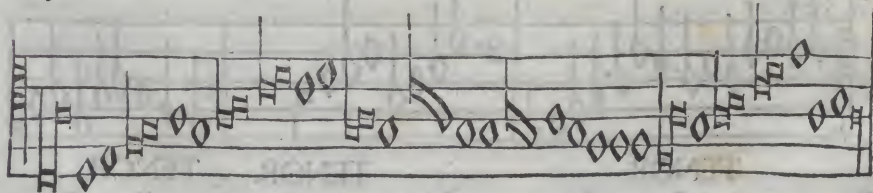
**Tertia Re-
gula**

Tertia regula est. q̄ inter duas perfectas eiusdem generis concordantias di-
uersis vel consimilibus motibus intensas aut remissas: vna saltem imperfecta cō-
cordantia: puta tertia vel sexta & eiusmodi: debet media constitui. Plures item
imperfectæ similes: atq; etiam dissimiles vt duæ vel tres vel quattuor tertiæ & vna
aut plures sextæ: inter duas ipsas perfectas eiusdem generis: quādecenter dispo-
nuntur: quod presens monstrat exemplar.

CANTVS

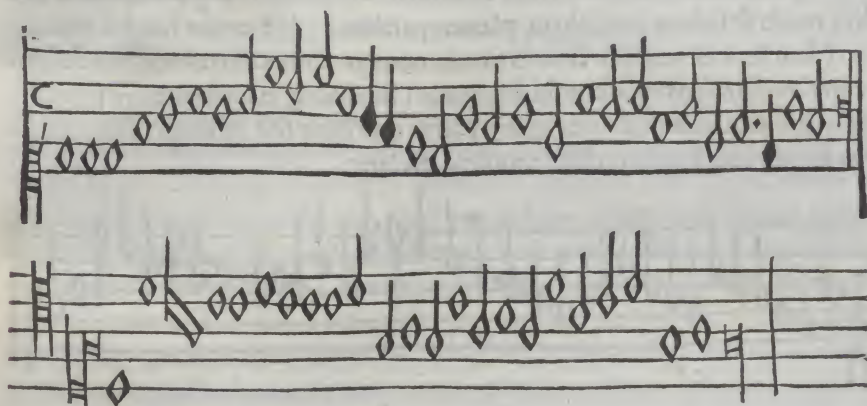
TENOR

Contrapunctus autem solam inter duas eiusdem generis perfectas concordan-
tias consimilibus motibus ascendentes vel descendentes discordantiam conti-
nens: puta secundam vel quartam aut septimam: siue discordantia ipsa diminu-
tione figura notata sit vt seminima vel semiminima atq; etiam minima: siue ma-

ioris quantitatis temporalem figuram imitetur vt semibreuem aut breuem: non admittitur: nāq; si discordantia patens ac nota contrapuncto non cōgruit: imperfectae concordantiae locum ac vicem obtinere non potest: hinc & latens ipsa velocitate discordantia imperfectae huiusmodi cōcordantiae nequaquam poterit suffragari. Quarta regula est q̄ Plures perfectae & dissimiles concordantiae ascendentes vel descendentes possunt in contrapuncto consequenter deduci vt quinta post vnisonum vel post octauam: & octaua post quintam: ac reliquae eodem modo: vt hoc constat concentu.

Quarta Regula

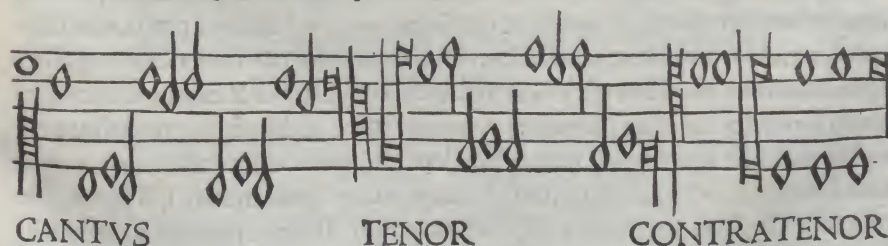

CANTVS

TENOR

Quinta Regula est q̄ duae perfectae concordantiae similes possunt in contrapuncto consequenter & immediate constitui: modo dissimilibus procedant motibus atq; contrariis vt si duarum octauarum prima in acutum sit protensa: secunda in graue remissa: & econuerso. Similiter quum fuerint duae quintae immediate succedentes quarum prima per thesim ducta sit: secunda per arsim: vel econuerso: vt hoc probat exemplar.

Quinta Regula.

CANTVS

TENOR

CONTRATENOR

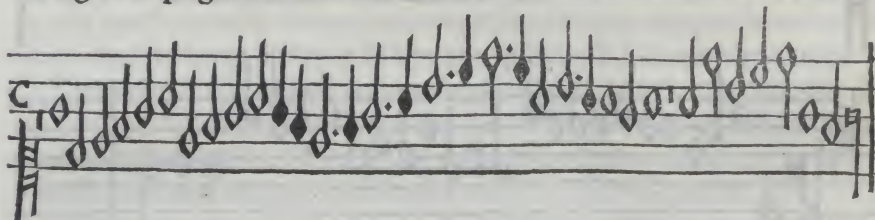
In huius enim contrapuncti dispositione prima notula cantus videlicet partis acutioris est octaua a tenore in acutum intensa: secunda vero est octaua sub tenore

dd ij

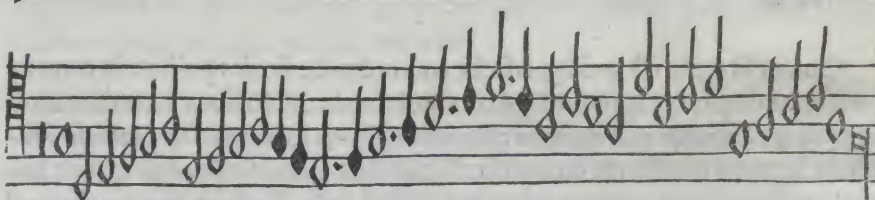
Sexta Re-
gula

remissa: quia per octauam remittitur & tenor intenditur per octauam. Prima item semibreuis contratenoris est quinta intensa supra tenorem. Secunda vero est quinta intensa supra cantum. Item vltima semibreuis seu penultima notula contratenoris est quinta remissa sub tenore. Vltima vero notula ipsius contratenoris. f. longa est item quinta sed intensa supra tenorem. quod in omnibus fere cantilenis euenire contingit. Sexta regula est q. in contrapuncto partes cantilenæ scilicet tenor & cantus atq. contratenor debent inuicem esse contrariæ in motu: vt quum cantus ascendit: tenor descendat & econuerso. atq. contratenor eodem modo se habeat cum altera ipsarum partium. Est tamen hæc lex arbitraria. Nam sæpe & multum tenoris notulæ notulas cantus ascendentes aut descendentes consimilibus motibus subsequuntur: similiterq. in contratenore proceditur: quod potissimum euenit: quum partes cantilenæ sese inuicem ipsdcm motibus fugant atq. figuris: vt hæc cantilena declarat.

CANTVS

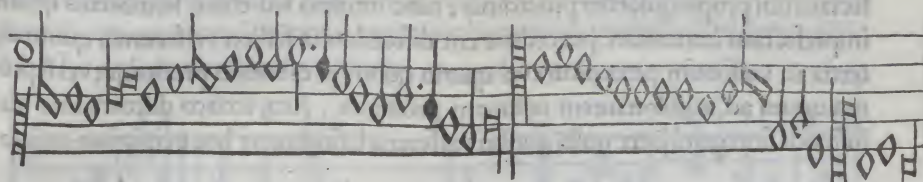
TENOR

Septima
Regula

Septima regula est q. quando ex concordantiâ imperfecta perfectam petimus concordantiâ tanquam cantilenæ terminationem: vel alicuius partis eius harmonicæ: ad propinquiorem perfectam diuersis vtriusq. partis motibus acquirendam concurrere necessum est. Vt exempli gratia quum tenor & cantus sextam maiorem sonuerint videlicet diapenten cum tono: tunc ambo cōtrarijs motibus procedentes scilicet tenor vnica voce descendens: & cantus vnica pariter voce in acutum intentus in octauam quæ considerata motuum contrarietate ipsi sextæ propinquior est: illico conuenient. Quod proprium est sextæ maioris ad octauam scilicet transire. Minor vero sexta ad quintā frequentius reuertitur vnico motu: altera scilicet cantilenæ parte immobili: altera mobili: contrarijs vero motibus ad octauam item pertransit. Rursus quum cantus & tenor tertiam sonuerint: in vnisonum (ducta prima motuum contiguorum contrarietate) conue-

nient: Atq; item laxati in contrarium ambo ad quintam transferuntur, quod hoc contentu facile comprobatur.

CANTVS

TENOR

In hoc exemplo Cantus & Tenor in tertiam cum prima semibreui in vnisonum prolabuntur ad semibreuem secundam. Et ex quarta semibreui quae tertiam minorem sonat: contrarijs motibus in quintam conueniunt cum quinta semibreui. Et ex quinta semibreui ad sextam semibreuem solo cantus motu (stante scilicet tenore) in minorem sextam conuertuntur. Ex hac vero ad septimam procedentes semibreuem: motus solum cantus tenori stabili quintam conducit. Sed cum octaua semibreui solo item motu tensus immoto ipsi tenori minorem sextam ascribit. Dehinc quum ambo ipsi contrarijs motibus (toniao scilicet vtrinque intervallo) ab inuicem distrahuntur: nonam semibreuem in octauam ipsi sextae propinquiorem constituunt. Atq; ex vndecima semibreui in sextam similiter ducta ad octauam aquisonantem cum duodecima semibreui contrarijs prodeunt motibus. In ceteris quoq; consimilem decet aggredi consyderationem. Octaua & vltima Regula est q; ois Cantilena debet finiri & terminari in concordantia perfecta videlicet aut in vnisono vt Venetis mos fuit. aut in octaua aut in quintadecima: quod omnis musicorum scola frequentius obseruat gratia harmonicae mediocritatis perficiendae. Est enim Finis teste Philosopho vniuscuiusq; rei perfectio.

Octaua Regula

Philosophus

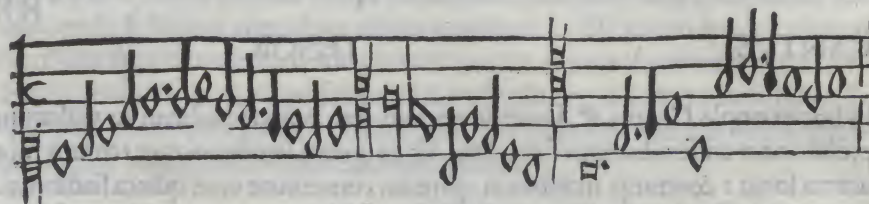
Quae & ubi in contrapuncto admittendae sint discordantiae.

Caput quartum.

Vae vero in contrapuncto admittendae sint discordantiae breui descriptione duximus exprimendum. Semibreuis enim recta plenam temporis mensuram consequens: in modum scilicet pulsus aequae respirantis in contrapuncto discordantiae subiacere non potest: vt artis posuere magistri. similiter & breuem notulam discordantem non admittunt, corrumpit enim concentus naturam & suauitatem ipsa discordantia quum nota est. Quae vero per sincopa & ipso rursus celeri transitu latet discordantia admittitur in contrapuncto

dd iij

Id enim in omnibus fere cantilenis cōtingit: vt quum imperfectam continemus concordantiam: ex qua immediate per contrarios organizantium motus ad perfectam sibi propinquiorem proceditur: tunc minima seu etiam semibreuis ipsam imperfectam immediate præcedens erit discordantia scilicet vel secunda quum ex tertia in vnisonum peruenitur: vel quarta quum in quintam prodeunt: vel septima quum ad æquisonantem octauam profiliunt. Atq; iccirco discordantia huiusmodi sincopata latet nullâ auribus afferens lesionem: vt hoc præcipitur exēplo.

CANTVS TENOR CONTRATENOR

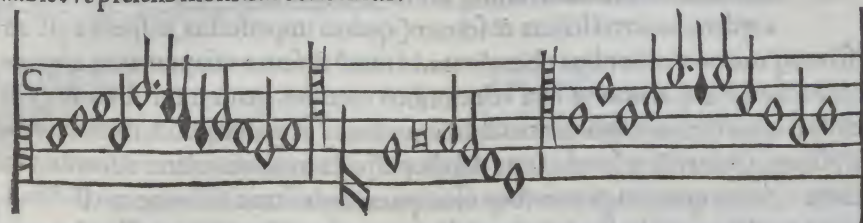
Donstable
Binchoys
Dufay
Brafart

In hoc concentu: prima minima cantus secundam efficit ad tenorem (patentem quidem discordantiam) Atq; secunda pariter minima cantus quarta est ad tenorem notissime discordans: has ego raro concedere admittendas: est enim nota ipsarum discordia quanq̃ velociter gradens dimidium tantum semibreuis obtinet. Cōplures tamen discordantem huiusmodi minimam atq; semibreuem admittēbant vt Donstable: Binchoys: & Dufay. atq; Brafart. ¶ Vltima vero semibreuis cātus in duas minimas distincta: secundam minimam cum vltima semibreui tenoris septimam efficit discordem: sed latentem ducente sincopa. Idem quoq; comperies in vltima semibreui contratenoris: quam quum duas in minimas partitus fueris: secūda ipsarum ad vltimam tenoris semibreuem quartam discordem monstrabit sed latentem. Qua re minimam huiusmodi atq; etiam semibreuem discordantem: in contrapuncto admitti necesse est. Est item & latens discordia in contrapuncto: præter sincopatam: quæ scilicet inter plures cantilenæ partes concordēs continetur & obtunditur. Semibreuis autem in duplo diminuta & breuis in quadruplo ac reliquæ eiusmodiq; minimæ figuræ quātitatī æquiualeant & si discordantes fuerint in contrapuncto poterunt sustineri.

De Consentanea suauitate quartæ. Caput quintum.

Ed quæ ex quattuor coniunctis inuicem sonis discordantia confurgit:
f Diatessaron scilicet consonantiam sonans: duobus locis admittitur in contrapuncto. Primo quum tenor & cātus octauam inuicem sonuerint.

tunc medius qui contratenor dicitur in quintam supra tenorem: tribus. s. tonis ac semitonio ductam dispositus: ab acutissimo sono qui octauam æquisonantem perficit ad grauiorem: per quartam. s. diatessaron distabit in graue: atq; ita quarta huiusmodi inter contratenorem & cantum: quoniam harmonice mediata est optime cõcordabit: vt presens monstrat concentus.

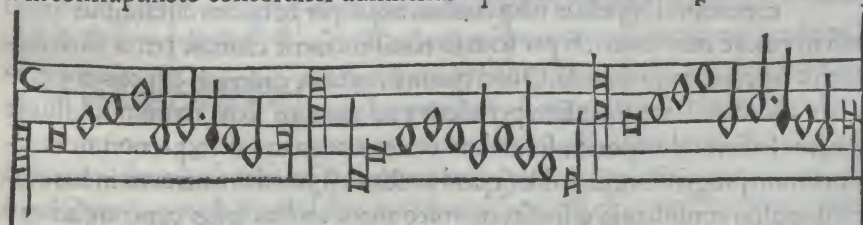

CANTVS

TENOR

CONTRATENOR

In hoc concetu: prima notula atq; item vltima cõtratenoris quintam supra tenorem & quartam sub cantu inuicem consonas harmonica medietate constituit. Secundo quum tenor & cantus procedunt per vnam aut plures sextas: tunc vox media scilicet contratenor quartam semper sub cantu tenebit: tertiam semper ad tenorem obseruans in acutum. Huiusmodi autẽ contrapunctum cantores ad Faulx bourdon appellant: in quo quidem medius ipse contratenor sæpius notulas cantus subsequitur: diatessaronica sub ipsis depressione procedens: quod i psalmediarum modulationibus a musicis frequentius obseruatur. Atq; ita quarta huiusmodi inter contratenorem & cantum etiam per semibreues & breues ac longas deducta in contrapuncto concorditer admittitur: quod hoc concentu aptius declaratur.

CANTVS

TENOR

CONTRA TENOR

Constat enim ex proposito concentu notulas omnes contratenoris per quartam a notulis cantus esse depressas: ac a notulis tenoris sextam ad cantum concludentibus per tertiam intetas: sed per quintam in acutum protractæ sunt ab his tenoris notulis quæ cum cantu octauam seu diapasonicam simphoniam harmonica mediocritate concludunt. Inde concors noscitur huiusmodi cantilena.

dd iij

Quare Quarta inter medium sonum & acutiorem concordat: discordatq; inter medium & grauiorem.

Caput sextum.

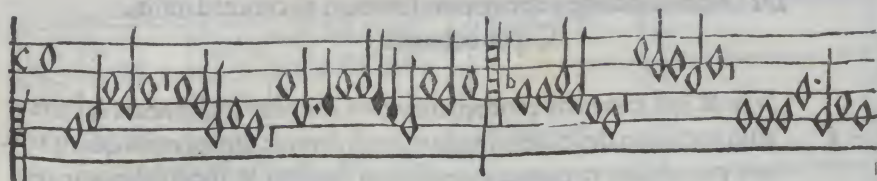
Boetius

Aristoteles

T si sexta per tertiam supra tenorem mediata quartam inter medium terminum concorditer sustinet & acutum: quoniam inter duas ipsas concordantias tertiam scilicet & sextam (quauius imperfectas) disposita est ab ipsis tanq; minor a maioribus obumbrata. Id tamen noscitur etiam natura atq; arte deductum. Namq; acutiores soni velocioribus motibus generantur. Inde & grauioribus quos tardior educit motus debiliores sunt. ut primo secundi theoricæ descripsimus. Quare & ipsa velocitate debiliior effecta in acutum latet discordantia quartæ. Secus quum in grauioribus concipitur sonis: tunc enim nota est & ad aures iniucudam reddit sonoritatem: ob motuum tarditatem quam Boetius nonster primo musicæ grauioribus sonis asserit inesse: Tarditas enim plus temporis naturaliter sibi vendicauit q̄ celeritas. hinc potest in grauioribus sonis amplius discordari: consequenterq; discordantia percipi magis nota: quod Aristotelis est vigessimoprmo problemate partis harmonicæ. Iccirco in grauib; ipsis sonis quartæ huiusmodi discordiam contrapunctus non sustinet.

De conformitate & diuersitate tertiar & sextar. Caput septimum.

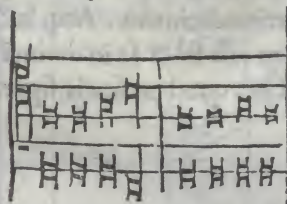
Primas imperfectas simplicis ordinis concordantias tertiam scilicet & sextam in aquisonantis octauæ dispositione alternis constat motibus concreari. Dispositis namq; duobus æque per octauam distantibus sonis: quasi in tenore cum cantu: si per sextam remissus fuerit cantus: tertiam illico disponetur supratenorem intensa. Quod quum in octauæ eiusmodi dispositione grauiorem chordam sexta intensa peritulerit: ad cantum item tertiam substituet maiorem scilicet vel minorem secundum diatonicam naturalemq; tonorum ac semitoniorum progressionem. Addo (quod auctius est) medium neruum in harmonica diapason consistentia dispositum vnico motu ambas ipsas generare ad extremos. namq; quum per tertiam remissus fuerit tertiam efficiet ad grauiorem & sextam ad acutiorem. Quum vero semitonio aut tono medius ipse sonus fuerit intensus: tertiam ad acutiorem: & sextam ad grauiorē cōprobabit. Remissus insup; cantus ab octaua per tertiam maiorem vel minorem: in sextam illico minorem aut maiorem declinabit. Similiter & tenor quum octauam sonuerit sub cantu si per tertiam ascendat: sextam pbabit ad cantum: quod diligente huius compositionis examine pernotescit.

CANTVS

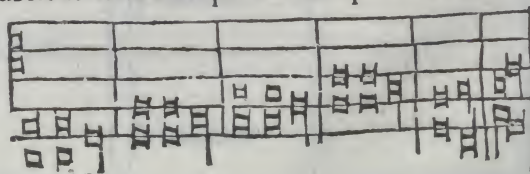
TENOR

Id item aduertendum est: q̄ si species siue concordantia cuius intensione vel remissione altera producitur fuerit maior puta tertia intensa a tenore vel remissa a cantu: producta erit minor scilicet sexta: & econuerso. quoniam in ipsa octaua perfecta quinque tantum toni ac duo minora semitonía comprehenduntur. Patet igitur in ipsius octauæ dispositione ex motu sextæ tertiā facile generari: atq; ex tertiæ ductu sextā concludi. Inde q̄ ambę imperfectæ sint vnā candēq; quodammodo naturam & proprietatem seruare videntur. Prediximus insuper i tertio capite regula septima q̄ tertia ad vnisonum atq; ad quintam: & sexta ad octauam contrarijs motibus aptissime sese conferunt: qua re ineptius vnico deferuntur motu. Hinc constat tertiā q̄ a duabus cōtiguīs cōcordantijs pfectis (cōtrarijs ab ipsa motibus) circumuenta sit: q̄nta. s. & vnisono suauiorē esse q̄ sextam. hæc. n. & si ab octaua & a q̄nta circūscripta est: ad ambas tamen cōtrarijs motibus non procedit nāq; solo motu in quintam cōuertitur: quāuis duobus contrarijs ad octauam transcendat: vt hic patet.

Rursus sexta magis participat de q̄nta q̄ de octaua qm̄ q̄nta ipsi p̄p̄inquir est & cōtigua: nulla. n. intercidit vox media inter q̄ntam & sextā: Inter sextam vero & octauam septima vox naturaliter disposita est. iccirco sexta ipsa ab octaua remotior quintę naturam magis participat. Cūq; quinta longe distet perfectione ab octaua: Sexta ipsa Ipsius q̄ntę particeps im-

perfectiorem obtinuit sonoritātē q̄ tertia: quæ & quintæ & vnisoni (tāq; media ad extremos) participat perfectionē. Hæc. n. cōtrarijs (vt dictū est) motibus & ad q̄ntam & ad ipsum vnisonū: cui octauæ pfectio simpliciter ascripta est: primo ac strictiore impetu noscitur trālineare. quod subiectæ notularū cōprobāt descriptiōes hoc modo.

De Denominatione extremorum sonorum in concordantijs.

Caput octauum.

Vnt & qui extremas concordantiarum chordas multimodis syllabarum vocalium denominationibus considerant: dicunt enim quum tenor pronuntiat vt cantus in vnisonum similiter vt modulabitur: in tertiam mi: & sol in quintam: atq; la in sextam in singulo exachordo: Sed in octauam cantus ipse similiter vt aquisonabit ipsi tenori atq; reliquas secundum huiusmodi considerationem existimant nuncupandas. Nos vero (& si in flore musicae hunc ipsum descripsimus ordinem) nulla tamen lege credimus Id esse seruandum: quoniam neq; aequalitas neque diuersitas syllabarum sed proprijs intervalhis disiunctæ extremitates sonantium terminorum concordantias concludunt. Nam quum tenor in *Γ* vt dixerit vt: Cantus non modo poterit vt in octaua exprimere secundum diatonicam Guidonis institutionem: verū ēt sol & re i *C* solreut grauiem. Vnaquæquæ enim syllaba in *C* solreut graui disposita: perfectam ad *Γ* vt aquisonat octauam: videlicet diapason consonantiam. Similiter ad secundam chordā omnes poteris in introductorio cōcordantias ad decimamnonam vsq; facile conducere. Nam quum in *A* re tenor quicuerit poterit cantus fa & vt in tertiam scilicet in *C* faut. Et la ac mi in quintam in *E* lamī grauem enuntiare. Et fa in *F* faut in sextam minorem. Atq; la & mi ac re in *A* lamīre in octauam perfectam. Atq; item sol & fa & vt in decimam in *C* solfaut: Et la atq; mi in *E* lamī acutam in duodecimam. Et fa in *F* faut acuta in tertiamdecimam. Atq; la & mi & re in *A* lamīre superacutam in quintamdecimam. Et sol & fa in decimā septimam in *C* solfa: Atq; in decimamnonam la in *E* la: quod presentis figuræ descriptione notissime percipitur.

C	la	to	20 ^a ad Γ ut	19 ^a ad Are	
D	la sol	to	19 ^a ad Γ ut		
E	sol fa	to		2 ^a ad Are	
F	mi	se	17 ^a ad Γ ut	17 ^a ad Are	
G	fa	apo			
A	la mi re	se		1 ^a ad Are	
B	sol re ut	to	14 ^a ad Γ ut	14 ^a ad Are	
C	fa ut	to		2 ^a ad Are	
D	la mi	se	13 ^a ad Γ ut	13 ^a ad Are	
E	la sol re	to	12 ^a ad Γ ut		
F	sol fa ut	to		10 ^a ad Are	
G	mi	se	10 ^a ad Γ ut		
A	fa	apo			
B	la mi re	se		8 ^a ad Are	
C	sol re ut	to	8 ^a ad Γ ut		
D	fa ut	to		6 ^a ad Are	
E	la mi	se	6 ^a ad Γ ut	4 ^a ad Are	
F	sol re	to	4 ^a ad Γ ut		
G	fa ut	to		3 ^a ad Are	
A	mi	se	3 ^a ad Γ ut		
B	re	to		Vinlonus	
C	ut	ton?	unifonnus		

Atq; ad reliquas consimilis erit concordantiarum inuicem consideratio videlicet non solius vtrinq; syllabæ dispositione: sed proportionatis inuicem sonis per congruas interuallorum dimensiones.

Alterna intentione specierum atq; remissione diuersa contrapuncti disponuntur elementa.

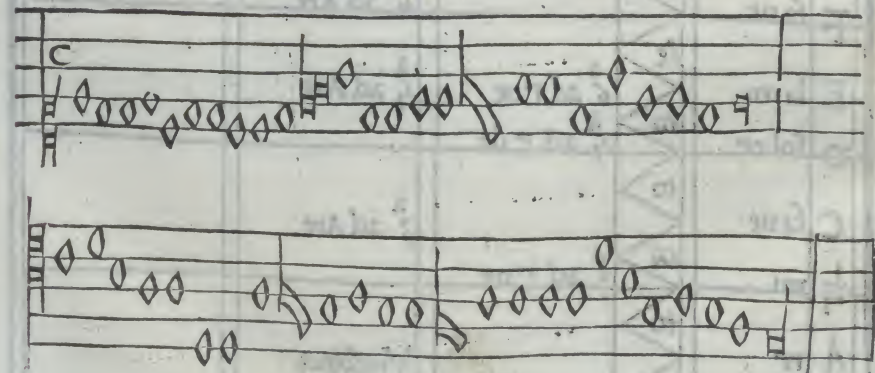
Caput nonum.

On insuper id incongruum esse puto quod exactius duximus explicandum. quemadmodum scilicet elementaria contrapuncti species sibi inuicem in cantilena solent commisceri. Quum enim cantus cum tenore tertiam tenuerint: diuersitate motuum computata: in unisonum illico collabuntur. Atq; rursus ex ipsa tertia diuersis item motibus ad quintam profiliunt.

Quum autem cantus per tertiam tenori superpositus vnica intenditur voce: remissus tunc tenor per quintam octauam inuicem perficient: & econuerso: quum scilicet tenor in octaua cum cantu dispositus intenditur per quintam & sola voce cantus remittitur: ex octaua in tertiam suauiore transitu commeabunt. Ex octaua item ad sextam diuersis motibus: & ex octaua ad quintam vnico videlicet cantus motu per quartam remisso: vel tenoris per diatessaron inteso per optime proceditur. Verum ex sexta in tertiam organizantis sono per quartam remisso vel solius tenoris per quartam ipsam inteso facile peruenitur. Est enim organizans ille qui acutiorem efficit cantilenæ partem. Similiter item ex tertia intensus cantus per quartam ipsi tenori sextam respondebit. Quod si tenor cum cantu in tertiam dispositus per quartam fuerit demissus: sexta pariter a cantu discedet: quæ hoc lucide disponuntur harmento.

CANTVS

TENOR

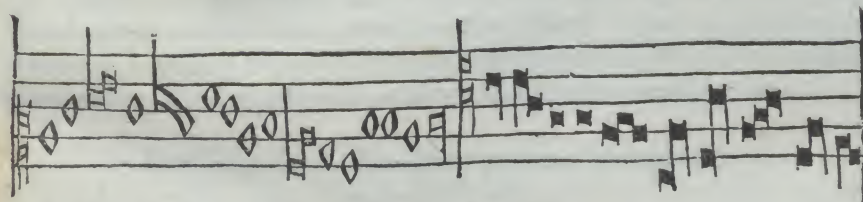

Quum autem ad reliqua contrapuncti elementa procedere tentaueris : quod de tertie ad vnisonum diximus : hoc idem de decima senties ad octauam . Et quod de octaua ad quintam : hoc de quintadecima ad duodecimam . Quodq; de sexta ad tertiam hoc pariter de tertiadecima ad decimam . Atq; Idem de ceteris in introductorio superductis . Verum concordantia perfectioni ascripta ad quam contrarijs motibus organizantes perueniunt suauior & delectabilior est q̄ si vnico conciperetur motu . quoniam diuersorum sonorum contrarijs motibus procedentium alter alteri festinat occurrere : & concordie suauitate commisceri : qua commixtione concors contrapunctus generatur & producitur .

De Diuersitate figurationis sonorum in contrapuncto .

Caput Decimum .

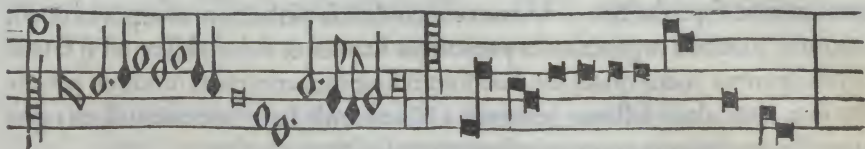
Oncordes sonos in contrapuncto notulis cantus plani tanquam tenori ac relationis fundamēto Musici diuersimode solent ascribere . Quandoq; enim notulas cantus siue etiam contratenoris : notulis cantus plani pro tenore dispositis acquifaciunt singulas singulis referrendo ac semibreues tantum in mediū deducendo . Hunc simplicem & planum contrapunctum appellant quoniam æqua temporis mensura notulæ omnes disponuntur vt hoc notatur concentu .

CONTRAPUNCTVS

TENOR

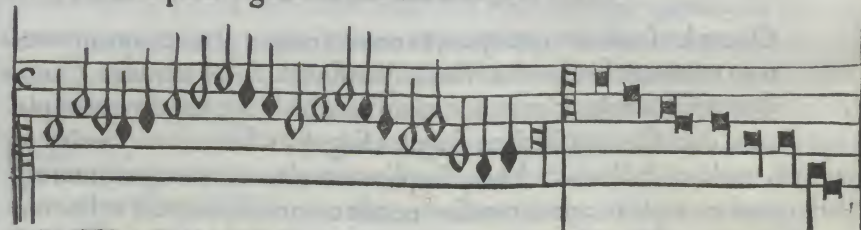
Quandoq; etiam organizantes ipsi semibreues ac minimas atq; reliquas diminutiones figuras notulis cantus plani commensurant : has in mensura semibreuium disponentes . quem fractum ac floridum contrapunctum vocant : vt hic.

CONTRAPVNCTVS

TENOR

Quandoq; singulis tribus minimis duas seminimas postponentes cōtrapunctum notulis cantus plani regulari ordine ascribunt hoc modo .

CONTRAPVNCTVS

TENOR

Rurfus diuerfis figurarum numerositatibus organizantes super notulas cantus plani contrapunctum diuerfimode modulantur: vt hic constat.

CONTRAPUNCTVS

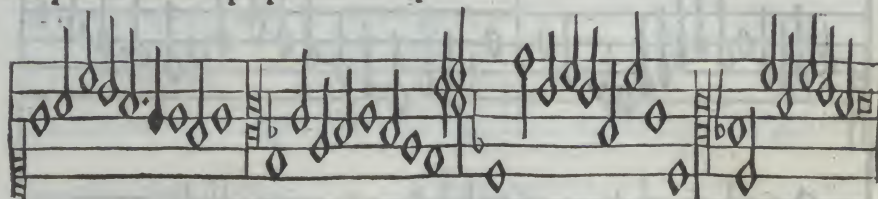
TENOR

Modulantur item quādoq; grauiore succentu super notulas plani cantus. Quare sane duximus concludendum contrapunctum diuerfis figuris ac speciebus seu elementis (Legalium tamen mandatorum obseruatione) posse cōstitui: quod organizantium atq; compositorum nouimus arbitrio esse committendum.

De Compositione diuerfarum partium contrapuncti.
Caput vndecimum.

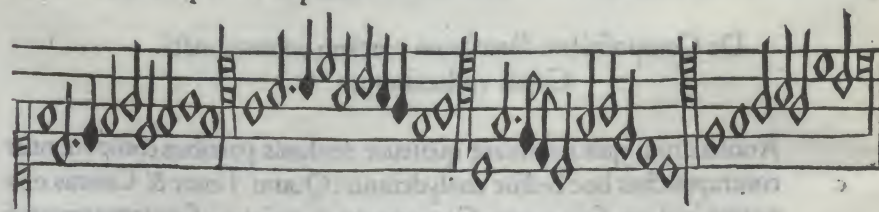
Antilenarum quæ tribus aut quattuor consonis partibus componuntur
c contrapunctus hoc ordine consideratur: Quum Tenor & Cantus octauam inuicem seruauerint Contratenor in quintam supratenorem: aut in octaua sub tenore deductus quamoptime ac suauiter concordabit. Quod si his tribus coniunctis partibus alium in cantilena contratenorem in acutum coaptare tentaueris: in tertiam supra tenorem: vel (quod suauiori attinet harmoniæ) in quintam poteris collocare. Verum si in tertiam supra tenorem fuerit dispositus: ad grauiorem contratenorem decimam concordabit. si autē in quintam: ab ipso tūc

Baritonate per duodecimam distabit. Baritonans enim intelligitur pars seu processus grauior in compositione cantilenæ. q & contratenor grauis dicitur. a Vari quod est graue u mutata in b quasi grauiorem cantans cantilenæ partem. Cuius consyderationis hoc proponitur exemplar.

CANTVS TENOR BARITONANS CONTRATE
NOR ACVTus

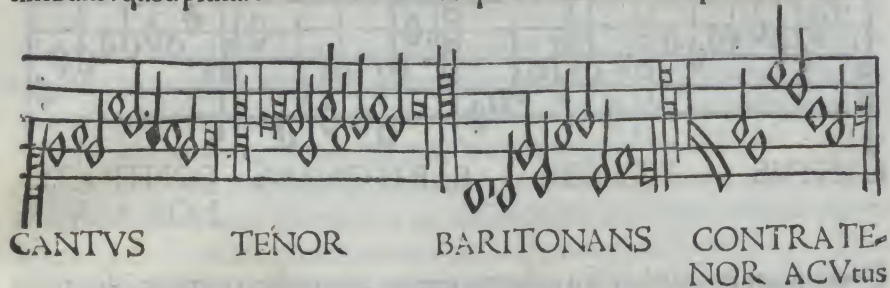
In hoc exemplo prima semibreuis acuti cōtratenoris in tertiam supra tenorem constituta per decimam distat intensa a prima Baritonantis. & per sextam remissa est sub prima cantus: Ab hac autem distat prima Baritonantis per quintādecimam in graue. Atq; ita ex vtrifq; bona deducitur concordia. Vltima vero semibreuis acuti contratenoris tenorem superuadit acumine per quintam: distans ab vltima Baritonantis per duodecimam & sub vltima cantus per diatesaron est remissa: qua re harmonica inde prouenit concordia. Verum quum Baritonans fuerit remissus per quintam sub tenore: & cantus per sextam aut octauam ab ipso distet tenore in acumen: acutus tunc contratenor in tertiam supra Baritonantem ductus cōcordabit: vt ex prima sequentis exempli semibreui percipitur. Suauiore tamen consistentia mediabitur: si in octauam supra Baritonantem commoretur: vt in vltima huius exempli notula pernotatur.

CANTVS TENOR BARITONANS CONTRATE
NOR ACVTus

Quod quum Baritonans octauam habuerit sub tenore: cātusq; quicuerit in tertiam supra tenorem: ita vt per decimam a Baritonante distet in acumen: acutus contratenor poterit in quintā supra baritonantem constitui: qui tunc a cantu per sextam

distabit in graue & per quartam sub tenore: atq; ita concorditer sese inuicem con-
tinebunt. quod prima & vltima huius exempli notula lucide comprobatur.

Patet itaq; ex pmissis rationibus atq; exemplis vnāquāq; partem diuersis motibus
ad alias sese in compositione referri secū dum scilicet regulas & elementa cōtrapun-
cti: ita vt concorditer singulis ipsius cantilenæ partibus correspōdeat: vsquāq; cum
nulla plenam ducat dissonātiā (præter quartam) quæ acutioribus ac medijs cō-
iunctionum sonis suauiter congruit: vt quinto capite prædictum est. Sexta insu-
per in grauioribus sonis plena ac stabili voce plerūq; discordat: nisi illico ex ipsa in
octauam immediate diuersis motibus conueniant. quod aurium iudicio linquimus
indagandum. Ac tertiedecimæ in grauioribus ipsis sonis consimilis qnq; percipi-
tur discordia. Huīusmodi rei causam esse credimus mutitudinem tēporis in grauior-
ibus sonis consistentem: qua asperitas & dissonantia imperfectionis apertius au-
ribus accedit afferens lesionem. Acutus igitur contratenor ac tenor ipse semper
cum Baritonante debent concordari: Ita vt quum ipse contratenor acutus per octa-
uam ab ipso Baritonante in acumen fuerit disiunctus: tenor supra Baritonantem p
quintam aut per tertiam disponetur. Quod si tenor octauam supra Baritonan-
tem duxerit intensam: tunc contratenor in tertiam ac suauius in quintam: octa-
uæ huiusmodi interuallum mediabit. Atq; ita altrinsecis diuersarum specierum va-
rietatibus partium cantilenæ altera alteri in modulatione atq; descriptione com-
miscetur. Poterit item Baritonans per quintam supra tenorem ascendere: quum
cantis ad tenorem octauam sonuerit: cōcordabit tunc contratenor in tertiam su-
pra tenorem dispositus qui ab ipso baritonante tunc per tertiam discedet in gra-
ue: & per sextam a cantu. vt in vltima sequentis exempli notula percipitur.

Item quum cantus decimam supra tenorem sonuerit tunc Baritonans quin-
tam supra tenorem melodice possidebit: quum potissime acutus contratenor oc-
tauam a tenore duxerit intensam. quod ex prima huius modulaminis notula cla-
rius consideratur.

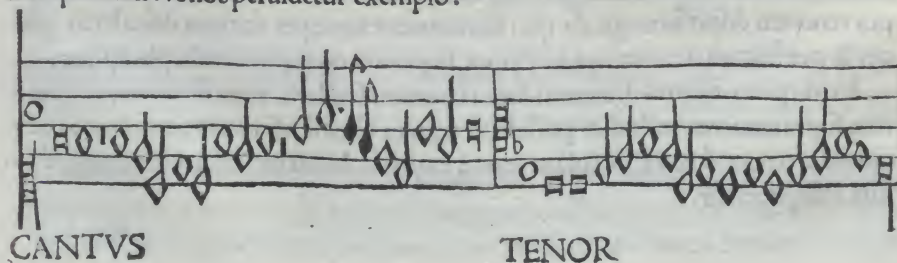
cc i

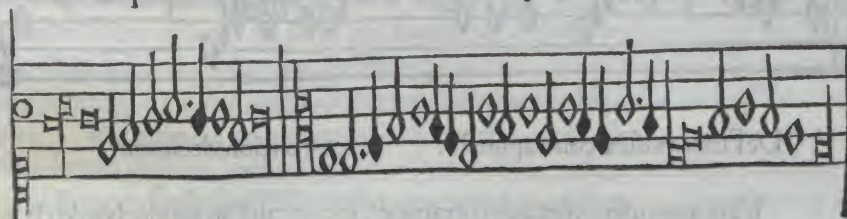
Quod quum quintuplum seu quintam partem concordem quattuor ipsis volueris apponere: ipsam diuersis speciebus secundum regulas ac mandata contrapuncti alternatim ac mutuuum applicare procures.

De Consimilibus perfectis concordantijs in cōtrapuncto consequenter tolerādis.
Caput duodecimum.

Considerandum insuper videtur quot perfectæ species eiusdem generis immobiles possint in cantilena constitui. Quo circa Plures octauæ ac plures quintæ immobiles conueniunt in contrapuncto: atq; etiam plures ex reliquis perfectis immobiles plerūq; disponuntur. Quod si ex perfectâ concordantia tenoris cum cantu vel cuiusvis partis cum altera ad aliam sibi similem concordantiam perfectam intensam aut remissam (interposita minimæ notulæ pausa in vna ipsarum cantilenæ partium) deueniatur: nequaquā sentio laudandum. nāq; videntur duæ perfectæ consimiles concordantiæ simul ac consequenter ascendentes seu descendentes ob paruissimam minimæ taciturnitatis intermissionē. Vt si quum tenor & cantus in octauam dispositi sunt: cantus ipse prolata octaua pauset per minimam (tenore nō paufante siue etiam eadem pausa paufante) tunc alteram octauam a præcedente propter ipsam intentionem aut remissionem diuersisonam immediate subsequi non decet: ob paruulam (quod prædiximus) temporis portione interpositam. vt hoc peruidetur exemplo.

In hoc exemplo: omnes primæ notulæ in octauam positæ quādecimcenter dispositæ sunt quia sunt immobiles (interposita etiam semibreui pausa). Verum quinta cantus minima minimæ pausam immediate sequens q̄ in octaua sit cum tenore nō admittitur propter remissam octauam immediate præcedentē. Sunt & qui (interposita etiam pausa semibreui) duas consimiles concordantias perfectas immediate ascendentes aut descendentes non admittunt: quāquam his complures dissonant sentiunt cum pausa semibreuis integram temporis mensuram obseruet. Condecenter item duæ aut plures semibreuium pausæ duas consimiles concordantias perfectas consequenter ascendentes aut descendentes mediabunt: siue in tenore siue in cantu seu etiam in contratenore aut in Baritonate deductæ sint. Quid insuper credendum censemus ijs qui organizantibus obstant ne plures q̄ tres semibreues in cantu vnisonas pronuntient: quod propterea asseuerant: ne cantus uideatur in tenorem conuersus ac tenor in cantum. hoc nostra quidem sententia ridiculum est. Solent enim per sepe cantilenarum compositores tenorem atq; contratenorem diminutionibus pernotare figuris ac cantū tardioribus: quod recentiores frequentant ut hic notissimo constat experimento.

CANTVS

TENOR

Est & celeberrimus quidam in contrapuncto processus notularum videlicet Baritonantis ad cantus notulas institutus consimilibus notulis per decimam inuicem procedentibus: tenore ad singulos concorditer commeante. quem Tinctoris: Gulielmus guarnerij: Iusquin despret: Gaspar: Alexander agricola: Loyset: Obrech: Brumel: Isaac ac reliqui lucundissimi compositores in suis cantilenis sæpius obseruarunt. quod & præsentis cōcentus cōsideratione percipitur.

cc ij

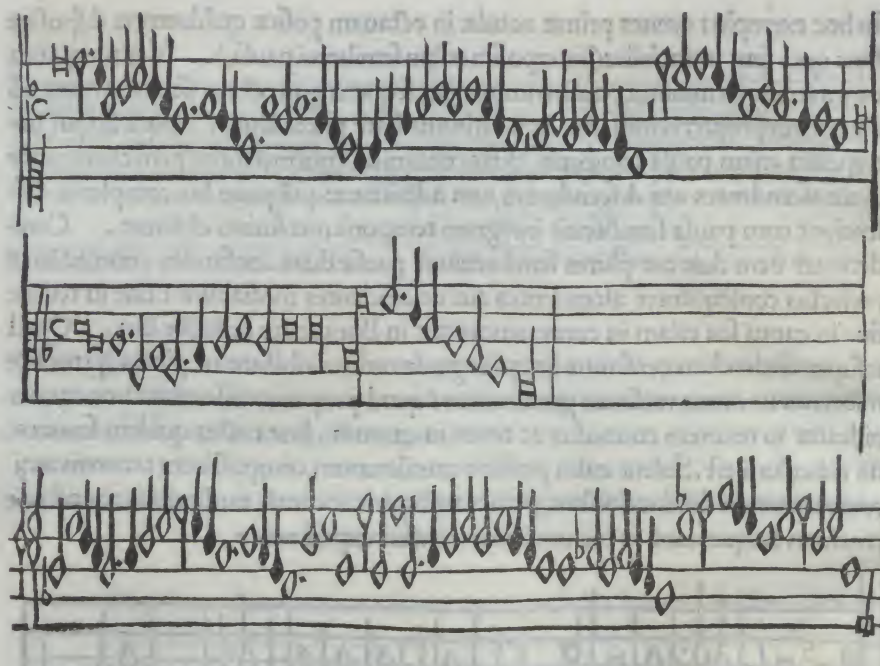
Verte solium.

Tinctoris
Gulielmus
guarnerij
Iusquin
Gaspar
Agricola
Loyset
Obrech
Brumel
Isaac

CANTVS

TENOR

BARITO
NANS

De Fictæ musicæ contrapuncto. Caput tertiumdecimum.

Ictas autem seu coloratas cōtrapuncti species quæ in monochordo chor-
 f dulis ipsis singulos tonos diuidentibus considerantur aliquantulū pro-
 sequamur: Hæ enim q̃ chromatica dimensione ducuntur coloratas de-
 monstrant cantilenas: quas & fictas dicunt. Est enim necessaria huiusmodi dis-
 positio ad harmonici instrumenti perfectionem: tum suauiori diatonici generis
 asperioris temperantia: cum nonnullarum cōsonantiarum perfectione in dia-
 tonico chordotono conquirenda. Atq; ideo ad musicam huiusmodi fictam tri-
 plici consideratione proceditur. secundum scilicet chromatici generis dimensio-
 nem. secundum permixti generis demonstrationem, & secundum Enarmonici
 generis diuisionem: quæ omnes diatonici generis condensationes dictæ sunt &
 ornamenta. sed horum dimensiones in harmonia instrumentali mathematicè du-
 ximus disponendas. In Diatonico aut Guīdonis introductorio musica ficta vni-
 co toni mōstratur intervallo: vbi videlicet b mollis exachordum quartam dispo-
 nit chordam fa quæ toniæam scindit distantiam inter Alamire & h nū seu in-
 ter Meseu & Parameseu instar tetrachordi coniūctarum: qua re & chordulas
 huiusmodi toniæa partientes intervallo signo b rotundæ pernotare solent casper

syllabam fa pronuntiantes. Per se etiam plerique pronuntiant sol sub la semitonij interuallo: quum potissime proceditur his notulis la sol la incipiendo in Alamine rursusq; in ipsam terminando. vt Salve regina. Atq; item inrer sol & fa incipiendo & terminando in Gsolreut hoc transitu sol fa sol: quod Ambrosiani ple- Ambrosiani
rūq; modulari solent. Non enim syllaba fa semitonium perficit sed ipsa semitonij interualli diuensio duobus sonis circūscripta. Quum igitur in Exachordis Guidonicæ traditionis fictam hanc progressionem quesieris: acutiores singulorum tonorum notulas maiore subtrahes semitonio: eas fa syllaba ac littera b rotunda describendo: permutatione ducente: qua sit ex tono transitus in semitonium. Plerique autem singulis tonorum interuallis huiusmodi vocem semitoniam inscribunt. Verum quum mi in fa permutatur loco h quadræ b rotundam ascribunt. quum autem fa in mi: loco b rotundæ h quadram ponunt.

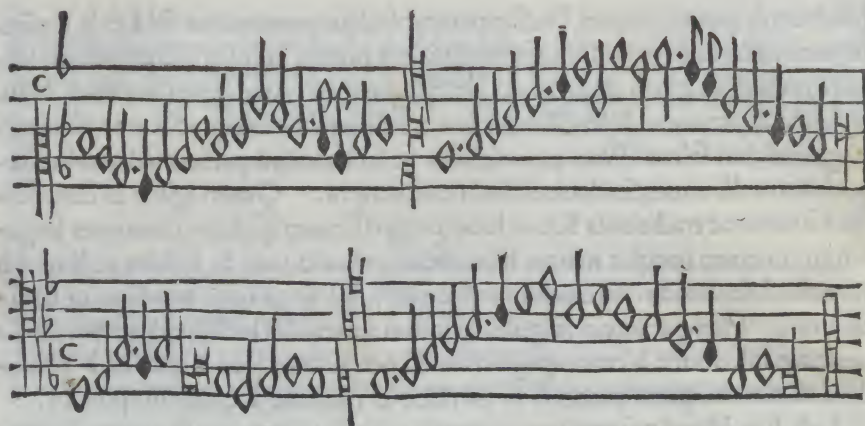
Inde si in Elami grauem permutaueris mi in fa: deponetur fa maiore semitonio in graue: cuius Exachordum in hmi grauem acquireret exordium. Quod si in Cfaue grauem fa permutaueris in mi per transitum maioris semitonij in acutum: Exachordum huiusmodi in Are Initium assumet. Quum autem in hmi grauem: permutaueris mi in fa per transitum maioris semitonij in graue: Exachordum ipsum incipies in acquisitam Ffaue tono sub. Vt depressam: qua re nō incongruum est vocum huiusmodi considerationem Musicam acquisitam vocitare. Per reliquas item introductorij chordas consimilem acquisitorum exachordorum deduces coniunctionem. Qua re & acquisitas consonantiarum species: & tonos facile hac ficta musica comperies acquisitos. Sunt & qui appositione huius signi # notulā cui apponitur deprimi volunt minimo dieleos interuallo. quod Enarmonici generis est. Est enim Diesis dimidium semitonij minoris Diesis.
interuallum duobus sonis circūscriptum. In fictæ itaq; musicæ consideratione Contrapunctus eisdem quæ proposuimus mandatis procedit: eisdemq; con-
textitur concordantijs. vt hac dispositione percipi potest.

ee iij

Verte folium.

CANTVS

TENOR

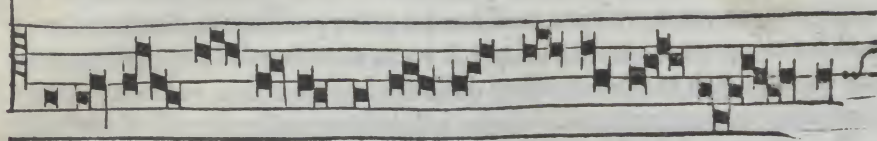
De Falso contrapuncto. Caput quartumdecimum.

Ambrosiani

Guido

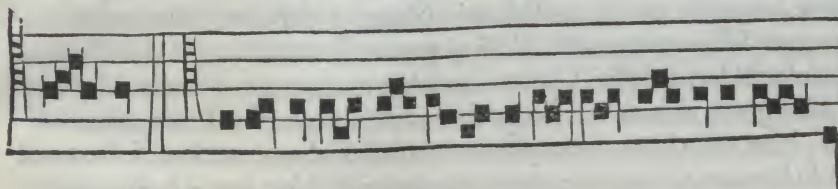
f Alsum cōtrapunctum dicimus quum duo inuicem cantores procedunt p
 dissonas coniuictorum sonorum extremitates vt sunt secunda maior &
 minor: quarta item maior & minor: Atq; septima & nona eiusmodi:
 quæ ab omni penitus suauis harmoniæ ratione & natura disiunctæ sunt. Hoc enim
 vtuntur Ambrosiani nostri in vigilijs solemnibus martirū & in nōnullis missæ mor-
 tuorum canticis: Afferentes a diuo Ambrosio institutum: lugubrem quidem can-
 tum: quo ecclesia deplorat effusionem sanguinis sanctorum martirum: ac mortuo-
 rum suffragia (quod absit) Nusq; enim repperi ab ipso mellifluo Ambrosio celebra-
 tum: quippe qui (vt inq; Guido) quum ecclesiastica describeret cantica in sola dul-
 cedine mirabiliter laborauit. non ne simplicem secundi & quarti atq; sexti toni mo-
 dulationem mœstis & lacrimantibus congruere conscriptum est? Qua re a non-
 nullis potius introductum falsum huiusmodi contrapunctum existimari licet quos
 ignoratæ musicæ liuor oppressit. vt Guidonis ipsius sententiā testatur. Multa
 autem vsurpantur nec tenentur regula. Quia tempore a multo deflueuit musica:
 Dum inuidia & torpor cuncta tollunt studia. Processus itaq; falsi contra-
 puncti: quem Ambrosiani ipsi sequentem vocant: est huiusmodi. Solum qui-
 dem cantor acutiore voce pronuntiat notulas cantus plani: duo vero aut tres suc-
 cinunt vnico sono notulas ipsas cantus subsequentes in secundam & quartam
 vicissim certo ordine: quem quoniam ab omni modulationis ratione seiunctus
 est: me pudet describere. Quandoq; incipiunt huiusmodi succentum in vnifono

cum cantu plano procedentes inde per secundas & quartas ad finem usq: vel ad certam terminationem inquam vnisonantes conueniunt. Plerunq; item in secundam vel in quartam incipiunt: In vnisonum vero semper terminantur. Cuius processus hac noratur descriptione.

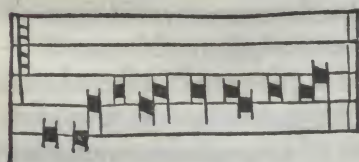
TENOR

De profun dis cla ma ui ad te do

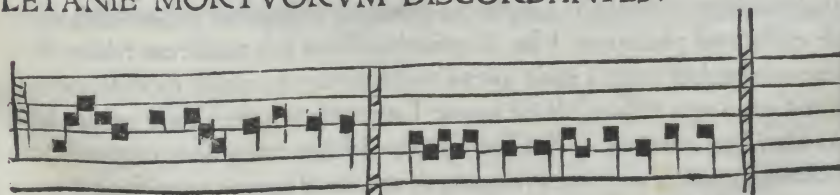
SVCCEN
TVS

mi ne De profun dis cla ma ui ad te

domi ne

LETANIE MORTVORVM DISCORDANTES.

Do mi ne mi se re re Do mi ne mi se re re

TENOR

SVCCENTVS

ee iij

Quomodo se regere debet cantor dum cantat.

Caput quintumdecimum & ultimum.

Ostremo nouis cantoribus institutionis admonitionisq; causa duximus
p proponendum: ne insolito & inhonesto oris hiatu aut ridiculo forte ca-
chino voces proferant modulando: quum potissime in diuinis misterijs
modulos assequuntur: reiciant insuper & voces tremebundas atq; perstrepētes:
sunt enim sibi ipsis eadem extensione dissimiles: qua re ceteris vocibus propor-
tionabiliter propter continuam ipsarum instabilitatem cōcordes esse nō possunt.

Decet item alterum alteri vocē acommodare puta tenorem cantui: ne alter al-
terius clamoris excessu confundatur atq; succumbat: Inde quum vox tenoris can-
tum acutum attigerit: facile quot cantorum vocibus cantus tenori ipsi pro-
portione conueniat poterit consyderari. Nanq; vt plurimum tenor cantui du-
plo in graue subiacet interuallo. Verū q; grauior sit: maiore quod in se est tem-
pore tardus & fortis existit. Cantus vero minore temporis mora velox est & de-
bilis. hinc grauis acutum ecu fortis debilem sustineat necesse est: non clamore de-
uincat. Non enim harmoniam efficiunt confusi & obumbrati soni: sed extremi
ac medijs harmonica inuicem proportionē coniuncti. Vox autem baritonantis &
acuti contratenoris parī inuicem & ad reliquos pronuntiatione se transferant.
Tenorem vero q; cantum sustinet & a Baritonante sustinetur fundamentum
relationis dicunt: nāq; ab acuto cantu & grauiore Baritonante circūscriptus est
medium obtinens locum: Qua re ipsum cōcorditer conspiciunt obseruant & ve-
nerantur. Trahit enim amborum concordiam ad se ipsum: ac sui ipsius ad alios
confert. Neq; decet ipsum garulis fractionibus diminui: quippe qui ad reliquos
singulis notulis concordantias tenet. Plures enim ad alios ipsis figurarum dimi-
nutionibus discordantias efficiet q̄ concordantias hinc insuauiter ad astantium
aures accedit. Insolens quoq; & indecorus capitis manuum ve motus canto-
rem declarat insanum. Non enim manus aut caput concordem sonitum effici-
unt: sed vox bene modulata. Displacent plerisque imprudenter cantantes qui-
bus se existimant placituros. Hæc & enim potissima fuit causa: cur relicto flo-
rido ac mensurabili cantu Guido ipse ad ecclesiasticam se cōtulit modulationem.
Is enim (quod egre reffero) de eis inquit Temporibus nostris inter omnes ho-
mines fatui sunt cantores. Studeat insuper cātilenæ compositor cantus suaui-
tatē cantilenæ verbis cōgruere: vt quum de amore vel mortis petitione aut qua-
uis lamentatiōe fuerint verba flebiles pro posse sonos (vt Veneti solēt) pronūti-
& disponat. huic enim plurimum conferre existimo: cantilenam in quarto aut
sexto tono seu etiam in secūdo dispositam: qui quidem toni cum remissiores sint:
noscuntur huiusmodi effectū facile parturire. Quum vero verba indignationē &

Guido

increpationem dicunt : asperos decet sonos & duriores emittere : quod tertio ac
 septimo tono plerūq; solitum est ascribi. Verū laudis & modestiæ verba me-
 dios quodammodo sonos expetunt primo atq; octauo tono quādecimter inscrip-
 ta. Sed tonorum ipsorum proprietates atq; potentias in harmonia instrumenta-
 li copiose describere constitui. Caueat postremo cantilenæ compositor teno-
 rem aut Baritonantem in cantilena per omnes notulas immobilem disponere.
 Non enim potest vox permanens ad perfectam cōcordantiā contrarijs moti-
 bus acquirēdam cum altera proportionabiliter conuenire. ideo ipsa non cadit
 in processum concordatiæ auditum demulcentis. Huiusmodi enim sonitus in in-
 strumentis ductus : ceu in vtriculo quem vulgares pīam vocant dicitur vernare
 apud Philosophum : apud vulgus vero Bordonizare. Nulla enim in eo fit inten-
 tione remissione ue mutatio. hinc nulla confurgit delectatio. Verumq; grauissi-
 mus sit : acutissimos ipsius vtriculi sonos ac celeres sustentat : siquidem dictū est
 acutos sonos a grauioribus sustineri & fortificari. Vtriculum enim ipsum vocant
 pīam ab acutissimis eius sonis qui semper videntur educere pīū. Vernare enim
 Petrus Apponensis in elucidatione decimi problematis extensum esse sonum as-
 serit nullius intentionis nulliusq; remissionis participem. Oportet insuper & Cy-
 tharistam Lyricum ue concentus exprimendi gratia qui ex canoris fidibus pro-
 uenit Lyre vocibus vtī : ac vocibus ipsis voces suas alterna diuersitate reddere
 consonas : puta vel fidibus ipsis modulando tenorem : ac voce propria cantum :
 vel econuerso. siue etiam vnius spissitudinem raritati alterius conferendo siue ve-
 locitatem tarditati : siue acumen grauitati : ita vt vnum omnino simul consonum
 seruent : quod & artis ratione & septimo legum Diui Platonis instituto noscitur
 obseruandum. Is enim inquit vniuersam rythmorum varietatem esse Lyre voci-
 bus acommodandam.

Philosophus

Petrus Ap-
ponensis

Plato

. F I N I S .

Franchini Gafori Laudensis Liber tertius Musicæ actionis explicat feliciter.

[Faint, illegible text in a medieval script, likely Latin, covering the majority of the page. The text is arranged in several columns.]

LIBER QVARTVS.

De Diffinitione: & Distinctione proportionis. Caput primum.

Proportio apud Euclidem est duarum quantacūq; sint eiusdem generis quantitātū certa alterius ad alterā habitudo. Verum Alia rationalis: Alia irrationalis. Proportio rationalis est duarū comēsurabilium quantitatum in discreto vel in continuo ad se inuicem comparatio. In discreto quidē vt sex ad quattuor ac reliquarū numerorum relationes quorum aliqua datur comunis mensura vtrūq; eorum precise cōducens: nāq; binarius ter ductus senarium numerat: bis vero quaternarium: hinc ipsorum dicitur communis mensura. In continuo vero vt linea tripedalis ad lineam bipedalem quarum semipederalis aliquotiens sumpta ambas mensurās dicitur mēsurā comunis. Atq; in ponderibus quantitas nouem vñctiarum ad sex vñctiarum quantitatem quarum pōdus trīnm vñctiarum nōscitur mensura comunis. Huiusmodi quantitates in principio decimi Euclides ipse comunicātes vocat. Irrationalis proportio est duarum quantitatum incōmensurabilium inuicem relatio: vt dīameter quadrati ad costam eiusdem quorum nulla reperitur mensura comunis ambas ipsas quantitates precise mēsurās: quod in septimā propositionis decimi Euclidis expositione Campanus & Albertus in suis proportionibus notissime comprobant. has autem incommensurabiles quantitates Euclides surdas vocat. Verum Irrationalis huiusmodi proportio ab Arythmetica consyderatione disiungitur cum omnium numerorum (quod mathematici consentiunt) vnitas saltem sit mensura comunis. Nos tamen Irrationalitatem quandam harmonice consyderantes: & eas quæ consona interualla in chordotono illasa non metiuntur in secundo tertij theoricae Irrationales proposuimus (non incongrue quidem) nāq; ipsarum dimensionum nulla dignoscitur mēsurā comunis integritas. vt in harmonici instrumenti descriptione probabimus. Cum igitur Arythmetica proportio in numeris constet: Geometrica in con-

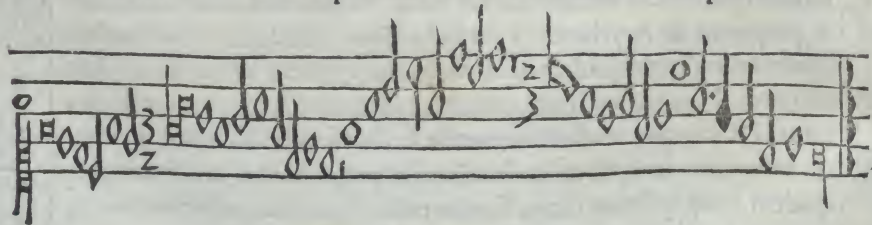

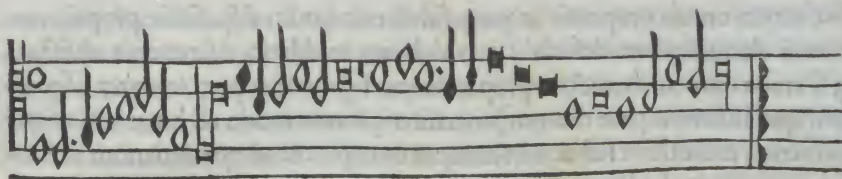
Albertus.
Io. Marlianus.
Plato
Philosophi
Aristoteles

Quid sit pro-
portio in no-
tulis.

CANTVS

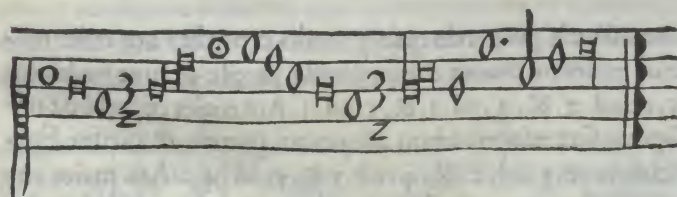
tinuis : Stereometrica in libratione ponderum : quæ & a nonnullis geometricæ ascribitur : Musica proportio (earum particeps) mutua consyderatione procedit. Ducibus namq; numeris in chorda sonora quæ continua est sonos disponit vt in quinto theoricæ proposuimus : latiusq; in eo opere dicemus quod de harmonico Instrumento secundū diuersa genera descripturi sumus. Rursus numerorū opera (quod presentis loci est) sonos complectitur secundum temporis successionem. Inde duplicem proponimus musicæ proportionis effectum : primum in sonorum dispositione per consona interualla (quod theoricū est) alterum in ipsorum tēporali quantitate sonorum per notularum numeros : qui actiua seu practicæ ascribitur consyderationi. in quocunq; igitur genere sermo noster rationali immorabitur proportionē quoniā in vniuscuiusq; proportionis terminis aliqua (saltem vni-tas) consistit mensura cōmunis. Consyderatur plerūq; proportio & in potentijs vt Albertus & Ioannes Marlianus in suis proportionibus comprobant : plerūq; etiam in locis & temporibus vt plato in thimeo & omnis Philosophorum scola consentiunt in quantum scilicet aliquid maius est altero vel ei æquale : quod propriū quantitatis est vt testatur Aristoteles in predicamentis. Qua re primo proportionem quantitati discretæ & continuæ : inde sonis : locis : temporibus : ponderibus ac potentijs inesse necessum est. Est & proportio æqualitatis duarum quantitatum æqualium inuicem respectus vt duorum ad duo : & Lineæ bipedalis ad lineam bipedalem. Inæqualitatis autem proportio est duarum inæqualium quantitatum ad inuicem relatio vt quattuor ad tria : & lineæ tripedalis ad bipedalem. Harum autem inæqualium proportionum alia maioris inæqualitatis dicitur quum scilicet maior quantitas minori cœquatur per relationem. Vt quattuor ad tria. Alia minoris inæqualitatis : quum minor quantitas maiori cœquatur in relatione vt tria ad quattuor. Erit igitur in cantilenis inæqualitatis proportio æquiualens maioris consimilium notularum numeri cum minore : vel minoris cum maiore in diuisione & pronuntiatione mensuratio vt hic patet.

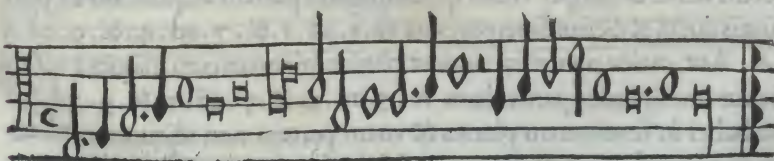

TENOR

Constat enim ex superiore proportionis diffinitione (vt & in disposito concentu percipit) figuras seu notulas omnes sibi consimilibus nomine & quantitate in quacunque proportionem comparari: puta semibreues minoris prolationis semibreuibus minoris prolationis: ac breues temporis perfecti breuibus temporis perfecti. Quod si secus disposita fuerit proportio vt (exempli gratia) sesquialtera in acutiore concentus parte tres breues temporis perfecti connumerans duabus breuibus temporis imperfecti in tenore dispositis absurdam senties sesquialteram huiusmodi considerationem cum tres ipse breues temporis perfecti duabus breuibus temporis imperfecti in quantitate dissentiant: namque si earum partes quae inuicem in quantitate conueniunt proportionabiliter conspexeris videlicet nouem semibreues minoris prolationis quattuor semibreuibus eiusdem minoris prolationis: non utique sesquialteram quae proprijs numeris signata est sed duplam sesquiquartam proportionem inuenies: atque id Idem proueniet quum tres maioris prolationis semibreues duabus minoris prolationis semibreuibus secundum sesquialteram ipsam duxeris coequandas: quod praesens probat concentus.

CANTUS

TENOR

Debet autem omnis proportio in numerabili notularum dispositiōe proprijs numerorum characteribus describi : quo dubium ac dilatio discretionis absistat. nāq; si vnico numeri caractere proportionem signaueris : puta ternario sesquialteram (quod aliorum pace dixerim) ternarius ipse non modo ad binarium ad quē sesquialteram monstrat : sed & ad vnitatem in tripla : & ad quaternarium in sub sesquitercia : atq; ad reliquos singulos pro instituentis arbitrio eodem modo posset comparari. Sic igitur describendi sunt proportionum termini inter notulas vt numerus alteratus superponatur recto ac precedenti termino hoc modo 3 siue clarius dixerō numerus reducibilium notularum superscribatur numero pro xime precedentis numerositatis ad quem reducitur. atq; ita clara & notissima erit disposita in cantilenis proportio : quā veluti quum præcedentem temporis vel prolationis numerositatem respexerit : naturalem consequetur numerorum proportionabilium considerationem : ita quoq; si (verbi gratia) inter notulas concentus acutioris ascripta sit ad alteriusq; partis (puta tenoris) notularum numerositatem deducta : eandem pariter naturalem numerorum dispositionem imitatione conspiciet. Secus autem quum tenor & concentus dispari fuerint quantitate dispositi. In reliquis quoq; cantilenarum partibus ad se inuicem conducendis : idem considerandæ proportionis modus eueniat necesse est.

De Quinq; generibus proportionum maioris & minoris inæqualitatis.
Caput secundum.

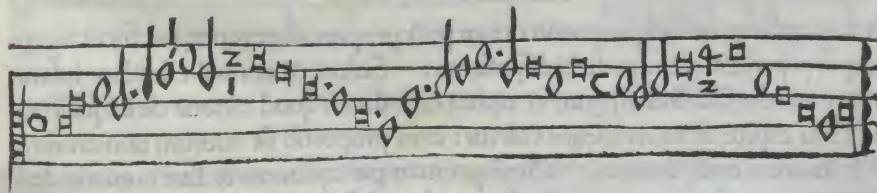
maioris inæqualitatis proportio quinq; modis procedit : aut enim maior numerus minorem pluries comprehendit precise & tunc multiplex dicitur vt. 6. ad. 2. & 4. ad. 1. & 5. ad. 1. Aut maior comprehendit minorem semel & insuper ipsius minoris vnā aliquotam partem & dicitur Epimoria seu Supparticularis vt. 3. ad. 2. & 4. ad. 3 & 5. ad. 4. Aut maior continet minorem semel & insuper vnā ipsius minoris partem aliquantam ex pluribus aliquotis ductā & dicitur superpartiens vt. 5. ad. 3. & 7. ad. 4. & 9. ad. 5 & 11. ad. 6. Aut maior numerus continet pluries minorem cum aliquota ipsius parte & dicitur multiplexsupparticularis vt. 5. ad. 2. & 7. ad. 3. & 9. ad. 4. Aut maior habet in se minorem pluries & vnā partem non aliquotam pluribus tamen aliquotis factam & dicitur multiplexsuperpartiens vt. 8. ad. 3. & 11. ad. 4. & 14. ad. 5. & 11. ad. 3. Sunt enim quinq; huiusmodi considerationes generalia proportionum nomina quibus infinitæ species conueniunt vt ex tertio Theoricæ constat & in sequentibus singulatim apperiemus. Harum autem maioris inæqualitatis proportionum effectus notulas quibus preponun-

tur in cantilenis minuunt secundum ipsius proportionis naturam idcirco q̄ ma-
ior notularum numerus coequatur minori. Sunt & minoris inaequalitatis pro-
portionum quinque genera predictis opposita iisdem quoque vocabulis cum prae-
positione sub nuncupata: ut Submultiplex. Subsuperparticulare. Subsuperpartiens.
Submultiplexsuperparticulare. Submultiplexsuperpartiens. Horum autem & spe-
cies sunt infinitae: quarum denominationibus non incongruit praepositio sub. ut in
sequentibus declarabitur. earum. n. proprietates notulas quibus preponuntur adau-
gent secundum uniuscuiusque naturam & effectum. quoniam igitur minoris huiusmodi
inaequalitatis genera maioris inaequalitatis generibus opponuntur eandem sapiunt
naturam in contrariam scilicet considerationem: namque contrariorum eadem est di-
sciplina. Submultiplex enim opponitur Multiplici. Subsuperparticulare Super-
particulari & reliqua eodem modo. Notanter dicimus submultiplex opponi mul-
tiplici: quia quod unum efficit opposito succedente destruitur ut his dispositioni-
bus comprobatur. 1 2 1. 2 3 2. 3 5 3. 2 5 2. 3 8 3. sunt. n. extremi termini inuicem aequales.

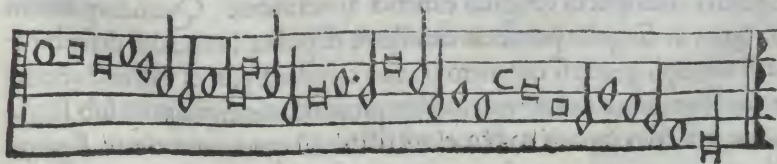
De Genere multiplici & eius speciebus.

Caput tertium.

Utriplex genus est quum maior numerus comparatus & suppositus mi-
nori comprehendit ipsum intra se pluries precise: ut bis vel ter vel quater
& deinceps. q̄ si bis maior continet minorem dicitur proportio dupla ut 2
ad 1 & 4 ad 2 & 6 ad 3 haec enim prima species est multiplicitatis generis: in qua
maior notularum numerus aequialet minori: ita ut vnaquaeque notula maioris di-
midia sui quantitate minuatur: figuratur enim in cantibus hoc modo 2 4 6
quod praesentis concentus descriptione notatur. 1 2 3

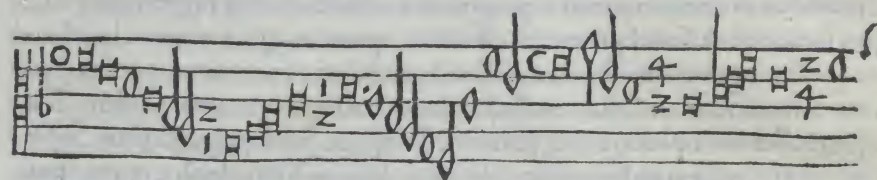
CANTVS

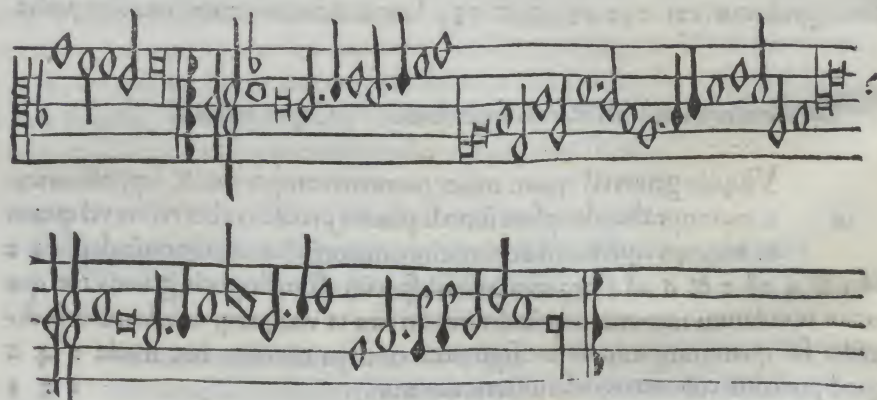
TENOR

Quod si subdupla proportio duplæ ipsi contraria eam fuerit inter notulas immediate subsequuta nullo temporis signo interposito quod naturalem eius potentiam impediat ipsa statim dupla destruetur & sequentes notulæ secundum priorem (ante scilicet duplæ descriptionem) computabuntur numerositatem: propter extremorum in ipsis proportionibus oppositis dispositam æqualitatem ut hoc probatur exemplo.

CANTVS

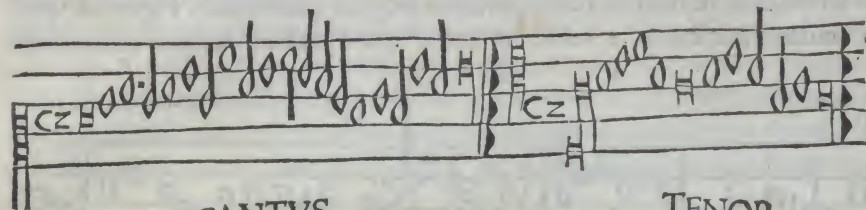

TENOR

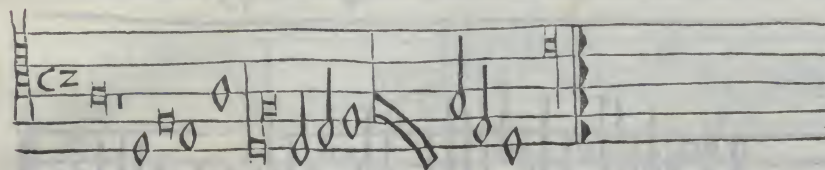
Destruitur item omnis proportio quum post proportionatas notulas fuerit signum temporis perfecti vel imperfecti dispositum. Solent & nonnulli duplam ipsam proportionem sola binarij numeri ziphra describere: quod ratione de sesquialtera in primo capite dicta erroneum videtur: cum proportio sit duorum numerorum ad se inuicem consideratio. Plerumque autem per canonem & sine numeris denotatur in cantibus proportio dupla puta hac descriptione diminuitur in duplo. ac reliquæ pariter multiplices congrua canonis annotatione. Quandoque autem per æqualia signa in singulis partibus cantilenæ disposita inæqualis describitur proportio: ut exempli gratia si notauero omnes cantilenæ partes videlicet cōcentum: tenorem & contratenorem vno eodēque proportionis signo puta sub semicirculo qui imperfecti temporis ac binariæ semibreuiū connumerationis signum

est . solo binarij numeri caractere pro dupla proportione disposito : vt hoc con-
centu percipitur .

CANTVS

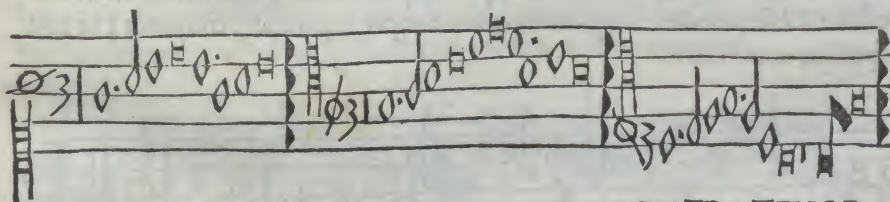
TENOR

CONTRATENOR

Sic enim sumenda est huiusmodi concentus consideratio : vt notulae acutioris ad
tenoris vel contratenoris notulas vel econuerso secundum æqualitatis proportio-
nem consimili signo hinc inde descriptam minime cōducantur . verum potius cu-
iuscunq; partis notulas in duplo velociore consimilibus imperfecti temporis si-
gno præsuppositis : tãquam præcedentibus in proportione censeo computandas .
quod & Olreghem in cantilena Lautredantan disposuit hoc modo .

Olreghem

CANTVS

TENOR

CONTRATENOR

Nec tamen solius numeri dispositionem in proportionis demonstratione nõ egre-
fero : nãq; prædictum est proportionem minus q̃ in duobus terminis non posse
constitui .

De proportione tripla .

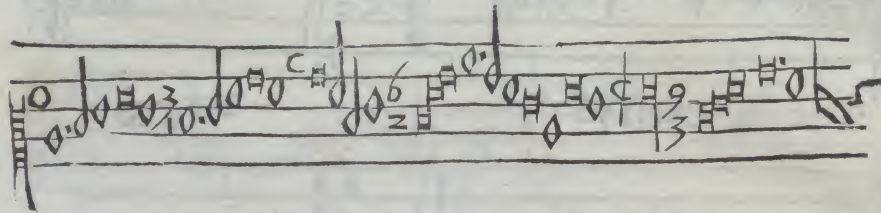
Tripla proportio secunda multiplicis generis species fit quum maior sequentium
notularum numerus comparatus & superpositus minori præcedentium refertur
& coæquatur ipsi minori comprehendens ipsum ter in se precise vt . 3 . ad . 1 .

ff i

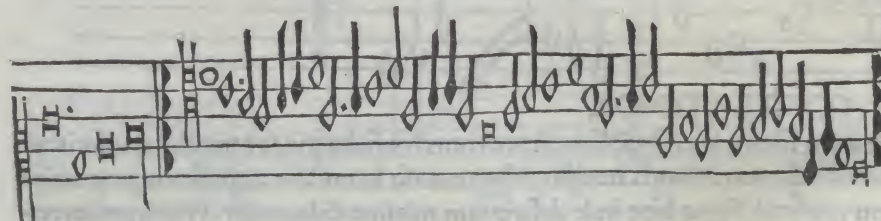
& . 6 . ad . 2 . & . 9 . ad . 3 . & deinceps . In hac proportiōe tres notulæ æquivalent vni sibi ipsis nomine & quantitate consimili : ita vt vnaquæq; ipsarum trium diminuatur de duabus tertijs partibus propriæ quantitatīs . Figuratur autē in cantilenis hoc modo 3 vel sic 6 vel 9 quod præsens declarat concentus .

1 2 3

CANTVS

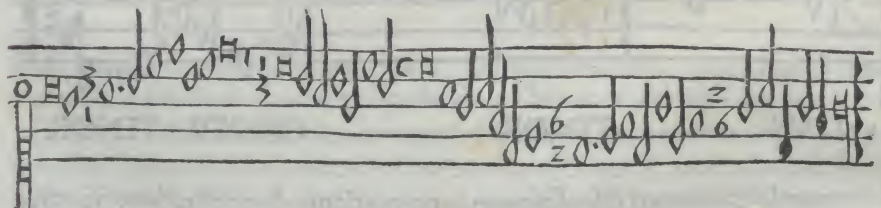

TENOR

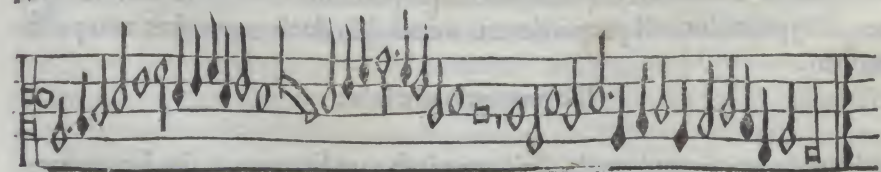

Quod si in figuris seu notulis post triplam proportionem disposita fuerit subtrippla quæ ei contraria est : tripla ipsa mox destructur : & notulæ sequentes ipsam subtripplam ad priorem notularum quæ scilicet ante triplam fuerat reducetur cōsiderationem . Id quoq; ex singulis oppositis producitur quum sese inuicem immediatæ subsequuntur : nāq; extremorum semper æqualitas pernotatur : vt hoc disponitur concentu .

CANTVS

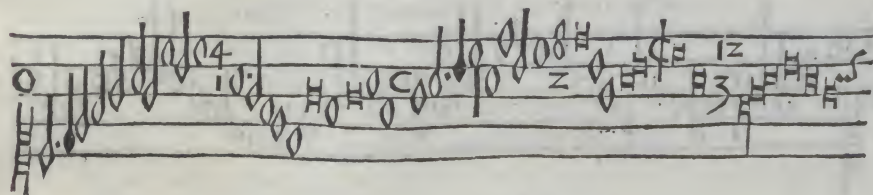
TENOR

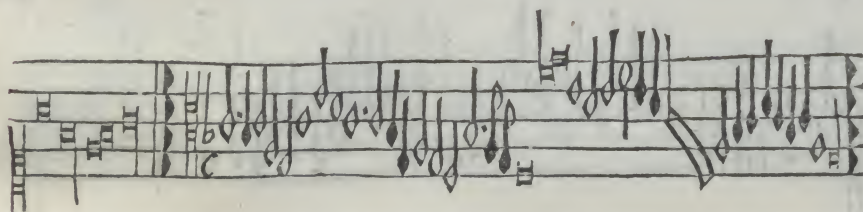
De Proportionē quadrupla.

Quadrupla proportio tertia multiplicis generis species fit quum maior sequen-
tium notularum numerus ad minorem præcedentium numerū relatus corqua-
tur ipsi minori: continens ipsum quater precise vt . 4 . ad . 1 . & . 8 . ad . 2 . &
. 12 . ad . 3 . In hac enim proportione quattuor notulæ vni & nomine & quan-
titate sibi ipsis consimili computantur & æquivalent: ita vt singulaquæquæ ip-
sarum quattuor minuatur de tribus quartis partibus sui quantitatiui valoris. Et
describitur inter notulas hoc modo 4 8 12 vt hac concentus dispositione no-
tatur.

1 2 3

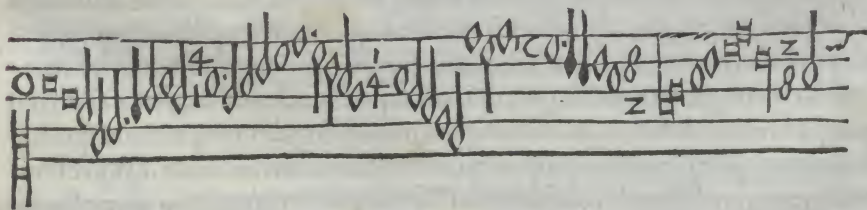

CANTVS

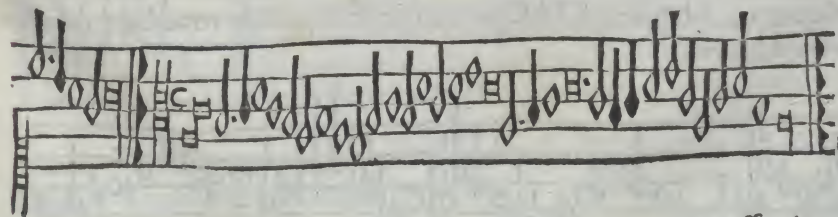

TENOR.

Disposita autē immediate in notulis subquadrupla q̄ quadruplæ cōtrarium opere-
tur effectum mox quadrupla ipsa obruet: vt hoc constat exemplo.

CANTVS

TENOR.

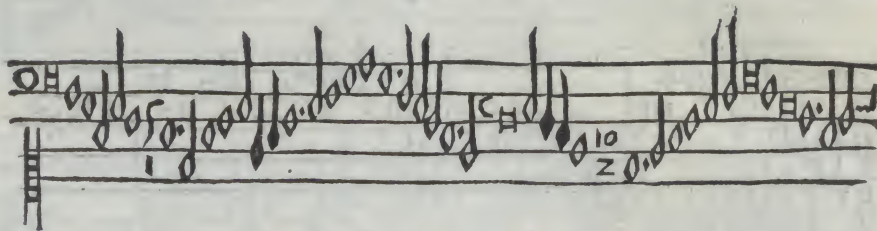
ff ij

De Proportione quintupla.

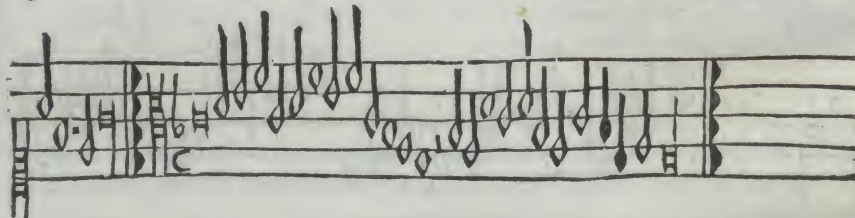
Quintupla proportio qua quarta multiplicis generis est species fit quum maior sequentiū notularum numerus minorem precedētium in se cōprehēdit quīnges precise: ipsi minori æquiualens in potentia: vt . 5 . ad . 1 . & . 10 . ad . 2 . & . 15 . ad . 3 . In hac proportione quinq; notulæ æqualent in pronūciatione ac temporis mēfura vni sibi ipsis & nomine & quātitate consimili: ita vt vnaquæq; ipsarum quinq; minuat de quattuor quintis partibus propriæ potentia. atq; describitur in notulis hoc modo 5 10 15 vt hic patet.

1 2 3

CANTVS

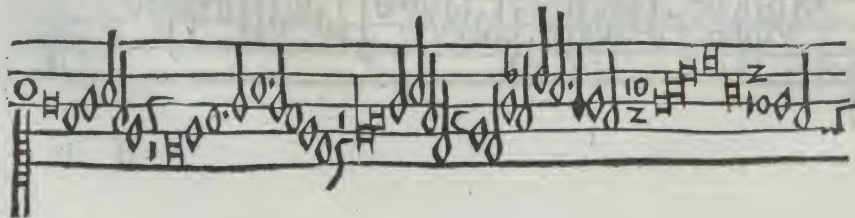
TENOR

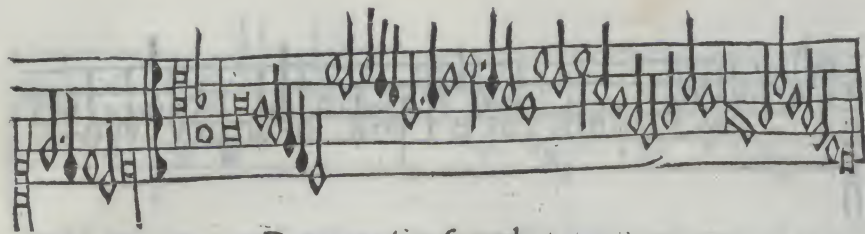

Nora

Erit quoq; & in ceteris pportionibus maioris inæqualitatis cuiuscūq; generis generaliter admittēdum vnāquāq; notulā maioris numeri de tot propriæ numerositatis particulis esse minuēdam quot fuerint vnitates in amborū terminorum differentia dispositæ: vt exēpli gratia: qm̄ quārius numerus ad vnitatem pportione qntuplam pficit: ppria vniuscuiusq; vnitatis in qnario cōprehensæ numerositas erit ipsa quīnaria ita vt vnaquæquæ earū in qnq; diminutas partiunculas distinguatur: At cum quārij ad vnitatē differentiam efficiat quaternarius singulæquæq; vnitates quīnarij de quattuor quintis partibus propriæ quantitatis æqualiter minuunt. Estq; cōsimilis in ceteris adhibenda consideratio. Dispositā autem in notulis p immediatam consequentiā subquintupla subsequentes notulæ ad priorem remeabunt dispositionem vt hic patet.

CANTVS

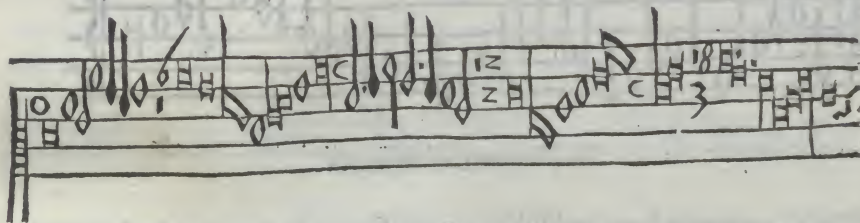

TENOR

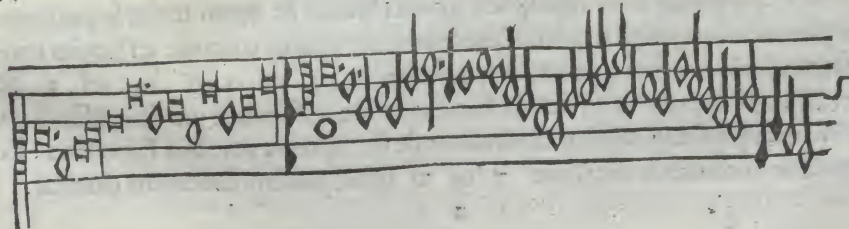
De proportione sextupla.

Sextupla proportio quinta multiplicis generis species fit quum maior sequetium notularum numerus ad minorem precedentium relatus: eum in se comprehendit sexies precise: & aequiualeat ei in quantitate & temporis mensura ut .6. ad .1. & .12. ad .2. & .18. ad .3. Sex enim notulae secundum hanc dispositionem vni sibi consimili aequiualent & coequantur ita ut singulaeque ipse sex diminuantur de quinque sextis partibus sui quantitativum valoris. Describitur enim in notulis hoc modo 6 12 18 quod hoc monstratur exemplo.

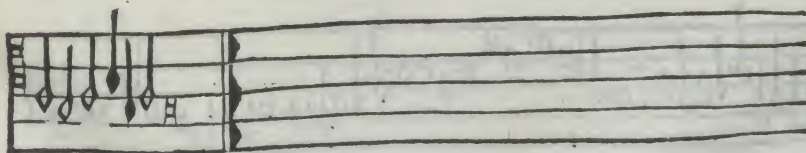
1 2 3

CANTVS

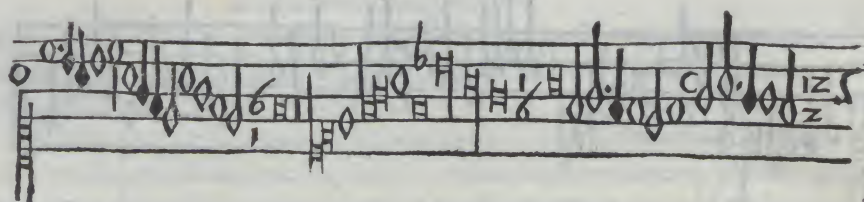
TENOR

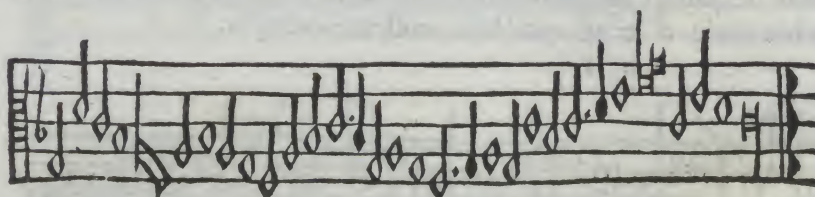
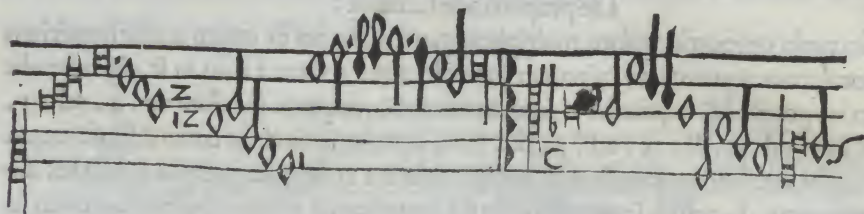
Si autem subsextupla proportio post sextuplam fuerit immediate disposita tunc sextupla dirimetur ut hoc constat concentu.

ff iii

CANTVS

TENOR

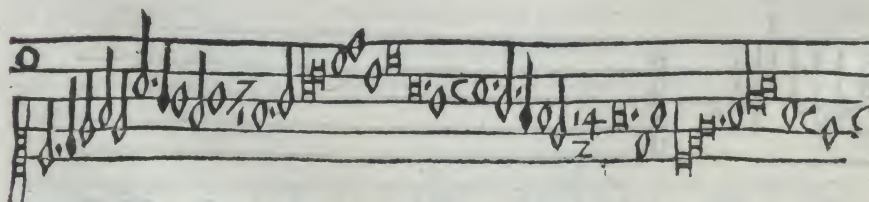

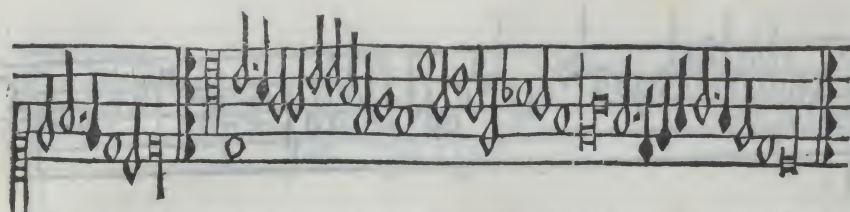
De Proportione septupla.

Septupla proportio sexta multiplicis generis species fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet eū septies præcise: æquiualens ipsi in quantitate & mensura vt . 7 . ad . 1 . & . 14 . ad . 2 . & . 21 . ad . 3 . Septem enim notulæ hoc modo comensurantur vni sibi cõsimili ita vt vnaquæq; ipsarum septem diminuatur de sex septenis partibus sui valoris . Et figuratur in cantibus hoc modo 7 14 21 quod præsens concentus elucidat.

1 2 3

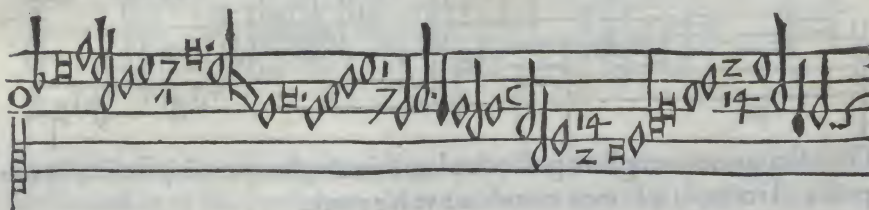
CANTVS

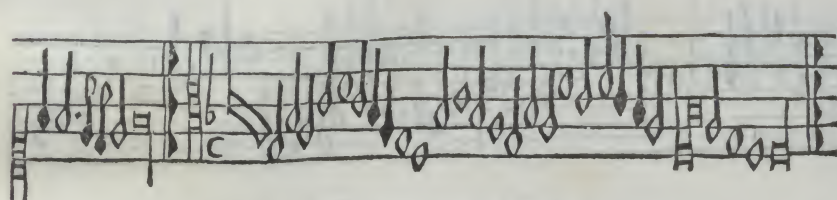

TENOR

Quod si post septuplam fuerit immediate appolita subseptupla quæ ipsi opposi-
ta est : tunc septupla ipsa destructur vt hoc percipitur concentu.

TENOR
CANTVS

TENOR

De Proportione octupla.

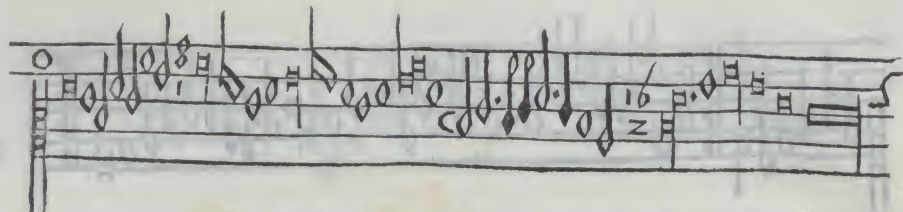
Octupla proportio quæ multiplicis generis septima species est in ordine : fit quæ
maior subsequentiū notularum numerus ad minorem præcedentiū notularum
numerus relatus comprehendit ipsum octies in se precise æquiualens ei in po-
tentia : vt . 8 . ad . 1 . & . 16 . ad . 2 . & . 24 . ad . 3 . Hæc enim proportio octo
notulas vni sibi ipsis consimili æquifacit ita vt vnaquæquæ ipsarum octo minua-
tur de septem octauis partibus propriæ quantitatis , & figuratur in cantilenis hoc
modo 8 16 24 vt hoc constat exemplo .

ff iiii

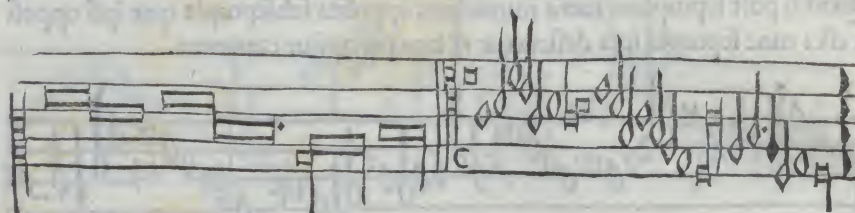
1 2 3

Verte folium.

CANTVS

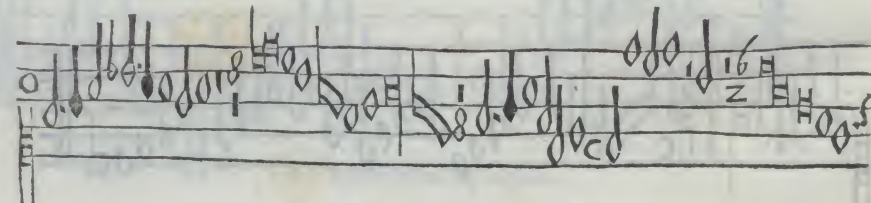

TENOR

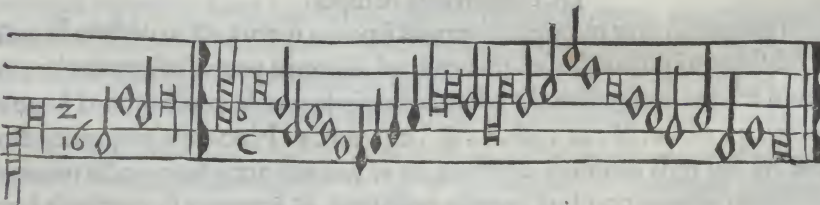

Disposita autem immediate post octuplam suboctupla: quoniam ipsi octuplae opposita est: octupla ipsa mox euanesceat: ut hic patet.

CANTVS

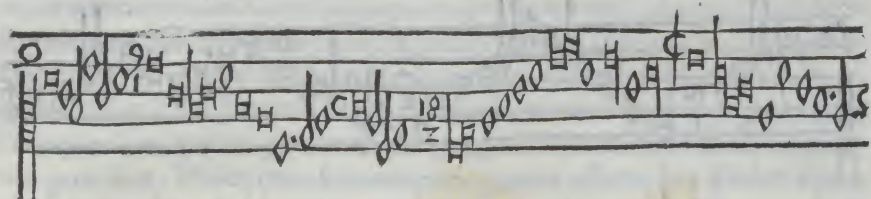
TENOR

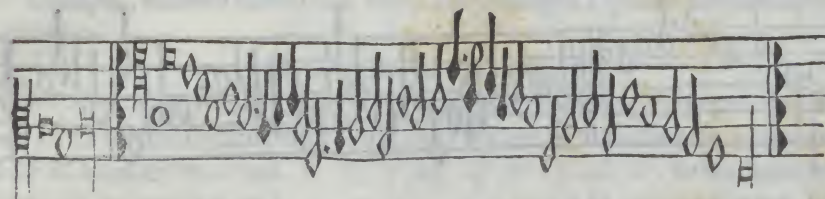
De Proportione nonupla.

Nonupla proportio octaua multiplicis generis species: fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem praecedentium ductus comprehendit eum nonies in se precise & coequatur ei in quantitate & mensura: ut . 9 . ad . 1 . & . 18 . ad . 2 . & . 27 . ad . 3 . Nouem enim notulae in hac proportione vni sibi ipsis consimili aequivalent: ita ut singulaeque ipsarum nouem de octo nonis partibus propriae quantitatis diminuatur. Et in notulis describitur hoc modo 9 18 27 ut hic patet.

1 2 3

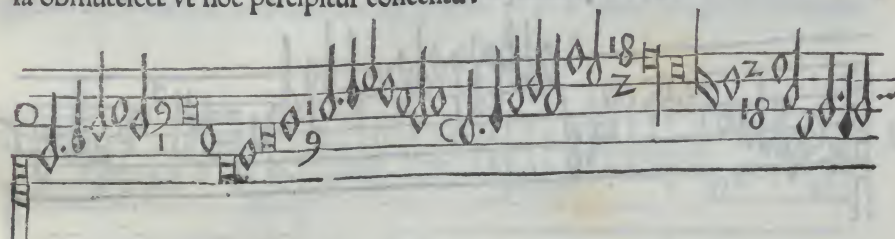

CANTVS

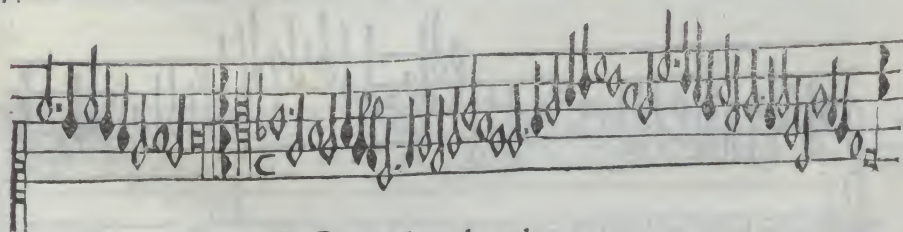

TENOR

Quod si subnonupla fuerit immediate nonuplam subsequuta : tunc nonupla ipsa obmutescet ut hoc percipitur concentu.

CANTVS

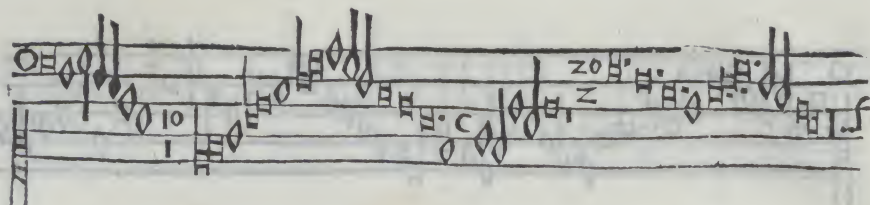
TENOR

De Proportionē decupla.

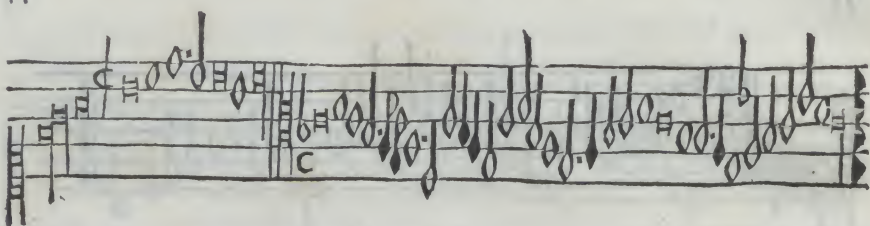
Decupla proportio nona multiplicis generis species fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus continet ipsum decies precise & æquale ei in potetia & mensura . ut . 10 . ad . 1 . & . 20 . ad . 2 . & . 30 . ad . 3 . In hac enim proportione decem notulae commensurantur vni nomine & quantitate sibi consimili : ita ut vnaquæquæ ipsarum decem diminuatur de nouem denis partibus sui quantitativum valoris : Figuratur quidem in cantilenis hoc modo 10 20 30 quod hoc concentu notissime disponitur .

1 2 3

CANTVS

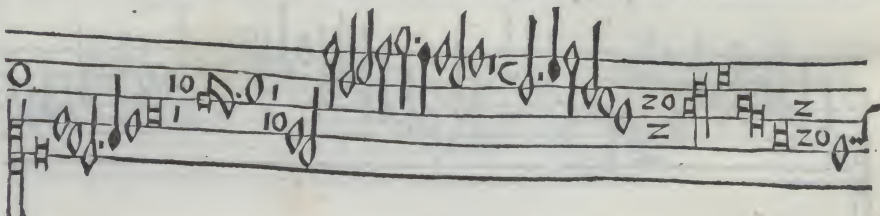

TENOR

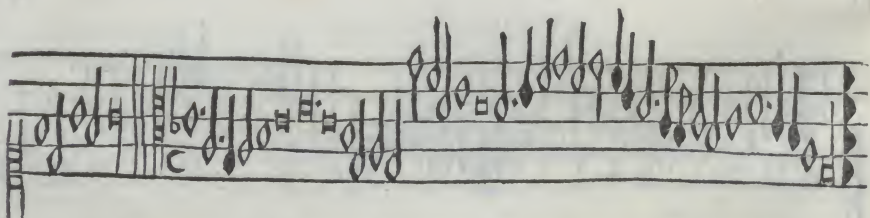

Subdecupla autem proportio post decuplam immediate disposita : ipsam corrūpit & destruit vt hac descriptione percipitur .

CANTVS

TENOR

Sunt enim huius multiplicis generis species infinitę : quas musicorum diligentia relinquimus exquirendas .

De Genere submultiplici quod primū est minoris inæqualitatis, & eius speciebus.
Caput quartum .

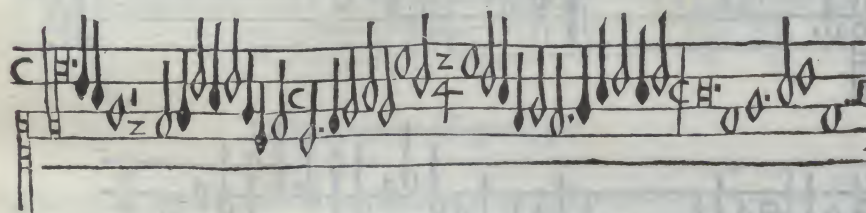
Vbi multiplex genus quod primū est minoris inæqualitatis fit quum minor notularum numerus comparatus & superpositus maiori refertur ad ipsū maiore: pluries i eo p̄cise cōprehēsus vt . 1 . ad . 2 . & . 1 . ad . 3 . & . 1 . ad . 4 . & . 2 . ad . 4 . & . 2 . ad . 6 . & . 2 . ad . 8 . & deinceps. Cōequat̄ . n .

minor numerus maiori: ita ut singulae minoris unitates augmentum suscipiant de tot propriae numerositatis particulis quot fuerint unitates terminorum differentiam constituentes: ut verbi causa: si subtriplam his numeris deduxero. 3. ad. 9. quoniam senarius differentiam implet: unaquaeque unitas ternarii augetur de sex tertijs partibus propriae quantitatis. Id quoque evenit in cunctis minoris inaequalitatis generibus. Huius enim submultiplicis generis infinitae sunt species: Prima est subdupla. secunda subtripla: tertia subquadrupla: quarta subquintupla & deinceps.

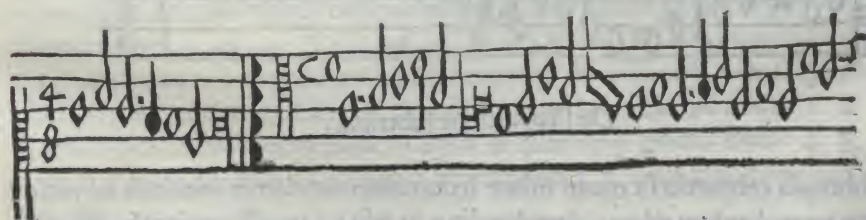
De Proportione subdupla.

Subdupla proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem praecedentium relatus continetur in eo bis precise: aequivalens ei in quantitate & mensura ut. 1. ad. 2. & 2. ad. 4. & 3. ad. 6. In hac enim proportione unaquaeque notula minoris numeri aequivalet & commensuratur duabus sibi nomine & quantitate consimilibus ita ut duplum propriae quantitatis acquirat: & describitur in cantilenis hoc modo 1 2 3 quod hoc patet concentu.

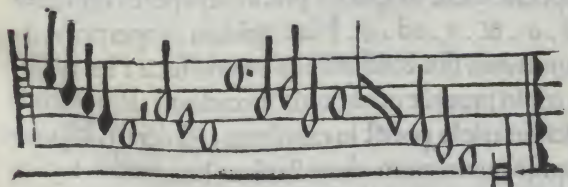
2 4 6

CANTVS

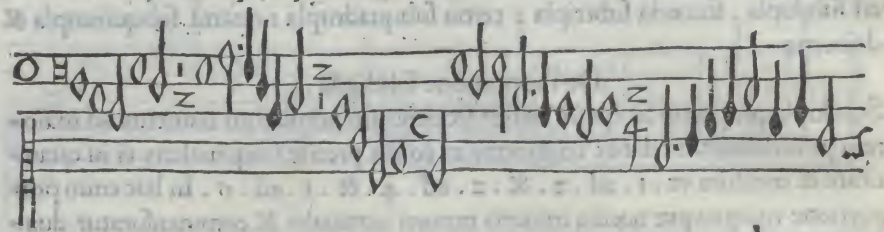

TENOR

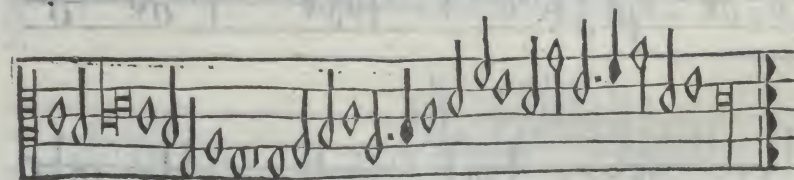
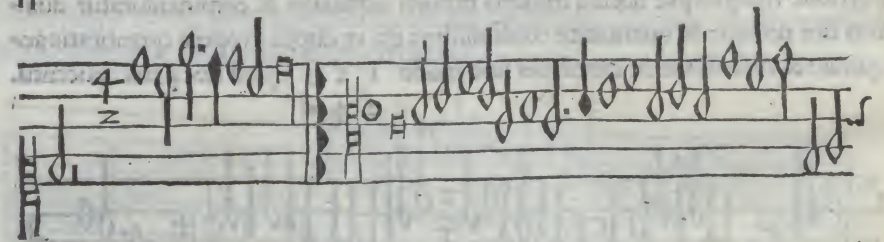

Solet plerūq; hæc subdupla proportio a cantoribus canonis descriptione proba-
ri: quum ascribitur Crescit in duplo: neq; aliter q̄ vel proprijs characteribus: vel
ipso canone (quod nonnullorum pace dixerim) subduplam ipsam in cantilenis
sentio disponendam. Verum cum dupla proportio subduplæ contraria sit & op-
posita: si subduplam ipsam immediate fuerit subsecuta: mox subdupla ipsa eua-
nescet & destruetur: quod præsens concentus demonstrat.

CANTVS

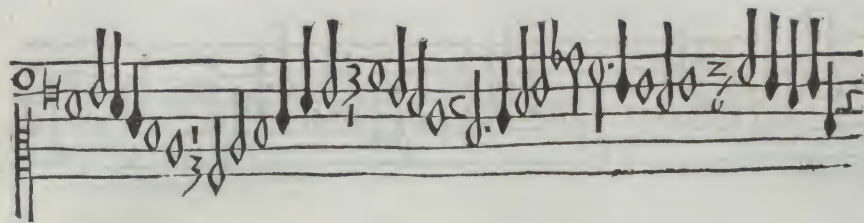

TENOR

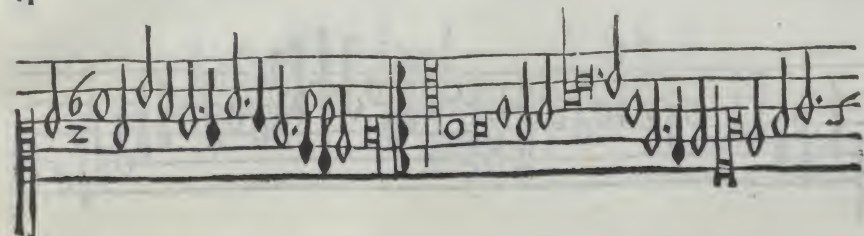

De Proportione subtripla.

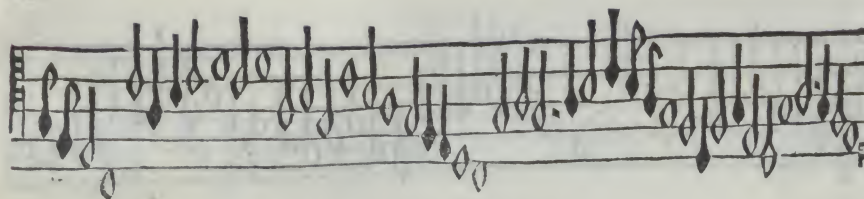
Subtripla proportio fit quum minor sequentium-notularum numerus ad maio-
rem præcedentium relatus cōprehenditur in ipso ter precise æquipotēs ei in quā-
titate vt . 1 . ad . 3 & . 2 . ad . 6 . & . 3 . ad . 9 . Hæc quidem proportio vnā-
quāq; minoris numeri notulam tribus sibi consimilibus commēsurat: ita vt sin-
gulæ minoris numeri notulæ triplo propriæ quantitatis succrescant. Rursus hu-
ius canonis descriptione Crescit in triplo potest in cantilenis cōsyderari. Figura-
tur autem inter notulas proprijs numerorum characteribus hoc modo 1 = 3
& destruitur a tripla sibi opposita immediatē subsequente: vt hoc con- 3 6 9
stat exemplo.

CANTVS

TENOR

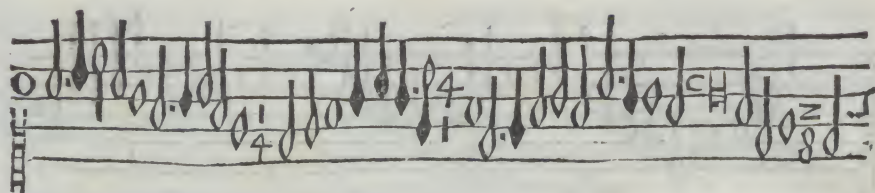

De Proportione subquadrupla.

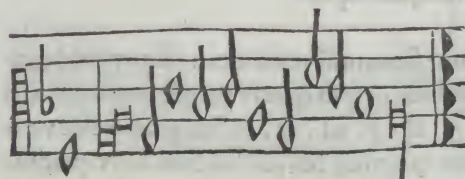
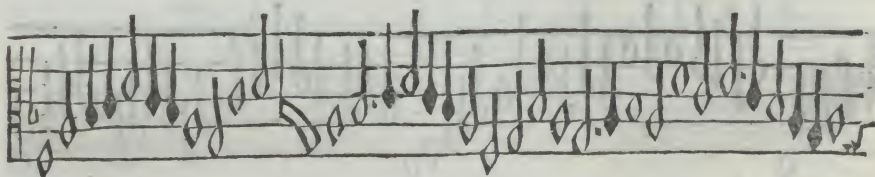
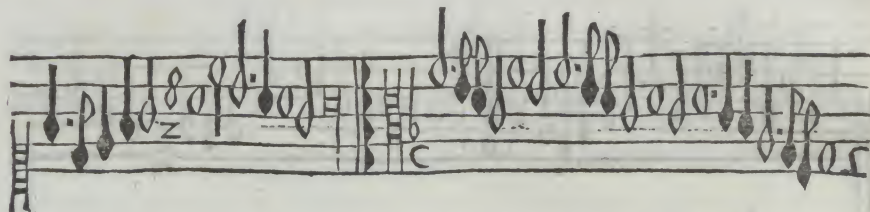
Subquadrupla proportio fit quum minor sequentiū notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus comprahēditur in ipso quater precise æquiualens ei in potētia .vt . 1 . ad . 4 . & . 2 . ad . 8 . & . 3 . ad . 12 . In hac proportiōe vnaquæque notula minoris numeri æqualeat quattuor sibi cōsimilibus: ita vt quadruplum propriæ quantitatis suscipiat. describitur enim in notulis hoc modo 1 2 3 Rursus huius canonis descriptione: Crescit in quadruplo poterit inter 4 8 12 pretari. Destruitur item a quadrupla sibi opposita: vt huius concentus constat processu.

Verte folium.

CANTVS

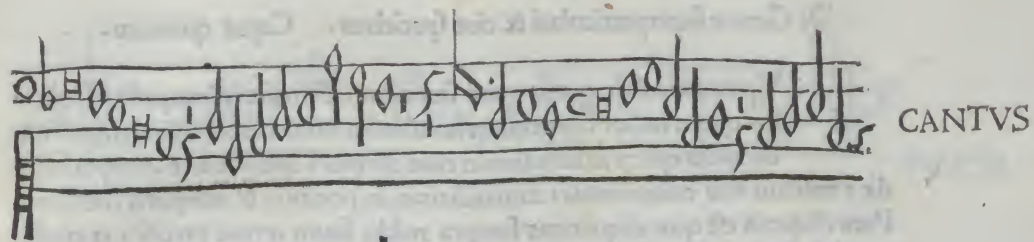

TENOR

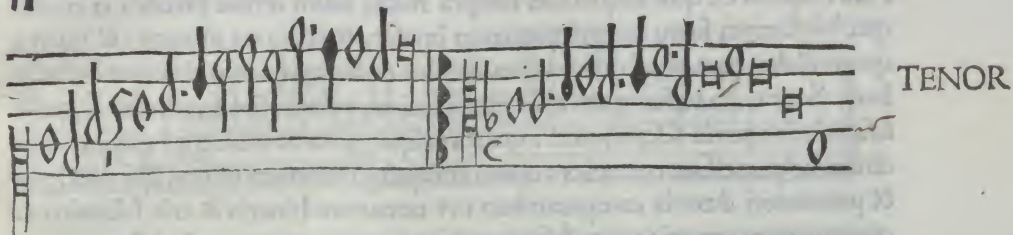

De Proportione subquintupla.

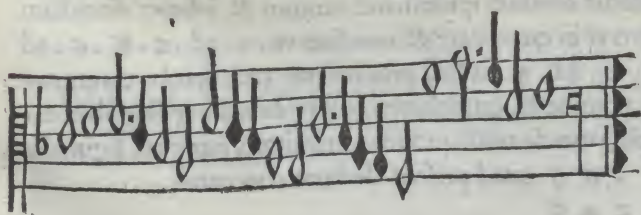
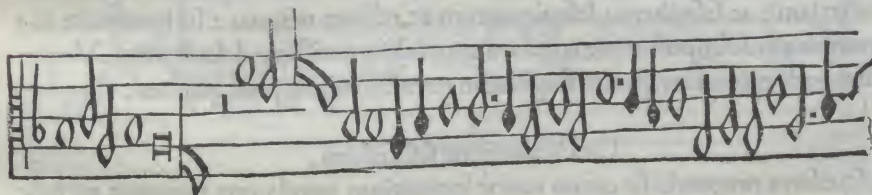
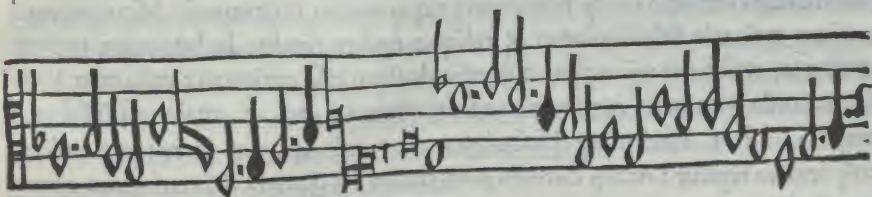
Subquintupla proportio fit quum minor sequetium notularum numerus ad maiorem praecedentium relatus continetur in ipso quinquies precise aequiualens ei in quantitate & mensura. vt . 1 . ad . 5 . & . 2 . ad . 10 . & . 3 . ad . 15 . & . 4 . ad . 20 . In hac proportione minor numerus coequatur maiori : ita vt singulae minoris numeri notulae quintuplo propriae quantitatis concrecant . Consideratur plerumque hac canonis descriptione Crescit in quintuplo . In canticis autem describitur hoc modo 1 2 3 atque destruitur a quintupla sibi opposita : quod praesens comparbat canticus. 5 10 15

CANTVS

TENOR

Reliquas vero submultiplicis generis species consimili consyderatione mulico-
rum solertia perquirendas relinquimus.

De Genere superparticulari & eius speciebus. Caput quintum.

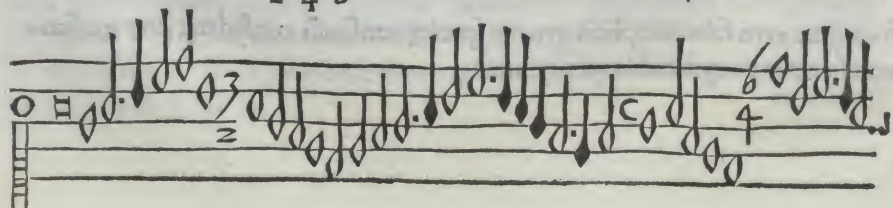
Vperparticulare genus quod secundum est maioris inæqualitatis dicitur quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium quem semel tantum cum aliquota ipsius parte comprehendit : noscitur esse comparatus : æquiualens ei in potentia & temporis mensura . Pars aliquota est quæ aliquotiens sumpta reddit suum totum precise : vt media quæ bis sumpta suum integre numerum implet . & tertia ter sumpta . & quarta quater & deinceps . quod qdem latius constat ex his quæ tertio theoricæ deducta sunt . Sunt enim huius generis species infinitæ . prima est sesquialtera : secunda sesquitertia : tertia sesquiquarta : quarta sesquiquinta & deinceps : quarum ordinem ac processum concipies : quum vnūquēq; numerum minori sibi contiguo & proximiori duxeris comparandum : vt ternarium binario & erit sesquialtera . quaternarium ternario eritq; sesquitertia : quinarium quaternario sesquiquarta . senarium quinario sesquiquinta : & reliquæ eodem modo . In hoc enim genere euenit proportionem minoribus numeris ductam esse maiorem : minorem vero quæ maioribus numeris continetur . vt sesquialtera . 3 . ad . 2 . maior est q̄ sesquitertia . 4 . ad . 3 . hæc quoq; q̄ sesquiquarta . 5 . ad . 4 . atq; in reliquis eadem consideratio repitur : namq; dimidia pars maior est q̄ tertia . & tertia pars quartam vincit : atq; quarta quintam excedit : quanto autem sesquialtera superat sesquitertiam : ac sesquitertia sesquiquartam ac reliquæ reliquas : In harmoniæ instrumentalis descriptione per regulam generalem notissime describemus . Verum huiusmodi epimorias species singillatim naturali ordine prosequamur .

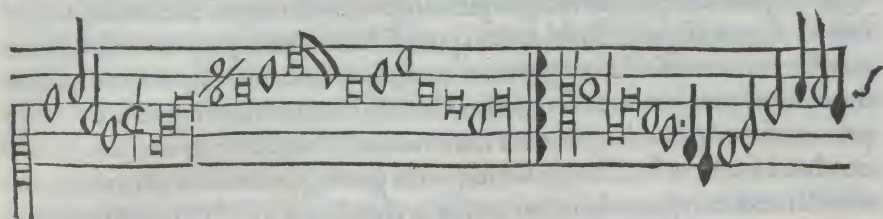
De Proportionē sesquialtera .

Sesquialtera proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus continet ipsum semel tantum & insuper dimidiam ipsius partem æquiualens ei in quantitate & mensura vt . 3 . ad . 2 . & . 6 . ad . 4 . & . 9 . ad . 6 . & . 12 . ad . 8 . In hac proportionē tres notulæ commensurantur duabus sibi & nomine & quantitate consimilibus ita vt singulaquæ quæ ipsarum trium diminuatur de tertia propriæ quantitatis parte : & figuratur in cantibus hoc modo 3 6 9 quod presens declarat concentus .

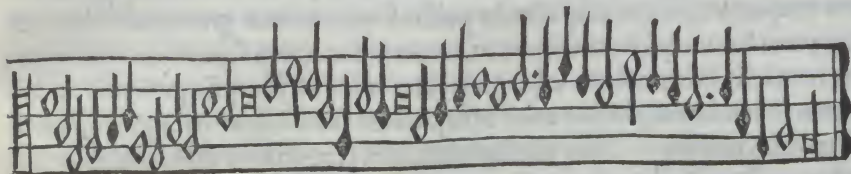
2 4 6

CANTVS

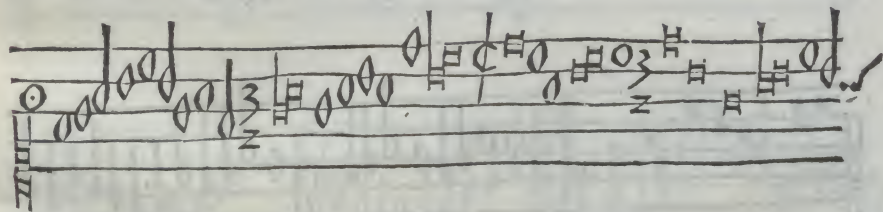

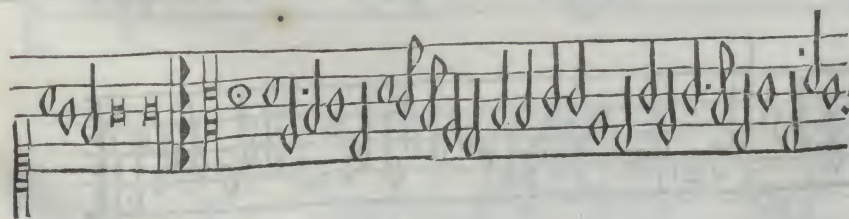
TENOR

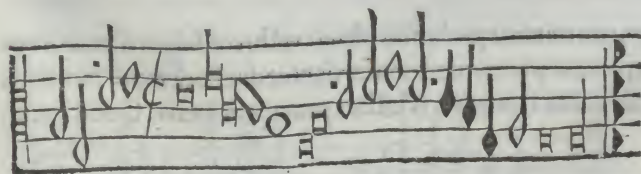
Est enim considerandum: qd si illa pars qua notula in proportionem minuitur: fuerit ipsius notulae pars figurabilis: puta tertia pars semibrevis in prolatione perfecta (minima enim est) vel tertia pars brevis in tempore perfecto (est quidem semibrevis) vel quarta pars semibrevis in minori prolatione (est enim seminima) vel alio quouis modo: facile discernentur & pronuntiabuntur notulae huiusmodi diminutae: ut hoc disponitur exemplo.

CANTUS

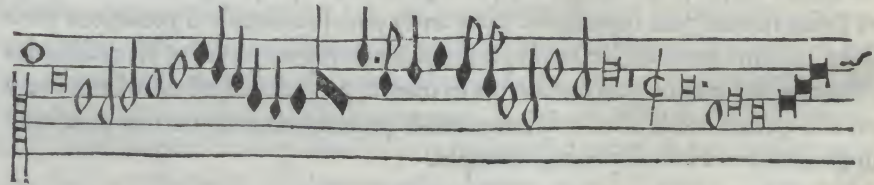
TENOR

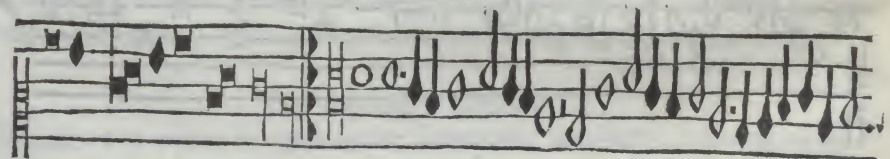
gg i

Quod si quantitas ipsa qua vnaquæque notula maioris numeri diminuitur non fuerit pars aliquota figurabilis sui totius: puta si fuerit quinta pars vnius semibrevis quæ simplici non ascribitur figurarum considerationi: tunc diminutivæ ipsarum notularum quantitates quasi quodammodo certa continuatione iunguntur: ut propria vniuscuiusque notulæ quantitas certo medio distinguente ab alterius quantitate haud facile possit disjungi: sed ita (verbi gratia) continuatur alterutra quantitas & mensura: quemadmodum accidit in chorda quæ in instrumento percutitur dum torquetur: primus namque chordæ pulsus sonum emittit grauiorem: dum aut torquetur: sonum ipsum continuat in acutum: hoc quoque sane oculis cõuemur: quum celestis arcus colores inspicimus: sunt enim ita sibi ipsis proximi ut per continuam mutationem alterius color in sequentem nullo medio utrosque distinguente vertatur colorem. Solet plerumque sesquialtera proportio in cantilenis absque numerorum characteribus denotari: quum scilicet notulis nigro vel alio colore plenius sub imperfectis notularum quantitatibus pernotatur hoc modo.

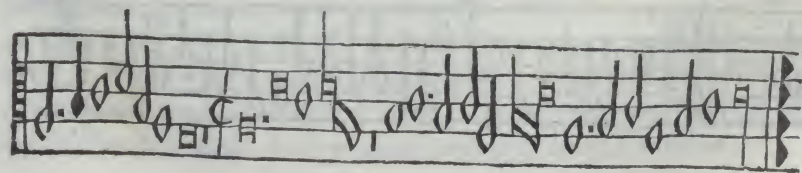
CANTVS

TENOR

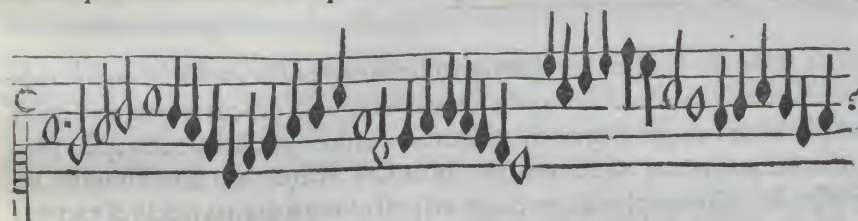

Bonadies

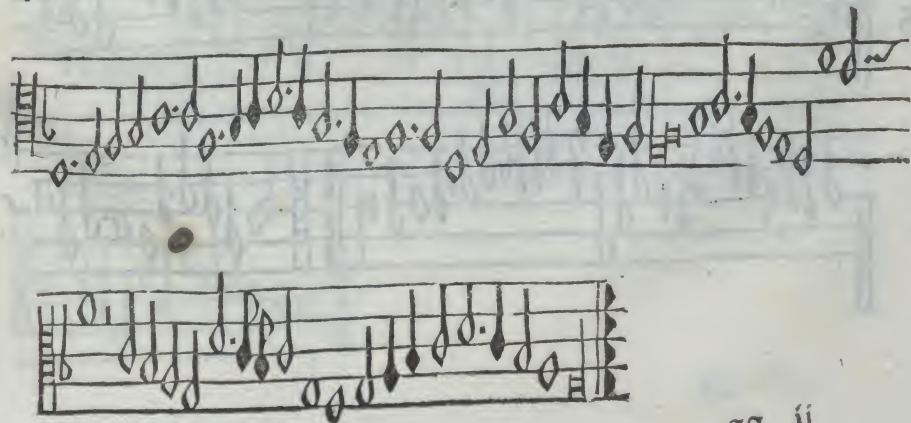
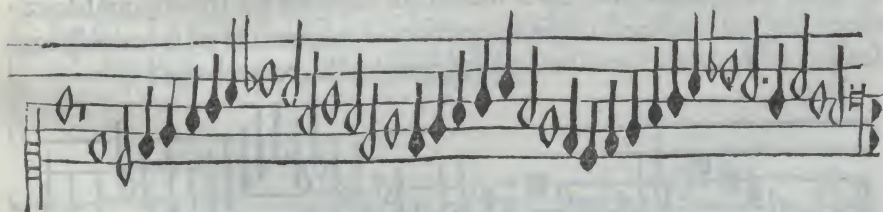

Verum solam semibreuem minoris prolationis plenam: vel breuem solam temporis imperfecti: vel duas tantum plenas: quæ ternariam non sortiuntur diuisionem: non huiusmodi sed dupla dimensione disposuit Bonadies Musicus præceptor meus. Quod quum

solas mínimas nigro colore plenas sesquialteraueris: quoniam tunc nullacedit descriptio-
 nis seu figurationis differentia inter sesquialteratas huiusmodi mínimas & semini-
 mas simpliciter dispositas: si omnes secundum ternariam diuisionem processerint:
 dicetur mínimæ sesquialteratæ. Si aut fuerint sex tantum mínimæ plenæ: quæ &
 sesquialterari possunt & simpliciter seminimari: tunc si sola eas recta seu vacua mini-
 ma immediate præcesserit cui duæ primæ mínimæ plenæ possint connumerari: omnes
 sex ipsæ erunt seminimæ: similiter quum sola minima vacua eas fuerit statim subse-
 cuta. quod si sola minima vacua eas immediate non præcesserit vel sequatur: omnes tunc
 erunt mínimæ sesquialteratæ. Verum quum quinque tantum fuerint mínimæ plenæ:
 ac sola minima vacua eas immediate præcedat: duæ tunc primæ plenæ erunt semi-
 nimæ: tres vero ultimæ dicentur mínimæ sesquialteratæ: quod si eas quinque sola minima
 vacua fuerit statim consecuta: tunc tres primæ plenæ sesquialterabuntur: & duæ vlti-
 mæ erunt seminimæ: quæ connumerantur ipsi vacuæ mínimæ subsequenti. Quod
 si septem fuerint mínimæ plenæ: tunc quattuor primæ seminimantur: tres vero vlti-
 mæ sesquialterantur ac de his presens subiicitur demonstratio.

CANTVS

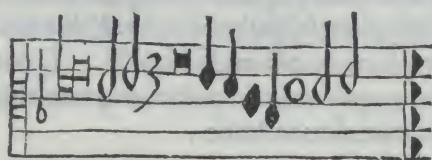

TENOR

gg ii

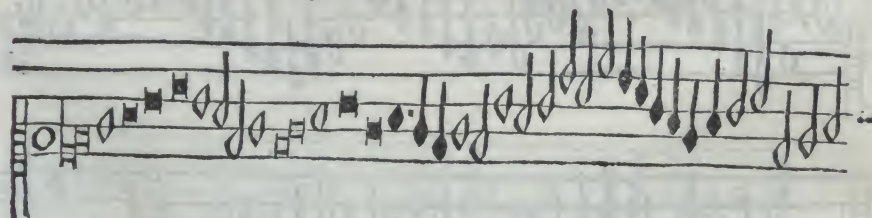
Busnoys

Poterit tñ per sincopā quandoq; aliqua minima plena vel altera notula transferri: quæ & sesquialterationem suscipiet: & quādoq; a sesquialteratione discedet: quod cōpositoris arbitrio duximus concedēdū. Illud interim est generaliter aduertendum q; disposita in notulis plenīs sesquialtera nō debet proprijs suorum numerorum characteribus describi: ne forte in illud incōueniens duarum. f. sesquialterarum incideremus: ex qbus inuicem supductis nō sesquialtera sed dupla sesquiquarta proportio procreatur: vt his cōstat numeris. 9. 6. 4: hoc aut̃ inconsiderate posuit Busnoys in contratenore acuto de Sanctus in missa Lomearime: quem Tinctoris acriter reprehendit: q; notulis plenitudine sesquialteratis ternarij numeri characterem praposuerit quo sesquialteram ipsam considerare solebat hoc modo.

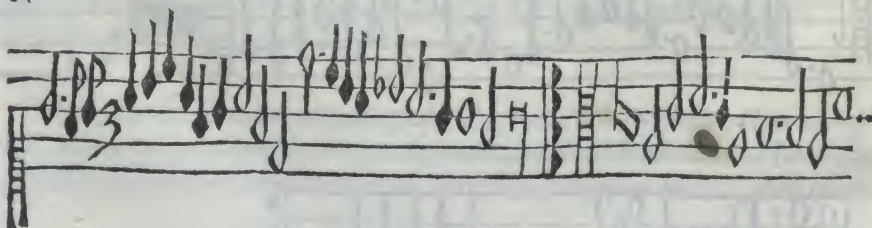

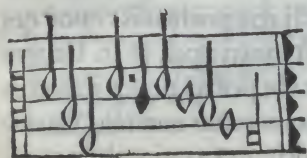
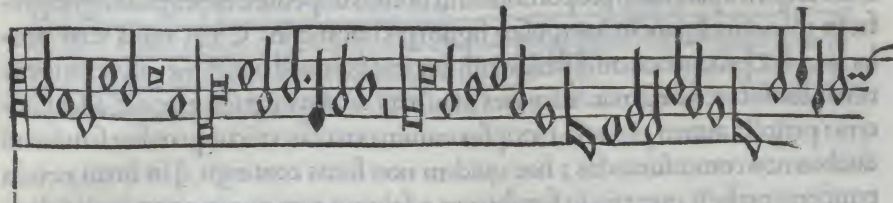
Ego aut̃ in dubijs id factum non damnam: cum compositæ cantilenæ dum in medium afferūtur illico sine dubitatōe a cātoribus cognosci debent atq; cantari. quod pleriq; fecerunt: nō ipso characterē proportionem ducentes sed notulas ipsas plenitudine sesquialteratas ad aliarum quæ dubiæ sunt differentiam demonstrantes. nā dispositis sex minimis plenīs iter vel ante vel post plures minimas rectas & vacuas: quoniam & sesquialterari possunt & seminimari character ipse ternarij: quū sesquialteratae sunt: ad huiusmodi cognitionem congrue praponeatur: vel vt nonnulli consueuerunt subponetur: quod presentī concentu lucide comprobatur.

CANTVS

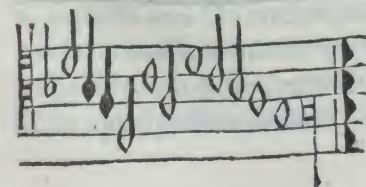
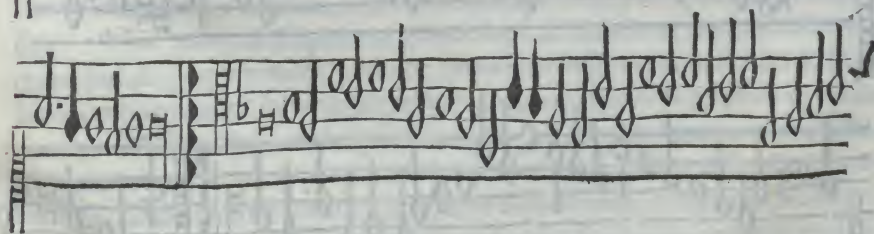
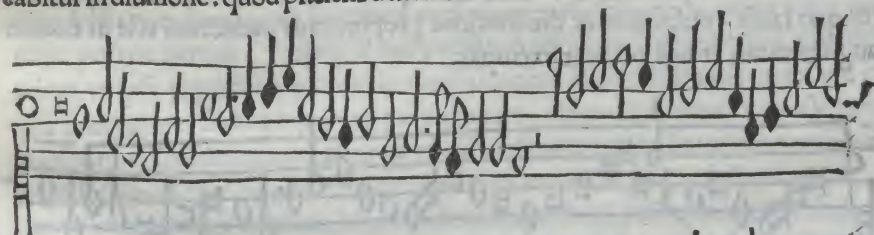

TENOR

Minimæ aut huiusmodi ipsa plenitudine sesquialteratæ de usu sincopari non solent, semibreues vero atq; breues huiusmodi plenæ solent sincopari frequentius. Est insuper aduertendum: vt quum tres minimas plenâ conspexeris si ante eas vel post quarta fuerit minima huiusmodi plena: quæ per sincopam ipsis tribus connumeranda sit: tunc tres ipsæ erunt seminimæ & quarta ipsa seminima plena ipsis applicabitur in diuisione. quod præsens demonstrat concentus.

CANTVS

TENOR

gg iiij

Sunt & qui sesquialteram proportionem in notulis disponunt exprimēdā signo perfectæ plationis. f. puncto interposito signo tpis hoc modo C O nullā inter plationem & proportionem differentiam sentientes : quod potissime cōsyderatio rationis confutare nō distulit . nāq; tres minimas duabus æqfacit proportio sesquialtera : perfecta autem prolatio tres ipsas minimas rectas vnicuiq; confert semibreui duabus non comensurandas : hoc quidem non secus contingit q̄ in breui notula temporis perfecti quæ tris in semibreues resoluitur non tamen coarquandas duabus semibreuib; in breui notula temporis imperfecti comprahensis . quod quidem sane aduertens disposuit Gulielmus Dufay In Et in terra pax & In Patrem Et vnā sanctam catholicam missæ sancti Antonij : vbi perfectam seu maiorem prolationem & tempus imperfectum signauit : tres enim rectas minimas vnicuiq; contulit semibreui duabus nequaq; aqueductas . Idemquoq; rationabiliter posuit Philippon de Bourges in quodam Et in terra pax : disponens signo perfectæ plationis tres rectas & integras minimas vnicuiq; semibreui : duabus minimis imperfectæ seu minoris prolationis inæquales . Tinctoris item : Alij; complures Id proprijs cantilenis recte declarant . Neq; assentio complurimorum coruptellæ : qui quum solo ternarij numeri caractere sesquialteram describunt in notulis tempus imperfectum (quod absurdum est) pro perfecto : atq; pro maiore prolatione minorem posuere : alterationem & perfectionem in notulis cōsyderantes quo facile conspicitur ex diminutione proportionis deductum esse in notulis augmentum vt hoc notatur exemplo .

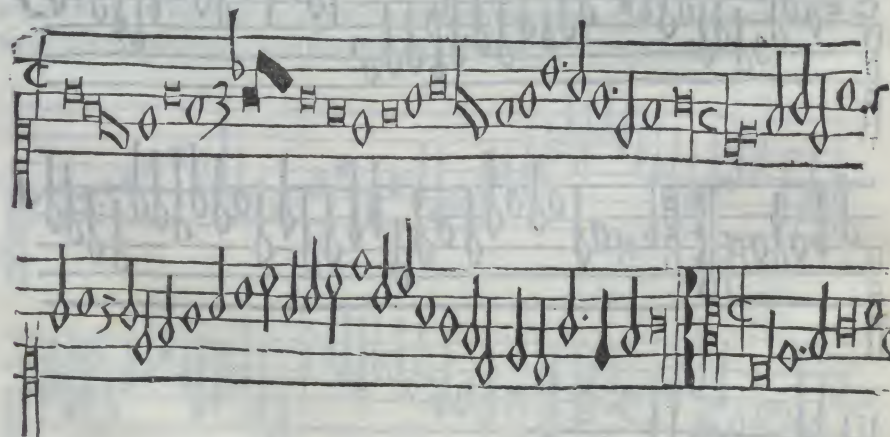
Dufay

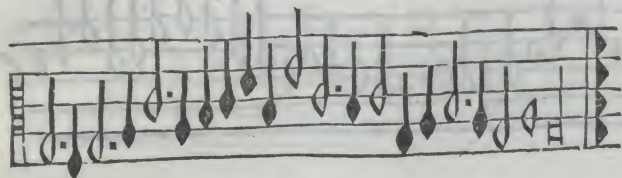
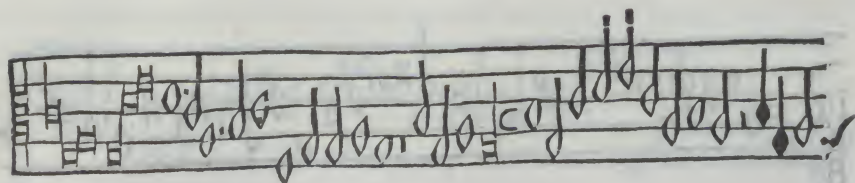
Philippon

Tinctoris

CANTVS

TENOR

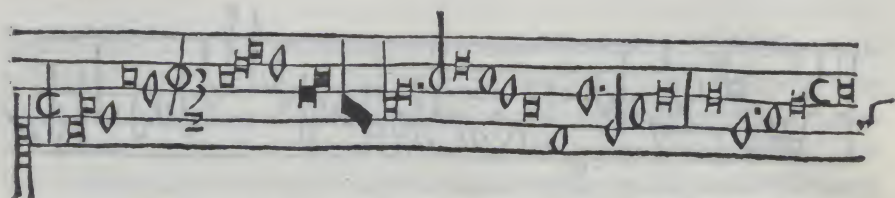

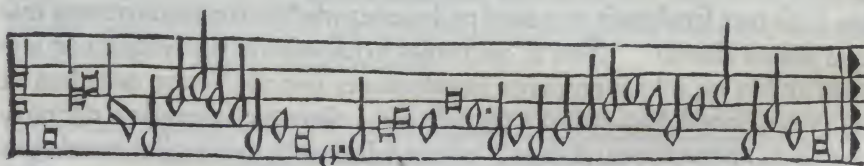
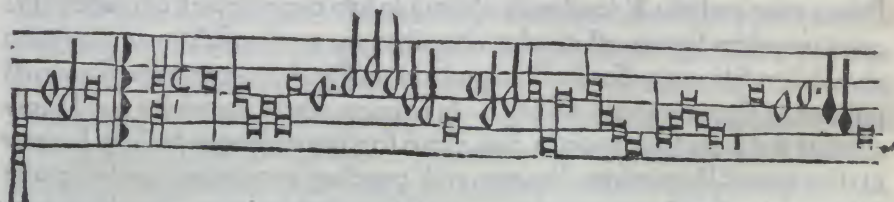
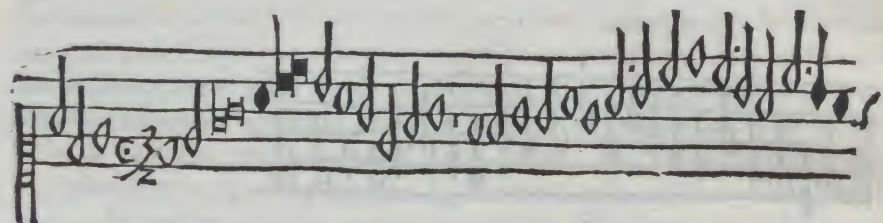
Breuis enim perfecta & semibreuis alterata in solo tempore perfecto disponitur: cuius proprium signum est circulus. Semibreuem vero perfectam ac minimam alterabilem sola maior siue perfecta prolatio confert: huius proprium signum est punctus in signo temporis affixus. In tempore autem imperfecto quod semicirculus declarat: brevis notula duas tantum semibreues semper possidet siue recta: siue quavis Proportione diminuta: nisi punctum augmentationis susceperit: sed neque in eo semibrevis unquam alterationis suscipit incrementum. Atque idcirco eodem sensu neque semibrevis in minori prolatione perfectionem acquireret: neque minima poterit alterari. Sunt & qui pausas in sesquialtera proportionem non minuunt ut ipsa exoptulat proportio: existimantes imperfectionem quandam ex ipsa proportionem deduci. quorum pace dixerim. aliter considerandum esse proportionum diminutiones: quibus & notulae subiacent & pausa: aliter notularum imperfectiones quae connumeracione ut plurimum tertiae partis abstractae noscuntur: ut in figurarum tractatu latius diximus: tunc enim pausa non solent imperfici. Hoc quoque de sesquialtera proportionem ac ceteris notandum videtur quod quum notulae proportionatae perfectae quantitati insistant puta breves & semibreves proportionatae in tempore perfecto atque semibreves & minime in prolatione perfecta: possunt notulae ipsae secundum perfectae suae quantitatibus accidentia variari: nam & brevis vacua ante breuem erit perfecta tris in semibreves resolvable: duabus tamen iuxta proportionis dispositionem coarctatas: & secunda semibrevis inter duas breves alterabitur: rursus semibrevis vacua in prolatione perfecta ante sibi similem tres minimas duabus conductas continebit: & secunda duarum minimarum inter duas semibreves dispositarum alterabitur. Atque pausas brevium & semibreuium secundum hanc considerationem constat esse perfectas. quod praesens declarat concentus.

gg iiij

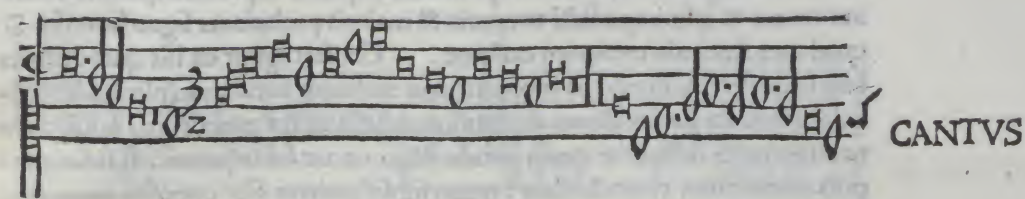
CANTVS

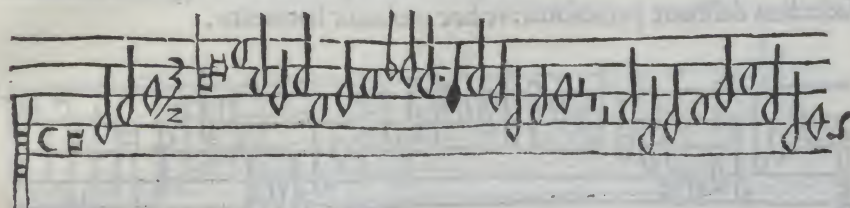
TENOR

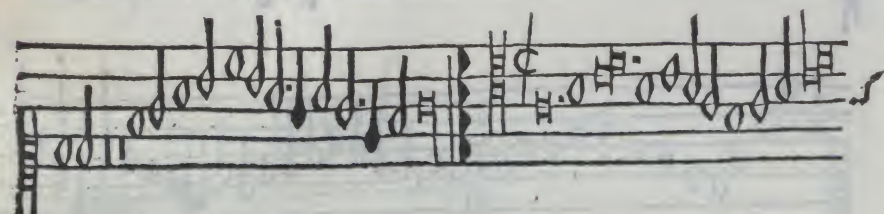
Si autem proportio sesquialtera disposita fuerit in notulis imperfectæ quanti-
tati subiectis omnes tunc notulæ & pausæ semper erunt imperfectæ. vt si in tem-
pore imperfecto ascribatur Ipsa sesquialtera tres breues duabus æquifaciens : tunc
vnaquæq; illarum trium semper de tertiâ propriæ quantitatis adimitur parte : at-
q; similiter trium breuium pausæ pro duabus proportionabiliter in æquivalentia
computantur : ita vt singulaquæq; pausa brevis diminuatur de tertiâ ppropiæ quã-
titatis parte. Eritq; idem sentiendum de tribus semibreuib; minoris prola-
tionis : & earum pausis : semper enim in sesquialtera proportionem eas de tertiâ sui
parte constare esse adimendas : vt præsentem exponitur concentum.

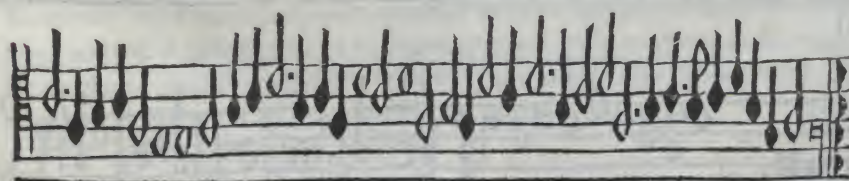
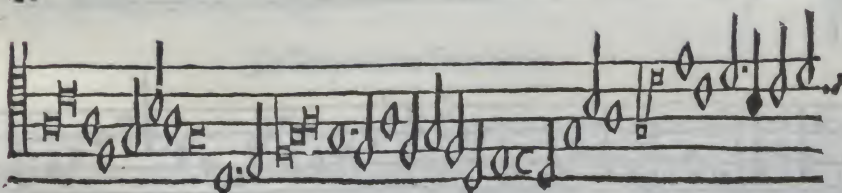
CANTVS

CANTVS

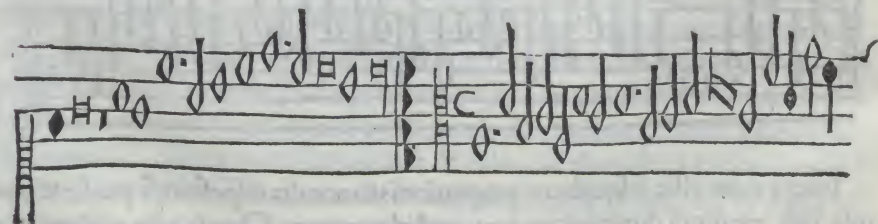
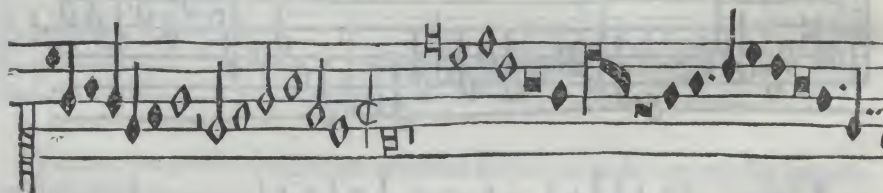
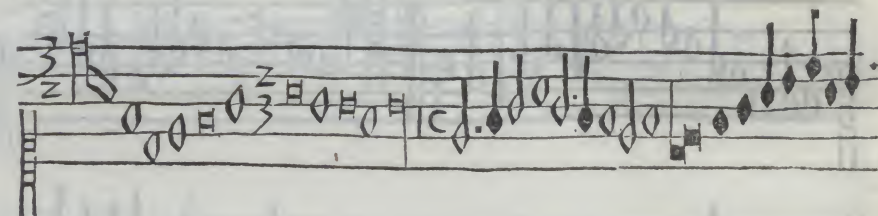
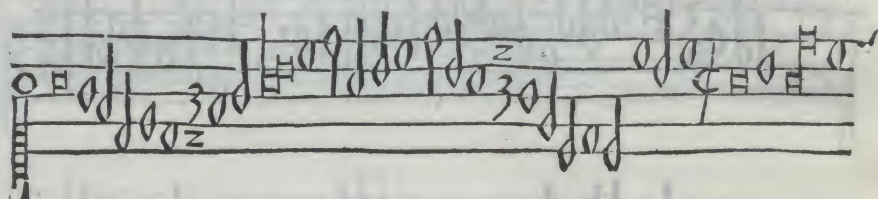
TENOR

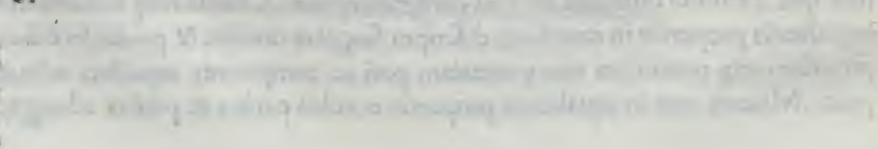
Inanis enim esset ſesquialteræ proportionis in notulis diſpoſitio: ſi pauſæ & notulæ ipſæ conſimili diminutione non conſyderarentur . Omnis nãq; maioris inæqualitatis proportio in cantilenis deſcripta ſingulas notulas & pauſas ſecũdum propriam atq; naturalem eius potentiã pari ac competente æqualiter adimic parte . Minoris vero inæqualitatis proportio notulas pariter & pauſas adauget .

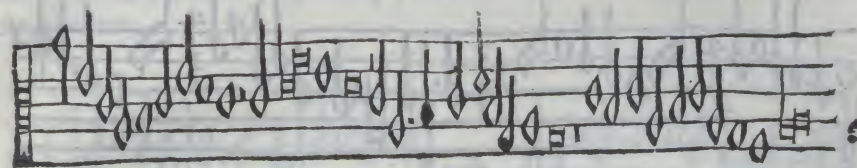
Multi item signant sesquialteram ipsam notulis plenīs dispositam quam harnioliam vocant & ipso imperfecti temporis & maioris prolationis signo sic verso D quod mea sententia erroneum existimo. Constat igitur ex his quæ deducta sunt sesquialteram in notulis proportionem: ipsarum notularum plenitudine cōsiderari: quam potius dixerō diminutionem sesquialteræ proportioni æquipolentem: ea enim destruitur quum notulæ illico vacuæ subsequuntur. Rursus proprijs numerorum characteribus: quam subsesquialtera sibi opposita immediate succedens destruere pernoscitur: ut hoc probatur harmento.

CANTVS

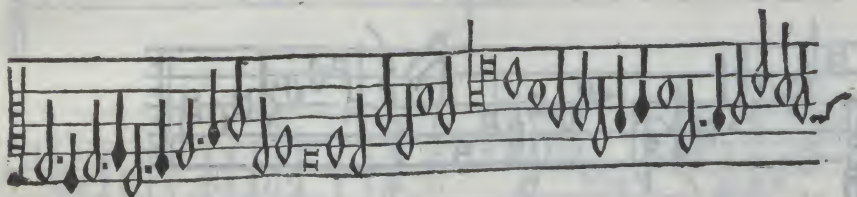

TENOR

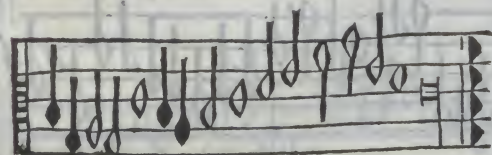

CANTUS

TRIO

TENOR

De Proportione sesquiertia .

Sesquiertia proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus continet ipsum semel & insuper tertiam ipsius minoris partē æquiualens ei in potentia & mensura vt . 4 . ad . 3 . & . 8 . ad . 6 . & . 12 . ad . 9 . Hæc . n . proportio quattuor notulas æquifacit tribus sibi cōsimilibus nomine & quantitate : ita vt singulaquæquæ ipsarum quattuor diminuantur de quarta propriæ quantitatis parte : Figuratur autem in cātibus hoc modo .
 4 8 12 & destruitur a subsesquiertia sibi opposita ipsam statim subsequente :
 3 6 9 quod hoc concentu percipitur .

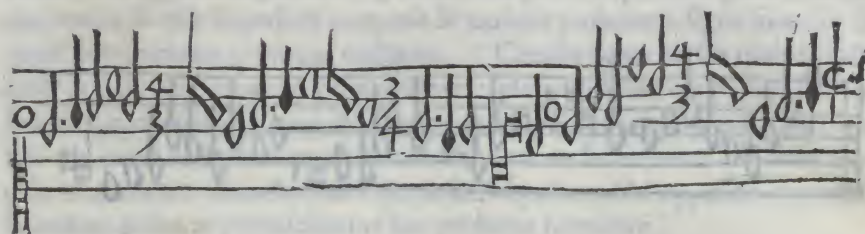
Proportionem
Tertiam

Verte folium .

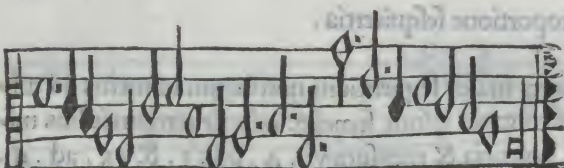
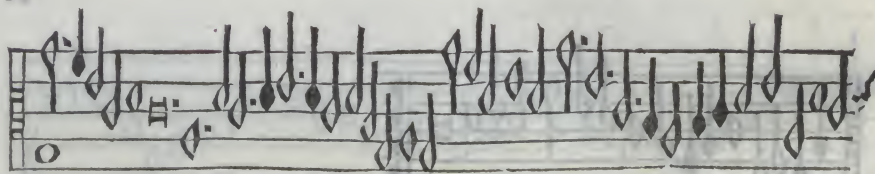
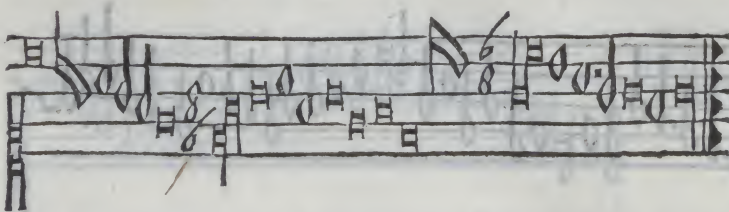
De Proportionibus sesquiertia

De Proportionibus sesquiertia
 4 8 12 & destruitur a subsesquiertia sibi opposita ipsam statim subsequente :
 3 6 9 quod hoc concentu percipitur .

CANTVS

TENOR

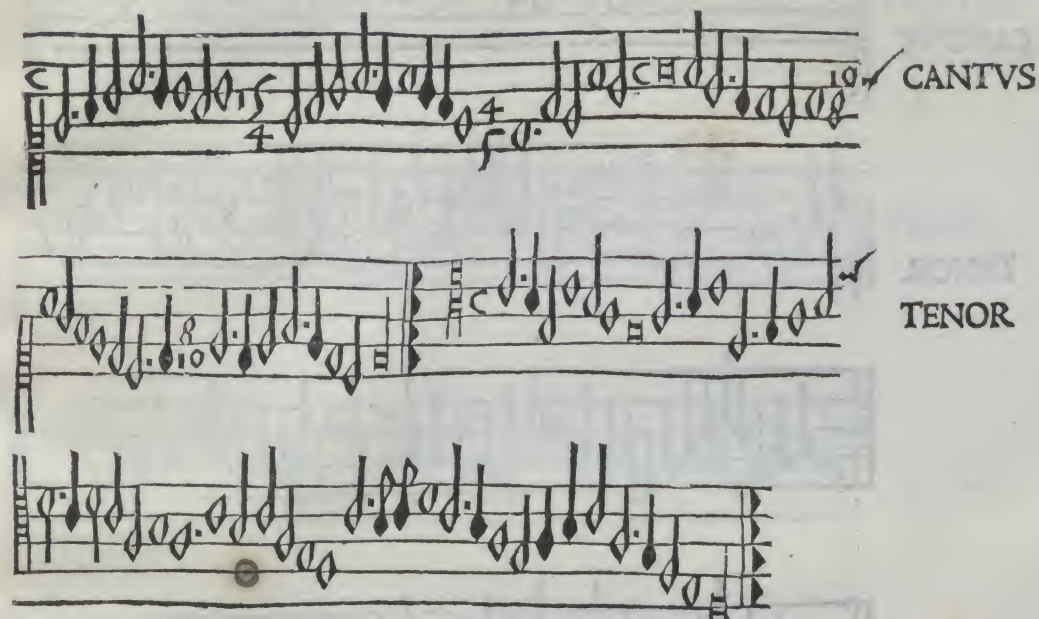
Prosdocius
Tinctoris

Nonnulli sesquiterciam ipsam in notulis signo temporis imperfecti sinistrorsum sic
verso γ intelligi voluerunt quos acerrime impugnat Prosdocius patavinus in ex-
positione brevis extractus Ioannis de muris Quilibet in arte practica: & Tincto-
ris in suo proportionum tractatu.

De Proportione sesquiquarta.

Sesquiquarta proportio dicitur quum maior sequentium notularum numerus ad
minorem praecedentium relatus comprehendit ipsum in se semel & insuper ipfius
minoris quartam partem: aequivalens ei in quantitate & temporis mensura: ut
. 5 . ad . 4 . & . 10 . ad . 8 . & . 15 . ad . 12 . In hac enim proportioe quinque no-
tulae aequalent quattuor sibi consimilibus ita ut vnaquaeque ipsarum quinque diminuat de

quinta parte suæ quantitatis: describitur autem in cantilenis hoc modo 5 10 15
Atq; destruitur a sublesquiquarta ipsi statim succedente vt hoc proba 4 8 12
tur concentu.

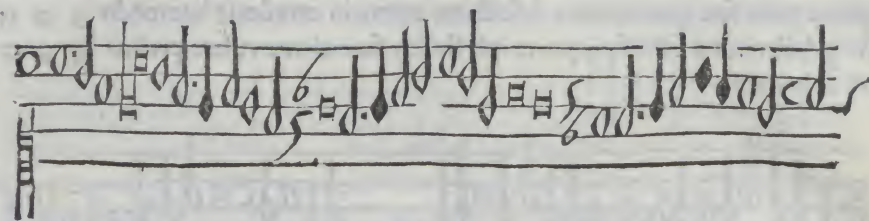

De Proportione sesquiquinta.

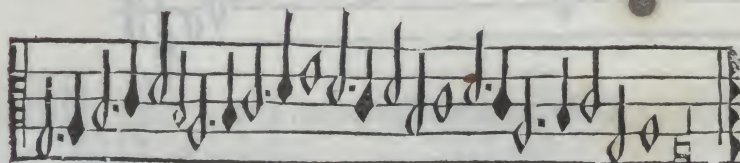
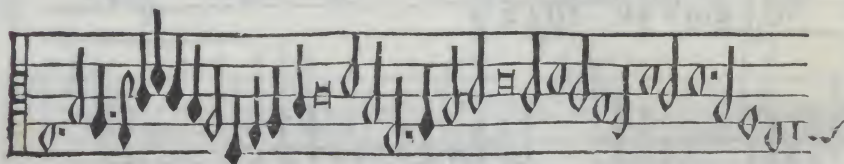
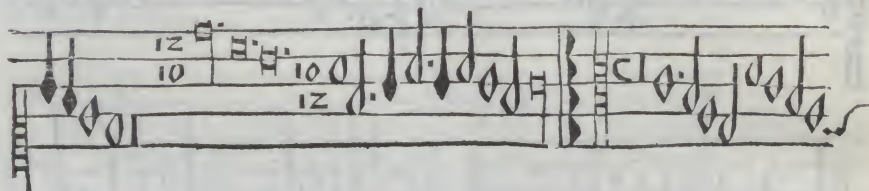
Sesquiquinta proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet ipsum semel & insuper ipsius minoris quintam partem æquiualens ei in potentia & mensura: vt . 6 . ad . 5 . & . 12 . ad . 10 . & . 18 / ad . 15 . Hæc enim proportio sex notulas quinque sibi cõsimilibus cõæquat: ita vt singulaquæque ipsarum sex diminuantur de sexta parte sui quãtitatiu valoris. Figuratur enim in cãtibus hoc modo 6 12 18 Et succedente illico sublesquiquarta sibi opposita euanescit quod præ 5 10 15 sens declarat concentus.

Verte folium.

CANTVS

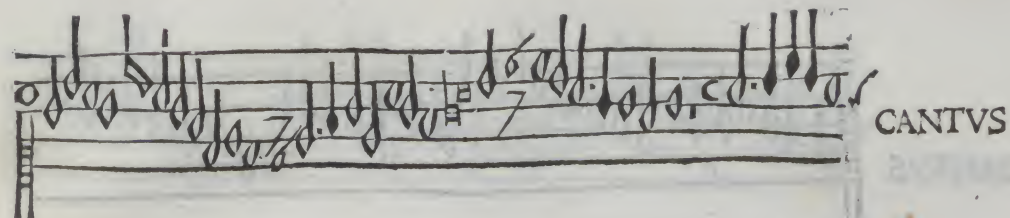
TENOR

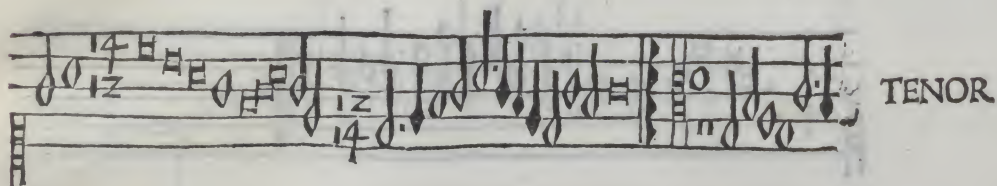
De Proportione sesquifexta.

Sesquifexta proportio fit quum maior sequentium notularum numerus minori precedentium comparatus comprehendit ipsum semel & insuper sextā eius partem atq; æquatur ipsi in temporis mensura . vt . 7 . ad . 6 . & . 14 . ad . 12 . & . 21 . ad . 18 . Septem enim notulæ æquivalent sex sibi consimilibus in hac proportionē : ita q; vnaquæque ipsarum septem minuitur de septima propriæ quantitatis parte . In cantilenis quidem describitur hoc modo 7 14 21 & destruitur a subsestquifexta sibi opposita : vt hic constat .

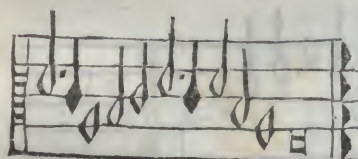
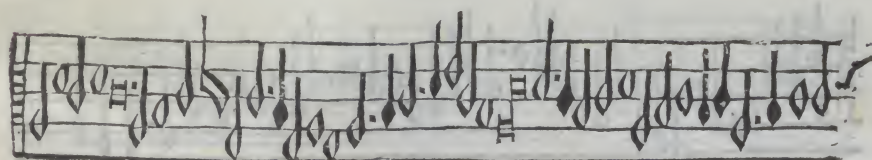
6 12 18

CANTVS

TENOR

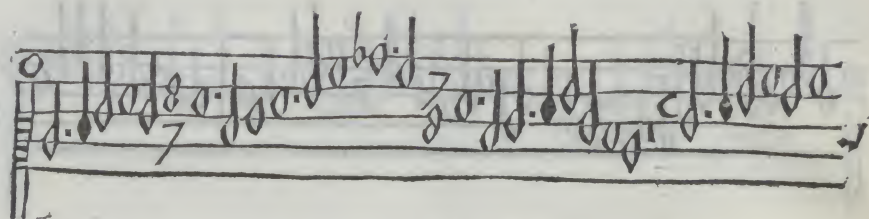

De proportione lesquiseptima.

Sesquiseptima proportio fit quum maior sequentium notularum numerus minori precedentium comparatus continet eum semel & insup eius septimam partem æquiualent ipsi in potentia vt . 8 . ad . 7 . & . 16 . ad . 14 . & . 24 . ad . 21 . In hac proportione octo notulæ æquiualent & comensurantur septem sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum octo minuatur de octaua sui valoris parte. Figuratur autem in cantibus hoc modo 8 16 24 Quod si sublesquiseptima fuerit eam illico subsecuta euanesceat & de 7 14 21 structur quoniam eius opposita est: vt hoc notatur exemplo.

Verte folium.

CANTVS

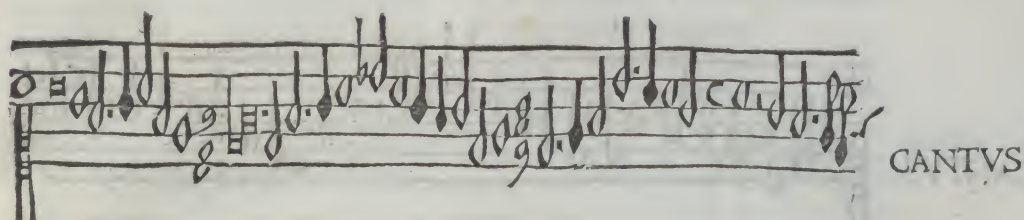

TENOR

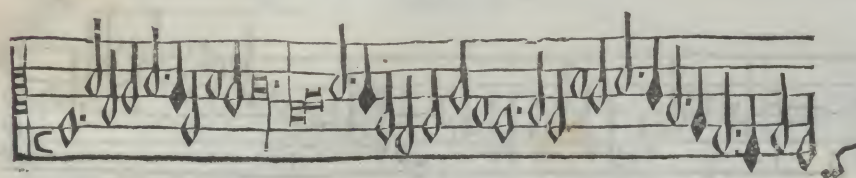
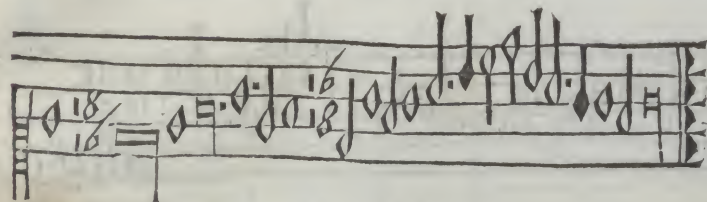

De Proportione sesquioctaua .

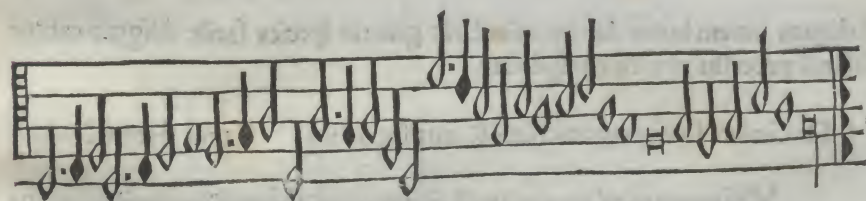
Sesquioctaua proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium ductus æquiualeat ipsi : comprahēdens eum semel & insuper octauam eius partē vt . 9 . ad . 8 . & . 18 . ad . 16 . & . 27 . ad . 24 . Hæc enim proportio nouem notulas octo sibi consimilibus æquifacit ita vt singulæ quæquæ ipsarum nouem diminuantur de nona parte propriæ quātitatis . Describitur in cantilenis hoc modo 9 18 27 Et destruit a subsesquioctaua sibi opposita vt hoc monstratur cōcentu. 8 16 24

CANTVS

TENOR

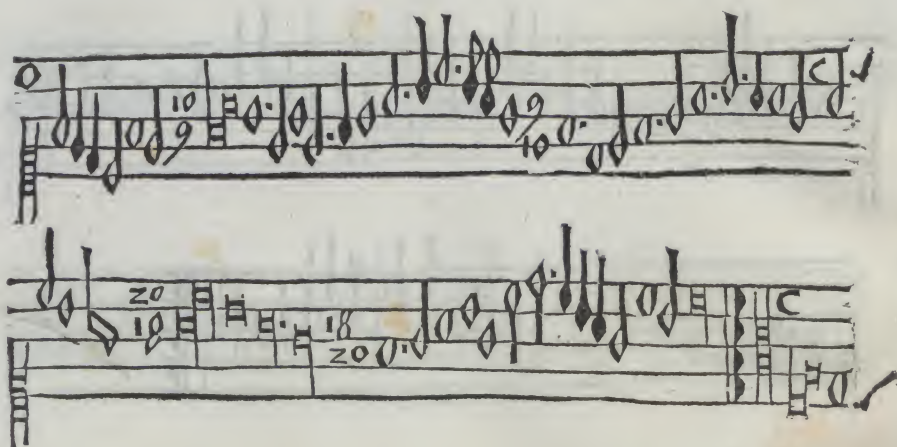

De Proportione sesquinona.

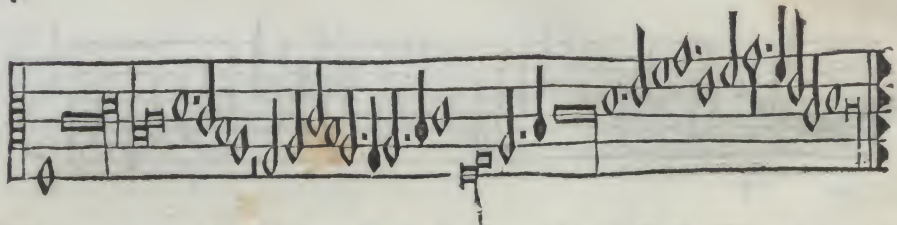
Sesquinona proportio fit quum maior sequetium notularum numerus ad minorem precedentium relatus æque ducitur ipsi: quem semel & insuper nonam ipsius partē continet vt . 10 . ad . 9 . & . 20 . ad . 18 . & . 30 . ad . 27 . In hac proportione decem notulae æquivalent nouem sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum decem diminuatur de vna sui ipsius decima parte. Et figuratur in cantibus hoc modo 10 20 Destruit insup a subseignona sibi opposita: vt praesens pbat cōcētus. 9 13

hh i

CANTVS

TENOR

Reliquas autem huius superparticularis generis species facile diligens cantor cōsimili processu poterit considerare.

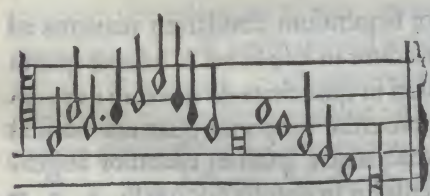
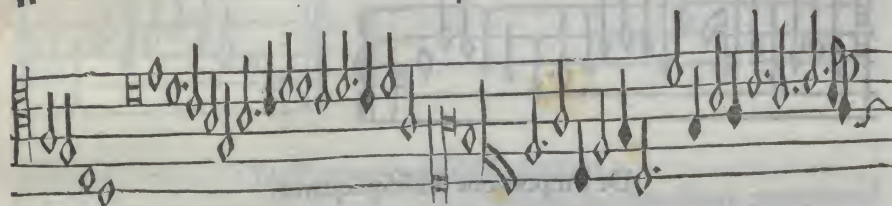
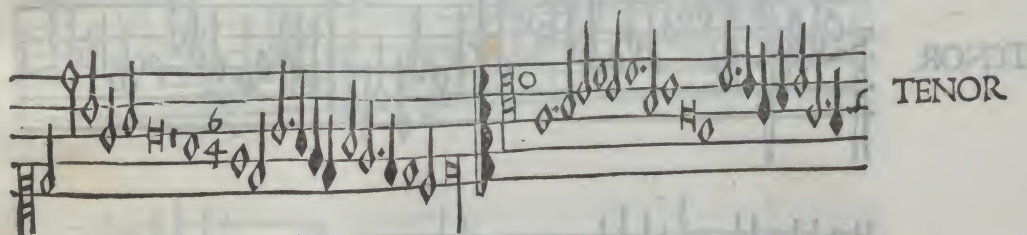
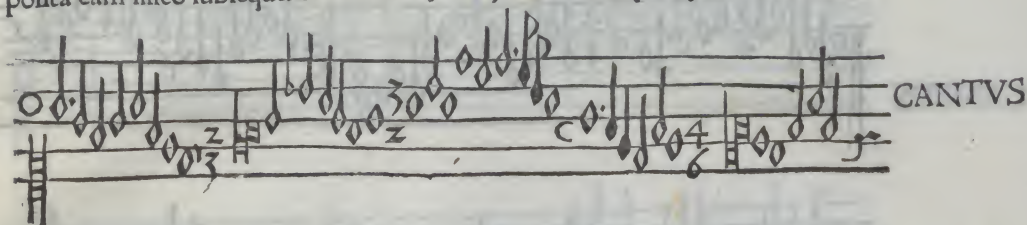
De Genere subsuperparticulari & eius speciebus. Caput sextum.

¶ Vbsuperparticulare genus est quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus æquiualeat ipsi in quantitate & potentia: comprehensus in eo semel cum vna eius aliquota parte: vt .2. ad .3. & .3. ad .4. & .4. ad .5. & deinceps. Sunt enim eius species infinitæ: prima est Subsesqualtera. secunda Subsesquitercia: tertia Subsesquarta: quarta subsesquiquinta & deinceps: de quibus singillatim est dicendum.

De Proportione subsesqualtera.

Subsesqualtera proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus comprehenditur in eo semel tantum & insuper ipsius minoris pars dimidia: & æquiualeat ipsi maiori in potetia & temporis mensura vt .2. ad .3. & .4. ad .6. & .6. ad .9. & deinceps. In hac proportionē duæ notulæ æquiualent & commensurantur tribus sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum duarum augeatur de dimidia propriæ quantitatis parte. Fi

guratur enim in cantilenis hoc modo $z\ 4\ 6$ & destruitur a sesquialtera sibi opposita eam illico subsequente: ut hoc $3\ 6\ 9$ concentu percipitur.

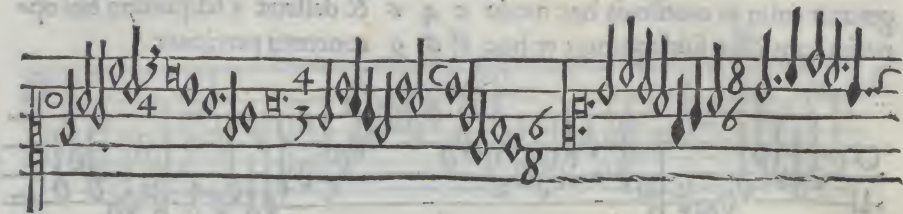

De Proportione sublesquiertia.

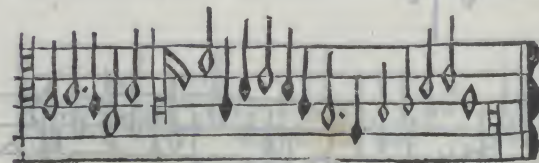
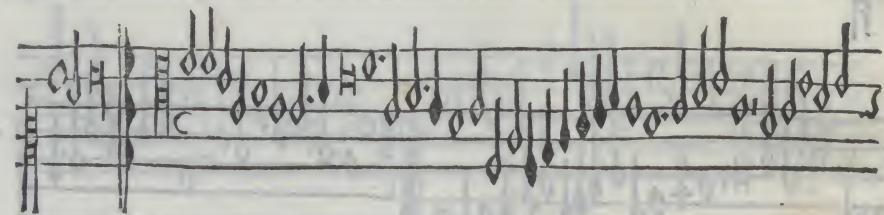
Sublesquiertia proportio fit quā minor sequentiū notularū numerus ad maiore præcedentiū relatus seruatur in eo semel cū tertia ipsius minoris parte & æquualet ipsi maiori in tēporis mēsurā ut . 3 . ad . 4 . & . 6 . ad . 8 . & . 9 . ad . 12 . & deinceps. In hac proportione tres notulæ æquiualent & cōmensurantur quatuor sibi & nomīne & quantitate cōsimilibus ita ut singulaquæquæ ipsarum trium tertiæ partis propriæ quantitatis suscipiat augmentum: Figuratur vero in cantilenis hoc modo $3\ 6\ 9$ Et destruitur a subsequente sesquiertia sibi opposita: quod præsentī $4\ 8\ 12$ concipitur exemplo.

hh ij

CANTVS

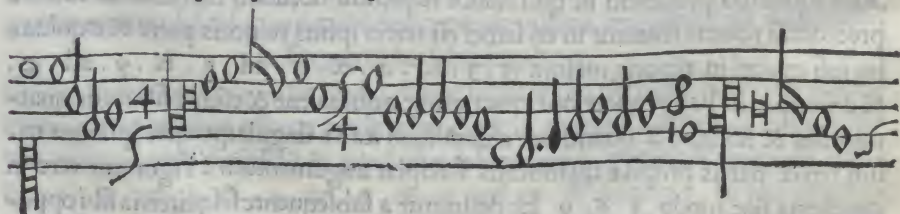
TENOR

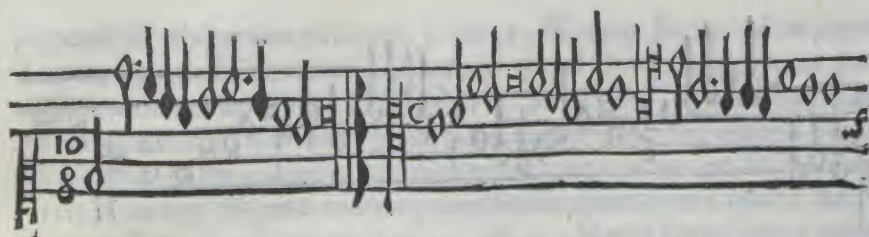

De Proportionē subseſquiquarta.

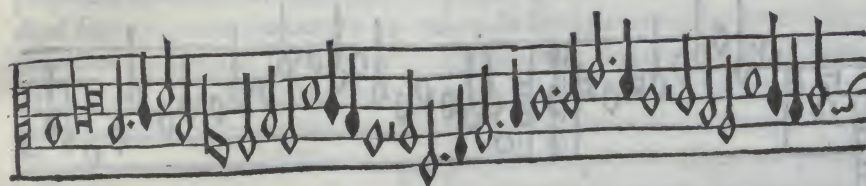
Subseſquiquarta proportio fit quum minor ſequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus comprehenditur in ipſo ſemel & inſuper quarta ipſius minoris pars : & æquiualeat ipſi maiori in quantitate & menſura : vt . 4 . ad . 5 . & . 8 . ad . 10 . & . 12 . ad . 15 . Hæc enim proportio quattuor notulas quinque ſibi conſimilibus æquat ita vt vnaquæquæ ipſarum quattuor augeatur de quarta proprii valoris parte . Et deſcribitur in notulis hoc modo 4 8 12
Deſtruitur autem & euaneſcit quum ipſam immediate fuerit ſubſequenſ ſeſquiquarta : quod præſens exprimit concentus .

CANTVS

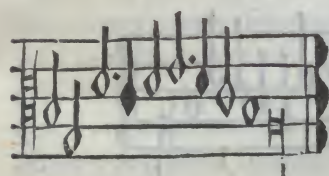

TENOR

SOPRANO

De Proportionē sublesquiquinta.

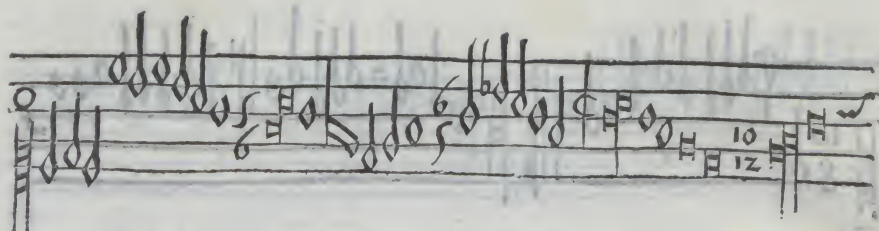
Sublesquiquinta proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in ipso semel & insuper ipsius minoris quinta pars : & æquualet ipsi maiori vt . 5 . ad . 6 . & . 10 . ad . 12 . & . 15 . ad . 18 . & deinceps . Hæc enim proportio quinque notulas sex sibi & nomine & quantitate consimilibus coræquat : ita vt vnaquæquæ ipsarum quinque quinta sui valoris partis suscipiat incrementum . Figuratur autem in notulis hoc modo

5 10 15
6 12 18

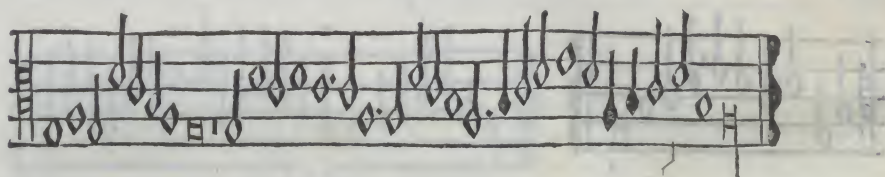
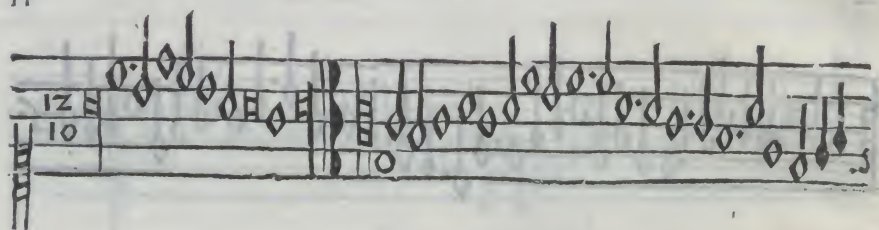
hh ii j

Verte folium

CANTVS

TENOR

Reliquas huius subsuperparticularis generis species diligentia musicorum relin-
quimus perquirendas. Quiescas interim iocundissime cator si in alicuius propor-
tionis dispositione imperfectum reperieris notularum numerum. plerumque enim que
non disponimus in semibreuibus considerabis in minimis. Rursus proportio-
num que sola precedenti destructione signantur in notulis numerositatem qua
doque causa breuitatis imperfectam conspicias ac temporalem notularum in teno-
ribus computationem vel superfluum eiusdem rei gratia vel diminutam.

De Genere superpartienti & eius speciebus. Caput septimum.

Vperpartiens genus quod tertium est maioris inaequalitatis fit quum
f maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium re-
latus continet ipsum in se semel tantum & insuper vnam ipsius mino-
ris aliquantam partem ductam ex pluribus aliquotis: & ipse maior minori co-
aequatur in potentia & temporis mensura. Quod quum illa pars minoris aliquan-
ta que & amborum terminorum excessus & differentia est: duas dicti minoris
monstrauerit partes: erit proportio superbipartiens. sortitur & aliud magis spe-
cificum nomen vt si ipsae duae minoris partes aliquota fuerint partes tertiae dicet

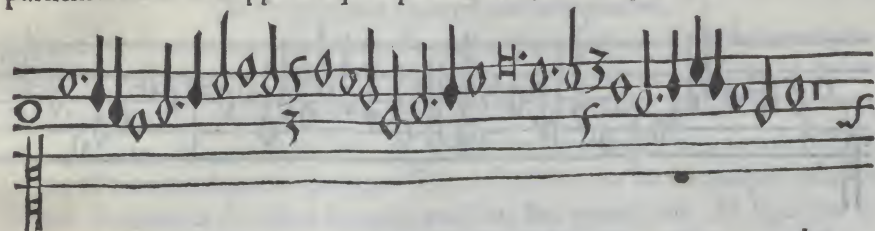
proportio superbipartiens tertias vt . 5 . ad . 3 . Si autem fuerint quintæ partes
 dicetur proportio superbipartiens quintas . vt . 7 . ad . 5 . Quod si septimæ par-
 tes fuerint dicetur superbipartiens septimas vt . 9 . ad . 7 . Quum autem pars
 illa aliquāta minoris qua maior ipsum vincit minorem tres eius minoris aliquo-
 tas mōstrauerit: erit proportio supertripartiens: magis autem specificē nomina-
 tur: vt si illæ tres aliquotæ minoris partes fuerint ipsius partes quartæ dicetur
 proportio supertripartiensquartas vt . 7 . ad . 4 . Si vero fuerint partes quintæ
 dicetur supertripartiensquintas vt . 8 . ad . 5 . Si septimæ partes fuerint erit super-
 tripartiensseptimas vt . 10 . ad . 7 . Quod quum illa terminorum differentia
 quæ minoris pars dicitur aliquanta quattuor aliquotas ipsius minoris partes cō-
 tinuerit: dicetur proportio superquatripartiens. Est tamen ei aliud magis specifi-
 cum nomen: vt quum scilicet vnaquæquæ illarum quattuor aliquotarū partium
 fuerit ipsius minoris pars quinta: dicetur proportio superquatripartiensquintas
 vt . 9 . ad . 5 . Si autē illæ quattuor partes fuerint ipsius minoris partes sep-
 temæ dicetur proportio superquatripartiensseptimas vt . 11 . ad . 7 . & . 22 . ad . 14 .
 Atq; in reliquis consimilis est considerationis modus. In hoc insuper super-
 partienti genere hoc naturaliter euenitq; proportio a parī numero partietem ac-
 quirens denominationem: partitas imparis numeri scilicet minoris partes con-
 uenit: vt si fuerit superbipartienstertias hoc modo . 5 . ad . 3 . nanq; partiens
 numerus scilicet amborum excessus: binarius est par: hinc superbipartiens: par-
 titus vero sunt duæ ipsæ tertie ternarij imparis partes: inde superbipartienstertias
 nominatur. Partiens vero numerus impar: partitas numeri paris partes
 consequitur vt . 7 . ad . 4 . supertripartiensquartas: nam partiens est ternarius
 impar: idcirco supertripartiens dicitur: partitæ vero partes quaternarij paris: ex
 quo supertripartiensquartas vocatur. Plerūq; item & partiens numerus impar
 partitas imparis numeri partes insequitur vt . 10 . ad . 7 . supertripartienssepti-
 mas. Quod si partiens numerus & partitæ partes secundum paris numeri de-
 nominationem considerentur: non in superpartientem sed in epimoriam conue-
 nient habitudinem vt . 6 . ad . 4 . non enim dicitur superbipartiensquartas sed
 sesquialtera: & . 8 . ad . 6 . non superbipartienssextas sed sesquitercia. Quum
 igitur excessus seu differentia terminorum cuiusvis proportionis fuerit minoris
 termini pars aliquota (ac si plures quoq; ipsius minoris aliquotas contineat
 partes) proportio ipsa non in superpartienti: sed in superparticulari genere con-
 sideranda est: vt . 9 . ad . 6 . non enim dicitur supertripartienssextas: sed sesqual-
 tera: cū maior minorem semel insuperq; ipsius minoris dimidiam quæ & tribus
 sextis eius partibus ducta est: contineat partem. Huius autem superpartien-
 tis generis infinitæ sunt species. Prima . n . est superbipartiens. Secunda supertri-
 partiens. Tertia superquatripartiens. Quarta superquincupartiens. Quinta super-
 hb iiii

sexcupartiens sicq; est ad infinita processus. In naturalibus autē numeris pri-
 mæ ipsæ tanquā radices hoc ordine cōsiderātur Prima.n.ex terminis producit
 qbus solus terminus interiacet vt . 5 . ad . 3 . est.n.horum mediū quaternarius
 & . 7 . ad . 5 . quorum mediū est senarius. Terminos enim in hac cōsidera-
 tione numeros vocamus. Secūda duos intermīttit numeros vt . 7 . ad . 4 . sunt
 .n.intermīssi numeri quīnarius & senarius. Quod si ex . 8 . ad . 5 . consurgat in-
 termittuntur senarius & septenarius. Tertiā species tres numeros proprijs termi-
 nis intermīttit vt . 9 . ad . 5 . quorum mediū sunt senarius septenarius & octona-
 rius: Et . 11 . ad . 7 . horū mediū sunt octonarius nouenarius & denarius. Quar-
 ta inter extremos eius terminos quattuor claudit numeros vt . 11 . ad . 6 . quorū
 mediū sunt septenarius octonarius nouenarius & denarius. & . 12 . ad . 7 . horū
 .n.mediū sunt octonarius nouenarius denarius & vndenarius: atq; ita quota fue-
 rit huiusmodi species in ordine tot erunt inter eius terminos interiecti numeri: vt
 si prima fuerit species: vnus erit inter eius terminos numerus. si secūda duo nu-
 meri ipsi terminis intercludentur. si tertiā tres. si quarta quattuor. si quinta quin-
 que ac deinceps: Vt prima supbipartiens vnum cludat inter terminos numerum:
 Secunda suptripartiens duos monstrat numeros inter terminos contineri. Ter-
 tia superquatripartiēns tres numeros proprijs intercīpit terminis. Quarta super-
 quīncupartiēns: cuius termini quattuor intercīpiūt numeros: huiusmodi & reli-
 quæ in simpliciōri & naturali numerorum dispositione procedunt. Dicuntur
 autem hæ species subalternæ: nāq; in vim generum transeunt; hinc & a nōnullis
 ponuntur vt genera: cum superbipartiēntium alia sit superbipartiēntertias vt . 5 .
 ad . 3 . alia superbipartiēnsqntas vt . 7 . ad . 5 . alia superbipartiēnsseptimas: vt
 . 9 . ad . 7 . & deinceps: quas qdem specialissimas species dyalectici vocāt. Su-
 pertripartiēntium similiter Alia supertripartiēns quartas: vt . 7 . ad . 4 . Alia
 suptripartiēnsqntas vt . 8 . ad . 5 . Alia suptripartiēns septimas vt . 10 . ad . 7 .
 Item supquatripartiētium alia supquatripartiēnsquintas vt . 9 . ad . 5 . Alia su-
 perquatripartiēnsseptimas vt . 11 . ad . 7 . Alia supquatripartiēnsnonas vt . 13 .
 ad . 9 . Supquīncupartiēntium itē alia supquīncupartiēnssextas vt . 11 . ad . 6 .
 Alia supquīncupartiēnsseptimas vt . 12 . ad . 7 . Alia supquīncupartiēnsoc̄tauas
 vt . 13 . ad . 8 . atq; eodem modo species huiusmodi superpartientes in genera
 conuertuntur alias atq; quodammodo infinitas species pducendo. Est.n.ge-
 nus multarum aggregatio specierum vnam eandēq; naturam diuersimode parti-
 cipantium. Species vero dicitur quantitas specialis & qualitas generis. sed de
 his series sic describatur.

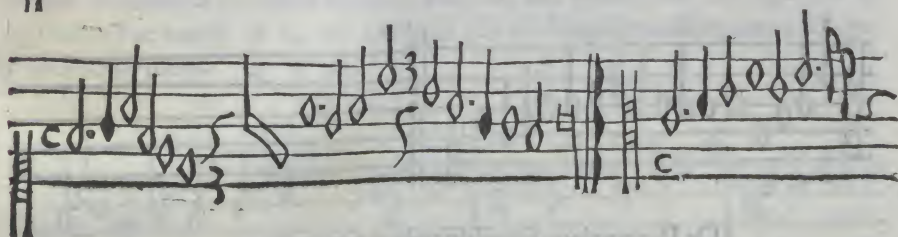
De Proportionē superbipartiēntertias.

Superbipartiēntertias proportio fit quum maior sequentium notularum nume-

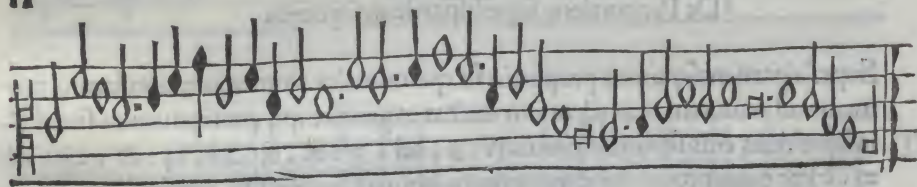
rus ad minorem præcedentium relatus continet eum semel & insuper vnam ali-
quantam ipsius minoris partem ex duabus tertijs partibus factam & æquiualeat
ipsi minori vt . 5 . ad . 3 . & . 10 . ad . 6 . & . 15 . ad . 9 . In hac . n . proportione
quinq; notulæ æquiualent & cõmensurant tribus sibi cõsimilibus: ita vt vnaquæ-
quæ ipsarum quinq; de duabus quintis partibus propriæ quantitatis diminuatur .
Figuratur autem in cantilenis hoc modo 5 10 15 & destruitur a subsuperbi
partientetertias sibi opposita quod præ 3 6 9 sente probatur concentu.

CANTVS

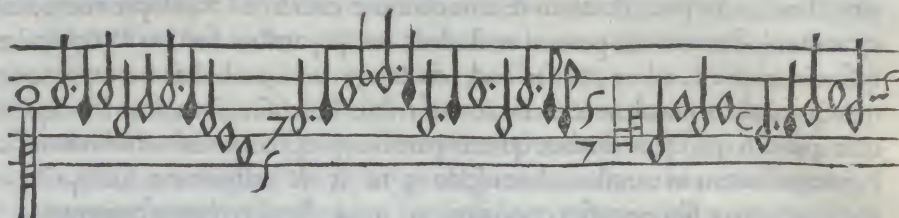
TENOR

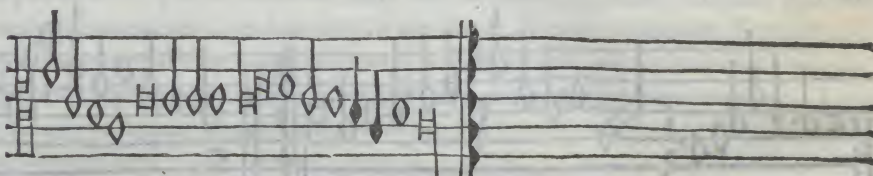
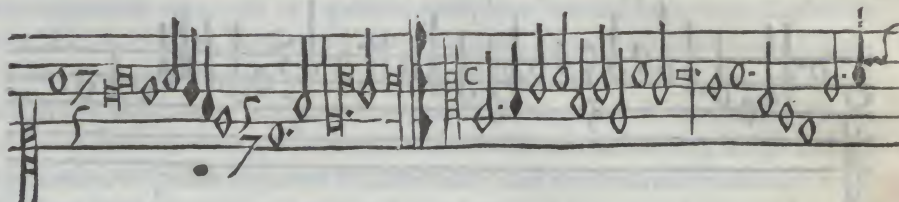
De Proportione superbipartiente quintas.

Superbipartiens quintas proportio fit quum maior sequetium notularum nume-
rus ad minorem præcedentium ductus æquiualeat ei comprehendens ipsum semel
& insuper duas ipsius minoris quintas partes vt . 7 . ad . 5 . & . 14 . ad . 10 . &
21 . ad . 15 . In hac proportione septem notulæ æquantur quinq; sibi & nomine
& quantitate cõsimilibus ita vt singulaquæquæ ipsarum septem diminuatur de
duabus septenis partibus propriæ potetia . Describit enim in notulis hoc modo
7 14 21 atq; destruitur a subsuperbipartiente quintas proportione quæ eius op-
5 10 15 posita est : vt hoc concentu facile consyderatur .

CANTVS

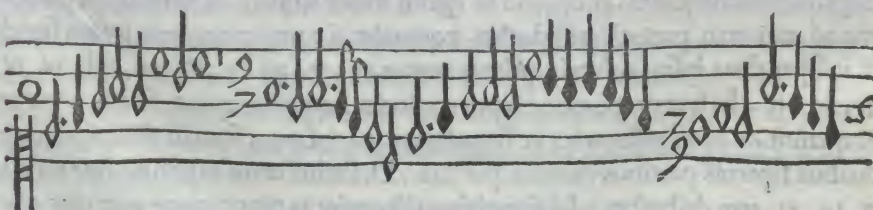
TENOR

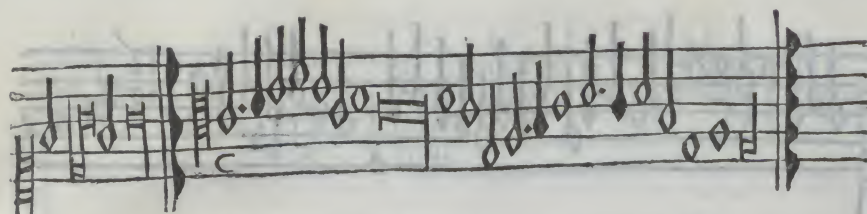

De Proportione superbipartiente septimas.

Superbipartiente septimas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem praecedentium ductus aequiualeat ipsi continens eum semel & insuper duas eius septimas partes vt . 9 . ad . 7 . & . 18 . ad . 14 . & . 27 . ad 21 . Hæc enim proportio æquat nouem notulas septem sibi consimilibus ita vt singulaequeque ipsarum nouem diminuantur de duabus nonis partibus proprii valoris . Figuratur quidem in cantibus hoc modo 9 18 27 Atq; destruitur a subsuperbipartiente septimas sibi opposita : vt hoc 7 14 21 pcipitur cōcentu.

CANTVS

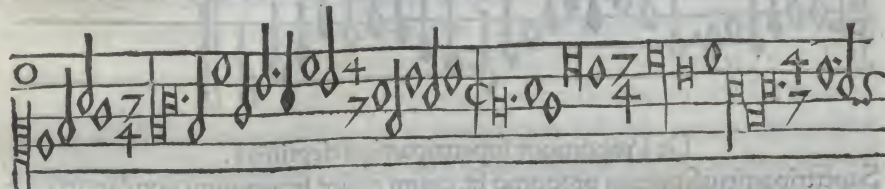

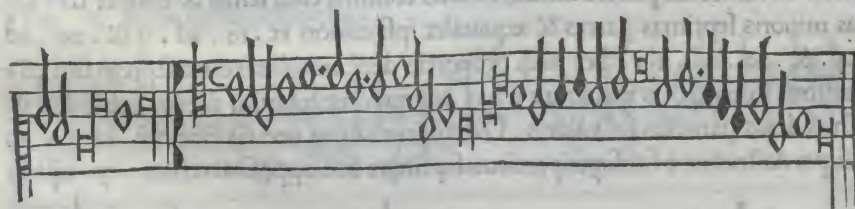
TENOR

De Proportionē supertripartientequartas.

Supertripartiensquartas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus comprehendit eum in se semel & insuper tres quartas ipsius minoris partes & æquiualeat ipsi in potentia : vt . 7 . ad . 4 . & . 14 . ad . 8 . & 21 . ad . 12 . In hac proportione septem notulæ æquiualent & commensurantur quattuor sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum septem diminuatur de tribus septenis partibus suæ quantitatatis . Et figuratur in cantilenis hoc modo 7 14 21 Destruit aut a subsupertripartientequartas sibi opposita vt hic patet. 4 8 12

CANTVS

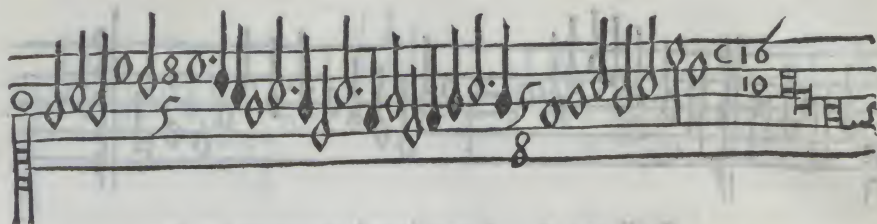

TENOR

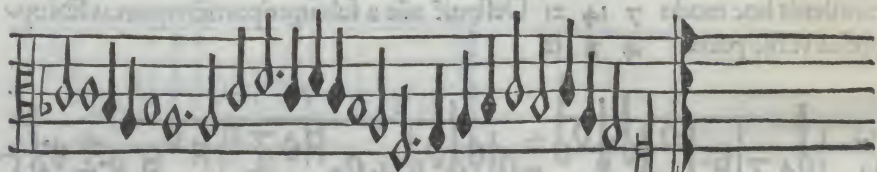
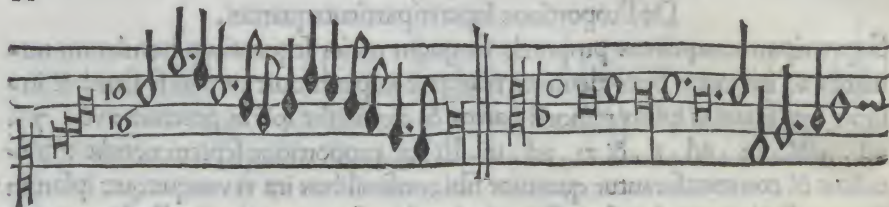
De Proportionē supertripartientequintas.

Supertripartiensquintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus comparatus minori præcedentium continet eum semel & insuper tres quintas ipsius minoris partes æquiualeat ei in potentia . vt . 8 . ad . 5 . & . 16 . ad . 10 . & . 24 . ad . 15 . In hac proportione octo notulæ commensurantur quinque sibi consimilibus ita vt singulaquæquæ ipsarum octo diminuatur de tribus octauis partibus propriæ quantitatatis . Figuratur . n . in cantibus hoc mō 8 16 24 Atq; destruitur a subsupertripartientequintas sibi opposita : vt hic cōstat . 5 10 15

CANTVS

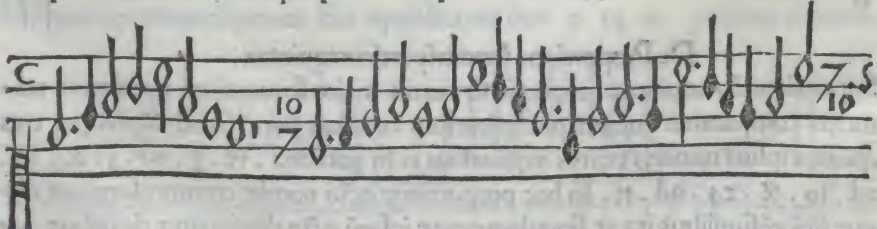
TENOR

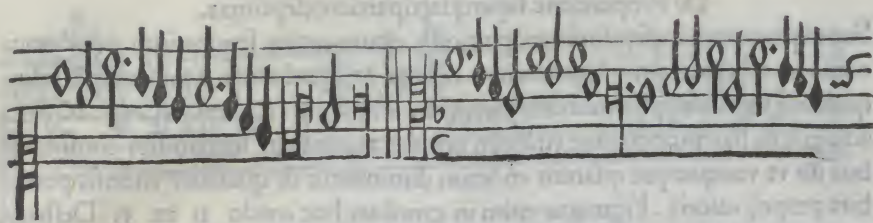

De Proportione supertripartiente septimas.

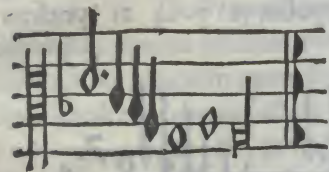
Supertripartiente septimas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus continet eum semel & insuper tres ipsius minoris septimas partes & æquiualeat ipsi minori ut . 10 . ad . 7 & . 20 . ad . 14 . & . 30 . ad . 21 . Hæc nãq; proportio decem notulas æquat septem sibi cõsimilibus in temporis mensura : ita ut vnaquæquæ ipsarum decem minuatur de tribus denis partibus sui valoris . Describitur aut in notulis hoc mō 10 20 30 Insuper destruitur a subsupertripartiente septimas sibi opposita: ut hic. 7 14 21

CANTVS

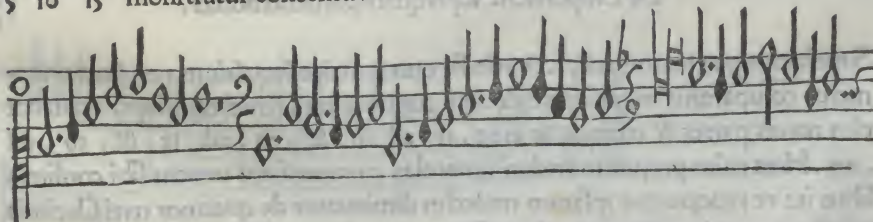

TENOR

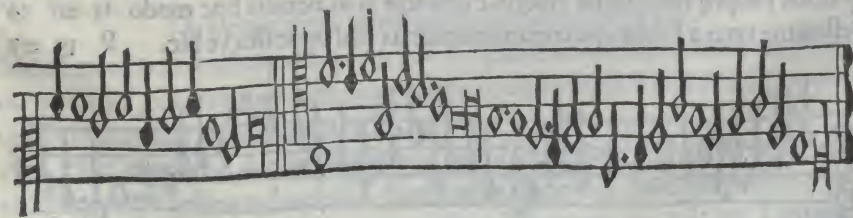

De Proportione superquatripartiente quintas.

Superquatripartiens quintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium ductus comprehendit eum semel & insuper quattuor quintas ipsius minoris partes: & æquiualeat ipsi minori: vt . 9 . ad . 5 . & . 18 . ad . 10 . & . 27 . ad . 15 . Hæc enim proportio nouem notulas quinque sibi consimilibus commensurat ita vt vnaquæque ipsarum nouem diminuatur de quattuor nonis partibus propriæ quâtitatis. Figuræ aut in cantibus hoc mō 9 18 27 Et destruitur a subsuperquatripartiente quintas sibi opposita : vt hoc 5 10 15 monstratur concentu.

CANTVS

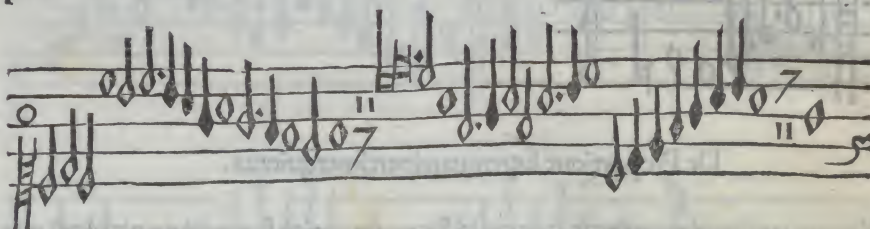

TENOR

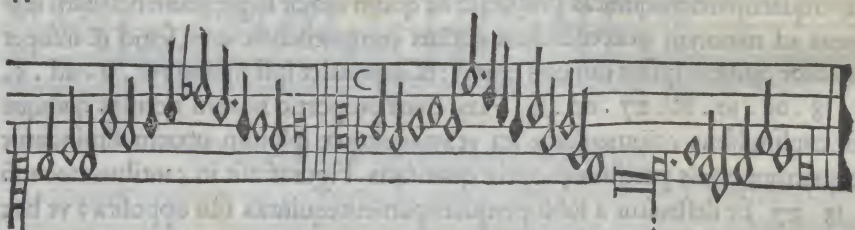
De Proportionē superquatripartiente septimas.

Superquatripartiens septimas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus comprehendit eum semel & insuper quattuor septimas ipsius minoris partes vt . 11 . ad . 7 . & . 22 . ad . 14 . & . 33 . ad . 21 . In hac proportione undecim notulae æquivalent septem sibi consimilibus ita vt vnaquæque ipsarum undecim diminuatur de quattuor vndenis partibus proprii valoris . Figuratur enim in cantibus hoc modo 11 22 33 Destruitur item a subsuperquatripartiente septimas sibi opposita vt 7 14 21 præsens probat concentus .

CANTVS

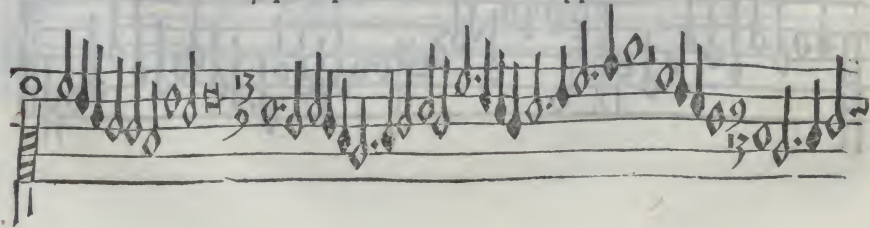
TENOR

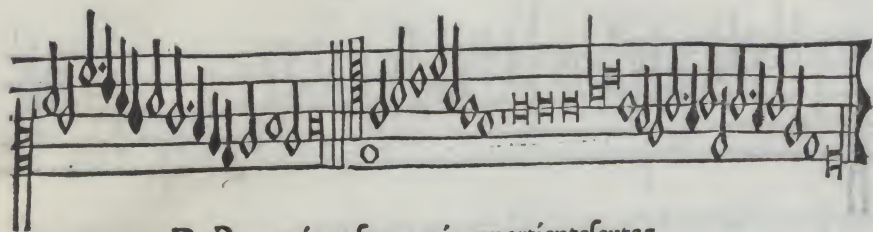

De Proportionē superquatripartiente nonas.

Superquatripartiens nonas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus comparatus minori precedentium continet eum semel & insuper quattuor eius nonas partes & coæquatur ei vt . 13 . ad . 9 . & . 26 . ad . 18 . & . 39 . ad . 27 . Hæc enim proportio tredecim notulas commensurat nouem sibi consimilibus ita vt vnaquæque ipsarum tredecim diminuatur de quattuor tertijsdecimis partibus proprii quantitatiui valoris . Figuratur . n . in notulis hoc modo 13 26 39 Destruitur vero a subsuperquatripartiente nonas sibi opposita vt hic . 9 18 27

CANTVS

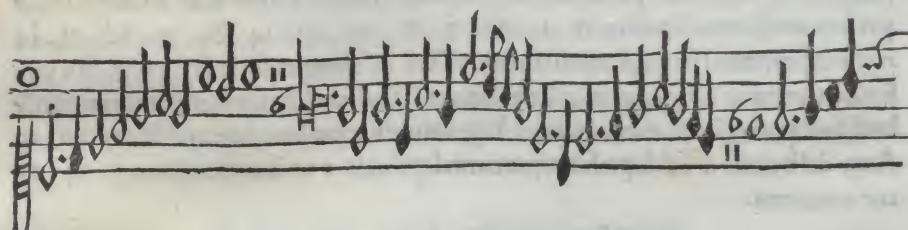

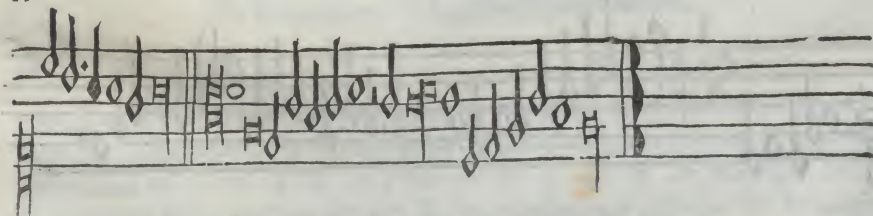
TENOR

De Proportione superquincupartientesextas.

Superquincupartientesextas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet eum semel & insup vnam eius aliquatam partem factam ex quinq; sextis partibus ipsius minoris vt. 11. ad 6 : & . 22 . ad . 12 . & . 33 . ad . 18 . In hac proportione vndecim notulæ æquivalent & commensurantur sex sibi & nomine & quantitate consimilibus : ita vt singulaquæquæ ipsarum vndecim diminuatur de quinq; vndenis partibus propriæ quantitatis . Describitur enim in cantibus hoc mō 11 22 33 Item destruitur a subsuperquincupartiente sextas pportione sibi op^o 9 18 27 posita. quod præsens declarat concentus .

CANTVS

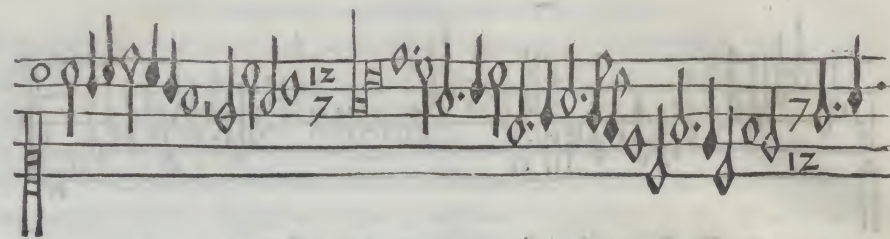

TENOR

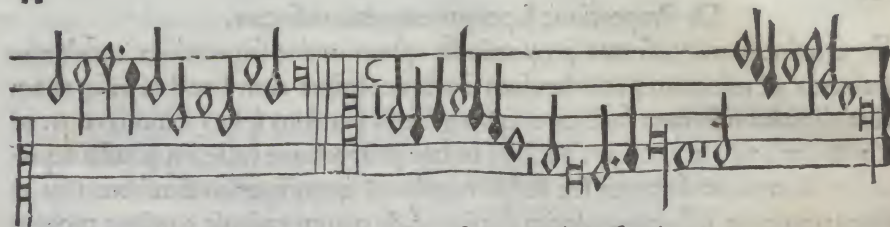
De Proportione superquincupartienteseptimas.

Superquincupartienteseptimas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet eum semel & insuper quinq; septimas ipsius minoris partes vt . 12 . ad . 7 . & . 24 . ad . 14 . & . 36 . ad . 21 . Hæc proportio duodecim notulas æquifacit septem sibi consimilibus : ita vt vnaquæquæ ipsarum duodecim diminuatur de quinq; duodenis partibus propriæ quantitatis . & describitur in cantibus hoc modo 12 24 36 Destruitur autem a subsuperquincupartiente septimas sibi opposi^o 7 14 21 ta : vt hic constat .

CANTVS

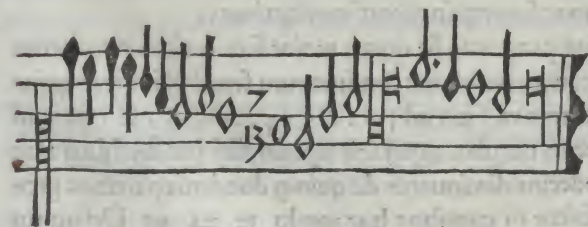
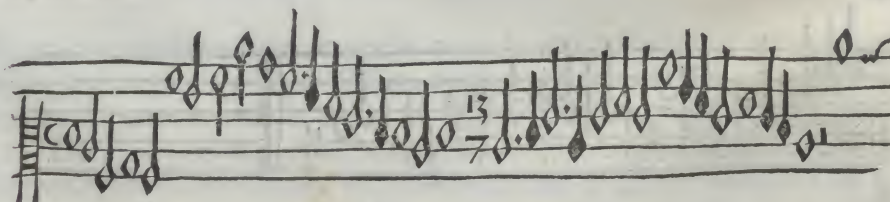
TENOR

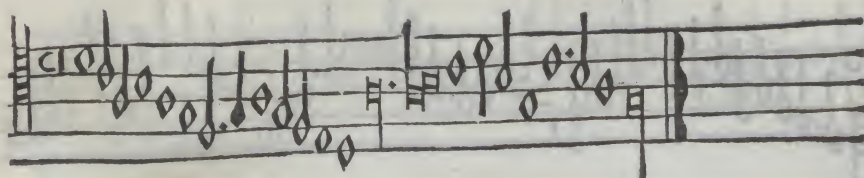

De Proportionē supersexcupartienteseptimas.

Supersexcupartienseptimas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem praecedentium relatus: comprehendit cum semel & infu- per sex eius septenas partes vt . 13 . ad . 7 . & . 26 . ad . 14 . & . 39 . ad . 21 . In hac proportione tredecim notulae aequivalent & commensuratur septem sibi co- similibus: ita vt vnaquaeque ipsarum tredecim diminuat de sex tertisdecimis parti- bus suae potentiae & quantitatis . Figuratur in cantibus hoc modo 13 26 39 Atq; destruitur a subsupersexcupartienteseptimas : vt hoc percipi- 7 14 21 tur concentu .

CANTVS

Cæteras quoq; huius superpartientis generis subalternas & specialissimas species diligentia cantorum linquimus conquirendas.

De Genere subsuperpartienti & eius speciebus. Caput octauum.

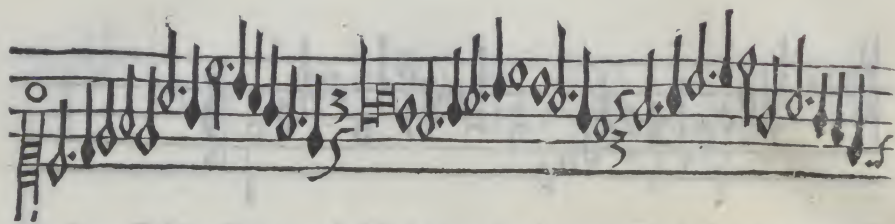
¶ Vbsuperpartiens genus quod tertium est minoris inæqualitatis oppositum quidem superpartienti fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus comprahēditur in eo semel & insuper vna eius aliquanta pars facta ex pluribus aliquotis & minor ipse maiori æquiualeat in potentia. Sunt enim huius generis species subalternæ Subsuperbipartiens: Subsupertripartiens: Subsuperquatripartiens: Subsuperquincupartiens: & deinceps. Specialissimæ autem eius species sunt Subsuperbipartienstertias. Subsuperbipartiensquintas. Subsuperbipartiensseptimas. Item Subsupertripartiensquartas. Subsupertripartiensquintas. Subsupertripartiensseptimas. Atq; reliquæ secundum eandem considerationem procedunt. de quibus singillatim est dicendum.

De Proportione subsuperbipartiente tertias.

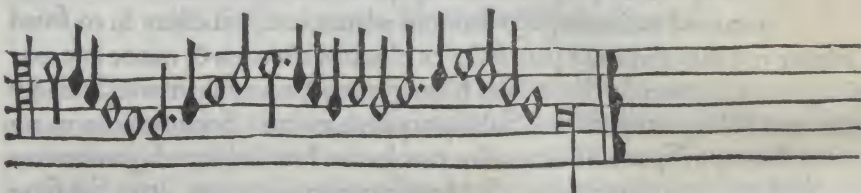
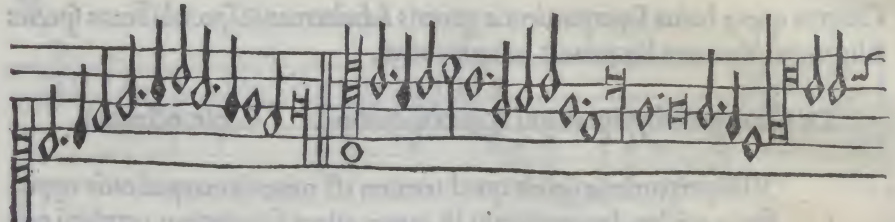
Subsuperbipartienstertias proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in eo semel & insuper vna eius pars aliquanta: facta ex duabus tertijs partibus ipsius minoris & æquiualeat ipsi maiori vt. 3. ad. 5. & . 6. ad. 10. & . 9. ad. 15. & deinceps. In hac proportione tres notulæ æquiualent & commensurantur quinque sibi & nomine & quantitate consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum trium augmentum suscipiat de duabus tertijs partibus propriæ quætitatis. & Figuratur in cantibus hoc mō
3 6 9 Destruitur enim a superbipartientetertias eam illico subsequente: quæ
5 10 15 sibi opposita est vt hoc concentu aperte percipiunt. ij i

Verte folium.

CANTVS

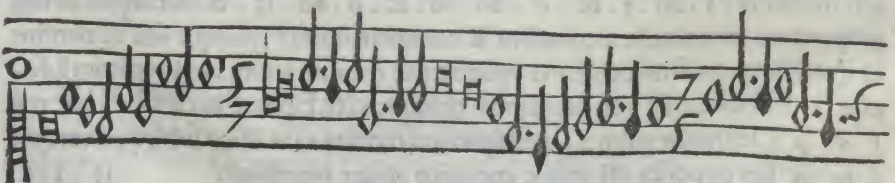
TENOR

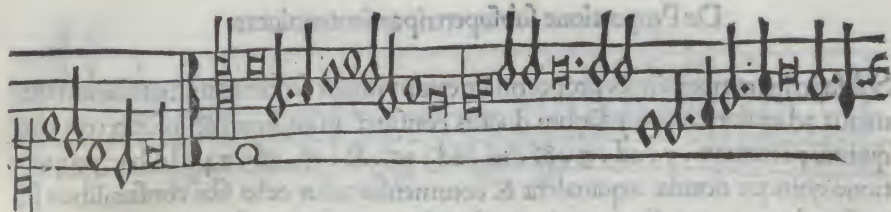

De Proportione subsuperbipartientequintas.

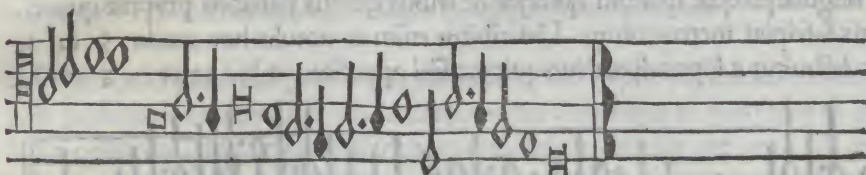
Subsuperbipartiensquintas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem precedentium relatus continetur in ipso semel & insup dux ipsius minoris quintae partes vt . 5 . ad . 7 . & . 10 . ad . 14 . & . 15 . ad . 21 . & deinceps . In hac proportione quinque notulae aequivalent & commensurantur septem sibi consimilibus ita vt singulaquaque ipsarum quinque duarum quinarum partium propriae quantitatis suscipiat incrementum . Figuratur autem in cantibus hoc modo 5 10 15 Et destruitur a superbipartientequintas sibi opposita : vt hic pro 7 14 21 bat concentus :

CANTVS

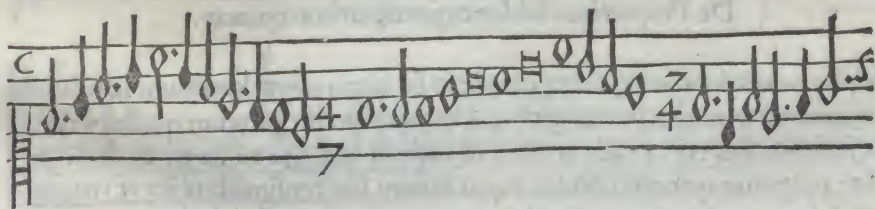

TENOR

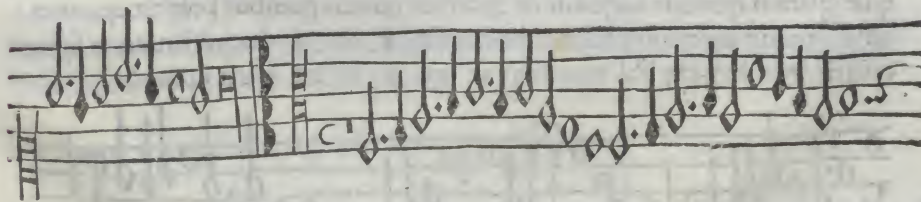

De Proportione subsupertripartiente quartas .

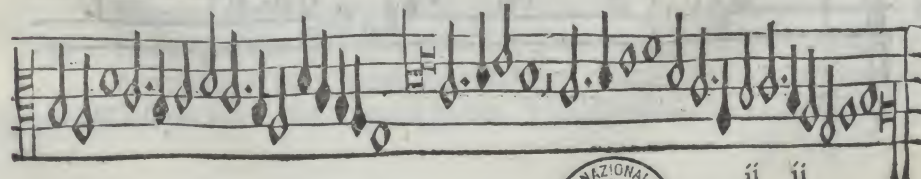
Subsupertripartiensquartas proportio fit quā minor sequētiū notularū nume-
rus ad maiorem præcedentiū relatus cōprehenditur in ipso semel & insup tres
quartæ ipsius minoris partes vt . 4 . ad . 7 . & . 8 . ad . 14 . & . 12 . ad . 21 .
Hæc proportio quattuor notulas septem sibi consimilibus æquat ita vt vnaqua-
quæ ipsarum quattuor augeatur de tribus quartis partibus sui valoris . Figura-
tur enim in notulis hoc modo 4 8 12 Et destruitur a supertripartientequar-
tas sibi opposita vt hoc mon- 7 14 21 stratur concentu .

CANTVS

TENOR

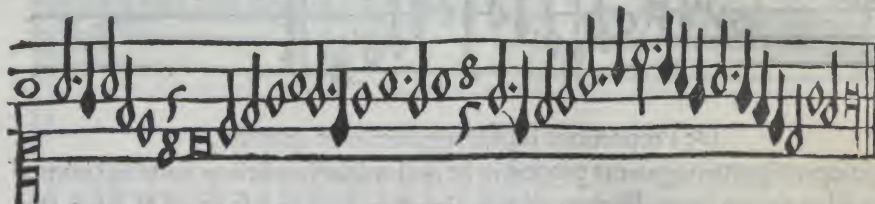
ii ij

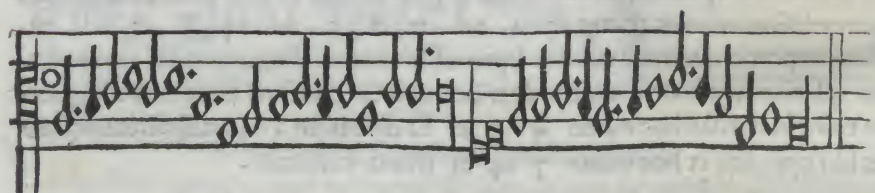
De Proportione subsupertripartiente quintas.

Subsupertripartiens quintas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem precedentium ductus continet in eo semel & insuper tres eius quintas partes: vt . 5 . ad . 8 . & . 10 . ad . 16 . & . 15 . ad . 24 . In hac proportione quinque notulae aequivalent & commensurantur octo sibi consimilibus ita vt singulaquæquæ ipsarum quinque de tribus quintis partibus propriae quantitatatis suscipiat incrementum . Describitur enim in notulis hoc modo 5 10 15 Et destruitur a supertripartiente quintas sibi opposita : vt hic patet . 8 16 24

CANTVS

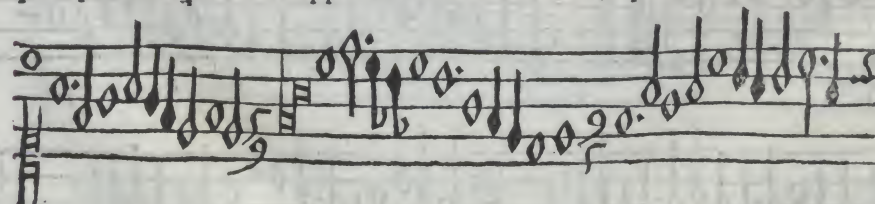
TENOR

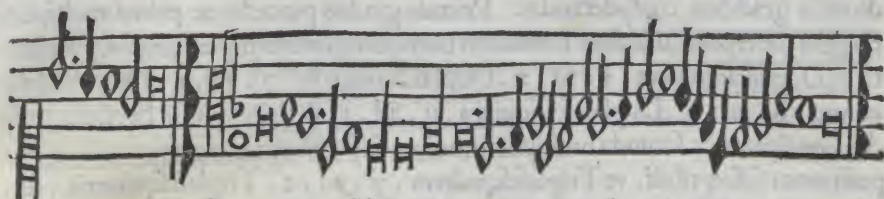

De Proportione subsuperquatripartiente quintas.

Subsuperquatripartiens quintas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem precedentium relatus residet in ipso cum quattuor quintis partibus suis: vt . 5 . ad . 9 . & . 10 . ad . 18 . & . 15 . ad . 27 . & deinceps . Hæc proportio quinque notulas æquat nouem sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum quinque augeatur de quattuor quintis partibus propriae quantitatatis . Figuratur autem in cantibus hoc modo 5 10 15 Atq; destruitur a superquatripartiente quintas sibi opposita : vt hoc 9 18 27 patet exemplo .

CANTVS

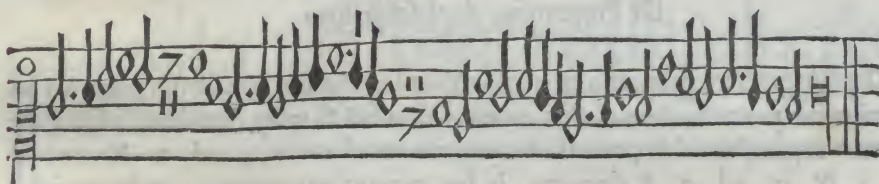

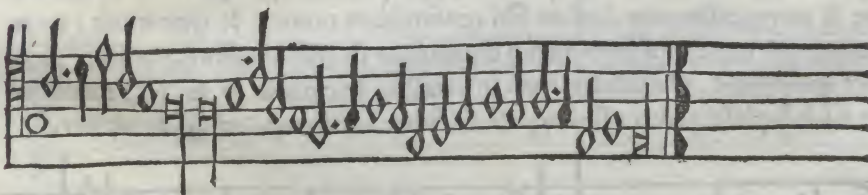
TENOR

De Proportione subsuperquatripartiente septimas.

Subsuperquatripartiente septimas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem praecedentium ductus continetur in ipso semel & in super quattuor ipsius septenae partes: vt . 7 . ad . 11 . & . 14 . ad . 22 . & . 31 . ad . 33 . In hac proportione septem notulae aequivalent & connumerantur vnde decim sibi consimilibus ita vt vnaquaeque ipsarum septem crescat de quattuor septenis partibus propriae quantitatis . Figuratur enim in cantibus hoc modo 7 14 21 Et destruitur a superquatripartiente septimas sibi opposita: vt hoc p
11 22 33 batur concentu .

CANTVS

TENOR

Reliquas autem huius generis & subalternas & specialissimas species diligentiae musicorum considerandas relinquimus .

De Genere multiplici superparticulari & eius speciebus. Caput nonum .

Vltiplexsuperparticulare genus quod quartum est maioris inaequalitatis compositum ex duobus primis fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem praecedentium relatus comprehendit eum pluries & insuper vnā eius aliquotā partem . Huius enim infinitae sunt species

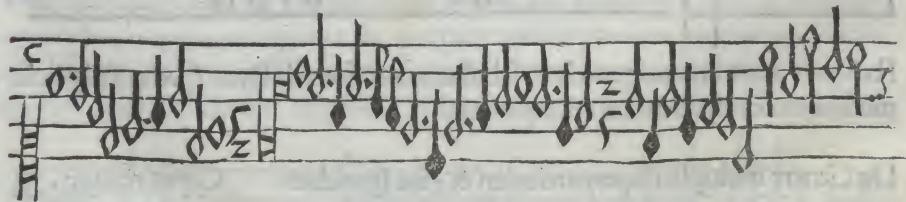
ii iij

diuersis gradibus considerandæ. Primus gradus procedit ex prima multiplici singulis superparticularibus secundum naturalem earum dispositionem præmixta vt Duplasequaltera . 5 . ad . 2 . Duplasequitertia . 7 . ad . 3 . Duplasequi- quarta . 9 . ad . 4 . Duplasequiquinta . 11 . ad . 5 . & deinceps. Secundus gra- dus concipitur ex secunda multiplici omnium superparticularium naturaliter dis- positarum susceptibili. vt Triplasequaltera . 7 . ad . 2 . Triplasequitertia . 10 . ad . 3 . Triplasequi- quarta . 13 . ad . 4 . Triplasequiquinta . 16 . ad . 5 . & de- inceps. Tertius gradus omnes superparticularis generis habitudines tertiæ mul- tiplici coniungit : vt Quadruplasequaltera . 9 . ad . 2 . Quadruplasequitertia . 13 . ad . 3 . Quadruplasequi- quarta . 17 . ad . 4 . Quadruplasequiquinta . 21 . ad . 5 . & deinceps. In Quarto gradu singulæ superparticulares quartæ multi- plici adherent vt Quintuplasequaltera . 11 . ad . 2 . Quintuplasequitertia . 16 . ad . 3 . Quintuplasequi- quarta . 21 . ad . 4 . Quintuplasequiquinta . 26 . ad . 5 . & deinceps. Atq; ita infiniti sunt huius generis gradus : Graduunq; spe- cies infinitæ.

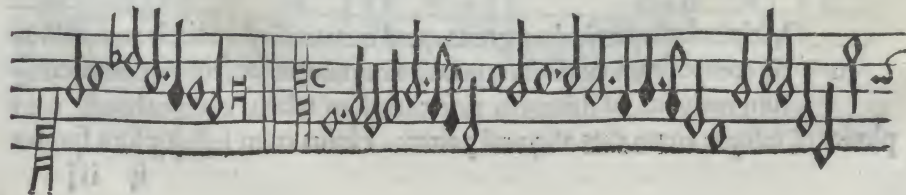
De Proportione duplasequaltera.

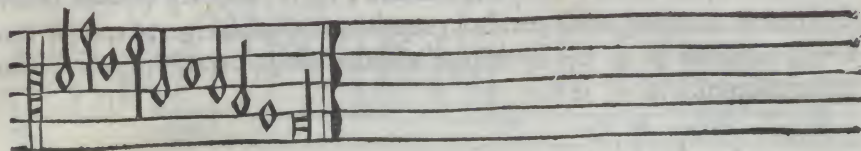
Duplasequaltera proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet eum bis & insup dimidiam ipsius par- tem : æquiualens ei in potentia & temporis mensura : vt . 5 . ad . 2 . & . 10 . ad . 4 . & . 15 . ad . 6 . & deinceps. In hac proportione quinque notulæ æquiu- alent & commensurantur duabus sibi consimilibus nomine & quantitate : ita vt vnaquæquæ notula ipsarum quinque diminuatur de tribus quintis partibus pro- priæ quantitatis. Describitur enim in cantibus hoc modo 5 10 15 Et destrui- tur a subduplasequaltera sibi opposita : vt hoc cōcentu p 2 4 6 eipitur.

CANTVS

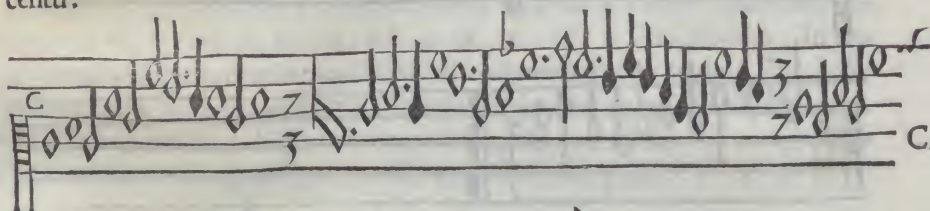
TENOR

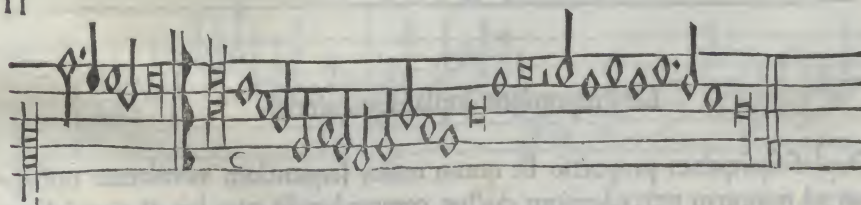

De Proportione duplasquitértia.

Duplasquitértia proportio fit quum maior sequétium notularum numerus minori præcedentium comparatus continet eum bis & insuper tertiam ipsius partem æquiualens ei in potentia . vt . 7 . ad . 5 . & . 14 . ad . 6 . & . 21 . ad . 9 . & deinceps . Hæc enim proportio septem notulas tribus sibi consimilibus coæquat ; ita vt singulaquæquæ ipsarum septem diminuantur de quattuor septenis partibus sui valoris . Figuratur enim in cantibus hoc modo 7 14 21 Et destruitur a subduplasquitértia sibi opposita : vt hoc percipiatur 3 6 9 tur cōcentu .

CANTVS

TENOR

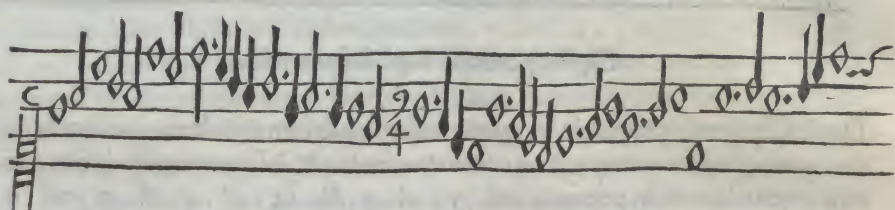
De Proportione duplasquiquarta.

Duplasquiquarta proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus cōtinet eum bis & insuper quartam eius partem vt . 9 . ad . 4 . & . 18 . ad . 8 . & . 27 . ad . 12 . & deinceps . In hac proportionem nouem notulæ æquiualent & commensurantur quattuor sibi con-

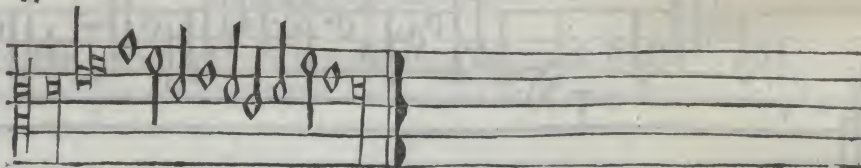
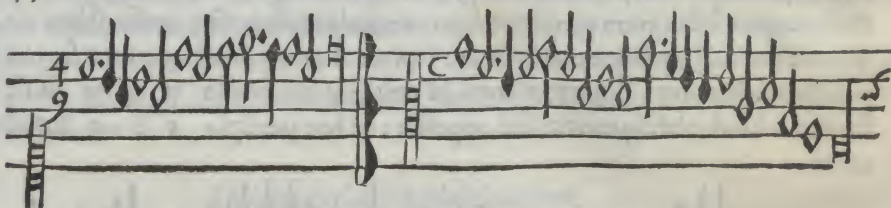
ij iiij

similibus in quantitate & temporis mensura : ita ut vnaquæq; ipsarum nouem
diminuatur de quinque nonis partibus propriæ quantitatís . Figuratur enim in can-
tibus hoc modo 9 18 27 Et destruitur a subduplascesquarta sibi opposita : ut hoc
constat cõcentu. 4 8 12

CANTVS

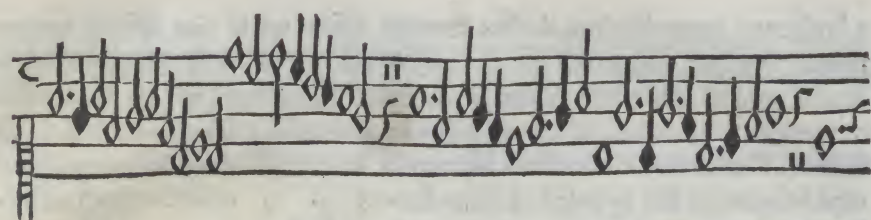

TENOR

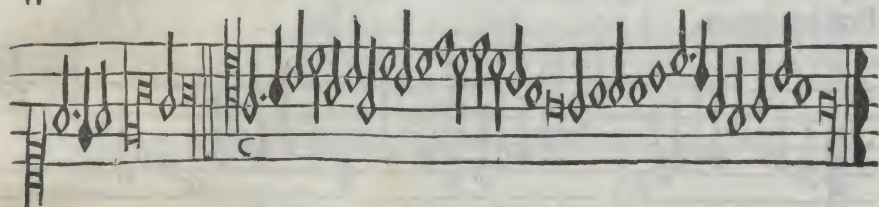

De Proportione duplascesquiquinta .

Duplascesquiquinta proportio fit quum maior sequentium notularum nume-
rus ad minorem præcedentium ductus comprehendit eum bis & eius insuper
quintam partem : ut . 11 . ad . 5 . & . 22 . ad . 10 . & . 33 . ad . 15 . Hæc enim
proportio vndecim notulas quinque sibi consimilibus coæquat in potetia & tem-
poris mensura : ita ut vnaquæquæ ipsarum vndecim minuatur de sex vndenis par-
tibus propriæ quantitatís . Describitur in cãtulenis hoc modo 11 22 33 Et de-
struitur a subduplascesquiquinta sibi opposita : ut hîc patet. 5 10 15

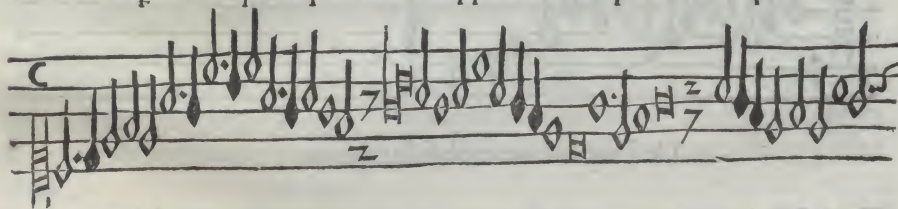
CANTVS

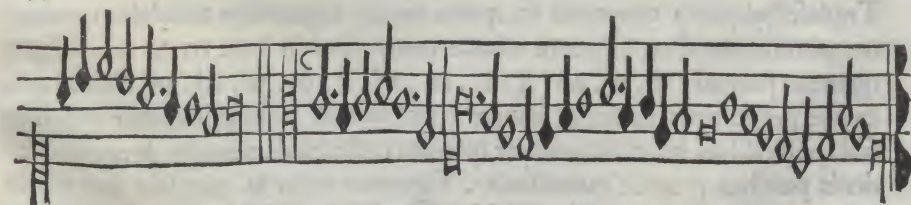
TENOR

De Proportione triplafesqualtera.

Triplafesqualtera proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus continet eum ter & insuper dimidiam eius partem : vt . 7 . ad . 2 . & . 14 . ad . 4 . & . 21 . ad . 6 . & deinceps . In hac proportione septem notulae aequivalent & commensurantur duabus sibi confimilibus ita vt vnaquaeque ipsarum septem diminuat de quinque septenis partibus suae quantitatis . Figuratur autem in notulis hoc modo 7 14 21 De-
struitur insup a subtriplafesqualtera sibi opposita vt hic patet. 2 4 6

CANTVS

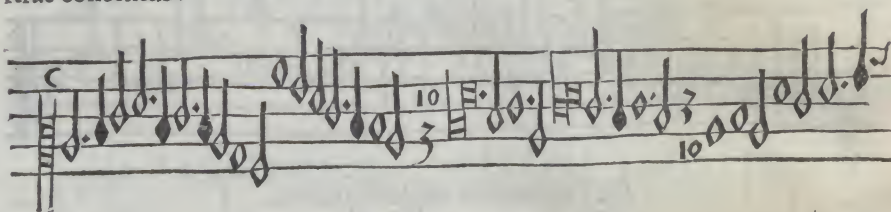
TENOR

De Proportione triplafesquitercia.

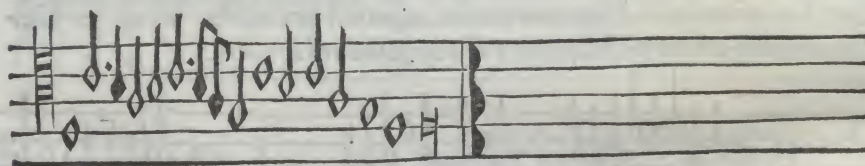
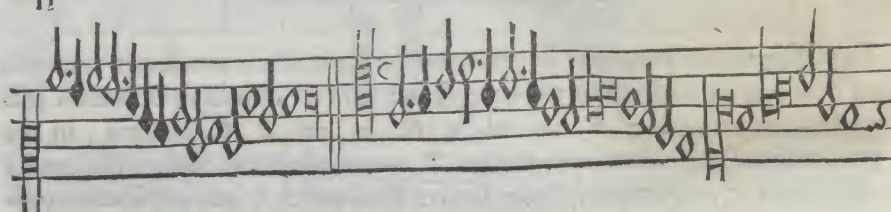
Triplafesquitercia proportio fit quum maior sequentium notularum numerus

ad minorem præcedentium ductus continet ipsum ter & eius insuper tertiam partem : vt . 10 . ad . 3 : & . 20 . ad . 6 . & . 30 . ad 9 . Hæc enim proportio decem notulas tribus sibi consimilibus æquat & commensurat ita vt singula quæquæ ipsarum decem de septem decenis partibus sui valoris detrimētum patiantur . Describitur in cantilenis hoc modo 10 20 30 Atq; destruitur a subtriplasfquiertia sibi opposita eā illico suc 3 6 9 cedēte: vt præsens mōstrat concentus .

CANTVS

TENOR

De Proportione triplafesquiquarta.

Triplafesquiquarta proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus comprehendit eum ter & eius insuper quartam partem : vt . 13 . ad . 4 . & . 26 . ad . 8 . & . 39 . ad . 12 . & deinceps . In hac proportione tredecim notulae æquivalent & commensurantur quattuor sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum tredecim diminiatur de nouem terdenis partibus propriæ quantitatis . Figuratur enim in cantibus hoc modo 13 26 39 Et destruitur a subtriplasfquiquarta sibi opposita vt hoc cōstat cōcētū .
4 8 12

CANTVS

TENOR

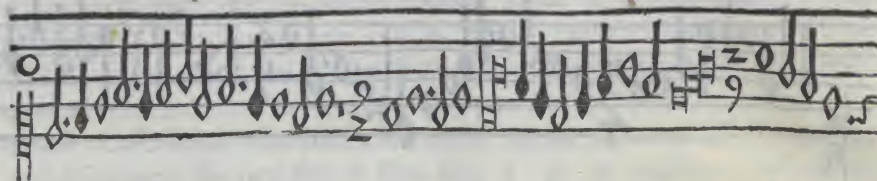
De Proportione quadruplasqualtera.

Quadruplasqualtera proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet eum quater & insuper dimidiam eius partem . vt . 9 . ad . 2 . & . 18 . ad . 4 . & . 27 . ad . 6 . Hæc enim proportio nouem notulas coæquat duabus sibi cõsimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum nouem diminuatur de septem nonis partibus sui valoris . Describitur autem in cantilenis hoc modo 9 18 27 Atq; destruitur a subquadrupla sibi opposita vt hic .

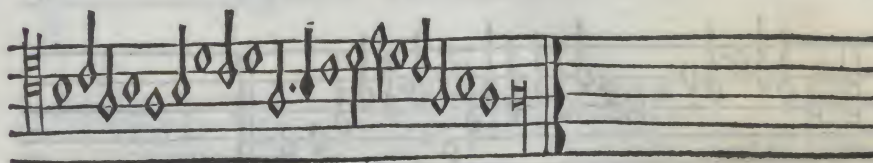
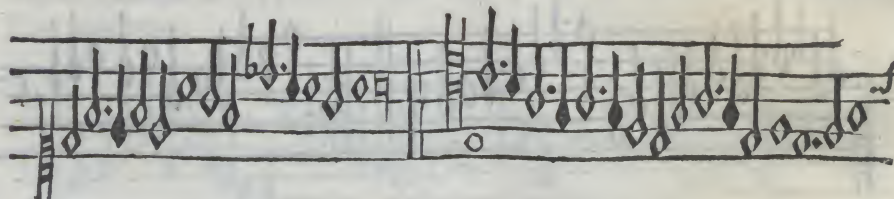
2 4 6

Verte folium

CANTVS

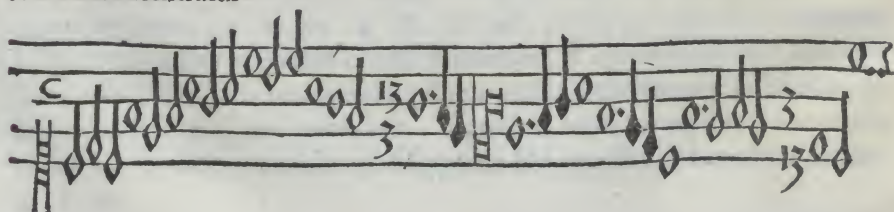
TENOR

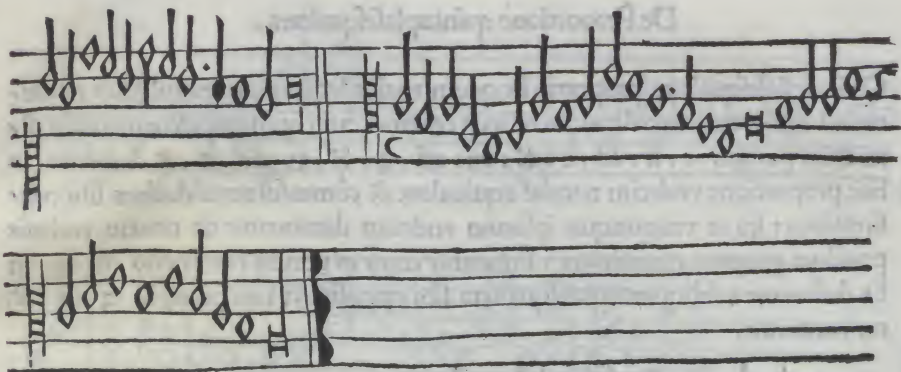

De Proportione quadruplasquitercia .

Quadruplasquitercia proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus continet ipsum quater & eius insuper tertiam partem vt . 13 . ad . 3 . & . 26 . ad . 6 . & . 39 . ad . 9 . & deinceps . In hac proportione tredecim notulae aequivalent & connumerantur tribus sibi consimilibus : ita vt vnaquaque ipsarum tredecim diminuatur de decem tertijsdecimis partibus sui valoris . Describitur enim in cantibus hoc modo 13 26 39 Et destruitur a subquadruplasquitercia sibi opposita : vt praesente 3 6 9 concentu monstratur.

CANTVS

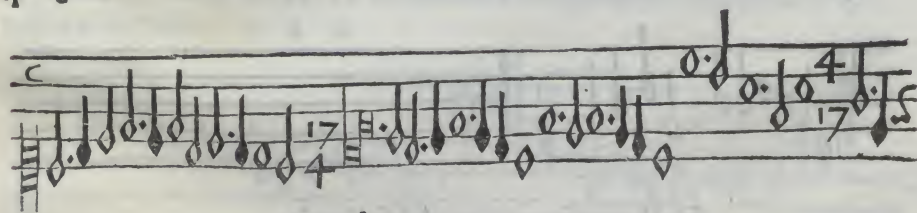

TENOR

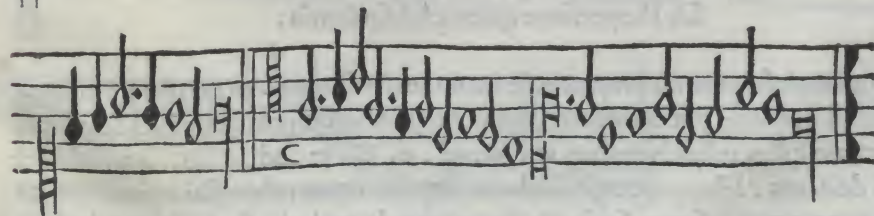
De Proportionē quadruplaseliquarta.

Quadruplaseliquarta proportio fit quum maior sequētiū notularum numerus ad minorem præcedentium ductus comprehendit ipsum quater & insuper quartam ipsius partem vt . 17 . ad . 4 . & . 34 . ad . 8 . & . 51 . ad . 12 . & deinceps . Hæc enim proportio decem ac septem notulas æquifacit quattuor sibi consimilibus : ita vt singulæquæquæ ipsarū decem & septem diminuātur de tredecim decimiseprenis partibus propriæ quātītatis. Figuræ in cantilenis hoc mō

17 34 51
4 8 12

CANTVS

TENOR

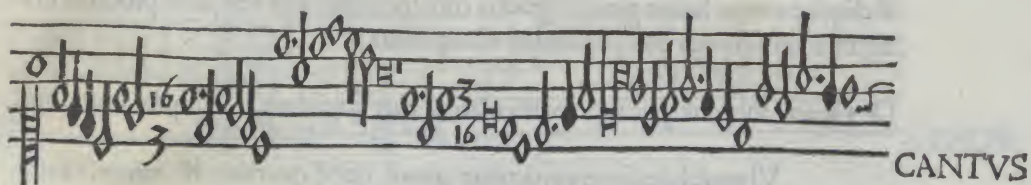
De Proportione quintuplasqualtera .

Quintuplasqualtera proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus continet eum quinques & eius insup dimidiam partem vt . 11 . ad . 2 . & . 22 . ad . 4 . & . 33 . ad . 6 . & deinceps . In hac proportione vndecim notulae aequivalent & comensurantur duabus sibi consimilibus : ita vt vnaquaque ipsarum vndecim diminuat de nouem vndenis partibus propriae quantitatis . Figuratur enim in notulis hoc modo 11 22 33 Et destruitur a subquintuplasqualtera sibi opposita vt hoc percipitur concentu . 2 4 6

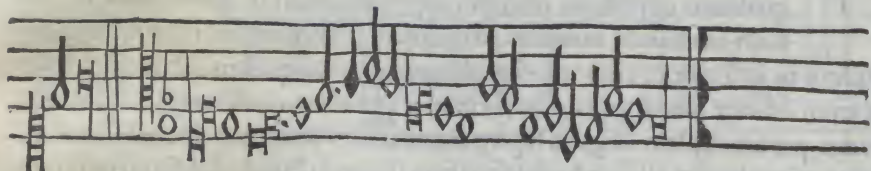

De Proportione quintuplasquiertia .

Quintuplasquiertia proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium ductus comprehendit eum quinques & insuper tertiam ipsius minoris partem vt . 16 . ad . 3 . & . 32 . ad . 6 . & . 48 . ad . 9 . & deinceps . Hae proportio sexdecim notulas aequat tribus sibi consimilibus ita vt vnaquaque ipsarum sexdecim diminuat de tredecim sexdenis partibus sui valoris . Describitur autem in cantilenis hoc modo 16 32 48 Et destruitur a subquintuplasquiertia quod praesens pbat coccetus . 3 6 9

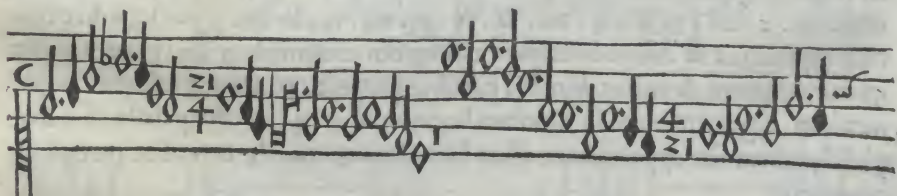
CANTVS

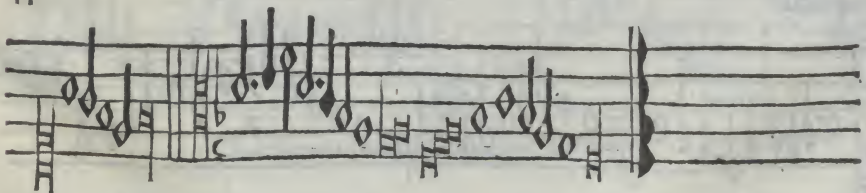
TENOR

De Proportione quintuplassequiquarta.

Quintuplassequiquarta proportio fit quum maior sequetium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet eum quinquies & eius insuper quartam partem vt . 21 . ad . 4 . & . 42 . ad . 8 . & . 63 . ad . 12 . & deinceps. In hac proportione viginti & vna notulæ æquivalent & commensurantur quatuor sibi cõsimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum vnus & viginti diminuatur de decemseptem vigessimis primis partibus propriæ quantitatis . Describitur enim in notulis hoc modo 21 42 63 Et destruitur a subqntuplassequiquarta sibi opposita . vt hic patet. 4 8 12

CANTVS

TENOR

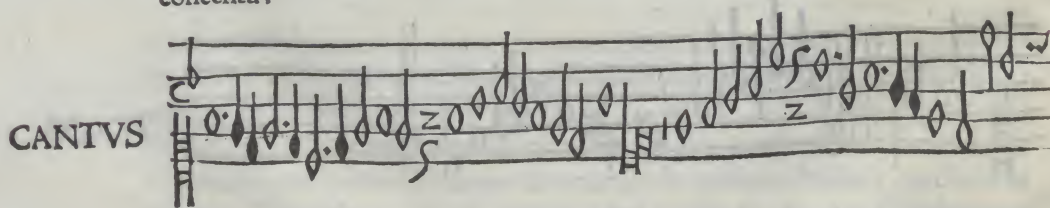
Reliquos autem huius generis gradus cum speciebus suis consimili processu diligentia musicorum considerandos relinquimus.

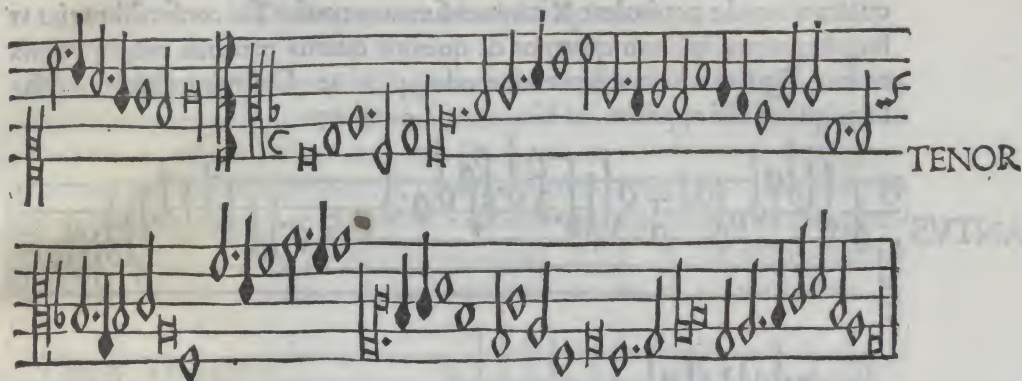
De Genere submultiplici superparticulari & eius speciebus. Caput decimum.

Vbi multiplex superparticulare genus quod quartum est minoris inaequalitatis oppositum multiplici superparticulari fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem praecedentium relatus comprehenditur in ipso pluries cum vna eius aliquota parte: aequalens ipsi maiori. Huius enim infinitae sunt species diuersis pariter gradibus consistentes. Primus gradus per subduplam singulis superparticularibus commixtam consideratur. Cuius prima species est Subduplae sesquialtera: secunda Subduplae sesquitercia: tertia Subduplae sesquiquarta: quarta Subduplae sesquiquinta & deinceps. Secundus gradus singulas superparticulares subtriplex copulat hoc ordine. Subtriplex sesquialtera: Subtriplex sesquitercia: Subtriplex sesquiquarta: Subtriplex sesquiquinta: & deinceps. Tertius gradus singulas superparticulares tercia commiscet submultiplici scilicet Subquadruplex: ut Subquadruplex sesquialtera: Subquadruplex sesquitercia: Subquadruplex sesquiquarta: Subquadruplex sesquiquinta & deinceps. Ac reliquos eodem gradus consequenti processu facile quilibet considerare potest.

De Proportione subduplae sesquialtera.

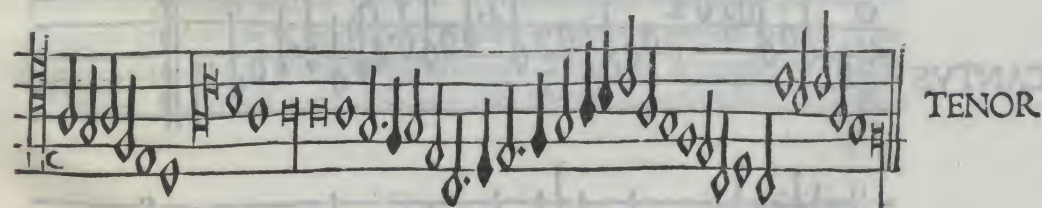
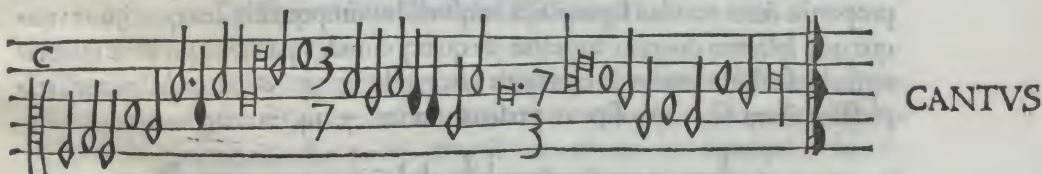
Subduplae sesquialtera proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem praecedentium relatus continetur in eo bis & insuper pars eius dimidia ut. 2. ad. 5. & 4. ad. 10. & 6. ad. 15. In hac proportione duae notulae aequivalent & commensurantur quinque sibi consimilibus ita ut vnaquaeque ipsarum duarum de tribus dimidijs partibus propriae quantitatis suscipiat augmentum. Figuratur enim in cantibus hoc modo 2 4 6. Atque destruitur a duplae sesquialtera sibi opposita eam illico succedens 5 10 15 te. ut hoc percipitur concentu.

De Proportione subduplasfquiertia.

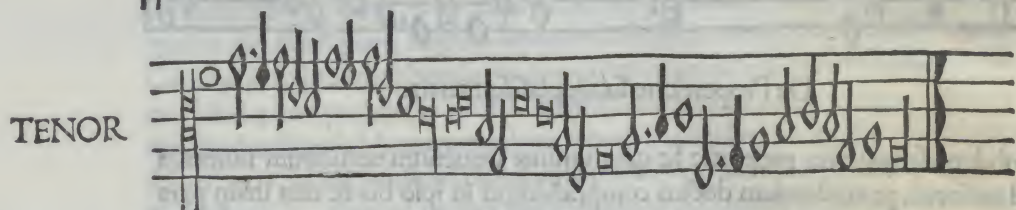
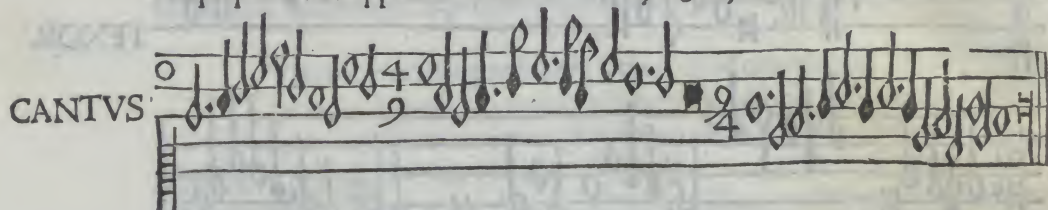
Subduplasfquiertia proportio fit quum minor fequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus comprahéditur in ipfo bis & eius infup pars tertia: æquiuálens ei in potentia & temporis meñfura: vt . 3 . ad . 7 . & . 6 . ad . 14 . & . 9 . ad . 21 . & deinceps. Hæc enim proportio tres notulas feptem fibi confimilibus cœquat ita vt vnaquæquæ ipfarū trium augeatur de quattuor tertijs partibus propriæ quãtitatis. Figuratur enim in cãtibz hoc modo 3 6 9
Et destruitur a duplasfquiertia fibi oppofita vt hic patet. 7 14 21

De Proportione subduplasfquiquarta.

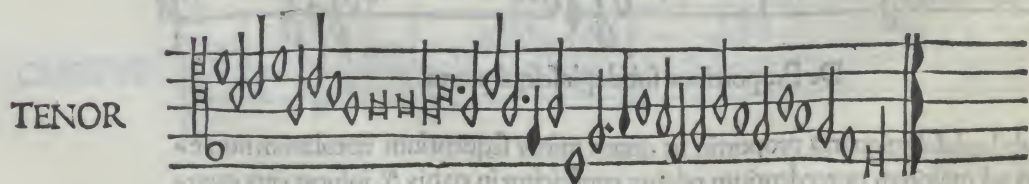
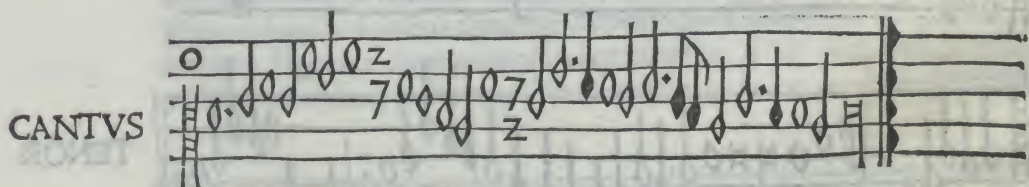
Subduplasfquiquarta proportio fit quum minor fequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus confpícitur in eo bis & infuper eius quarta pars: vt . 4 . ad . 9 . & . 8 . ad . 13 . & . 12 . ad . 27 . In hac proportione
kk i

quattuor notulae æquivalent & commensurantur nouem sibi consimilibus: ita ut singulaqueque ipsarum quattuor de quinque quartis partibus proprii valoris crescat. Figuratur in cantilenis hoc modo 4 8 12 Destruitur autem a dupla-
 sesquiquarta sibi opposita . ut hic. 9 18 27

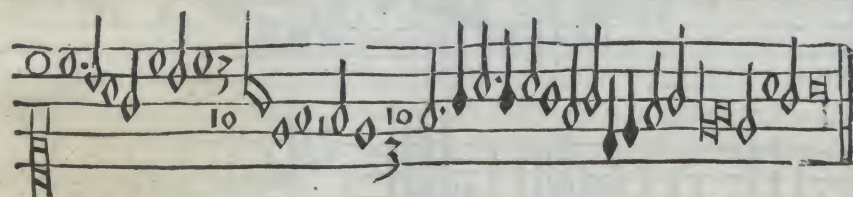
De Proportionē subtriplasqualtera.

Subtriplasqualtera proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus: continetur in ipso ter & eius insuper pars dimidia: ut . 2 . ad . 7 . & . 4 . ad . 14 : & . 6 . ad . 21 . & deinceps. Hæc enim proportio duas notulas septem sibi consimilibus in potentia coæquat ita ut unaquæque ipsarum duarum augeatur de quinque dimidijs partibus propriæ quantitatis. Describitur autem in cantilenis hoc modo 2 4 6 Atque destruitur a triplasqualtera sibi opposita ut presens probat 7 14 21 concentus.

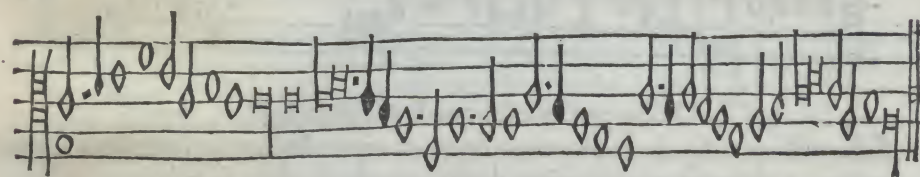

De Proportionē subtriplesquiertia.

Subtriplesquiertia proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in ipso ter cum tertia insuper eius parte: vt. 3. ad. 10. & 6. ad. 20. & 9. ad. 30. & deinceps. In hac proportione tres notulæ æquivalent & cominensurantur decem sibi cõsimilibus: ita vt vnaquæquæ ipsarum trium augeatur de septem tertijs partibus propriæ quantitatis. Describitur enim in canticis hoc modo 3 6 9 Et destruitur a triplesquiertia sibi opposita vt subiecto percipiatur concentu. 10 20 30

CANTVS

TENOR

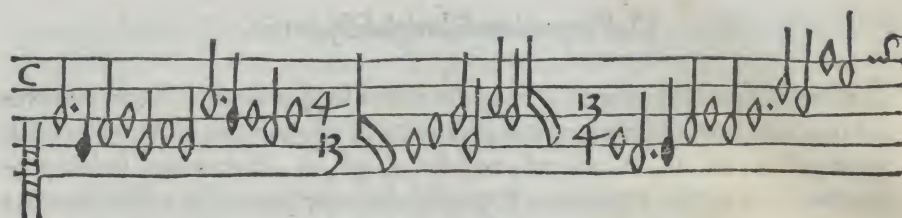
De Proportionē subtriplesquiquarta.

Subtriplesquiquarta proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus continetur in ipso ter & insuper eius quarta pars: vt. 4. ad. 13. & 8. ad. 26. & 12. ad. 39. & deinceps. Hæc. n. proportio quattuor notulas tredecim sibi cõsimilibus coæquat in potentia & temporis mensura ita vt vnaquæquæ ipsarum quattuor de nouem quartis partibus propriæ potentia acquirat augmentum. Figuratur in notulis hoc modo 4 8 12 Et destruitur a triplesquiquarta sibi opposita vt presens declarat cõcetus 13 26 39

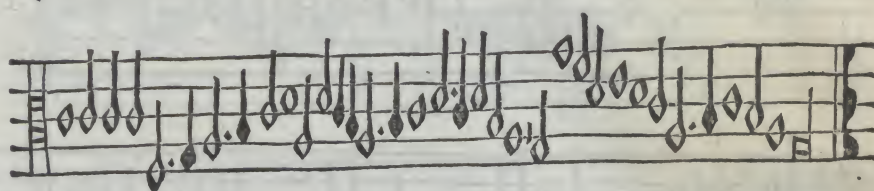
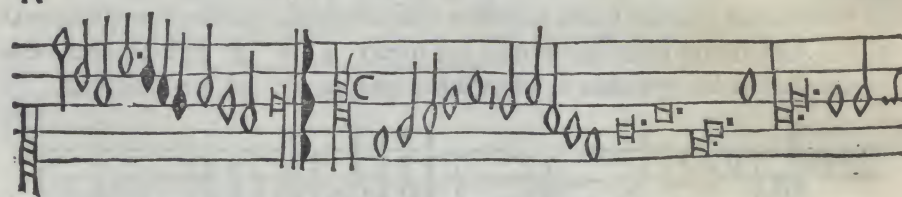
kk ij

Verte folium.

CANTVS

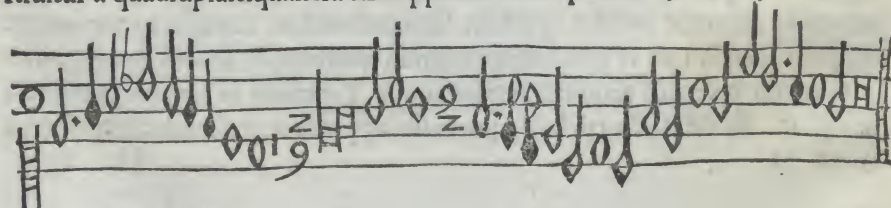
TENOR

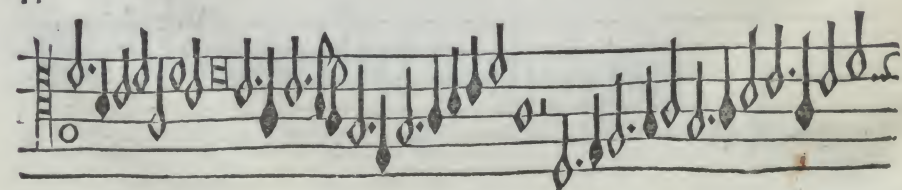
De Proportione subquadruplasqualtera

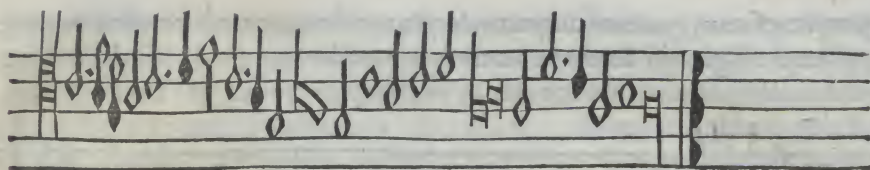
Subquadruplasqualtera proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem praecedentium ductus comprehenditur in ipso quater cum dimidia eius insup parte: vt . z . ad . 9 . & . 4 . ad . 18 . & . 6 . ad . 27 . & deinceps . In hac proportione duae notulae aequivalent & comensurantur nouem sibi consimilibus ita vt vnaquaeque ipsarum duarum augeatur de septem dimidijs partibus propriae quantitatis . Figuratur in notulis hoc modo z 4 6 Atque destruitur a quadruplasqualtera sibi opposita vt hic patet. 9 18 27

CANTVS

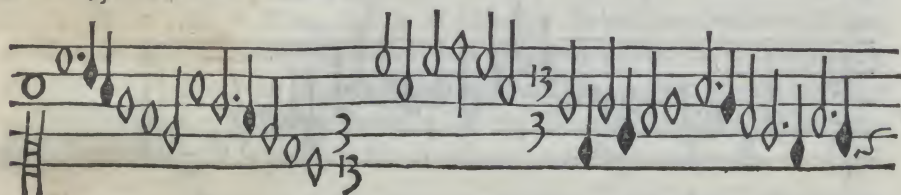
TENOR

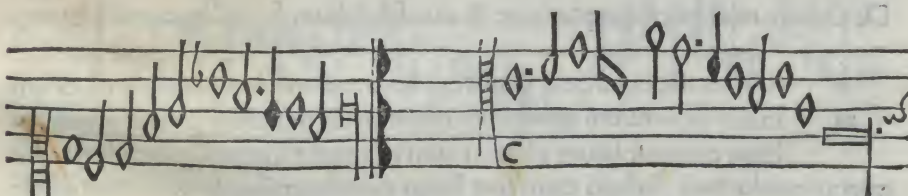

De Proportionē subquadruplasquitercia.

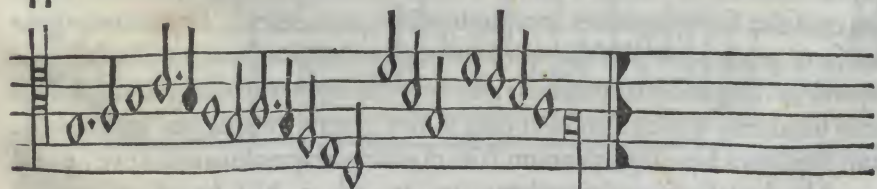
Subquadruplasquitercia proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus cōprehenditur in ipso quater cum tercia eius parte vt . 3 . ad . 13 . & . 6 . ad . 26 . & . 9 . ad . 39 . & deinceps. Hac enim proportio tres notulas tredecim sibi consimilibus æquifacit in potentia & temporis mensura: ita vt vnaquæquæ ipsarum trium de decem terdenis partibus propriæ quantitatis suscipiat augmentum. Figuratur. n. in cantilenis hoc modo
 3 6 9 Et destruitur a quadruplasquitercia sibi opposita: vt præsens pro
 13 26 39 bat concentus.

CANTVS

TENOR

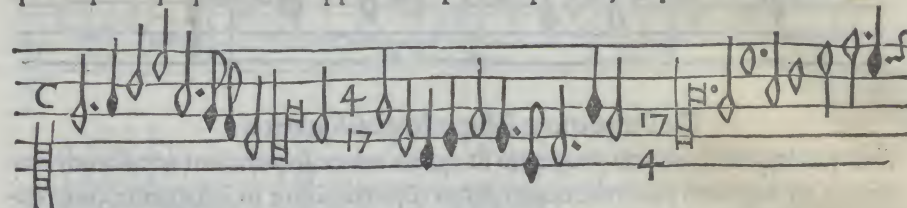
De Proportionē subquadruplasquiquarta.

Subquadruplasquiquarta proportio fit quū minor sequentiū notularū numerus ad maiore præcedentiū relatus cōprehendit in ipso quater cū quarta insup eius parte: vt . 4 . ad . 17 . & . 8 . ad . 34 . & . 12 . ad . 51 . & deinceps . In hac proportione quattuor notula æqualēt & cōmēsuratur decē ac septē sibi cōsimilibus: ita vt singula

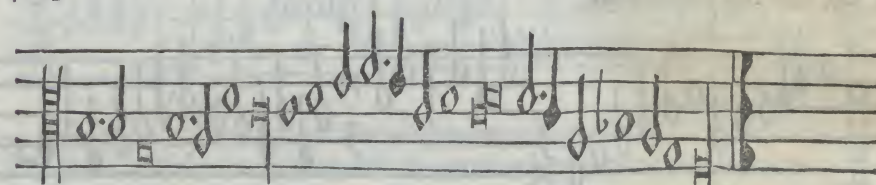
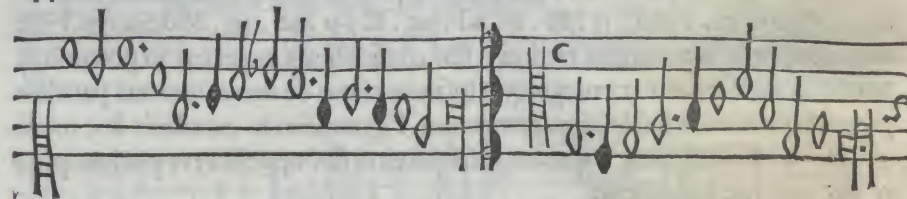
kk iij

quæque ipsarum quattuor augeatur de quattuordecim quartis partibus propriæ
quãtitatís . Figuratur autem in cantibus hoc modo 4 8 12 Et destruitur a
quadruplasquiquarta sibi opposita vt præsens pro 17 34 51 bat concentus.

CANTVS

TENOR

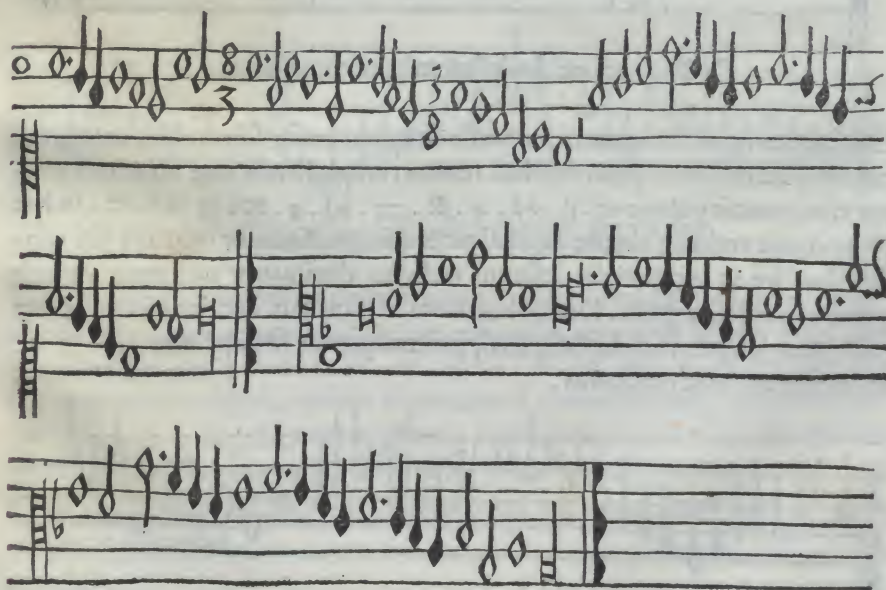
De Genere multiplicisuperpartiente & eius speciebus. Caput vndecimum.

Utriplexsuperpartiens genus quintum maioris inæqualitatis est quum
maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium re-
latus continet ipsum pluries: cum vna eius aliquanta parte plures ali-
quotas conducente. Infiniti enim sunt huius generis gradus singulis multiplici-
bus quascūq; superpartientes complectentibus procedentes. Primus enim gra-
dus fit ex prima multiplici singulis superpartientibus connexa: vt Duplasuper-
bipartiens. Duplasupertripartiens: Duplasuperquatripartiens. & deinceps. Hæ
enim subalterne species dicuntur: nãq; in vim generis vnaquæque conuertitur.
cum duplarum superbipartientium Alia duplasuperbipartientestertias: vt . 8 . ad
. 3 . Alia duplasupbipartiensquintas: vt . 12 . ad . 5 . Alia duplasupbipartiēs
septimas: vt . 16 . ad . 7 . Alia duplasuperbipartiensnonas: vt . 20 . ad . 9 . &
deinceps. Verum huiusmodi specialissimas species vocant. Cateris vero gradibus
cõsimilis cõsideratiõis adhibet modus. Secundus gradus singulas suppartientes
secundæ multiplici cõiungit. Cuius subalternus & specialissimus ordo est Triplasu-
bipartiēstertias: vt . 11 . ad . 3 . Triplasu-
bipartiēsqntas vt . 17 . ad . 5 . Triplasu-

pbipartiēseptimas vt . 25 . ad . 7 . & deinceps . Tertius gradus tertiā multiplicem singulis superpartientibus apponit : cuius ordo est Quadruplasuperbipartiēstertias vt . 14 . ad . 3 . Quadruplasuperbipartiēsqntas . 22 . ad . 5 . Quadruplasuperbipartiēseptimas : vt . 30 . ad . 7 . In quarto gradu singula superpartientes quartæ applaudunt multiplici hoc ordine . Quintuplasuperbipartiēstertias : vt . 17 . ad . 3 . Quintuplasuperbipartiēsqntas : vt . 27 . ad . 5 . Quintuplasuperbipartiēseptimas : vt . 37 . ad . 7 . Consideratur plerumq; huiusmodi processus per subalternarum superpartientium singulis multiplicibus applicationem : vt Duplasuperbipartiēstertias . Duplasuperbipartiēsqntas . Duplasuperbipartiēseptimas . atq; in reliquis diuersimoda congruit consideratio . De quibus singillatim est dicendum .

De Proportionē duplasuperbipartiēstertias .

Duplasuperbipartiēstertias proportio fit quum maior sequentium notularū numerus ad minorem præcedentium ductus comprehendit eum bis & insuper vnā eius aliquantā partem factam ex duabus tertijs partibus ipsius minoris : vt . 8 . ad . 3 . & . 16 . ad . 6 . & 24 . ad . 9 . & deinceps . In hac proportione octo notulæ æquivalent & commensurantur tribus sibi consimilibus : ita vt vnaquæquæ ipsarum octo diminuatur de quinque octauis partibus propriæ quantitatis . Figuratur enim in cantibus hoc modo 8 16 24 Et destruitur a subduplasuperbipartiēstertias sibi opposita vt hic 3 6 9 monstrat concentus .

CANTVS

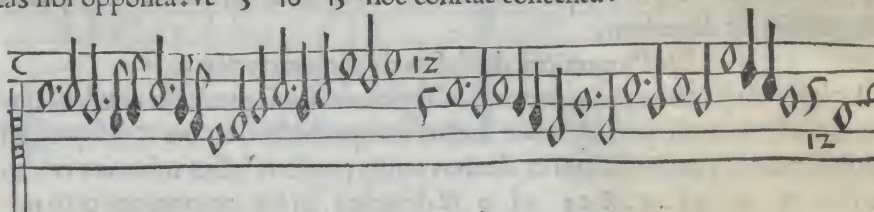
TENOR

kk iiiij

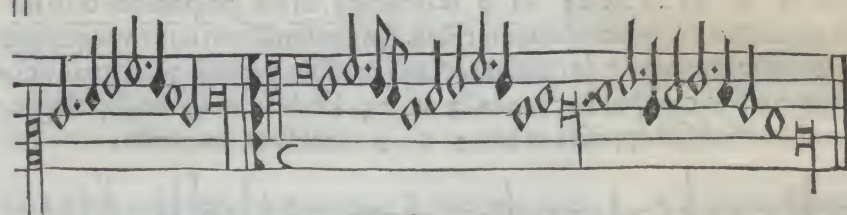
De Proportionē duplasuperbipartientequintas.

Duplasuperbipartiensquintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet ipsum bis & insuper duas eius quintas partes: vt . 12 . ad . 5 . & . 24 . ad . 10 . & . 36 . ad . 15 . & deinceps. Hæc proportio duodecim notulas æquifacit in potentia & temporis mensura quinque sibi consimilibus: ita vt singulaquæquæ ipsarum duodecim de septem duodenis partibus propriæ quantitatis detrimentum patiatur. Figuratur in cantilenis hoc modo 12 24 36 Et destruitur a subduplasuperbipartientequintas sibi opposita: vt 5 10 15 hoc constat concentu.

CANTVS

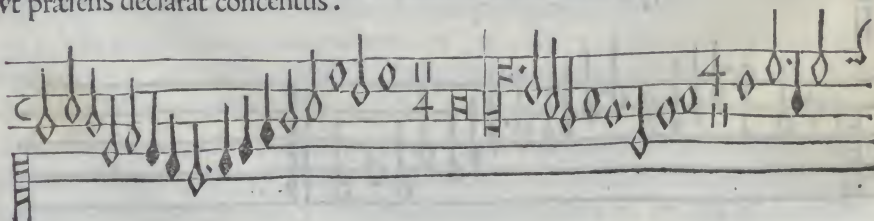
TENOR

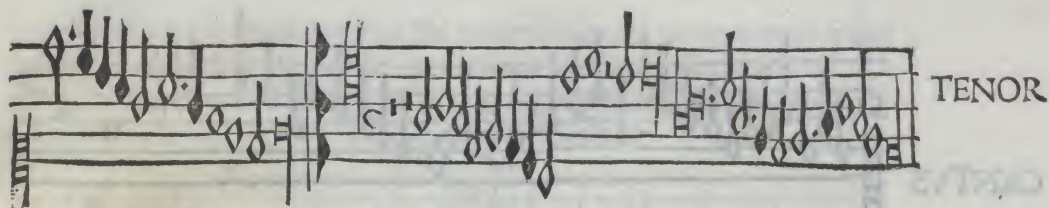

De Proportionē duplasupertripartientequartas.

Duplasupertripartiensquartas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus comprehendit cum bis & tres insuper eius quartas partes: vt . 11 . ad . 4 . & . 22 . ad . 8 . & . 33 . ad . 12 . In hac proportione vndecim notulæ æquivalent & commensurantur quattuor sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum vndecim diminuatur de septem vndenis partibus proprii valoris. Describitur enim in cantibus hoc modo 11 22 33 Destruitur insuper a subduplasupertripartientequartas sibi opposita 4 8 12 vt præsens declarat concentus.

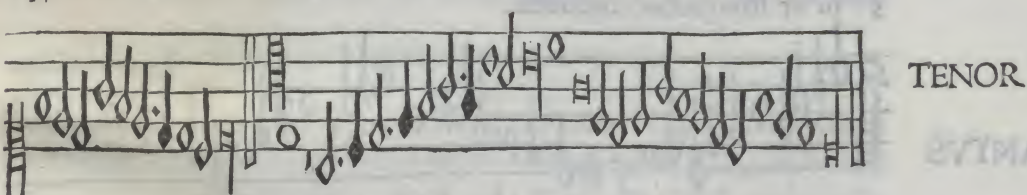
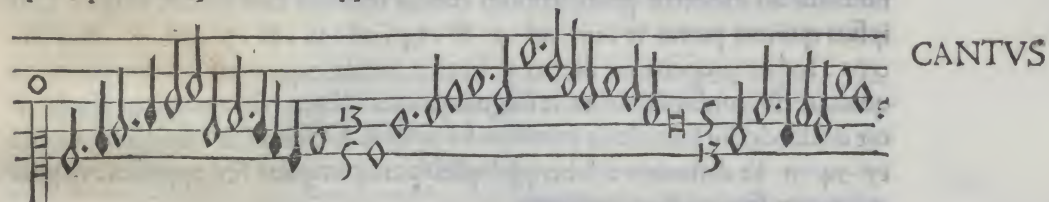
CANTVS

De Proportione duplasupertripartientequintas.

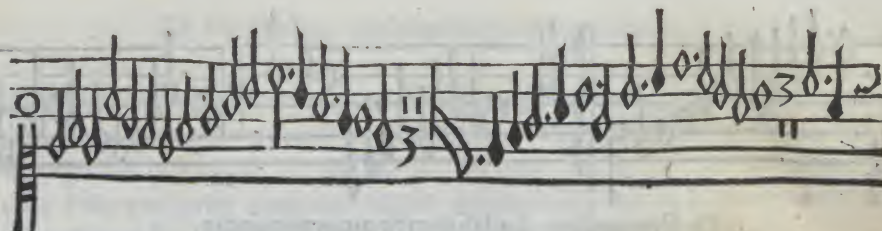
Duplasupertripartiensquintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem praecedentium relatus continet cum bis & tris eius quintas partes: vt . 13 . ad . 5 . & . 26 . ad . 10 . & . 39 . ad . 15 . & deinceps . Hac enim proportio tredecim notulas coarquat quinque sibi consimilibus ita vt unaquæquæ ipsarum tredecim diminuatur de octo terdenis partibus propriae quantitatis . Describitur in cantibus hoc modo 13 26 39 Et destruitur a subdupla supertripartientequintas sibi opposita: vt 5 10 15 hic constat.

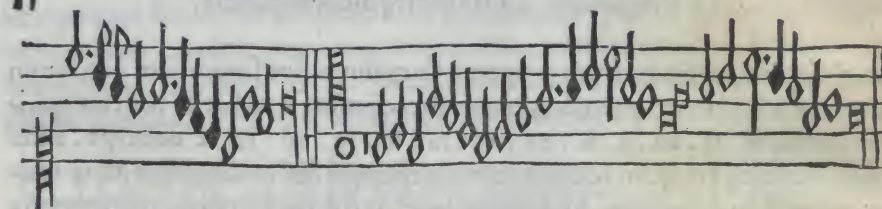
De Proportione triplasuperbipartientetertias.

Triplasuperbipartientetertias proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem praecedentium ductus comprehendit cum ter & insuper duas eius tertias partes: vt . 11 . ad . 5 . & . 22 . ad . 6 . & . 33 . ad . 9 . & deinceps . In hac proportione undecim notulae aequivalent & commensurantur tribus sibi consimilibus: ita vt singulaquæquæ ipsarum undecim diminuatur de octo vndenis partibus propriae quantitatis . Describitur enim in notulis hoc modo 11 22 33 Et destruitur a subtriplasuperbipartientetertias sibi opposita: vt hoc 3 6 9 concentu disponitur.

CANTVS

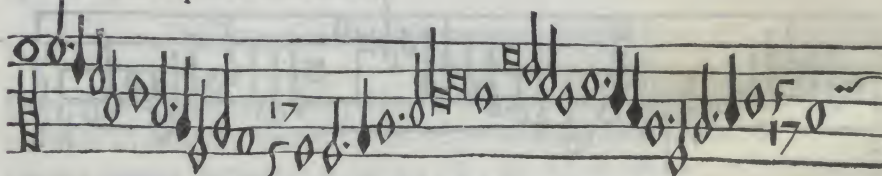
TENOR

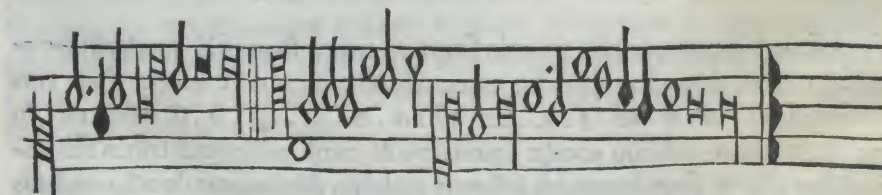
De Proportionē triplāsuperbipartientequintas.

Triplāsuperbipartiensquintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet eum ter : & insuper duas ipsius quintas partes vt . 17 . ad . 5 . & . 34 . ad . 10 . & . 51 . ad . 15 . & deinceps . In hac proportione decem ac septem notulæ æquivalent & cōmensurantur quinque sibi consimilibus ita vt singulaquæquæ ipsarum decemseptem diminuantur de duodecim septēdenis partibus sui valoris . Describit̃ in notulis hoc modo
17 34 51 Et destruitur a subtriplassuperbipartientequintas sibi opposita : vt præ
5 10 15 sens probat concentus .

CANTVS

TENOR

De Proportionē triplāsupertripartientequartas.

Triplāsupertripartiensquartas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus comprahēdit eum ter : & tris eius quartas partes . vt . 15 . ad . 4 . & . 30 . ad . 8 . & . 45 . ad . 12 . Hæc pportio

quīdecim notulas æquat quattuor sibi cōsimilibus : ita ut vnaquæquæ ipsarū
quīdecim dīminuatur de vndecim quīdenis partibus propriæ quantitatis . Fi-
guratur in cantilenis hoc modo 15 30 45 Atq; destruitur a subtriplasupertri-
partientequartas sibi opposita ut 4 8 12 hīc constat.

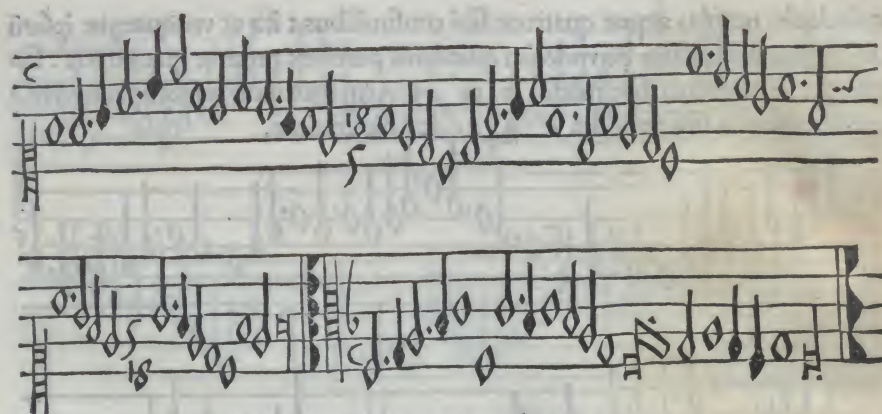
De Proportione triplaspertripartientequintas .

Triplaspertripartiensquintas proportio fit quum maior sequentium notularum
numerus ad minorem præcedentium ductus continet ipsum ter & insuper tres
eius quintas partes ut .18 . ad .5 . & .36 . ad .10 . & .54 . ad .15 . & deinceps.
In hac proportione decem&octo notulæ æquivalent & commensurantur quin-
que sibi cōsimilibus ita ut vnaquæquæ ipsarum decem&octo dīminuatur de tre-
decim octodenis partibus propriæ quantitatis . Describitur .n. in cantibus hoc mō
18 36 54 Atq; destruitur a subtriplasupertriartientequintas sibi opposita , ut
5 10 15 hoc percipitur concentu .

Verte folium .

CANTVS

TENOR

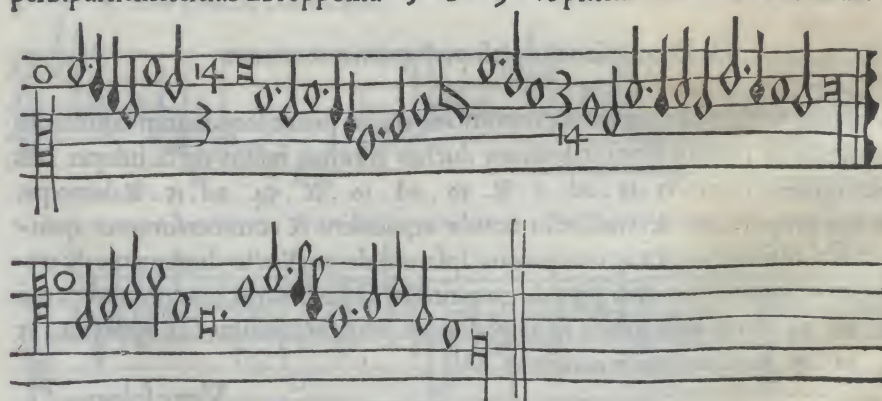

De Proportionē quadruplasuperbipartientetertias.

Quadruplasuperbipartientetertias proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus comprehendit eum quater & duas insuper ipsius tertias partes: vt . 14 . ad . 3 . & . 28 . ad . 6 . & . 42 . ad . 9 . & deinceps. Hæc enim proportio quattuordecim notulas coæquat tribus sibi cõsimilibus in potetia & tẽporis mensura: ita vt singulaquæquæ ipsarũ quattuordecim diminuatur de vndecim quartisdecimis partibus sui valoris. Figuratur autem in cantilenis hoc modo 14 28 42 Et destruitur a subquadruplasuperbipartientetertias sibi opposita 3 6 9 vt præsens declarat concentus.

CANTVS

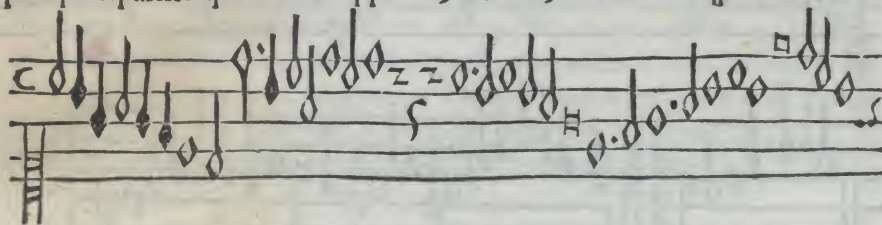
TENOR

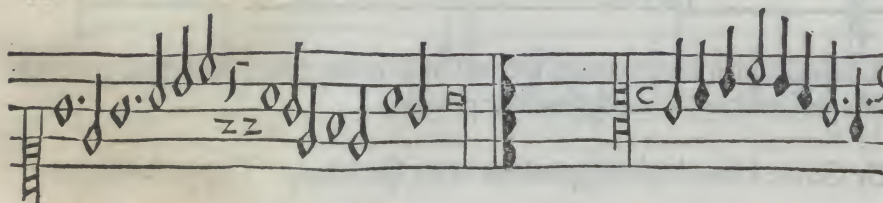
De Proportionē quadruplasuperbipartientequintas.

Quadruplasuperbipartientequintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet ipsum quater cum duabus eius quintis partibus: vt . 22 . ad . 5 . & . 44 . ad . 10 . & . 66 . ad . 15 . In hac proportione viginti & duæ notulæ æquivalent & cõnmesuratur quinq;

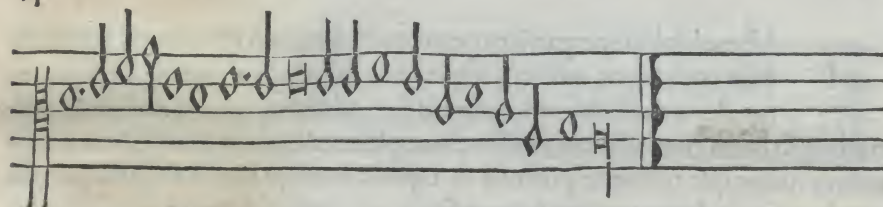
sibi confimilibus in potentia & tēporis mensura: ita ut vnaquarq̃ ipsarum vīgintiduarū dimīnuatur de decemseptem vīgessimis secundis partibus proprii valoris. Figuratur in notulis hoc modo $z z 44 66$ Et destruitur a subquadru-
plafupertripartientequintas sibi oppo- $s 10 15$ sita: ut hoc pbatur cōcētu.

CANTVS

TENOR

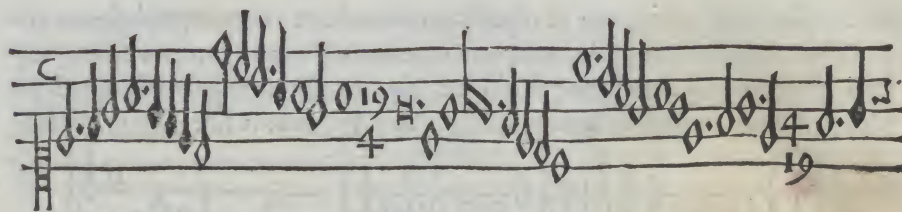

De Proportione quadruplasupertripartientequartas.

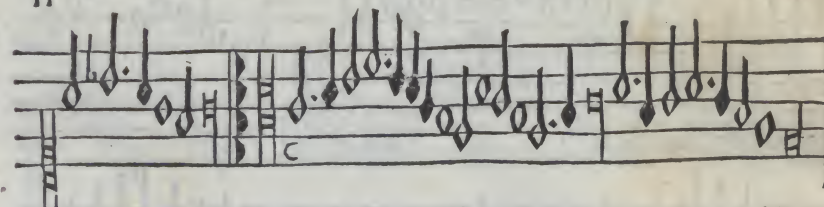
Quadruplasupertripartiēsq̃uartas proportio fit quum maior sequentium notu-
larum numerus ad minorem præcedentium ductus comprehendit cum quater &
insuper tres ipsius quartas partes: ut . 19 . ad . 4 . & . 38 . ad . 8 . & . 57 . ad
. 12 . & deinceps. Hęc enim proportio decem ac nouem notulas cōnumerat &
commensurat quatuor sibi confimilibus ita ut vnaquarq̃ ipsarū decemnouem
dimīnuatur de quīdecim decimīsonis partibus propriæ quantitatis. Describī-
tur enim in cantilenis hoc modo 19 38 57 Et destruitur a subquadruplasup-
triptiētequartas sibi opposita: 4 8 12 quod præsens monstrat cōcentus.

Vertefolium.

CANTVS

TENOR

Reliquas autem subalternas & specialissimas huius generis species diligens ex se ipso perscrutator pari consideratione perquiret.

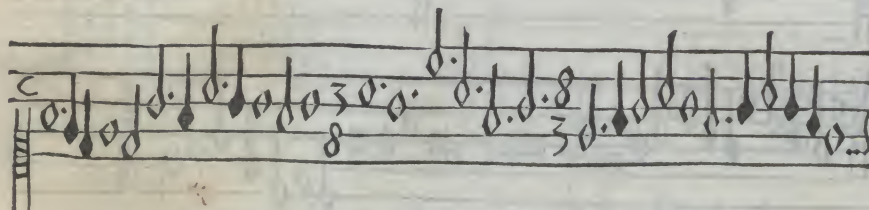
De Genere submultiplicisuppartiente eiusq; speciebus. Caput duodecimum.

Vbmultiplexsuperpartiens genus quod quintum est minoris inæqualitatis oppositum multiplicisuppartienti est quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus comprahenditur in ipso ^{plures} semel cum aliquanta ipsius parte plures aliquotas complectente. æquiualeatq; minor ipse maiori in potentia & tēporis mensura: ita vt singulæquæquæ notulæ minoris de tot propriæ numerositatis particulis suscipiant augmentum quot fuerint notulæ ipsorum numerorum differentiam disponētes. vt & in cæteris minoris inæqualitatis generibus euenire contingit. Infinitos item gradus huius generis distribuit singularis submultiplicitas suppartientes cōplectens habitudines. Primus gradus fit ex subdupla: vt Subduplasuperbipartiens. Subduplasupertripartiens. Subduplasuperquatripartiens. huiusmodi autem species subalternæ sunt q; vnaquæquæ in vim generis transeat. vt Subduplasuperbipartientstertias. Subduplasuperbipartiensquintas. Subduplasupbipartiensseptimas. hæ autem species specialissime vocantur. Idemquoq; in cæteris considerationis processus apparet. Secundus gradus fit ex subtripla vt Subtriplasuperbipartiens. Subtriplasupertripartiens. Subtriplasuperquatripartiens. & deinceps.

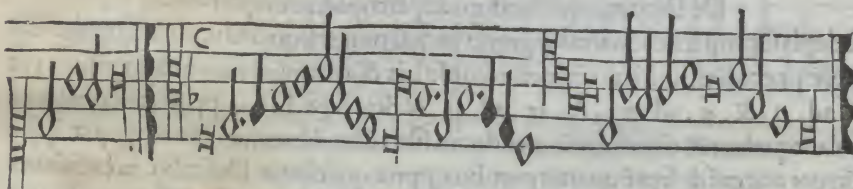
Tertius gradus a subquadrupla concipitur vt Subquadruplasuperbipartiens. Subquadruplasupertripartiens. Subquadruplasuperquatripartiens. Huiusmodi autem subalternis specialissimæ species supponuntur. Quarum processum disponamus hoc ordine,

De Proportione subduplasuperbipartientetertias.

Subduplasuperbipartientetertias proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus cōprehenditur in eo bis cum duabus insuper tertijs partibus suis vt . 3 . ad . 8 . & . 6 . ad . 16 . & . 9 . ad . 24 . & deinceps . In hac proportione tres notulæ æquivalent & commensuratur octo sibi consimilibus : ita vt vnaquæquæ ipsarum trium augeatur de quinque tertijs partibus propriæ quātītātis . Describitur enim in cantibus hoc mō 3 6 9 Et destruitur a duplasuperbipartientetertias sibi opposita vt hic monstrat concentus . 8 16 24

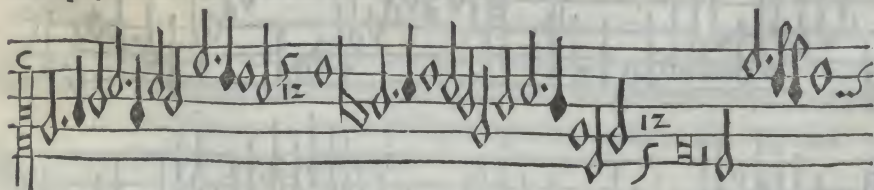
CANTVS

TENOR

De Proportione subduplasuperbipartientequintas.

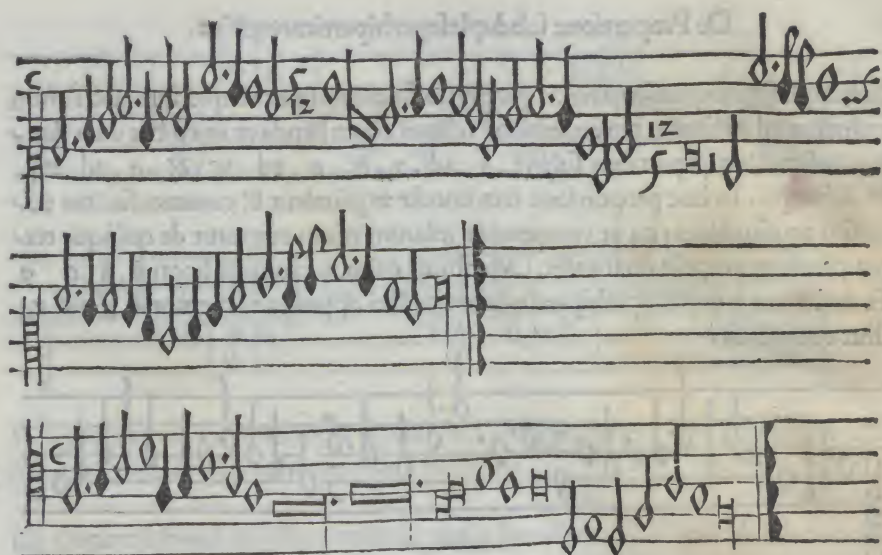
Subduplasuperbipartientequintas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus continetur bis in ipso & duæ eius quintæ partes : vt . 5 . ad . 12 . & . 10 . ad . 24 . & . 15 . ad . 36 . Hæc enim proportio quinque notulas coæquat in potentia & temporis mensura duodecim sibi consimilibus ita vt singulaquæquæ ipsarum quinque de septem quintis partibus propriæ quantitatē acquirat augmentum . Figuratur autē in notulis hoc mō 5 10 15 Atq; destruitur a duplasuperbipartientequintas sibi opposita vt hic patet . 12 24 36

CANTVS

CANTVS

TENOR

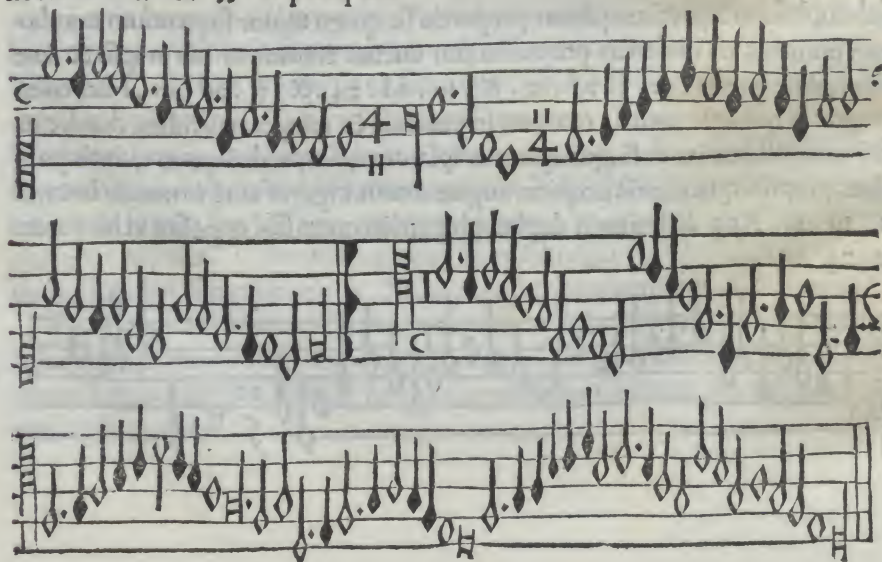

De Proportione subduplasupertripartientequartas.

Subduplasupertripartiequartas pportio fit quū minor sequentiū notularū numer⁹ ad maiore precedentiū ductus cōtinetur in ipso bis & tres insup eius quartas partes: vt .4. ad .11. & .8. ad .22. & .12. ad .33. & deinceps. In hac pportione quattuor notulae aequalent & cōmensurātur vndecim sibi cōsimilibus: ita vt vnaquaque ipsarū q̄ttuor augeat de septē quartis partibus ppria quātitatē. Describit in catnilenis hoc modo 4 8 12 Et destruitur a duplasupertripartiequartas sibi opposita: vt hoc cōcē 11 22 33 tu percipitur.

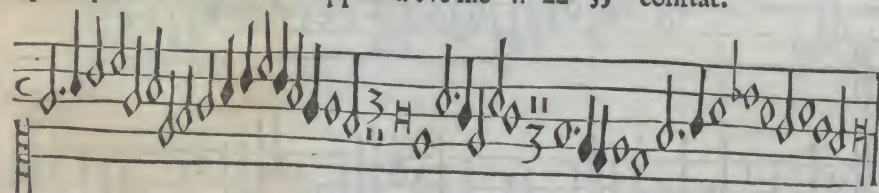
CANTVS

TENOR

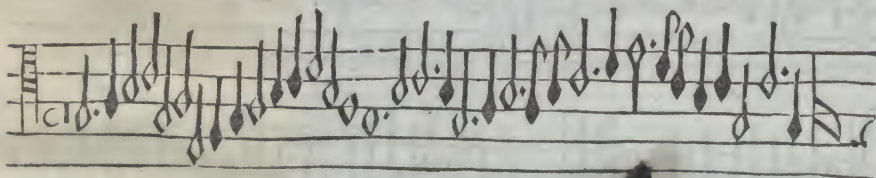

De Proportionē subtriplasuperbipartientetertias.

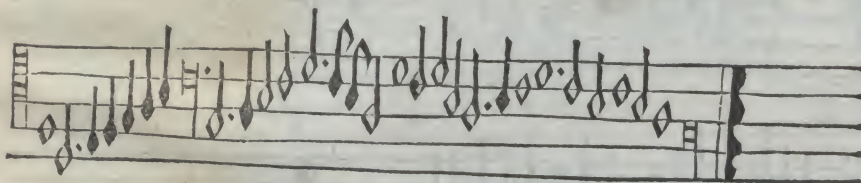
Subtriplasuperbipartientetertias proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus comprehenditur ter in ipso cū duabus tertijs partibus suis: vt . 3 . ad . 11 . & . 6 . ad . 22 . & . 9 . ad . 33 . & deinceps. Hæc proportio tres notulas æquifacit vndecim sibi cōsimilibus ita vt singulaquæquæ ipsarum trium de octo tertijs partibus sui valoris suscipiat augmentum. Describitur enim in notulis hoc modo 3 6 9 Atq; destruit a triplasupertripartientetertias sibi opposita: vt hic 11 22 33 constat.

CANTVS

TENOR

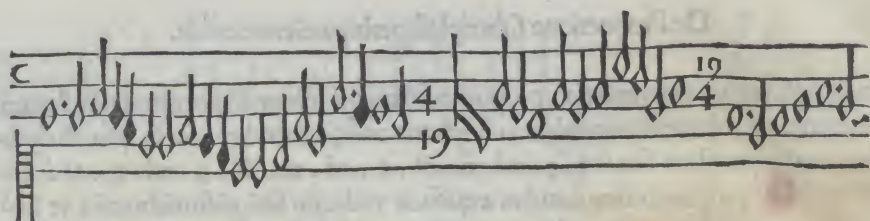

De Proportionē subquadruplasupertripartientequartas.

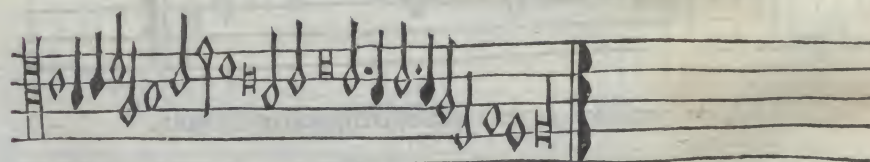
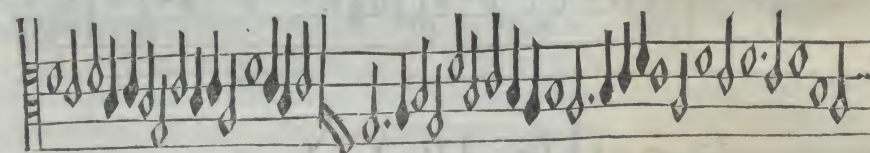
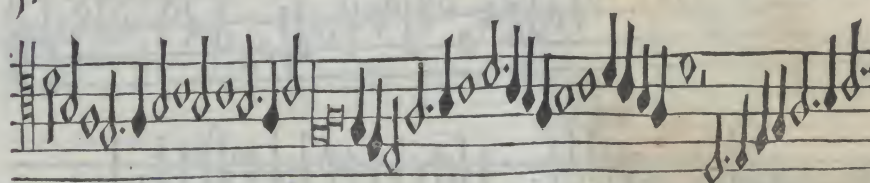
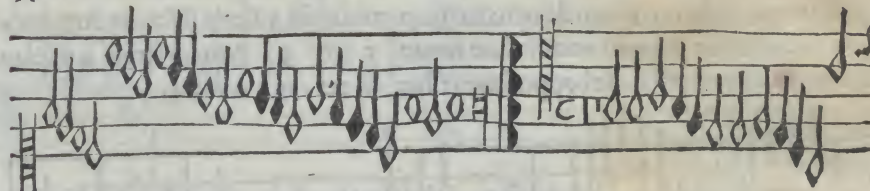
Subquadruplasupertripartientequartas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus continetur in ipso quater cum tribus quartis partibus suis vt . 4 . ad . 19 . & . 8 . ad . 38 . & . 12 . ad . 57 . & deinceps. In hac proportionē quattuor notulæ æquivalent & commensurantur decem ac nouem sibi cōsimilibus: ita vt vnaquæquæ ipsarū quattuor augeatur de quidecim quartis partibus propriæ quantitatis. Describit in cātilenis hoc mō 4 8 12 Et destruitur a quadruplasupertripartientequartas sibi opposita . vt 19 38 57 hoc percipitur concentu .

ll i

CANTVS

TENOR

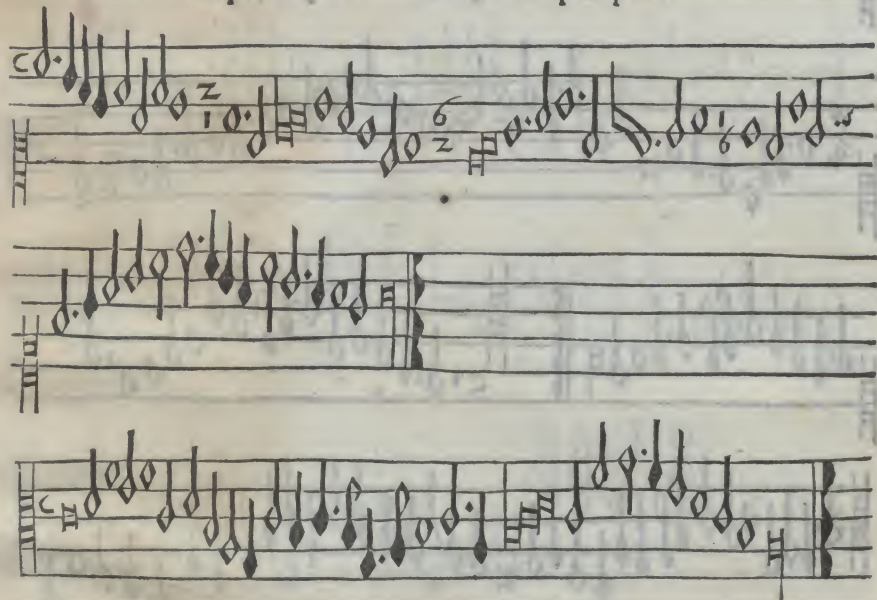

Reliquas autem huius generis habitudines musicorum diligentia committimus
perscrutandas.

De Coniunctione plurium dissimilium proportionū. Caput tertiumdecimum.

d Iuerse proportiones sese inuicem consequentes varias subsequentiū no-
tularum ad praecedentes sana cōsyderatione ducunt habitudines. Nāq;
si (exempli causa) tripla proportio in notulis immediate duplam fuerit

subsequuta: sexcupla illico proportio ex numerositate notularū ipsius triplæ de-
scriptæ ad priorem notularum numerum qui scilicet ante duplam ipsam disposi-
tus fuerat: resultabit: quod his numeris sane percipitur . 1 . 2 . 6 . Binarius enim
ad unitatem duplus est . Senarius ad binarium triplus . Rursus Senarius ad uni-
tatem sexcuplam facit proportionē . quam subsexcupla sibi opposita statim sub-
sequens destruere comprobatur eius rei causa est deducta extremorū æqualitas
his terminis circūscripta . 1 . 2 . 6 . 1 . Id quoq; in connumeratione & pronun-
ciatione notularum presentis concentus notissime percipitur .

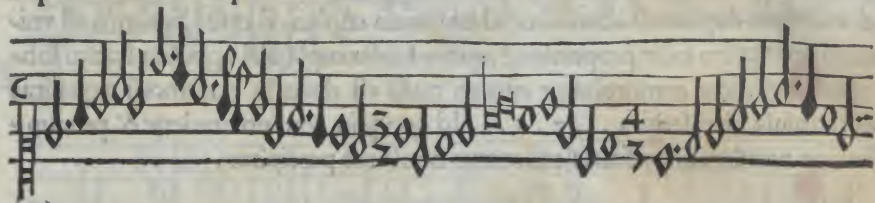

Vnaquæquæ igitur proportio ad præcedentem proportionem considerata: no-
tulas semper confert præcedentium notularum numerositati: ita ut primæ pro-
portionis considerationi tanquā fundamento relationis correspondere noscan-
tur: quod ultimo tertij theoricæ Arythmetica disponente monstrauimus. Ve-
rum duæ primæ superparticularis generis species sesquialtera & sesquitercia sese in-
uicem in cantilena consequentes: notulas posteriores in dupla ad priores confe-
runt consideratione: quod horum pcipitur dispositione numerorum . 2 . 3 . 4 .
his superducta sesquiquarta sequentes notulas anterioribus commensurat secun-
dum duplam sesquialteram ut his constat numeris . 2 . 3 . 4 . 5 . Superaddita in-
super sesquiquinta triplam ad primum notularum numerum perficiet proportio-
nem ut hac dispositione mōstratur . 2 . 3 . 4 . 5 . 6 . Senarius nāq; ad binarium
triplam implet habitudinem . Subsequente autem subtripla proportionē omnes

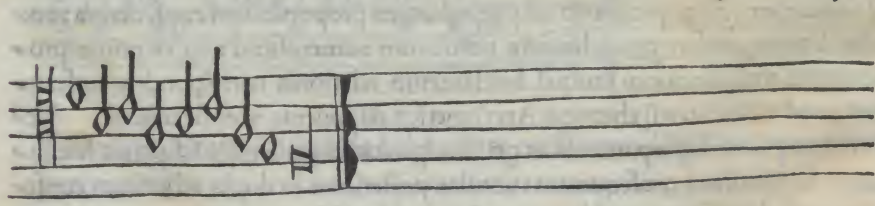
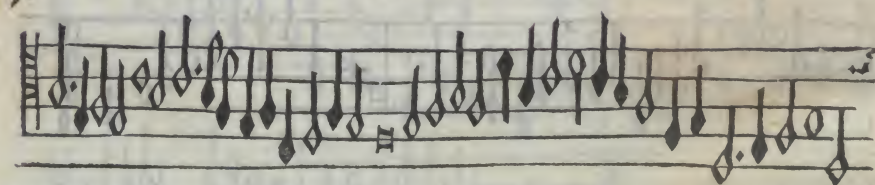
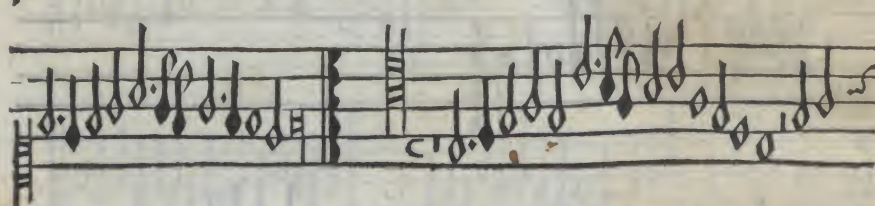
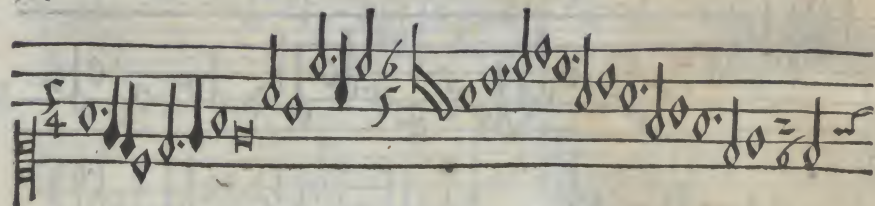
ll ij

destruentur dispositæ proportionēs: nāq; extremorum succedit æqualitas vt probat hæc dispositio . 2 . 3 . 4 . 5 . 6 . 2 . Atq; in notulis eadem fit consideratio ne processus: vt hoc patet concentu.

CANTVS

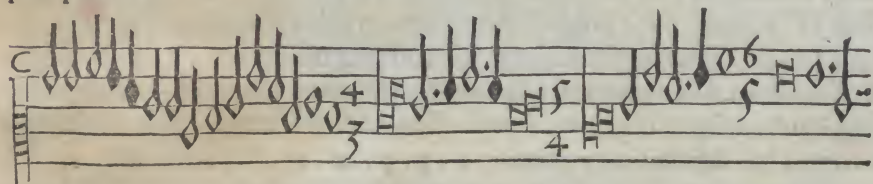

TENOR

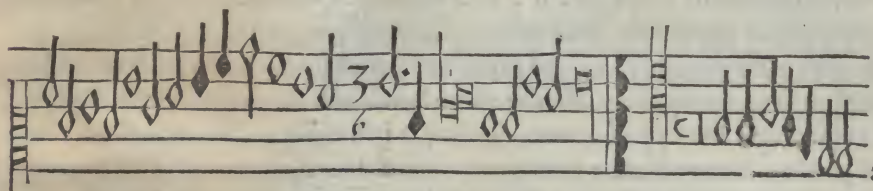

Constat insuper duas contiguas atq; immediatas superparticularis generis species præter sesquialteram & sesquiterciam quæ primæ sunt & maiores cæteris epimorijs: duplam proportionem implere non posse. Nam cū maioribus disponantur numeris q̄ duæ ipsæ primæ minorem ducant proportionem necessum est: vt si sesquiterciā & sesquiquartā disposuero his numeris . 3 . 4 . 5 . extremi inuicem

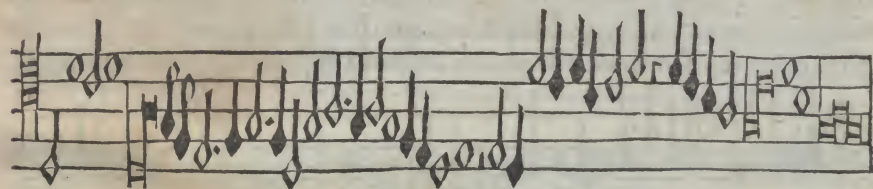
termini duplam proportionem perficere non possunt: verum superducta sesqui-
 quinta: extremitates inuicem Dupla sese habitudine custodient hoc modo . 3 .
 4 . 5 . 6 . Senarius enim ad quinarium sesqui quintam: ad ternarium vero duplam
 ducit colationem: quam illico succedens subdupla sibi opposita destruit: deduc-
 ta extremorum æqualitate: vt his constat numeris . 3 . 4 . 5 . 6 . 3 . ternarius
 enim ad senarium subduplam perficit proportionem: priorem vero ternarium ipsa
 conspiciat æqualitate posteriores notulas priorum conferens numerositati. vt hoc
 percipitur concentu.

CANTVS

TENOR

Id quoque in huiusmodi consideratione contingit: q, extincta quauis proportione
 a sua opposita eam illico subsequente extinguuntur & reliquæ præcedentes quæ
 eius mēbra sunt. quod ex præcedentibus dispositionibus deductum est. nāq; sub-
 dupla ipsa non modo duplam extremorum destruxit proportionem: sed & sesqui-
 tertiam: sesquiquartam atq; sesqui quintam (dupla ipsius mēbra) fecit obmute-
 scere. Varijs quoque motibus sese inuicem subsequuntur continuæ cuiuscunq;
 generis habitudines: quod cautus ex se ipso musicus facile considerare potest.

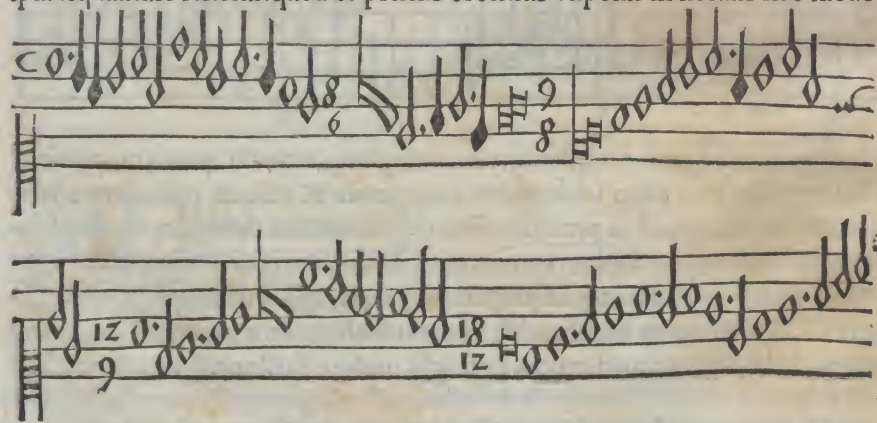
De Proportionibus musicas consonantias nutriētibz. Caput . 14 .

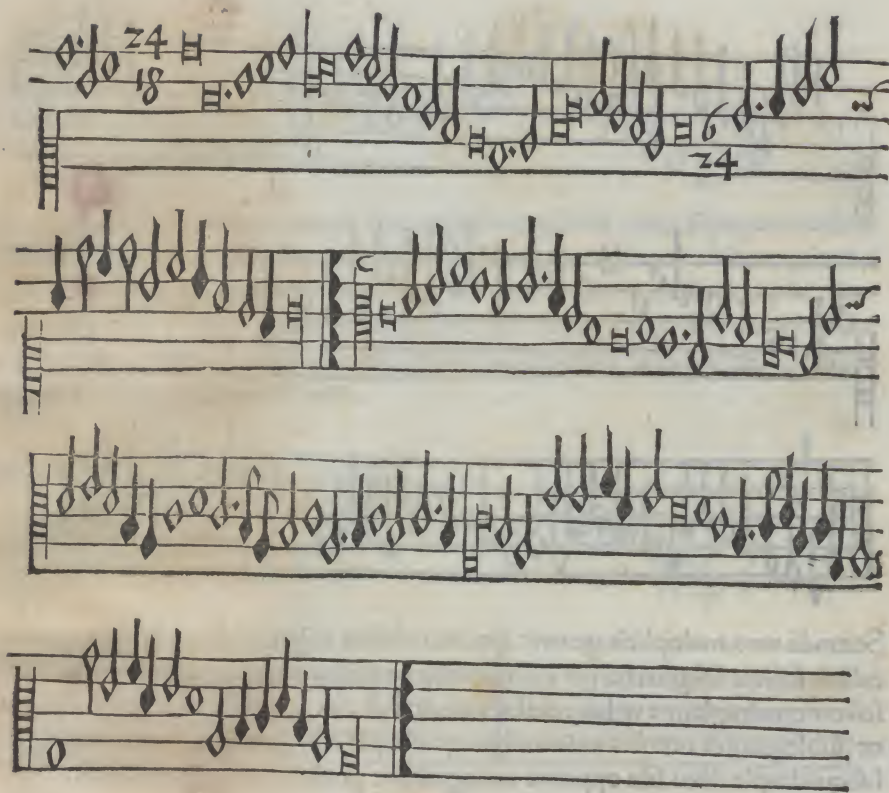
Arum vero proportionum quæ propria dīensione musicas probant
 e consonantias processum atq; naturā duximus exponēdam. Sunt enim

ll iiij

in multiplici genere: Dupla: Tripla: Quadrupla: quibus Diapason: Diapason
 diapente atq; Disdiapason conducuntur: In superparticulari: Sesquialtera: Sesqui-
 tertia & Sesquioctaua: Diapenten: Diatessaron: ac tonum demonstrantes: quas
 quidem & si in theoricis de eis verba latius feci: hic tamen libet in ordine notu-
 larum strictius explicare. Quocirca quum dispositæ sesquitertiæ sesquioctauam
 superdixeris: extremi inuicem termini sesquialtera sese habitudine conseruabunt
 vt his constat numeris . 6 . 8 . 9 . Octonarius nãq; ad senarium sesquitertiam
 facit: nouenarius vero ad octonarium sesquioctauã: rursus nouenarius ad sena-
 rium sesquialteram ducit proportionem: cui superposita sesquitertia extremos ter-
 minos dupla obseruatione locabit vt his mōstratur numeris . 6 . 8 . 9 . 12 . Duo-
 denarius enim ad nouenarium sesquitertiam probat: ad senarium vero duplam.
 Superducta insuper sesquialtera: tripla illico resultabit extremorum considera-
 tio: quod hac dispositione probatur . 6 . 8 . 9 . 12 . 18 . Numerus nãq; . 18 . ad
 . 12 . sesquialteram efficit ad . 6 . vero triplam. Quod quum triplæ huiusmodi
 sesquitertiam apposueris quadruplam pficies extremorum vt hic . 6 . 8 . 9 . 12 .
 18 . 24 . nam numerus . 24 . ad numerum . 18 . sesquitertiam monstrat . ad se-
 narium vero quadruplam. Verum quum huiusmodi quadruplæ subiuncta fuerit
 subquadrupla sibi opposita: mox quadrupla ipsa eiusq; mēbra euanescent: cum
 ad priorem numerositatem subsequentes notulæ conducantur: quod extremorum
 terminorum probat æqualitas: vt his patet numeris . 6 . 8 . 9 . 12 . 18 . 24 . 6 .
 numerus enim . 6 . ad . 24 . subquadruplam efficit: ad priorem vero senarium:
 ipsa æqualitate refertur: quod & presens cōcentus disponit in notulis hoc modo.

CANTVS

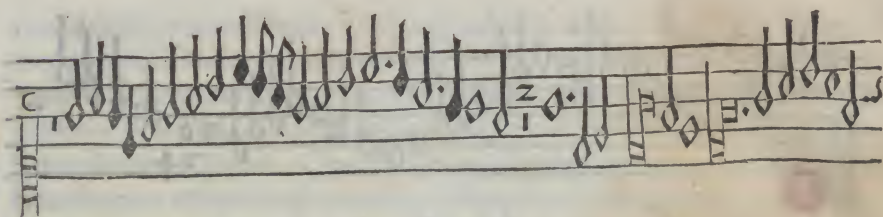

De Productione multiplicium proportionum ex multiplicibus & superparticularibus.
Caput quintumdecimum.

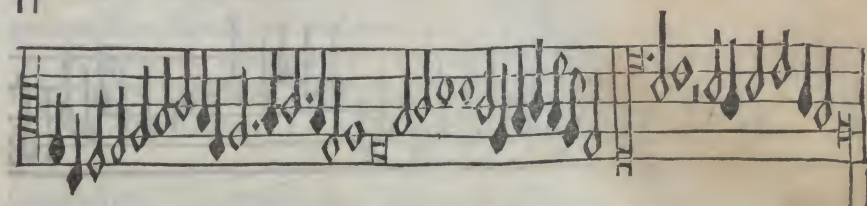
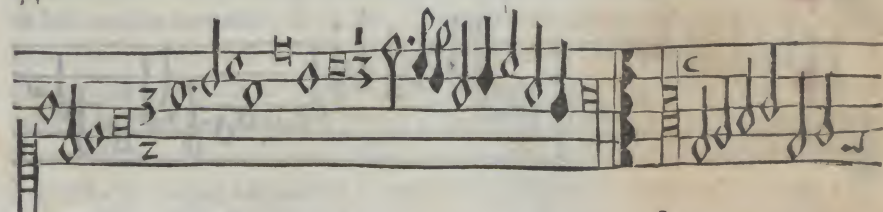
Ostremo multiplicium specierum ordinem ex multiplicitate & superparticularitate produci considerandum est. Prima enim multiplicis generis species scilicet dupla : & prima superparticularis scilicet sesquialtera simul iunctæ : secundam multiplicem ducunt in extremis scilicet triplam ut his constat numeris . 1 . 2 . 3 . superducta autem subtripla : destruitur propter æqualem extremorum considerationem : ut hic . 1 . 2 . 3 . 1 . Atq; in notularum quantitatibus secundum temporis mensuram idem consistit : quod præsens declarat concentus .

Verte folium.

CANTVS

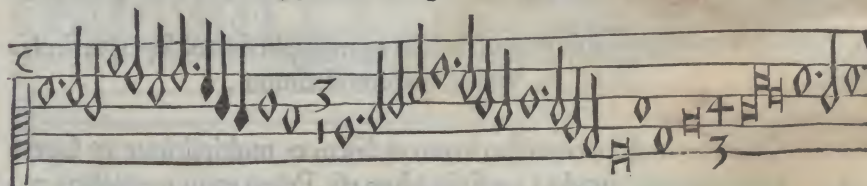

TENOR

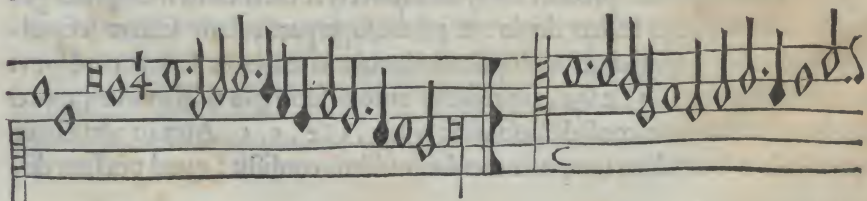

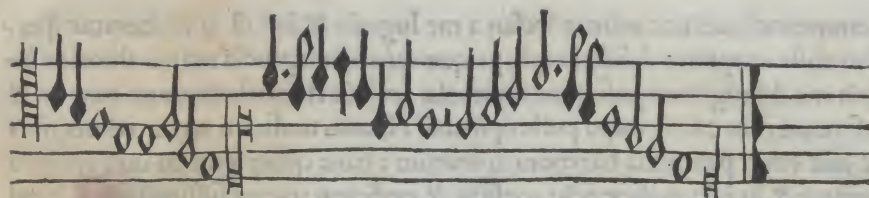
Secunda vero multiplicis generis species videlicet tripla. & secunda superparticularis scilicet sesquitercia per consequentiam: tertiam multiplicis speciem ducunt: scilicet quadruplam: vt his constat numeris . 1 . 3 . 4 . Atq; in notulis disposita: subsequentes notulas anterioribus quadrupla cōsideratione conducunt: quā subquadrupla illico sibi opposita extinguit: vt præsens probat concentus.

CANTVS

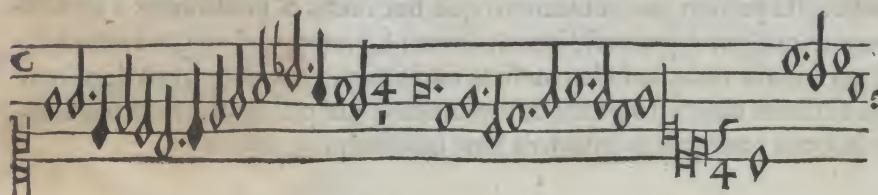

TENOR

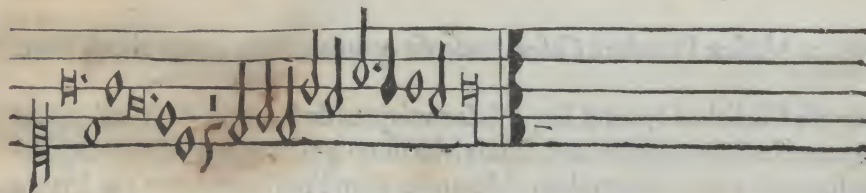

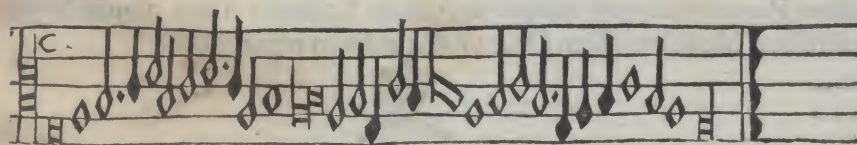
Tertia autem multiplicis generis species. f. quadrupla: & tertia superparticularis scilicet sesquiquarta coniuncta: quartam concreant multiplicem videlicet quintuplam: quod horum probat terminorum dispositio. 1. 4. 5. Idem quoque in cantilenis perficiunt: nam notulae subsequentes quintupla habitudine anterioribus referunt: cuius dispositio per subquintuplae sibi oppositae subsequentiam extinguitur: ut hoc constat concentu.

CANTVS

TENOR

Consimilis quoque deducendarum multiplicium proportionum ex multiplicibus & superparticularibus procedit consideratio. Namque quarta multiplicis species & quarta superparticularis quintam multiplicem ducunt: ut his probatur numeris. 1. 5. 6. Quinta vero multiplicis generis species & quinta superparticularis sextam conficiunt multiplicem: quod his constat numeris. 1. 6. 7. Sexta autem multiplicis generis species & sexta superparticularis septimam probant multiplicem: his numeris. 1. 7. 8. Atque reliquae eodem modo secundum naturalem numerorum progressionem considerantur. Habes nunc candidissime lector nostras musicae exercitationis

commentationes non minore forsan a me Ingenio & industria elaboratas q̄ ta-
 cito abste exoptatas desiderio quippe quæ quum in legendis nostris theoricæ li-
 bris eris defatigatus: quasi quædam æpulæ acidulæ stomachum tuum recreent &
 refoucant: nec carere culpa posse opinabar: si cum musicam artem edocuerim:
 & eius veluti penetralia secretiora aperuerim: hanc quoq; partem quæ practica
 vocatur & in ipso musicæ actu consistit & perficitur: tacere sustinuissem. Quod
 si in tanto opere quis depræhensus fuerit error: non indignentur propterea docti
 homines: cum mea scripta mathematicorum atq; musicorum cuiq; peritissimo
 perpendenda relinquam & castiganda. Verum quum verbis aut parum latinis
 aut nimis recentibus quispiam offendetur: velim materiæ in qua versamur id tri-
 buat: nec Ignoret complures scriptores si exacte res curare voluerint sæpenume-
 ro antiquo verborum vsui & Grammaticorū consuetudini indicere bellum oportu-
 iuisse: Ista præfari non institueram: quia hæc doctis & prudentibus a me scri-
 buntur: qui (nec deprecanti) veniam darent: sed imperitorū vulgus animadu-
 ctū qui scientiæ vmbra induti: nostras meditationes prioribus labris degustan-
 tes ea statim maledictis petunt & proscindunt: quæ p̄scolate inde & sine liuo-
 re lectitata condignis ac fructiferis forte laudibus prosequuntur.

Practica Musicæ Franchini Gafori laudensis quattuor libris compræhensa Finit.

Impressa Mediolani opera & Impensa Ioannis petri de Lomatío per Guillerum
 Signerre Rothomagensem anno salutis Milessimo quadringentesimo nonagesi-
 mo sexto die vltimo Septembris. Alexandro sexto Pōtifice maximo: & Maxi-
 miliano Romanorum rege semper augusto ac Lodouico maria Sfortia Anglo
 inuictissimo Mediolanensium Duce: fœlicí auspicio regnantibus.

